

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ,
TERCÜMAN KOLEKSİYONUNDA 020 NUMARA İLE
KAYITLI ŞİİR MECMUASININ
ÇEVİRİ YAZILI METNİ VE İNCELEMESİ**

MEHMET GÜLER

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

EYLÜL 2015

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, TERCÜMAN KOLEKSİYONUNDA 020
NUMARA İLE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ ÇEVİRİ YAZILI METNİ VE
İNCELEMESİ

Mehmet GÜLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

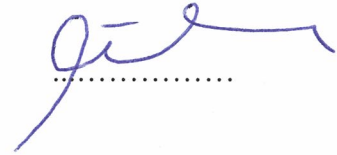
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EYLÜL 2015

Mehmet GÜLER tarafından hazırlanan “Süleymaniye Kütüphanesi, Tercüman Koleksiyonunda 020 Numara ile Kayıtlı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve İncelemesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK
Türk Dili ve Edebiyatı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Başkan : Prof. Dr. Ahmet MERMER
Türk Dili ve Edebiyatı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Yrd. Doç. Dr Bilal ÇAKICI
Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: **29/09/2015**

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Suna BAŞAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet GULER
29/09/2015

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, TERCÜMAN KOLEKSİYONUNDA 020 NUMARA
İLE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ ÇEVİRİ YAZILI METNİ VE İNCELEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet GÜLER

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eylül 2015

ÖZET

Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman 020 demirbaş numarası ile kayıtlı Şiir ve Şarkı Mecmuası bu tez çalışmada her yönüyle tanıtıldıktan sonra mecmuanın çeviri yazılı metni de eklenmiştir. Mecmuadaki şiirler, ait oldukları şairlerin transkribe divanlarındaki ve diğer el yazması divanlarındaki şekilleri ile karşılaştırılmış, farklılık ve benzerlikler ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar dipnotlarla aktarılmıştır. Mecmuada şiiri bulunan şairlerin yaşadığı yüzyıllar ve şiirlerdeki ölçü düzenleri grafiklerle gösterilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle mecmua ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir. 18. yüzyılın ortalarında yazıldığı düşünülen Tercüman 20 koleksiyonundaki bu mecmua; hem döneminin önde gelen şairlerinin şiirlerini hem de adı fazla duyulmamış şairlerin şiirlerini nazire geleneği çerçevesinde bir araya getirmiştir. Alfabetik sıraya göre düzenlenmiş 142 gazelin yanı sıra, kaside, mesnevi, rubai, müstezat, terkiib-bent gibi nazım şekilleri ile dönemin sanat müziği makam ve usulleri de mecmuada kendine yer bulmuştur. Bu mecmuanın transkripsiyonu ile 16. ve 17 yüzyılın geri planda kalan Tıybî, Kıyâsî, Hâşimî, Zekî, Râmî, Nâmî, Emrî, Enis, Nâdirî, Feyzî, Ulvî, Tâhir, Sâbit, Sipâhî, Riyâzî, Vassî, Behişî gibi şairlerin çeşitli şiirleri gün yüzüne çıkarmaktadır. Öte yandan mecmuada yer alan Klasik Türk Müziği makamları, çeşitli mesnevi parçaları; rubai, terkiib-bent örnekleri ve Sihâm-ı Kazâ'dan yapılan birtakım alıntılar da bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonrasında Divan edebiyatının 17. yüzyılda nasıl bir anlayış ve kapsam içinde olduğu, ne gibi değişikliklere uğradığı tespit edilecek; edebiyat eleştirisi ve edebiyat tarihi alanlarında yeni yorumların ortaya konmasında yardımcı olacaktır.

Bilim Kodu : 309
Anahtar Kelimeler: : Mecmua, şiir mecmuası, şiir
Sayfa Adedi : 235
Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

THE TRANSCRIPTION TEXT AND SCIENTIFIC ANALYSIS OF POEM MAGAZINE
THAT REGISTERED IN THE SÜLEYMANİYE LIBRARY - TERCÜMAN
COLLECTION WITH INVENTORY NUMBER 020

(M.Sc. Thesis)

Mehmet GÜLER

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September 2015

ABSTRACT

Süleymaniye Library Translator inventory number 020 registered with the Journal of Poetry and Song after presenting the translated text journals every aspect of this thesis is also included. Poems in magazines, of which they are transcribed in court and other manuscripts of the poet is compared with the figure in court, it has tried to present the differences and similarities. The results are transferred with the notes. Centuries inhabited by the poet with a poem in a magazine layout and dimensions of the poem is shown by the graph. These results are given to the assessment of the movement of the magazines. Interpreters were written in the mid-18th century thought this collection of 20 magazines; as well as the poetry of the leading poets of the period and a name it has been put together in the framework of taunting the tradition of the poems of much unheard of. Arranged in alphabetical order, as well as 142 ghazals, odes, mesnevi, Rubai, Müstezat the composition of art music of the period with poetic forms and procedures for the authorities as he has found the magazine in its place. This magazine's transcription with 16 and Tıybî remaining in the background of the 17th century, by analogy, the Hashimi, Zeki, Rami, Nami, Emri, Enis, Nadiri, Feyzi, Ulvi, Tahir, Sabit, Sipahi, Riyazi, Vasfi and various poems of poets. On the other hand, in the classical Turkish music magazines authorities mesnevi various parts; rubai, samples and Siham-ı Kaza composition made some excerpts from the boiler are also available. Divan literature after the work done in the 17th century as to how understanding and respect, will be identified in which changes what you like; in literary criticism and literary history will help to reveal new comment.

Science code : 309

Keywords: : Newspapers, magazines, periodicals poetry, the poetry

Number of page : 235

Thesis advisor : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

TEŞEKKÜR

Tez çalışması sırasında, beni yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a; yüksek lisans dönemi boyunca anlayış ve yardımlarını esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Ahmet Mermer'e, Prof. Dr. Yaşar Aydemir'e, Yrd. Doç. Dr. Muvaffak Eflatun'a, Yrd. Doç. Dr. Neslihan Koç Keskin'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM

MECMU'A-İ EŞ'ÂR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Mecmua-i Eş'ârın Tavsifi.....	3
1.2. Mecmua-i Eş'ârın Tertibi.....	3
1.3. Mecmua-i Eş'ârın Mürettibi ve Tertip Tarihi Hakkında.....	4
1.4. Mecmua-i Eş'ârın Derlenme Sebepleri.....	5

2.BÖLÜM

MECMUA-İ EŞ'ÂRIN MUHTEVASI

2.1. Mecmua-i Eş'ârın Şairleri ve Şiirleri.....	7
2.2. Mecmuâ-i Eş'ârdaki Şiirlerin Kafiye ve Vezin Özellikleri.....	9
2.3. Mecmuâ-i Eş'ârda Bulunan Nazım Şekilleri.....	10
2.4. Mecmuâ-i Eş'ârda Yer Alan Şairlerin Yaşadığı Yüzyıllar	11
2.5. Mecmua-i Eş'ârda En Çok Şiiri Bulunan Şairler	12
2.6. Mecmuâ-i Eş'ârın Şiirlerindeki Ortak Tema	23
2.7. Kaynaklarda Rastlanmayan Farklı Özellikteki Şiirler	24
2.8. Mecmuâ-i Eş'âra Ait MESTAP Tabloları	24

3.BÖLÜM

MECMUA-İ EŞ'ÂRIN METNİ

3.1. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem	33
3.2. Transkripsiyon Sistemi	35
3.3. Mecmuâ-i Eş'âr'ın Metni.....	36

Sayfa

SONUÇ.....	231
KAYNAKÇA.....	233
ÖZGEÇMİŞ.....	235

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Mecmuada yer alan şairler, şiirleri ve beyit (dörtlük) sayıları şu şekildedir:....	7
Çizelge 2.2. Mecmuadaki şiirlerin uyak özellikleri	9
Çizelge 2.3.Mecmuada kullanılan vezinler	10
Çizelge 2.4. MESTAP Manzum Bölümler Tablosu (Alfabetik şair adına göre).....	25
Çizelge 3.1. Transkripsiyon Harfleri.....	35
Çizelge 3.2. Ebced hesabında harf ve sayılar	228

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1.Nazım şekillerine göre şiir sayısı	10
Şekil 2.2. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı.....	11
Şekil 2.3. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı	12
Şekil 2.4. Mecmuada En Çok Şiiri Bulunan Şairler	12

KISALTMALAR

1. Metni Karşılaştırırken kullanılan Güncel Kaynakların Kısaltmaları

- BGD:** *Bağdatlı Rûhî Divanı, Karşılaştırmalı Metin*, Coşkun Ak, Bursa, 2001.
- BHD:** *Behiştî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Yaşar Aydemir, MEB Yay, Ankara, 2000.
- BKD:** *Bâkî Divanı* Sabahattin Küçük, TDK Yay. 1994.
- DAD:** *Dâniş Divanı*, Hamdi Birgören, Gazi Ün. YL Tezi, Ankara, 2004.
- DRN₁:** *Derenâme -i Sâbit ya da Hoca Fesad ve Söz Ebesi*, Turgut Karacan, Sivas, 1990.
- EMD:** *Emrî Divanı*, M.A.Yekta Saraç, Eren Yay. İstanbul, 2002.
- END:** *Enis Receb Dede; Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri: Divanı*, Adem Ceyhan, Marmara Ün. SBE, 1990.
- FHD:** *Fehîm -i Kadîm-Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, Tahir Üzgör, Ankara, 1991.
- FUD₁:** *Fuzulî Divanı*, Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1994.
- FUD₂:** *Fuzulî Divanı*, İsmail Parlatır, Akçağ Yay. Ankara, 2012.
- FUD₃:** *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, Hasibe Mazıoğlu, KB, Ankara, 1950.
- GM:** *1774 Tarihli Hafız Abdülbaki'ye Ait Güfte Mecmuasının İncelenmesi*, Fikri Soysal – Mustafa Uğurlu Arslan, Rast Müzikoloji Dergisi, Cilt II, Sayı 1, 2014.
- GND:** *Gani-zâde Nâdirî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şehnâmesi'nin Tenkidli Metni*, Numan Külekçi. Atatürk Ün. TDE, Erzurum, 1985.
- HŞD:** *Hâşimî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*, Ayşe Bulan, Konya, 1993.
- HVD:** *Hevâyî (Abdurrahman, Kuburî-zade) Divanı'nın tenkidli metni ve incelenmesi*, Zehra Vildan Çakır, Trakya Ün. SBE, 2006.
- HYD:** *Hayâlî Bey Divanı*, Ali Nihad Tarlan, Akçağ Yay. Ankara, 1992.
- KND:** *Kânî Divanı Tenkitli Metin ve Tahkik*, İlyas Yaşar, Libya Ktp, İstanbul, 2001.
- MEF:** *Mecmua-i Eş'ar ve Fevaid*, Emine Sıdika Toptaş, Hacettepe Ün. SBE Yay. Ankara, (2014)
- MN:** *Mecma'u'n-Neza'ir, İnceleme, Tenkitli Metin*, M. Fatih Köksal, KB Yay. 2012.
- NBD:** *Nâbî Divanı*, Ali Fuat Bilkan, Ankara, 2011.
- NCD:** *Necâti Beg Divanı* Ali Nihad Tarlan, MEB, İstanbul.1963.
- NFD:** *Nef'î Divanı*, Metin Akkuş, Akçağ Yay. Ankara, 1993.
- NHD:** *Nahîfî Süleyman Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni*,

- İrfan Aypay, Selçuk Ünv. Yay. Konya, 1992
- NLD:** *Nâilî Divanı*, Haluk İpekten, Akçağ Yay. Ankara, 1990.
- NVD:** *Nev'î Divanı*, Mertol Tulum ve Ali Tanyeri, İÜ Yay. 1977.
- RMD:** *Râmî Divanı*, Erdal Hamami, KB Yay. Ankara, 2001.
- RSD:** *Râsih Divanı*, Özge Öztekin, Hacettepe Ünv. SBE Yay. Ankara.
- RTD:** *Râtîb Ahmet Paşa hayatı, Edebi Şahsiyeti, Divanı'nın tenkidli metni ve incelemesi*, Yasin Kılıç, Atatürk Ünv. SBE Yay, 1996.
- RGD:** *Ragıp Paşa Divanı, Hüseyin Yorulmaz, YL tezi.* KB Yay. 1980.
- RYD:** *Riyâzî Divanından Seçmeler*, Namık Açıkgoz, KB Yay. Amkara. 1990.
- SAK:** *Sakinameler*, Mehmet Arslan, Kitabevi Yay. İstanbul, 2012.
- SK₁:** *Nef'î ve Sihâm-ı Kazâ*, Metin Akkuş, Akçağ Yay. Ankara, 1998.
- SN:** *Sakinameler, Riyazi maddesi*, Mehmet Arslan, Kitabevi Yay. İstanbul, 2013
- ŞYD:** *Şeyhülisâm Yahyâ Divânı*, Rekin Ertem, Akçağ Yay. Ankara, 1995.
- THD:** *Tahir Divanı*, Fatma Büyükkarcı Yılmaz, Simurg Yay. İstanbul, 2003.
- TYD₁:** *Tıybî ve Türkçe Divanı*, Sabiha Tak, Marmara Ünv. SBE. YL. Tezi, 1999
- TYD₂:** *Taybi Mehmed Çelebi hayatı eserleri-edebi kişiliği divan'ın tenkidli metni*, Halil İbrahim Bulan, Selçuk Ünv. SBE Yay.1995.
- TMGA:** *Türk Musikisi Güfteler Ansiklopedisi*, Yılmaz Öztuna, KB Yay. Ankara, 1990.
- ULD:** *Derzi-zâde Ulvî; Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni*, İsmail Çetin, Elazığ, 1993.
- VSD:** *Vasfî Divanı Tenkitli Basım*, Mehmet Çavuşoğlu, İÜ Edb. Fk. Yay. 1980.
- YHD:** *Yahya Bey*, Mehmet Çavuşoğlu, İÜ Edb. Fk. Yay. 1977.
- ZKD:** *Zeki Divanı*, Gülay Şahin, Gece Kitaplığı, Ankara, 2014.
- ZTD:** *Zatî ve Divanı*, Ali Nihad Tarlan, M.Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri, Edb. Fk.Bas, 1967.

2. Yazma Nüshaların Kısaltmaları

- DAR₁:** *Dîvân-ı Ârif Süleyman*, Süleymaniye Ktp, Esad Efendi, 2656.
- DAR₂:** *Dîvân-ı Ârif Efendi (Reisülküttab)*, Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan, 380.
- DAR₃:** *Dîvân-ı Ulu Ârif Çelebi*, Süleymaniye Ktp. Fethi Sezai Türkmen, 081.
- DAZ:** *Divan-ı Azizî*, Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan, 202-17.
- DBT:** *Divan-ı Baba Tahir Üryanî (matbu)*, Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan, 200.
- DDŞ₁:** *Dîvân-ı Dâniş*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2635.
- DDŞ₂:** *Dîvân-ı Dâniş Mehmet Beğ*, Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan, 019.
- DEK:** *Dîvân-ı Ebubekir Kani*, Süleymaniye Ktp. Veliyüddin Efendi, 3668.
- DEM:** *Dîvân-ı Emrî*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail, 426.
- DFH₁:** *Divan-ı Fehim-i Kadim*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi- 2679 ve 3798.
- DFH₂:** *Divan-ı Fehim-i Kadim*, Süleymaniye Ktp. Hacımahmud Efendi- 5254.
- DFU₁:** *Dîvân-ı Fuzûlî*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2681.
- DFU₂:** *Dîvân-ı Fuzûlî (matbu)*, Süleymaniye Ktp. Düğümlübaba, 405.
- DFU₃:** *Dîvân-ı Fuzûlî*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi, 1684.
- DGN:** *Dîvân-ı Ganizâde Nadirî*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 245-01.
- DHŞ:** *Dîvân-ı Hâşimî*, Süleymaniye Ktp. Haşim Paşa, 81-01.
- DHV₁:** *Dîvân-ı Hevayi Kuburîzade*, Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan, 10-02.
- DHV₂:** *Dîvân-ı Hevayi Kuburîzade*, Nadir Eserler Ktp. 3298.
- DHY:** *Dîvân-ı Hayâlî Beğ*, Süleymaniye Ktp. Hacımahmud Efendi, 3451-02.
- DMB₁:** *Dîvân-ı Mahmud Abdülbâkî*, Süleymaniye Ktp. Darülmecnevi, 380.
- DMB₂:** *Dîvân-ı Mahmud Abdülbâkî*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2611.
- DMB₃:** *Dîvân-ı Mahmud Abdülbâkî*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail, 427.
- DNB₁:** *Dîvân-ı Nâbî Yusuf*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi, 683.
- DNB₂:** *Dîvân-ı Nâbî Yusuf*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 2233.
- DNB₃:** *Dîvân-ı Nâbî Yusuf*, Süleymaniye Ktp. Tercüman, 022.
- DNH₁:** *Dîvân-ı Nahifî Süleyman Efendi*, Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan, 399-01.
- DNH₂:** *Dîvân-ı Nahifî Süleyman Efendi*, Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa, 560-03.
- DNH₃:** *Dîvân-ı Nahifî Süleyman Efendi*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 2348.
- DNL₁:** *Dîvân-ı Nailî-i Kadim*, Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 1119.
- DNL₂:** *Dîvân-ı Nailî-i Kadim*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2702.
- DNL₃:** *Naili Divanı*, Süleymaniye Ktp- Bağdatlı Vehbi Koleksiyonu, sayfa 74.
- DNC:** *Dîvân-ı Necâtî İsa*, Süleymaniye Ktp. Hacımahmud Efendi, 3721.
- DNF₁:** *Dîvân-ı Nef'î*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 4436-02.

- DNF₂**: *Dîvân-ı Nef'î*, Süleymaniye Ktp. Tarık Gökmen, 221.
- DNV**: *Dîvân-ı Nev'î*, Nadir Eserler Ktp. T811-9819.
- DRB₁**: *Divan-ı Ruhî-i Bağdadî*, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi, 5222.
- DRB₂**: *Divan-ı Ruhî-i Bağdadî*, Süleymaniye Ktp. Hüdai Efendi, 1252.
- DRE**: *Divan-ı Recep Dede Enis*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi, 693.
- DRM**: *Divan-ı Rami*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar – 3459.
- DRN₂**: *Derenâme-i Sâbit*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 3484-011.
- DRP**: *Divan-ı Ragıp Paşa*, Süleymaniye Ktp. Hafidefendi – 344.
- DRT**: *Dîvân-ı Râtib Ahmed Paşa*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 2235.
- DRY₁**: *Divan-ı Riyâzî*, Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa, 624-02.
- DRY₂**: *Divan-ı Riyâzî*, Süleymaniye Ktp. Hafid Efendi, 345.
- DRY₃**: *Divan-ı Riyâzî*, Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan, 14.
- DSB**: *Dîvân-ı Sâbit Alâüddin*, Süleymaniye Ktp. Denizli 378-02 ve 416.
- DŞK₁**: *Dîvân-ı Şükrî*, Süleymaniye Ktp. Hasım Paşa, 079.
- DŞK₂**: *Dîvân-ı Şükrî*, Süleymaniye Ktp. Denizli, 377.
- DŞK₃**: *Dîvân-ı Şükrî*, Nadir Eserler Ktp. T811-2978.
- DTY₁**: *Dîvân-ı Tayyibî*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 1865.
- DTY₂**: *Dîvân-ı Tîbî*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 6919-01.
- DTY₃**: *Dîvân-ı Tıybî*, Süleymaniye Ktp. Atıf Efendi, 2255.
- DUL**: *Dîvân-ı Ulvî*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 3409.
- DZT₁**: *Dîvân-ı Zatî*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi, 245-07.
- DZT₂**: *Dîvân-ı Zatî İvaz Çelebi*, Süleymaniye Ktp. Uşşaki Tekkesi, 0177.
- DZT₃**: *Dîvân-ı Zatî Bursalı Süleyman*, Süleymaniye Ktp. Tırnovalı, 1472
- MEŞ**: *Mecmua-i Eş'ar (Azizi)*, Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları, O.000103.
- MİG**: *Miraciyye-i Ganizâde Nadirî*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, 1456.
- SK₂**: *Siham-ı Kaza*, Nef'î, Nadir Eserler Ktp. T811-3004.
- SK₃**: *Siham-ı Kaza*, Nef'î, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar, 7274.
- T20**: *Şiir ve Şarkı Mecmuası*, Süleymaniye Ktp. Tercüman Kol. 020.

3. Diğer Kısaltmalar

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
age	Adı geçen eser
Bas.	Basımevi
bkz	Bakınız
B	Başlık
bt	beyit
b	bin (oğlu)
çev.	çeviren
DTCF	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
D	Divan
d.	doğumu
ed.	editör
Edb.	Edebiyat
Fk.	Fakülte(si)
G	Gazel
GÜ	Gazi Üniversitesi
H	Hicrî
Haz	Hazırlayan(lar)
İÜ	İstanbul Üniversitesi
İÜEF	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
K	Kaside
KB	Kültür Bakanlığı
Kol.	Koleksiyon(u)
krş.	Karşılaştırınız
Kt	Kıt'a
ktp.	kütüphanesi
M	Musammat
Mc	Üzerinde Çalışma Yapılan Tercüman 020'ye Kayıtlı Bu Mecmua
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı

Kısaltmalar**Açıklamalar****MESTAP**

Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi

MN

Mecmaü'n-Nezâ'ir

msl.

mesela

MÜFEF

Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Müs

Müstezat

Nu.

Numara

ö.

ölümü

s

Sayfa

SBE

Sosyal Bilimler Enstitüsü

T

Tarih

TAE

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

TDE

Türk Dili ve Edebiyatı

TDK

Türk Dil Kurumu

TDVİA

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

TEİS

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü

TKB

Terkib-Bend

TTK

Türk Tarih Kurumu

Trs.

Tarihsiz

TY.

Türkçe Yazmalar

Ünv.

Üniversite(si)

vd.

ve diğerleri

vdv.

ve devamı

Vr.

Varak

yay.

Yayınları

YL

Yüksek Lisans

yy.

yüzyıl

yz.

yazma

GİRİŞ

Klasik şiirimizin en önemli kaynaklarından olan ve son yıllara kadar üzerinde fazla durulmayan mecmualar, Dîvân edebiyatının bilinmeyen yönlerini yansıtmaları açısından son derece önemlidir. Arapça “cem edilmiş, toplanmış, bir araya getirilmiş şeyler bütünü” anlamındaki mecmua sözcüğü, bizde sadece şiir defterleri için değil; muhtelif sanat ve ilim dallarına ait bilgileri de barındıran toplamalar için de kullanılmıştır. Mecmualar derleme türü eserlerdir. Her mecmua bir tarihsel dönemi içine alır. (Kurnaz – Aydemir – 2013:51)

Şiir mecmuaları dışında, risale, hadis, fetva, dua, tarih, tıp, hutbe mecmuaları; fevâid mecmuaları, gizli ilimlerden bahseden mecmualar, letaif mecmuaları, hikâye mecmuaları, şarkı mecmuaları, münşeatlar da bu kategori içinde değerlendirilebilecek örneklerdir.

Klasik edebiyat döneminde şiir mecmuaları tek tip değildir: Agâh Sırrı Levend’e göre, olan mecmuaları şöyle ayırmak mümkündür:

- a) Nazireler mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (1984: 166-167).

Nazire mecmuaları dönemin sanatçıları ve birbirleriyle olan etkileşimlerini görmek açısından son derece faydalıdır. “Şairin edebî kişiliğinin tespitinde de mecmûaların katkısı büyüktür. Nazîre mecmûalarında mevcut şiirlerden şairin kimlerden etkilendiği kimlere nazîre yazdığı gibi sorulara cevap bulunmaktadır. (Aydemir-2007:122)”

Hiç kuşkusuz bu mecmua türleri içinde bireysel ve subjektif yaklaşımlarla oluşturulan mecmualar başı çekmektedir. Meraklıların yaptığı bu çalışmalar geçmişin edebi zevkini, sosyal hayatını ve bakış açısını yansıtmaları açısından önemlidir. “Mecmualar, yazıldıkları dönemin aynası durumundadır. Bu eserler üzerine yapılacak çalışmalar meseleye farklı açılardan bakmayı gerekli kılmaktadır. Mecmualar edebiyat araştırmacısına, dönemin beğenilen edebî metinlerini; konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatı verir. (Kurnaz –Aydemir – 2013:62)”

Kısacası yeni şair, şiir ve nazım şekillerini gündeme getirmesi; dönemin sanat zevki, sosyal yaşamı, moda unsurları ile siyasi, askeri, iktisadi atmosferi hakkında bilgi vermesi mecmuaları değerli kılmaktadır.

Bizim çalışmamıza konu olan mecmua, “Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları” kategorisine girmektedir. Bu mecmuanın tenkitli incelemesinde Cemal Kurnaz ve Yaşar Aydemir’in “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular” adlı makalesi dikkate alınmış ve mecmuanın çok yönlü yorumlanmasına gayret edilmiştir. Söz konusu makaledeki soru grupları şunlardır:

- “a. Mürettibi merkeze alan sorular:
- b. Okuyucuyu merkeze alan sorular:
- c. Devrin edebî zevkini merkeze alan sorular:
- d. Eserin muhtevasını konu alan sorular:
- e. Mecmuanın içeriği ile paydaş alanların ilişkisini konu alan sorular:
- f. Mecmuanın tertip edildiği yeri, bölgeyi konu alan sorular:
- g. Tek kaynak olması açısından sorulan sorular.
- h. Birden fazla nüshası olan eseri merkeze alan sorular
- i. Özel hayatlara dair bilgi veren mecmuaları merkeze alan sorular:
- j. Mecmuaların edebiyat tarihine katkılarını merkeze alan sorular:
- k. Mecmuanın imlasını konu alan sorular:
- l. Arşiv malzemeleri içeren mecmuaları merkeze alan sorular. (Kurnaz –Aydemir 2013: 55-56)”

1.BÖLÜM

MECMU'A-İ EŞ'ÂR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Mecmua-i Eş'ârın Tavsifi

Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman koleksiyonu 020 numarada yer alan nüsha “Şarkı ve Şiir Mecmuası” adıyla kayıtlıdır. Nesih ile yazılmıştır. Yazı stili okunaklı olmakla beraber bazı sayfalarda bu yazının terk edilip özensiz bir talikin kullanıldığı da göze çarpmaktadır. Bu kısımlar biraz karışıktır ve doğal olarak okunması daha zordur. Mecmuanın kağıdı yıpranmış, bazı yerlerinde benekler oluşmuştur. Kapağında bazı Farsça dizeler mevcuttur. 2 ve 63. varaklarda mühürler yer almaktadır.

Mecmua 69 varaktan oluşmaktadır. Karton kapaklı bir kitap şeklinde saklanmaktadır. Sayfaların sol üst kısmında 1’den 69’a kadar numaralar yer almaktadır. Mecmuadaki şiirler pencere biçimli çerçeveler içine alınmıştır. Her varakta sağda iki, solda iki çerçeve olmak üzere dört çerçeve vardır. Dolayısıyla 68+1 varaklık mecmuada 272 pencere vardır. Bazı sayfalardaki çerçeveler boş bırakılmıştır. Toplamda 26 çerçeve boştur. Bu kısımlar içinde kasidelerden gazellere geçiş yapılan 22 ve 23. varaklar tamamen boş bırakılmıştır. Bu iki sayfaya muhtemelen bir kaside daha eklenmesi düşünülmüş olmalıdır. Şiirler çerçevelere düz olarak değil de aşağıdan yukarıya doğru eğim verilerek sığdırılmaya çalışılmıştır. Her şiirin başında şairin adı da yazılmıştır; ancak başlıklardaki isimlerle şiirlerdeki mahlasların birbirini tutmadığı çok sayıda örnek de mevcuttur.

Mecmuada tek bir yazı stili kullanılmamış olması, bazı bölümlerinin başka birisi tarafından farklı bir zamanda doldurulduğu izlenimini vermektedir.

1.2. Mecmua-i Eş'ârın Tertibi

Mecmuanın oldukça düzenli bir şekilde tertip edilmiş olması, daha önceden bir planlama ve şiir seçiminin yapıldığını göstermektedir. Mecmuayı derleyen kişinin o dönemde önemli gördüğü şiir ve şarkıları kendince bir araya getirdiği söylenebilir.

Mecmua, şarkı makam ve usullerinin açıklaması ve örnekleriyle başlamakta, divan şiiri örnekleriyle devam etmektedir. 5-10. sayfalar arasında mesnevi biçimli, muhtelif şairlere

ait şiirler bulunmaktadır. 10-14. sayfalar Ruhî'nin Terkib-Bend'ine ayrılmıştır. 15-22. sayfalarda Nefî'nin Siham-ı Kazâ'sından alınma iki kaside ve çok sayıda kıtası ile Vasfî ve Nâdirî'ye ait birer kaside yer almaktadır. 24-60. sayfalar arası gazellere ayrılmıştır. Bu bölümdeki gazeller alfabetik sıraya göre ve her varakta aynı redife sahip iki farklı şairin birer şiiri gelecek şekilde tertip edilmiştir. Örneğin 30. sayfada Bâkî ve Fuzûlî'nin “bilür”, Riyâzî ve Vasfî'nin “çıkâr” redifli gazelleri vardır. Mecmuanın 60-64. varaklar arasında Tıybî'ye ait rubailer; 64-68. sayfalarında ise Sâbit'in “Derenâme” adlı mahalli özellikler taşıyan, realist mesnevisi yer almaktadır. Mecmua, tarih örnekleriyle sona ermektedir. Kısacası mecmua derlenirken, divan tertipleme metodu uygulanmıştır.

Mecmuaya alınan gezellerin birçoğunda kısaltmaya gidildiği, gazellerin beş beyitle sınırlandırıldığı dikkat çekmektedir. Bununla beraber bu kuralın uygulanmadığı örnekler de mevcuttur. Şiirlerin başında şairinin adı yazılmıştır; ancak şairinin adı ile şiirdeki mahlasın tutmadığı örnekler de vardır. Öte yandan bazı şiirlerde mahlas bulunmamakta, sadece başında bir şairin adı verilmektedir. Adı geçen şairin divanlarında ise bu şiire rastlanmaması işimizi güçleştirmektedir. Ayrıca bir kısım gazelin de çok daha farklı bir isme ait olduğu tespit edilmiştir.

Seçilen şiir ve şarkılardan hareketle mecmuayı derleyen kişinin oldukça eklektik bir zevke sahip olduğu söylenebilir. Mürettibin, geniş düşünceli, döneminin sosyal ve siyasi ortamını iyi tanıyan, estetik zevki gelişmiş bir kimse olduğu anlaşılmaktadır. Hevâyî, Sâbit gibi isimlerin varlığı derlemecinin halk kültürünü ve halkın bakış açısını da iyi bildiğini; Nefî ve Ruhî tercihiyle de siyasi gelişmeleri yakından takip ettiğini göstermektedir. Diğer taraftan Tıybî, Naili gibi isimlere yer verilmesi derleyen kişinin Sebk-i Hindî üslubuna da vâkıf olduğunu göstermektedir.

1.3. Mecmua-i Eşârın Mürettibi ve Tertip Tarihi Hakkında

Mecmuanın mürettibi hakkında bilgi bulunmadığı gibi mecmuanın derlenme tarihi de net olarak bilinmemektedir. Mecmuada ekseriyetle 16. ve 17. yüzyıllardan şairlerin seçildiği gözlemlenmektedir. Nefî, Riyâzî, Tıybî gibi şairlerin ağırlıklı olarak kendine yer bulması, Bâkî, Fuzûlî, Nâbî, Bağdatlı Rûhî gibi ünlü isimlerin önemli yer tutması mecmuanın 17. Yüzyıl sonlarında tanzim edildiğini düşündürmekle beraber eserde Râgıp Paşa, Kürkçü Zaharyâ, Dilhayât Kalfa gibi isimlerin varlığı mecmuanın 18. yüzyılın ilk yarısında tertip

edildiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu durumda mecmuada Osmanzade Taib, Nedîm, Şeyh Gâlip gibi isimlerin olmaması düşündürücüdür.

Mecmuanın mürettibi bilinmemektedir; ancak mecmuada ağırlıklı olarak Riyâzî, Tıybî tercihinde bulunması mürettibin bu iki ismi tanıyan ve onların şiirlerinden hoşlanan biri olduğu izlenimi doğurmaktadır. Seçtiği şair ve şiirler onun bakış açısını yansıtmaktadır. Buna göre mürettibin İstanbul'da yaşayan, aydın zümreye mensup, devrindeki bozuklukları gözlemleyen ve eleştiren, muhalif yaklaşımlı bir kimse olduğunu söylemek mümkündür. Onun Hevâyî, Sâbit, Necâtî gibi halk kültürüne yakın isimleri seçmesi de önemlidir.

1.4. Mecmua-i Eşârın Derlenme Sebepleri

Mecmuaların ne amaçla derlendiği tartışıl原因mış bir konudur. Bu konuda bazı farklı yaklaşımlar mevcuttur. Kimisi mecmua derlemenin toplumsal bir amaçla, kimisi ise bireysel nedenlerle yapıldığını savunmuştur. Şu bir gerçek ki bugünkü manada sosyalleşme vasıtalarının olmadığı 16. ve 17. yüzyıllarda şiir yazmak, yazılmış güzel şiirleri biriktirmek yaygın uğraşılardır. İstanbul ve çevresinde okuma yazma bilen herkes birkaç gazel yazmakta ya da şairlerin dilden dile dolaşan şiirlerini hafızasına almaya çalışmaktadır. Bu işi ileri götürenler kendi edebi zevk ve bakış açılarına göre mecmualar tertip etmeye de gayret etmektedirler. Mürettepler tertipleedikleri mecmualar sayesinde hem toplumsal hafızayı korumakta hem de gelecek nesillere bir eser bırakabilmektedirler.

Elimizdeki bu mecmuanın son derece titiz ve bilinçli bir şekilde tertip edilmesi, belirli zihniyetteki isimlere ağırlık verilmesi mürettibin bir amaçtan hareketle bu işe giriştiğinin delilidir. Mürettep yaptığı seçimle öncelikle okuma yazma bilen halktan kimselerin de ilgisini çekmeye çalışmış olmalıdır. Halka yakın isimlere yer vermesi de bu nedenle olmalıdır. Rûhî ve Nefî seçimleri ile de siyasi yozlaşmayı eleştirmeyi hedeflemektedir. Bu iki amacın dışında Fuzûlî, Baki gibi büyük şairlerin de hakkını vermek gayreti içindedir.

2.BÖLÜM

MECMUA-İ EŞÂRIN MUHTEVASI

2.1. Mecmua-i Eşârın Şairleri ve Şiirleri

Tercüman 020 Mecmuası'nda toplamda 141 gazel mevcuttur. Bu gazellerden bazıları başlıkta yer alan şaire değil, başka isimlere aittir. Bazı gazellerde ise – özellikle Behiştî, Vâsî başlığı altında verilen gazeller - şairin mahlasına yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu şairlere atfedilen şiirlerin gerçekte kime ait olduğunu tespit etmek oldukça güçtür. Gazeller birkaçı dışında hep beş beyitle sınırlandırılmış durumdadır. Mecmuada dört tane kaside vardır. Bu kasidelerden ikisi Neffî'ye, biri Vâsî'ye, diğeri de Nâdirî'ye aittir. Mecmuanın sonunda Sâbit'e ait 124 beyitlik Derenâme mesnevisi, baş kısmında ise 40 beyitlik isimsiz mesnevi ile, mesnevi formatında yazılmış kısa şiirler mevcuttur. Ayrıca Tıybî'ye ait 49 rubai, Neffî'ye ait 29 kıta, Rûhî'ye ait bir Terkib-bend, Vâsî'ye ait 2 müstezat ile isimsiz ve yarım bırakılmış muhtelif bazı şiir parçaları bulunmaktadır.

Çizelge 2.1. Mecmuada yer alan şairler, şiirleri ve beyit (dörtlük) sayıları şu şekildedir:

Şair adı	Şiir (beyit) sayısı ve nazım şekli
Arif	1 Gazel (5bt)
Azizî	4 Gazel (20bt)
Bağdatlı Rûhî	1 Terkib-bend (17x8=126bt)
Bâkî	13 Gazel (73bt), 1 Müfred (16bt) (mesnevi)
Behiştî	6 Gazel (30bt) (4 gazel mahlassız, 1 gazel Baki'ye ait)
Belirsiz ve yarım	1 müstezat (5bt), 1 Gazel (2 bt)
Danişî	1 Gazel (9 bt)
Emrî	1 Gazel (5bt)
Enis	1 Gazel (5bt)
Fehim	1 Gazel (5bt)
Feyzî	1 Gazel (3bt)
Fuzûlî	4 Gazel (20bt), 1 Müfred (8bt) (mesnevi)
Ganizâde Nadirî	1 Kaside (21bt) (miraciyye)
Hâşimî	1 Gazel (5bt)
Hayâlî	2 Gazel (10bt)

Hevâyî	6 Gazel (30bt)
Kânî	2 Gazel (13bt)
Kıyâsî	1 Mesnevi (40bt)
Müheyyâ?	1 Gazel (5bt)
Nâbî	5 Gazel (25bt)
Nağmî	1 Müfred (8bt) (mesnevi)
Nahîfî	3 Gazel (17bt) (1 gazel mahlassız)
Nâilî	1 Gazel (5bt), 1 Müfred (16bt) (mesnevi)
Necâtî	1 Gazel (5bt)
Nefî	2 Kaside (64+20bt), 1 Gazel (5bt), 29 Kıta
Nevî	1 Gazel (6bt)
Râgıp Paşa	3 Gazel (15bt), 1 Müfred (8bt) (mesnevi)
Râmî	1 Gazel (5bt)
Râsih	1 Gazel (5bt)
Râtip	1 Gazel (8bt)
Riyâzî	27 Gazel (135bt)
Sâbit	1 Gazel (5 bt), 1 Mesnevi (124bt)
Sipâhî	1 Gazel (5bt)
Şükrî	1 Gazel (5bt)
Tâhir	6 Gazel (30bt) (1 gazel mahlassız)
Tıybî	27 Gazel (135bt), 1 Müfred (8bt), 1 Tahmis, 49 Rubai
Ulvî	2 Gazel (10bt)
Vasfî	7 Gazel (35bt), 1 Kaside (22bt) (6 gazel mahlassız)
Vaslî	1 Gazel (5bt), 2 Müstezat (10bt)
Yahyâ (Taşlıcalı?)	2 Gazel (10bt)
Zâtî	1 Gazel (5bt)
Zekî	1 Gazel (5bt)
Toplam şiir	141 Gazel (723bt), 4 Kaside (127bt), 3 Müstezat (15bt), 2 Mesnevi ve 8 Mesnevi parçası (237bt), 49 Rubai, 22 kıta, 19 şarkı kıtası, 3 Matla (3 bt), 5, 1 Terkib-bend (136bt), 1 Tahmis + 2bt
Toplam beyit (dörtlük, beşlik) sayısı	1243 beyit, 90 dörtlük, 5 beşlik

2.2. Mecmuà-i EşÀrdaki Şiirlerin Kafiye ve Vezin Özellikleri

Mecmua, divan düzenleme usulüne göre tertip edilmiştir. Özellikle gazellerin mecmuaya yerleştirilmesi alfabetik sıraya göre yapılmıştır. Tıybi'ye ait rubailerde de bu sıralamaya dikkat edildiği gözlemlenmektedir. Diğer kıta, kaside ve müstezatlarda böyle bir sıralama söz konusu değildir. Şairlerin gazellerinde “r” sesiyle biten redifler daha sık kullanılmıştır. Bunun nedeni Türkçedeki geniş zaman eki ve belirtme eki “dır”ın yaygın kullanımıdır.

Gazellerde özellikle uyak + kelime redif kullanımı oldukça yaygındır. Uyak + 2 kelime şeklindeki yapı da oldukça sıkça kullanılmıştır. Sadece kök uyaktan oluşan şiirler ve redifi ikileme olan şiirler de az değildir.

Mecmuadaki uyak özelliklerini şu tablolarla gösterebiliriz:

Çizelge 2.2. Mecmuadaki şiirlerin uyak özellikleri

Gazellerde uyak özellikleri		
Uyak ve redif yapıları		Uyak veya redif sonlarında en çok kullanılan harfler
Kök uyak	9 Gazel	R (23) > Y (18) > Ş (10) > N (9) > E (8) > M(9) > K̇ (7) > B(6) > Z (6) > Ż (6) > Ā̇ , Ħ, T (4)
Ek uyak + ek redif	12 Gazel	
Ek uyak + 1 kelime	90 Gazel	
Ek uyak + 2 kelime	21 Gazel	
Ek uyak + 3 kelime	4	
İkileme redif	2	
Diğer şiirlerdeki uyak özellikleri		
Uyak ve redif yapıları		Uyak veya redif sonlarında en çok kullanılan harfler
Kök uyak	22	R (18) > E (16) > Y (14) > N (8) > T (7) > K̇ (7) > Ş, M, B, Ħ, Z (4)
Ek uyak + ek redif	35	
Ek uyak + 1 kelime	45	
Ek uyak + 2 kelime	9	
Ek uyak + 3 kelime	-	
İkileme redif	1	

Mecmuadaki şiirlerin ölçü özellikleri Divan şiirinin ölçü tercihleriyle paralellik göstermektedir. Remel bahri “Fā‘ilātün”ve “Fe‘ilātün” kalıbı buradaki gazellerde de en

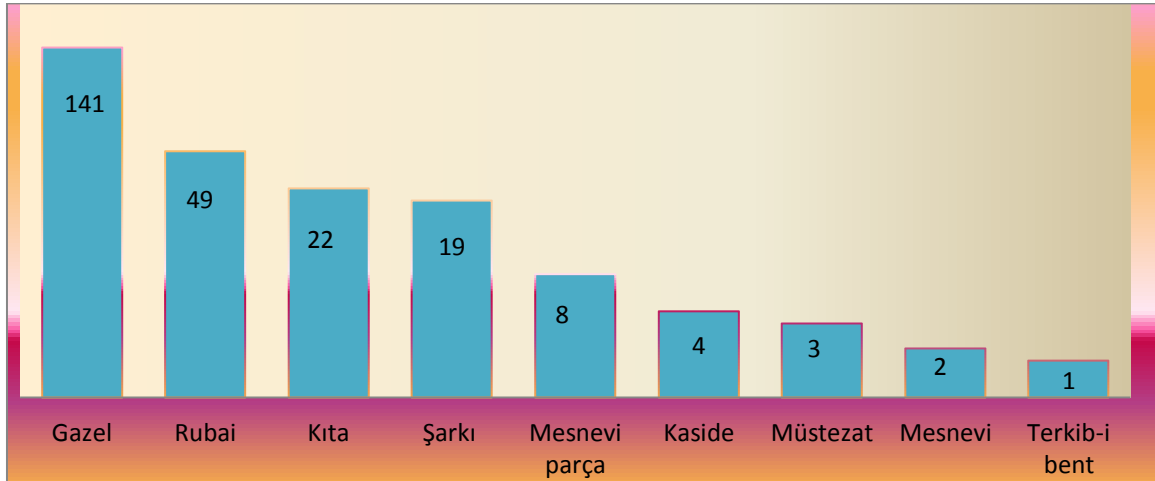
çok kullanılan kalıplardır. Mesnevilerde kısa kalıplar, rubailerde ahreb vezinleri, kıtalarda da genellikle hezec bahri kalıpları tercih edilmiştir.

Çizelge 2.3.Mecmuada kullanılan vezinler

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün	1 Kaside, 23 Gazel, 3 Kıta, 1 Beyit
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	2 Kaside, 31 Gazel, 7 Kıta
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	1 Kaside, 29 Gazel, 17 Kıta, 3 Beyit
Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülü	1 Terkib-bend, 29 Gazel, 2 Müstezat, 7 Kıta
Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün	7 Gazel, 5 Kıta
Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	1 Tahmis, 13 Gazel
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün	1 Gazel
Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülü	1 Gazel
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	2 Gazel, 7 Mesnevi parçası, 2 Kıta
Mef' ülü Mefā' ilün Fe' ülü	3 Gazel, 2 Mesnevi parçası, 1 Kıta
Mef' ülü Mefā' ilü Fe' ülü	4 Kıta
Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	1 Gazel
Ahreb kalıpları	49 Rubai

2.3. Mecmuà-i EşÀrda Bulunan Nazım Şekilleri

Mecmuadaki şiirlerin büyük çoğunluğu gazellerden oluşmaktadır. Mürettip, gazelleri alfabetik sıraya göre her rediften ikişer tane bulunacak şekilde sıralamıştır. Gazellerin dışında rubai ve kıtaların sayısı da oldukça fazladır. Mecmuadaki dört kasideden üçü hicviye, biri miraciyedir. Bu şiirlerin dışında birbiri ile bağlantılı görünen, genellikle 8'er beyitlik, her biri farklı bir şair adının altında verilmiş mesnevi biçimli altı şiir daha bulunmaktadır. Bu şiirlerin tevhid, münacat, naat parçaları olduğu düşünülmektedir.

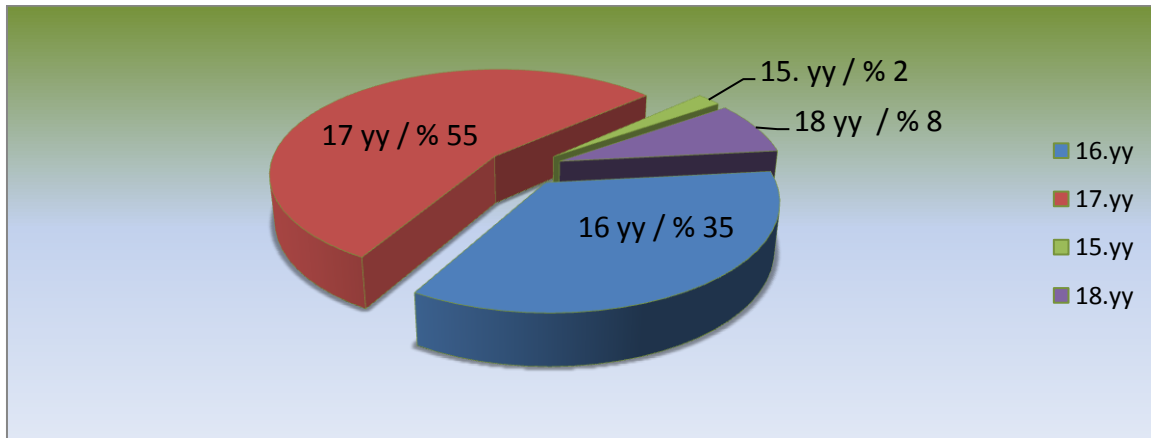

Şekil 2.1.Nazım şekillerine göre şiir sayısı

2.4. Mecmuèa-i EşÀrda Yer Alan Şairlerin Yaşadığı Yüzyıllar

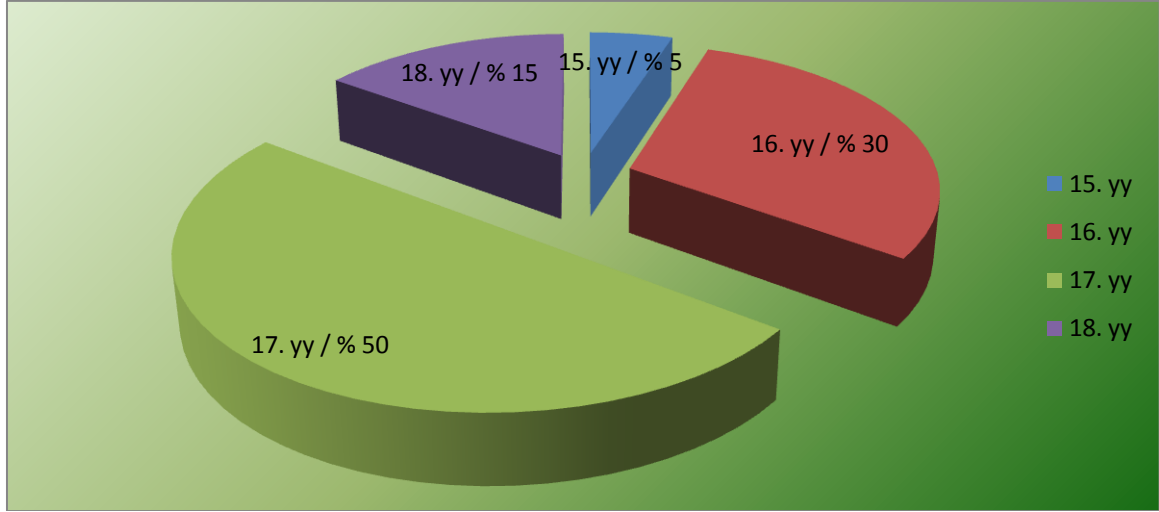
Mecmuada ağırlığı teşkil eden şairler Tıybî, Riyâzî, Nefî, Bâkî, Nâbî, Hevâyî, Nahîfî, Behîştî, Vafî, Tâhir, Ulvî, Emrî, Nevî, Azizî ve Rûhî'dir. Bu şairlerden Bâkî, Fuzûlî, Behîştî, Vafî, Rûhî, Emrî, Ulvî, Azizî, 16. Yüzyıl şairidir. En fazla şiiri bulunan Tıybî, Riyâzî, Nefî, Nâbî, Hevâyî, Tâhir, Nahîfî gibi isimler 17. yüzyıl şairidir. Birer şiiri bulunan Necâtî ve Zâtî 15. Yüzyılı temsil ederken; Râgıp Paşa, Râtip, Kânî 18. yüzyılın ilk yarısına ait isimlerdir. Bu durumda şairlerin şiir sayıları da dikkate alınarak mecmuada ağırlığı 17. Yüzyıl şairlerinin oluşturduğu söylenebilir.

Şairlerin mecmuada yer alan şiirlerindeki beyit sayıları hesaplandığında 400'den fazla beytin 16. yüzyıl şairlerine, 650 beytin 17. yüzyıl şairlerine, 150 beytin 18. yüzyıldaki isimlere, 30 beytin de 15. Yüzyıl şairlerine ait olduğunu görülmektedir. Bu sayılar yüzdelik hale getirildiğinde aşğıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

Şekil 2.2. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

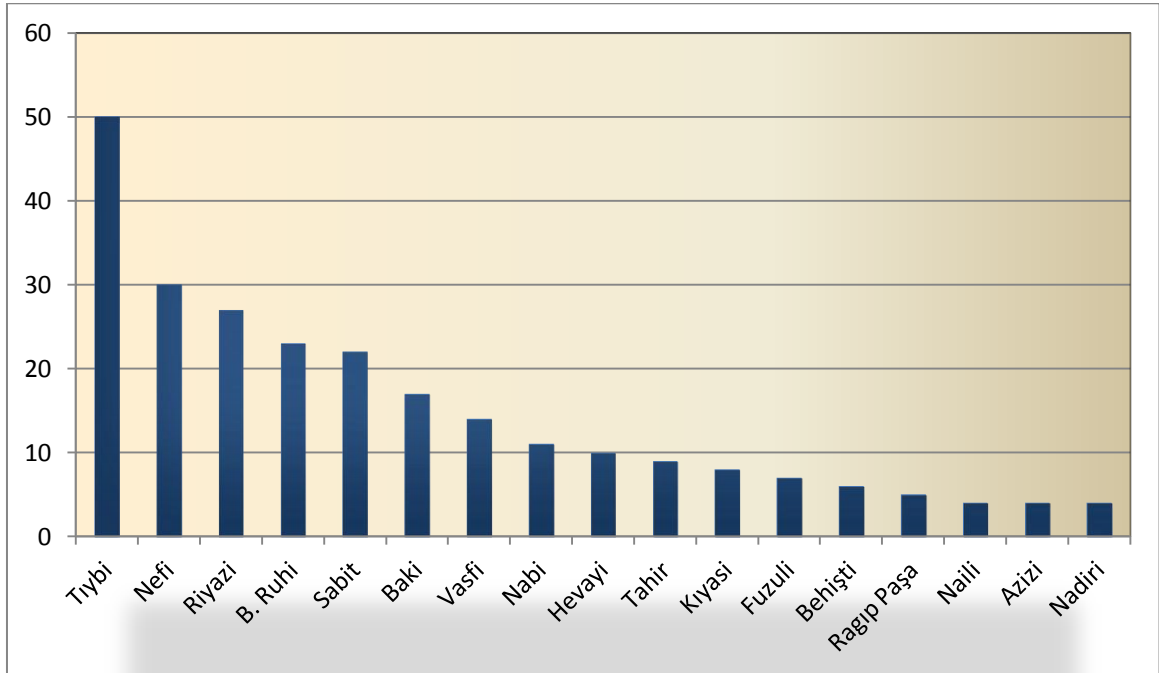
Şairlerin yüzyıllara göre dağılımı da şiir sayılarındaki istatistiğe yakındır. 40'tan fazla şairin şiirini barındıran mecmuada, şairlerin yarısı 17. yüzyıla mensuptur. 15'e yakın isim 16. yüzyıldan, 6 isim 18. yüzyılın ilk yarısından, 2 isim ise 15. yüzyıla ait olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda şairlerin yaşadığı dönemle ilgili şöyle bir istatistik ortaya çıkmaktadır:

Şekil 2.3. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

2.5. Mecmua-i Eşarda En Çok Şiiri Bulunan Şairler

Mecmuada Tıybî ve Riyâzî'nin 27'şer gazeli bulunmaktadır. Ancak Tıybî'nin gazelleri dışında 49 rubaisi ve bir de tahmisi bulunmaktadır. Bu nedenle Mecmua'da en önde gelen ismin Tıybî olduğu söylenebilir. Nefî'nin tek bir gazeli olmakla beraber 2 kasidesi ve 29 kıtası da mecmuada kendine yer bulmuştur. Bu durumda Mecmuada Tıybî'den sonra Nefî'nin önemli bir yer tuttuğu ortaya çıkmaktadır. Mecmuadaki diğer önemli şairler beyit sayıları hesaplanarak şu şekilde listelenebilir:

Şekil 2.4. Mecmuada En Çok Şiiri Bulunan Şairler

Mecmuada En Çok Şiiri Bulunan şairlerin edebî şahsiyetleri hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır:

Tayyibî, Tıybî (ö.1679): 17. asır divan şairlerindendir. Asıl adı Mehmet Çelebi olan şair İstanbul'da doğmuştur. Kaynaklarda Tıybî, Tîbî, Tıbî, Taybî, Tayyibî gibi adlarla geçmektedir. Tuhfe-i Naili'de (Tayyibî - 2528) Bağdat valisi Ömer Paşa'nın divan katibi olduğu yazmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesinde üç farklı isimle yer alan bir divanı vardır. Divan katiplerinden olduğu, uzun müddet İstanbul dışında kaldığı tahmin edilmektedir. Bilinen tek eseri Divan'ıdır. Divanındaki şiirlerin ağırlığını gazel ve rubailer oluşturmaktadır. Tıybî'nin şiirleri Naili ve Fehim tarzındadır. Şairin, Sebk-i Hindi akımına ilgi duyduğu şiirlerindeki dil ve ahenk unsurlarından, mazmunlardan, hüzn ve ızdırab temalarından anlaşılmaktadır. (Tak:1999)

Nef'î (ö. 1635): Sert mizaçlı, bildiğini ifade etmekten çekinmeyen, mücadeleci bir kişiliğe sahip olan Nef'î'nin bu hırçın ve kavgacı tavırları sanatına da aynen yansımıştır. Nef'î, klâsik Türk edebiyatında kaside üstadı olarak şöhret bulmuştur. Muhtevaya uygun olarak seçilmiş Arapça ve özellikle Farsça kelimeler ve terkiplerin oluşturduğu musiki ve güçlü dil, onun özgün üslubunu oluşturur. Söz oyunlarına başvurmada açık bir biçimde düşüncelerini ifade eder. Kasidelerde özellikle methiye ve fahriye bölümlerinde güçlü bir ses ve mübalağaya dayalı ince hayallerle dikkat çeker. Mevlana için yazdığı manzume, Farsça Divan'ındaki tasavvufî düşünce boyutu, şairin Mevlevî olduğunu düşündürmüştür. Klâsik Türk şiirinin en güçlü seslerinden biri olan Nef'î, özgün dil ve üslubu ile kaside sahasında çığır açmış, yaşadığı dönemden itibaren takip edilmiş, üslubu ve sanatı hep takdir edilmiştir (Selçuk:08.11.2013).

Riyâzî (d.1572-ö.1644): Meşhur Birgili ailesinden olup babası III. Murad devri bilginlerinden Mustafa Efendi'dir. Riyâzî ilk öğrenimi babasından görmüş, devrin âlimlerinden ders almış ve Şeyhülislam Müeyyedzâde Abdülkadir'den mülazım olmuştur. Ahmed Paşa, Davud Paşa, Fatma Sultan, Siyavuş Paşa, Mihrimah, Sahn-ı Seman medreselerinde müderrislik yapmıştır. 1619'da Halep'e, çok kısa bir süre sonra da Şam'a kadı olarak gönderilmiştir. 1620'de Kudüs, 1623'te Kahire kadısı olan Riyâzî bu görevdeyken emekliliğe sevk edildi. Pek çok kaynak buna sebep olarak sağır olmasını gösterir. Bu tarihten itibaren bir daha memuriyet almamış ve hemen bütün vaktini ilme ve eser yazmaya hasretti. Sadece bir şair değil, din ilimlerine ve özellikle matematik, fizik

gibi pozitif bilimlere de vâkıf olan Riyâzî, kaynaklarda övülen bir bilgidir. Safâyî ondan asrın "melikü's-şuarâ"sı olarak bahseder. Akıcı bir dil ile şiir söyleme kabiliyetine malik olmasına rağmen asıl şöhretini kavaide dair yazdığı *Düstûrü'l-amel* ve bilhassa *Tezkirü's-şuarâ*"sı ile kazanmıştır. (Karavelioğlu: 27.06.2014)

Bağdatlı Rûhî (ö. 1605-1606): Rûhî'nin şiirleri, daha çok âşıkane ve rindane görünmekle beraber fikrî ve sosyal konulu olanları da az değildir. Dili gayet sade ve akıcı olup çağdaşı diğer bazı şairlere göre tamlamalar ve yabancı kelimeler sayıca azdır denebilir. Söz ve mana sanatlarına fazla itibar etmeyen Rûhî, akıcı bir üslup yakalama gayretinde olmuş ve içinden geldiği gibi söylemiştir. Çok sayıda gazeli olmakla övünmüş olmasına rağmen gazelleriyle fazla ilgi uyandıramamıştır. O, asıl şöhretini terakib-bendi ile yapmış ve yazdığı tarihten günümüze kadar sürekli ve derin bir tesir uyandırarak Türk edebiyatı tarihi içindeki yerini de bu hoş edalı, sosyal muhtevalı, hiciv türünden manzumesi ile almıştır (Öztoprak: 11.04.2014).

Nâbî (ö. 1712): Nâbî, 17. yüzyılda hakim olan Klasik Tarz ve Sebk-i Hindî akımlarının etkili olduğu bir edebî ortamda eserler kaleme aldı. O'nun eserlerine hakim olan üslup, edebiyatımızda en önemli temsilcisi olarak kabul edildiği hikemî üsluptur. Nâbî, şiir diline taşıdığı yeni kelimeler ve bu kelimelerle oluşturduğu farklı birleştirmeler ve bağdaştırmalarla, Divân şiirinin dilini ve hayal dünyasına geniş bir alan kazandırdı. İranlı çağdaşı Sâib'in didaktik, hakîmâne tarzını benimseyen ve bilhassa gazellerinde "hikemî üslûp" olarak adlandırılan bu öğretici, ders verici yeni bir üslûbu kullanan şair, kendine özgü bir nasihat ve ibret verici üslubun temsilcisi olarak öne çıktı. Şiir diline yabancı kelimeler sokan Nâbî, zaman zaman tepkiyle karşılanırsa da şiir dilini konuşmadiline yaklaştırması ve şiirde hayatın gerçeklerine yer vermesi bakımından önemli bir yeniliğe öncülük etti (Bilkan: 04.03.2014).

Bâkî (ö. 1600): Klasik üslubun divan edebiyatı geleneği içerisinde biçimlenmesinde ve süreklilik kazanmasında Bâkî öncülük etmiştir. Dolayısıyla Sebk-i Hindî'nin ağırlığını hissettirdiği 17. yüzyılda bile Bâkî'nin takipçileri klasik tarzı devam ettirmişlerdir. Bu yüzyılda Şeyhülislam Yahya ve Neffî'nin, 18. yüzyılda Nedîm'in usta kabul ederek çizgisini sürdürdükleri Bâkî, hem Osmanlı toplumunda sanatkar-iktidar ilişkisinin bir modeli hem de bir imparatorluk dilinin oluşumuna en ciddi katkıda bulunan şairdir.

Bâkî'yi diğer şairlerden farklı kılan ise âhenk unsurlarını kullanarak şiire ruh üfleme, mısrayı âdeta musiki cümlesine dönüştürme becerisidir. Yaşadığı dönemin maddi kültür unsurlarını ve sosyal hayatını eserine yansıtırken gözlem gücü sayesinde şiirselliği yakalayabilmiştir. Şiirlerinde İstanbul halkının konuşma kalıplarından, günlük dildeki kullanımlarından yararlanarak yaptığı tasvirlerle yeni bir atmosfer oluşturur (Macit ve Kaplan: 15.04.2014).

Behiştî (d.1450-ö.1520) Asıl adı Ahmed Sinân'dır. Babası Karışdıranlı Süleymân Çelebi'den dolayı "Karışdıran Süleymânoğlu" lakabıyla tanınmıştır. Çorlu yakınlarındaki Karışdıran kasabasında doğmuştur. Babinger'in (1992: 49-50) tahminine göre doğum tarihi 854/1450'tür. Küçük yaşlarda II. Bâyezîd'in hizmetine giren Behiştî, olumsuz bir davranışı nedeniyle Acem diyarına gitmek zorunda kalmıştır. Orada Molla Câmî, Hüseyin Baykara ve Alî Şîr Nevâyî gibi devrin önde gelen şahsiyetleriyle tanışmış, onların hizmetinde bulunmuş, özellikle Hüseyin Baykara'nın ricası üzerine Sultân II. Bâyezîd tarafından affedilerek İstanbul'a dönmüş, Kınalı-zâde ve Beyânî'ye göre sancakbeyi olmuştur. Tezkirelerde Behiştî'nin hayatına ve eğitimine dair bilgi yoktur. Behiştî, Anadolu sahasının ilk hamse sahibi şairlerindendir. Behiştî her şeyden önce bir mesnevî şairidir. Dolayısıyla mesnevilerinden hareketle onun, Türkçeye hâkim ve Türkçeyi aruza uygulamada özenli bir şair olduğunu söylemek mümkündür. Edebî sanatları da ustaca kullanarak anlatımını tek düzelikten kurtaran Behiştî, divan edebiyatının başarılı mesnevî şairlerinden sayılmaktadır. (Demirel: 07.12.2013)

Vasfî (d.?-ö.?) Vaktiyle Serez sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Temurhisar (Demirhisar) kasabasındandır. Medrese eğitimi tamamladıktan sonra kadılık yapmaya başlamış, bir ara kadılık görevi esnasında vuku bulan bir olay dolayısıyla zindana atılmıştır. II. Bâyezîd devrinde Malkara kadısı iken ölmüştür. Kabri Malkara'dadır. Tertip edilmiş bağımsız bir dîvânı bulunmamakla beraber mecmualardaki şiirleri bir araya getirilerek *Dîvân* hâlinde yayımlanmıştır (Çavuşoğlu 1980). Bu yayında "9 kaside, 2 terkeb-i bend, 102 gazel, 4 kıta" mevcuttur. Tezkire yazarları, şairin genellikle Necâtî'yi izlediğine değinmiş ve şiirlerinden övgüyle söz etmişlerdir. (Köksal: 04.09.2013)

Fuzûlî (d.1483-ö.1556) Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğu için "fuzûlî" sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Selçuklular zamanında Kerkük ve Bağdat

çevresindeki geniş alana yerleşen Türkmenlerin Bayat boyundandır. Fuzûlî'nin doğum yeri gibi doğum tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Siyasal istikrarsızlığın ve mezhep farklılığına dayalı ayrışmaların yaşandığı bir coğrafyanın bütün gelgitlerini onun hayatı ve eserleri üzerinden okumak mümkündür. Fuzûlî, kısacık ömrünü üç ayrı devletin tebası olarak tamamlamıştır. 1534 yılında Kanunî, Bağdat'ı fethettiğinde Fuzûlî, padişaha uzun bir kaside sunmuş ve “Geldi burc-ı evliyâya pâdişâh-ı nâmdâr” dizesini tarih düşürmüştür. Bağdat'ın fethinden ölümüne kadar (1534-1556) geçen zaman içinde Fuzûlî'nin ömrünü nerelerde geçirdiği tam olarak bilinmemektedir. Şair türbedarlık görevi dolayısıyla Kerbela ve Necef'te bulunmuş olmalıdır. Fuzûlî üç dilde; Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ve mensur eserler vermiştir. Türkçe eserleri arasında Fuzûlî Dîvânı, Leylâ ve Mecnûn, Beng ü Bâde, Hadîs-i Erbain Tercümesi, Sohbetü'l-Esmâ, Hadikatü's-Süedâ Mektuplar; Farsça eserleri arasında Farsça Dîvân, Heft-câm, Risâle-i Muamma, Rind ü Zâhid, Sıhhat u Maraz; Arapça eserleri arasında Arapça Dîvân sayılabilir. Fuzûlî divanlarındaki şiirleriyle eriştiği lirizmi Leylâ ve Mecnûn mesnevisindeki gazelleriyle de pekiştirmiştir. Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn denildiğinde ilk akla gelen isim hiç şüphesiz Fuzûlî'dir. (Macit:20.09.2013)

Nev'î (d.1533-ö.1599) Asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. 940/1533-34 yılında Malkara'da doğmuştur. İstanbul'da Şahkulu, Murad Paşa, Câfer Ağa, bir yıl sonra da Mihrimah Sultan medreselerinde müderrislik yapmıştır. Nev'î'nin ilim ve fazilet sahibi bir şair olduğu konusunda kaynaklarda fikir birliği vardır. Kaynakların verdiği bilgiye göre Nev'î, rind edalı, derviş-meşreb, tasavvufa, zühd ve takvâya meyilli bir kişidir. Şiirlerinde aldığı tasavvuf terbiyesinin izleri görülen Nev'î, Arapça, Farça ve Türkçeye hâkim, atasözleri ve deyimler ile aruz vezni şiirlerinde ustalıkla kullanan bir şairdir. Nev'î'nin elimize geçen manzum eserleri *Türkçe Divan, Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn, Hasb-i Hâl* adlı mesnevîsi dir. (Sefercioğlu: 12.06.2014)

Hevâî (ö.1715) İstanbul'da doğdu. Asıl adı Abdurrahman'dır. Kuburîzâde Abdurrahman Rahmî Efendi olarak tanındı. Ağâh Sırrı Levend (1984: 524)'de Edirneli olarak geçmektedir. Kevkeb Mehmed Hafız Efendi'den sülüs ve nesih hatlarını meşk etti. Ruznamçe-i evvel kâtipliği yaptı. Eğrikapı dâhilinde bulunan Emir Buharî Tekkesi şeyhi Tokadî Hoca Mehmed Emin Efendi'ye intisap etti. Daha sonra hacca gitmeye karar verdi ve hacca giderken 27 Ramazan 1127/26 Eylül 1715'te Mısır'da vefat etti. Müstakimzâde

(1928: 254)'ye göre hac dönüşü Kahire'de vefat etti. Dîvan haricinde *Vâmık u Azrâ* ve *Yûsuf u Züleyhâ* adlı eserleri olduğu belirtilmektedir. Abdurrahman Rahmî Efendi, divan edebiyatında mizahî şiirin belli başlı temsilcisidir. Mizahî şiirlerinde *Hevâyî*, diğerlerinde ise *Rahmî* mahlasını kullandı. Daha çok hezel vadisindeki şiirleriyle ün kazandı ve hezel tarzındaki şiir ustalarından biri oldu. Şiirlerinin başlıca konuları basit, gündelik hayat ve sahneleri ve tipleridir. Bir kısmı da büyük divan şairlerinin özellikle devrin beğenilen şairi Nâbî'nin şiirlerine yazılan nazirelerden oluşur. (Kesik: 30.04.2014)

Nahîfî (d.1665-ö.1738) Asıl adı Süleyman'dır. İstanbul'da dünyaya geldi. Doğum yılı 1076/1665-66 olarak tahmin olunmaktadır. Bir taraftan hattatlık yaparken öte yandan memuriyet hizmetinde bulundu. Mısır yoluyla hacdan dönerken Konya'da Mevleviliğe intisap etti. 1100/1688-89'da İran'a elçi tayin edilen Ebukavuk Mehmed Paşa'nın kâtibi olarak İran'a gitti. Acem âlim ve şairlerle görüştü. 1131/1718-19'da Macaristan (Nemçe) elçisi İbrahim Ağa (Paşa) maiyetinde Pasarofça Antlaşması için bu ülkeye gitti. Dönüşünde hizmetinden dolayı Divan-ı Sultani hocalıklarından başmukataacılığa getirildi. 1138/1725-26'da şikk-ı sani defterdarı olan Nahîfî bir süre sonra emekli oldu ve bir daha memuriyet almadı. Uzun bir ömür süren şair, hayatının sonlarında uzlete çekildi ve kendini ibadete verdi. 4 Eylül 1738'de İstanbul'da vefat etti. Oldukça hacimli bir eser olan *Nahîfî Dîvânı*'nın bazı nüshaları dinî ve din dışı şiirlerin ayrı tertip edilmesiyle meydana getirilmiştir. *Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf*, şairin en önemli eseridir. *Mesnevî*'nin tamamının manzum tercümesidir. (Karavelioğlu: 14.05.2014)

Emrî (ö.1702): Asıl adı Emrullah'tır. Nasûhî-zâde'nin oğludur. Larende'de doğdu. 1085/1674'te gençken İstanbul'a geldi; Fazıl Süleyman Efendi'den mülazım oldu. (Özcan 1989: 4/187). 1085/1673'te Ali Efendi'den hariç rütbesi elde etti. Önce kırk akça medresine erişti. Daha sonra birçok medresede müderrislik yaptı. 1701'de Halep kadılığına tayin edildikten bir yıl sonra orada vefat etti. Orada defnedildi. Bilgisi yanında şiir ve inşasıyla da tanındı. Arapça ve Farsça'yı iyi bilirdi. Üç dilde şiiri vardı. *Kenzü'l-İnşa*, isimli bir eseri vardır. (Aksoyak:18.03.2014)

Azîzî (ö.1585) İstanbul Yedikuleli olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. İsmi Mustafa'dır. İyi bir mücellit olan Azizi, Yedikule dizdarlarının kethüdalığı görevinde bulunmuştur. Azîzî, 993 / 1585'te vefat etmiştir. Azîzî'nin kaleme aldığı eserler arasında Divan, Şehr-Engîz-i İstanbul yer almaktadır. (Tuğluk: 07.01.2014)

Sipâhî (ö.1651) Saraybosna'da doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. Bazı kaynaklarda mahlası Sipâhî bazılarında ise Siyâhî olarak verilmektedir. Sipâhî, İstanbul'a gelip öğrenim gördükten sonra Dîvân-ı Hümâyûn kâtibi oldu. 1062/1651-52 yılında ölen Sipâhî'nin mürettep *Dîvân*'ı vardır. (Aksoyak:11.12.2013)

Kânî (d.1712-ö.1791) 18. yüzyılın nazım ve nesir sahasının önde gelen isimlerinden biri olan Kânî, Tokat'ta dünyaya geldi. İlk eğitimini Tokat'ta tamamlayan şair, genç yaşta şiirle ilgilenmeye başladı ve nükteli söyleyişleriyle adını duyurdu. Gençlik yıllarının bunalımlı dönemlerinde Mevlevî şeyhi Abdülahad Dede'ye intisap etti ve 39-40 yaşlarına kadar Tokat Mevlevihanesine devam etti. Şiirdeki asıl şöhretine İstanbul'a gittikten sonra ulaştı. İstanbul'a gelmesinde katkısı olan Ali Paşa'nın 1755 yılının sonlarına doğru sadareten azledilerek Silistre'ye gönderilmesi üzerine Paşa'ya eşlik etti ve Silistre'de bir müddet Paşa'nın katipliğini yaptı. Daha sonra Eflak Voyvodası İskerletzâde Konstantin Bey'in Bükreş'te özel kâtipliği görevinde de bulunan Kânî, Voyvodanın yeğeni Alexsandr'a Türkçe öğretmek amacıyla *Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn* adında bir eser kaleme aldı. Rivayetlere dayalı olarak Ebû Bekir Kânî'nin Bükreş'te geçirdiği yıllarda, içkiye mübtela olduğu ve mübtezel bir yaşam içinde bulunduğu dair bilgiler kaynaklarda yer almaktadır. Yine çok bilinen "Kırk yıllık Kânî olur mu yani" sözü de onun bu dönemdeki yaşantısıyla ilgili ortaya çıkmıştır: Kânî, Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa'nın daveti üzerine 1782 yılında İstanbul'a döndü ve Paşa'nın divan kâtipliğini yaptı. Ancak saray adab ve teşrifatına uyum sağlamakta zorlanan Kânî, Yeğen Mehmed Paşa ile olan özel ilişkilerini ve bazı sırları ifşa etmesi üzerine idama mahkum edildi. Hakkındaki idam cezasından Reisülküttâp Hayri Efendi'nin araya girmesiyle kurtuldu ve kalebent olarak Limni adasına sürgün gönderildi. Sefaletle geçen sürgün yıllarının ardından hayatının sonlarına doğru affedilerek İstanbul'a dönen Kânî, Rebî'ul-evvel 1206/Kasım 1791'de vefat etti ve Eyüp mezarlığındaki Feridun Paşa türbesine defnedildi. Divan, Münşeât ve Letaifname diğer önemli eserleridir. (Yazar:21.08.2013)

Şükrî (d.?-ö.?) Hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 16. yüzyılın ortalarında yazılmış olan ve tezkire niteliği taşıyan bir şiir mecmuasında "*Hudâvendegâr üstâdlarından Burusalı Zerger Emîrûn oğlu Şükrî Çelebi fermâyed*" (Mecmû'a-i Eş'âr vr.43b) ibaresiyle şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Bu ibarelerden

Şükrî'nin, Bursa'da doğduğu ve Zerger Emîr'in oğlu olduğu anlaşılmaktadır. (Kaplan: 27.11.2013)

Enîs Receb Dede (ö.1746) Asıl adı Mustafa'dır. Edirne'de doğdu. Meşhur Mevlevî şeyhi Edirneli Enîs Receb Dede (ö.1147/1734-35)'nin terbiyesinde yetişti. Tahsilini tamamladıktan sonra önce Hacc'a, oradan da Mısır'a gitti. Burada Nûrî-i Mısırî'den icâzet alarak, Mısır Mevlevîhanesi'ne şeyh oldu. Uzun yıllar bu görevde kalan ve aynı zamanda hattat olan Enîs, 1159 / 1746-47 yılında Mısır'da vefat etti. (Önkaş: 19.08.2014)

Zekî (ö.1711): Bosna'da doğdu. Asıl adı Ali'dir. Maden ve benzeri şeylerden altın elde etme iddiasındaki kimya/simya ile meşgul olmuştur. İstanbul'a gelerek bazı devlet büyüklerinin sohbet meclislerinde bulunmuş, bir kaç kez şeyhülislamlık yapan Yenişehir Çatalcalı Ali Efendi'ye kethuda olmuştur. Hâmisi Ali Efendi görevinden ayrılınca Koska Furunu semtinde bulunan evinde dinlenmeye çekilmiş, kimya hevesiyle vaktini geçirerek ileri bir yaşta vefat etmiştir. Zekî'nin divan tertip ettiğine dair kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır. Bilinen tek eseri, *Şâhidî Lugatî Şerhi*'dir Alaycı ve espirili bir anlatımı yeğleyen Zekî'nin gerek alışılmış eski tarz gerekse sıradışı tarzda şiirleri vardır. Tezkireciler şairliğini başarısız bulsa da Zekî, muammaları ve düşürdüğü tarihlerle ün kazanmıştır. (Aksoyak:07.12.2013)

Kıyâsî (d.?-ö.?) Asıl adı kimi kaynaklara göre İbrahim, kimilerine göre de Kıyâsî'dir. Kastamonuludur. Sultan II. Bayezid, Yavuz Selîm ve Kanunî dönemlerinde yaşadı. Tahsil için Kastamonu'dan İstanbul'a geldi. Burada mülazım olduktan sonra kadılık yolunu seçti. Kaynaklar sebatkâr ve istikrarlı biri olmadığını bu yüzden sık sık meslek değiştirdiğini, gâh zeamet alıp gâh sipahiliği seçtiğini, bölüğe geçtiğini kaydederler. Uzun müddet naiplik peşinde koşan Kıyâsî, bunu başararak Eyüp ve Galata naipliğinde bulundu. Kaynaklarda kadılığı da hakkıyla almadığı ifade edilmektedir. Âşık Çelebi Kıyâsî'nin *Divan* sahibi şairlerden olduğunu ve ayrıca remel-i müsemmen bahrinde bir *İstanbul Şehrengizi* kaleme aldığını kaydetmektedir. Ancak her iki eserin de bugün için bilinen bir nüshası yoktur. Kıyâsî'nin Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde iki, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yedi adet şiiri yer almaktadır. (Köksal:09.09.2013)

Tâhir (ö.1677-78) Asıl adı Abdullah'tır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Bütün biyografik kaynaklar, şairin Bursalı olduğu hususunda ittifak ederler. Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Nisbesi Bursalı Abdullah Çelebi olan şair, şiirlerinde Tâhir/Tâhirî mahlaslarını kullanmıştır. Safâyî, şairin iyi bir eğitim alarak şuarâ zümresine dâhil olduğu bilgisini vermiştir. Şair, 1088/1677-78 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Şairin müretteb divanının olduğu bilinmektedir. Mecmualarda Tâhir mahlaslı şiirler kayıtlıdır. Ancak bu şiirlerin hangi Tâhir'e ait olduğunu tespit etmek güçtür. Biyografik kaynaklarda şairin biyografisi kısmında kayıtlı olan şiirlerden hareketle Tâhir'in edebî şahsiyeti hakkında orta derecede bir divan şairi olduğu; divan şiirinin klâsik konularının yanı sıra dinî muhtevalı manzumeler de kaleme aldığı; yer yer sade ve külfetsiz, samimî ifadelerle sahip bir dilinin olduğu söylenebilir. (Ekinci:06.02.2014)

Tercüman 020'de Tahir ismine kayıtlı 6 gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden biri mahlassızdır. Bu gazellerin hiçbirisi Fatma Büyükkarcı Yılmaz'ın hazırladığı Tahir Divanı-İnceleme Metin (Simurg Yay. İst. 2013) adlı eserde yer almamıştır. Bu kitapta Tahir isimli şairin Bursalı Abdullah Çelebi olduğu belirtilmekle beraber Mollazade Kilari Tahir Efendi'ye ait olduğu düşünülen bazı şiirler de yer almıştır.

Ulvî (ö.1585) Asıl adı Mehmed'dir, Terzi-zâde lakabıyla tanınır. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur ve danışmend zümresindendir. Kardeşi Re'yi de şairdir. Muallim-zâde Manisa müftüsü olduğunda kendisinin danışmendliği görevini üstlenir ve ondan eğitim alır. Özel takdirini ve dostluğunu kazandığı Turak Çelebi'nin himmetiyle kendisine altı akçe gündelik bağlanır. Şehzâde Selim'e sunduğu kasidelerle onun iltifatına mazhar olarak pek çok ihsanına nail olur ve içinde bulunduğu ilmî ve edebî çevreyi iyi değerlendirip kendini yetiştirerek gözde şairlerinden biri durumuna gelir. Bir ara hamisi Turak Çelebi'nin katledilmesi üzerine yazmış olduğu *Dil harâba varıyor sîneye cânân gelsün / Şehri hâlî komasun tahtına sultân gelsün* şeklindeki matlaı dilden dile dolaşarak Kanûnî Sultan Süleyman'ın kulağına ulaşır. Bundan rahatsızlık duyan sultan şairin hapsi ve katli için ferman çıkarır. Bunun üzerine Ulvî çareyi kaçmakta bularak uzun bir müddet ortadan kaybolur. II. Selim'in tahta çıkışıyla birlikte tekrar İstanbul'a dönerek sultanın himayesine girer. Bu dönemde abah akşam meyhaneden çıkmaz olan Ulvî ayyaş kimselerle düşüp kalkmaya başlar. Hayatının son dönemlerini zelil, sefil, hasta ve yalnız halde geçirerek 993/1585'te İstanbul'da ölür ve Galata Mezarlığı Kanlı Kozlar mevkiinde defnedilir. Ulvî'nin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. Şairin ayrıca 964/1556'da kaleme aldığı

bir *Manisa Şehrengizi* bulunmaktadır. Terzi-zâde Ulvî döneminin renkli söyleyişe sahip kabiliyetli şairlerindendir. Şiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. İham ve tevriye sanatlarıyla söyleyişine güç kazandırmıştır. Özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı olan şairin gazelleri orijinal hayal ve mazmunlarla dolu, kasideleri ise farklı ve kendine özgüdür. Bazı kasidelerinde kendi icat ettiği bir söyleyiş tarzı yakalamıştır. Her mısraında bahar ve hazan kelimelerinin geçtiği ve 987/1579'da çıkan büyük yangında kendi evinin de yanması üzerine her mısraında ateş ve suyu kullanarak yazdığı kasideleriyle Selman-ı Sâvecî'ye karşılık olarak yazmış olduğu çâr-ender-çâr kasidesi buna örnektir. Turak Çelebi'nin ölümüne *Eyleye Hak ana cennâtı turak* şeklinde düşürdüğü tarih de meşhurdur. (Şahin:05.08.2014)

Râtib (d.1711-ö.1762) Râtib Ahmed, Mora Yenişehir'de dünyaya geldi. Kaynaklarda verilen bilgilere göre 1711 veya 1722 tarihlerinde dünyaya geldi. Sultan I. Mahmud devrinde sadrazamlık ve ordu komutanlığı görevlerinde bulunan Moralı Topal Osman Paşa'nın oğludur Arapça ve Farsçayı iyi derecede öğrenerek arkadaşları arasında yüksek bir dereceye ulaştı. Şiir ve inşada kendisini geliştirdi ve bu alanlarda söz sahibi oldu. 1740 yılında Rumeli valisi, ardından Osmanlı donamasında kaptanıderya ve III. Ahmed Han'ın kızı Ayşe Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Haniye, Eğriboz, Rumeli, Aydın Turhal, Vidin, Yanya vilayetlerinde valilik görevlerinde bulundu. Mora valisi iken kırk yaşlarında vefat etti. Râtib Ahmed Paşa, maharet, ilim ve irfan sahibi; yürekli, cesur ve itikad kuvvetli eşsiz bir vezirdi. Râtib'in *Dîvânı*'ndan başka eseri yoktur. *Dîvân'da* toplam 305 manzume vardır. Şiirlerinde Râtib mahlasını kullanan şairde, hikemî tarzın yanında Sebk-i Hindî ve mahallîleşmenin de izleri görülür. (Kılıç:02.04.2014)

Vasfî (d.?-ö.?) Sofyalıdır. Muarriplik yaptı. Uzun süre ilim tahsiliyle uğraştı. Farsça ve Türkçe şiirler yazdı. Şiirleri beğenilmiştir. (Gülbüz: 08.03.2014)

Mecmuada bestesi bulunan bestekarlar şunlardır:

Kürkçü Zaharyâ (Mîr Cemil) (? /1740?) Klasik Türk musikisinin bütün devirlerdeki en büyük bestekarlarının en başta gelenlerindendir. Zaharyâ, aslen Rum'dur. Türk musikisine şaheserler veren bu büyük bestekarın doğum tarihi hakkında hiçbir yerde bir kayıt yoktur. Ölüm tarihi ise şüpheli olarak 1740 diye tahmin edilmektedir. Papadopulo Tarihi'nde:

"Patrikhane baş mugannîsi Daniel'in ahababı ve çağdaşıdır. Daniel, 1789'da öldüğüne göre, 1770 senesi musikişinaslarındanmış. Şu halde Zaharyâ'nın hayatım da bu tarihte aramak lazım gelir" diye yazılıdır. (Özalp:2000)

Tanbûrî İsak Efendi (d.1745– ö.1814) Klasik Türk Müziği'nin ünlü tanburisi ve bestecisidir. Asıl adı Fresco Romano olan Tanburî İsak Efendi 1745 yılında İstanbul, Ortaköy'de doğmuş ve Sultan III. Selim devrinde yaşamıştır. Yahudi asıllı Klasik Türk müziği bestecilerinin en büyüklerinden sayılır. Sultan III. Selim'e tanbur dersleri verdiği ve sinagoglarda dini eserler seslendirdiği bilinmektedir. Klasik Türk tanbur ekolünün önemli temsilcilerinden biridir. Tanbur eğitimi verdiği kişiler arasında Sultan III. Selim, Zeki Mehmed Ağa, Tanburî Mehmed Ağa gibi ünlü isimler de vardır. Tanburi İsak Efendi tanbur üslubunu, tanbur hocası Şeyh Edhem Efendi den öğrenmiş, klasik kurallara sıkı sıkıya bağlı bir kalmıştır. Günümüze ulaşan eserleri, 49 peşrev, 43 saz semaisi, 6 beste, 1 ağır semai ve 3 yürük semaî ile 7 şarkıdır. . (Özalp:2000)

Ebu Bekir Ağa (Bekir Ağa, d.1685-ö.1759) yılında İstanbul'un Eyub semtinde doğdu. Adından değişik yerlerde Eyyubi Bekir Ağa, Enderun'dan yetiştiği için Ebu Bekir Çavuş, hacca gittiği için Seyyid Ebu Bekir Ağa gibi isimlerle anılır. Musikiye gösterdiği istidattan dolayı çok genç yaşında “Çavuş Mülazımı” olarak Enderun’un “Kiler Odası”na alındı. Düzenli bir musiki eğitimi gördü ve bu sanatın bilimsel yönüne eğildi. Önce kuvvetli bir hanende, sonra değerli bir bestekar olarak Sultan III.Ahmed ve Sultan I.Mahmud’un takdirini kazandı. Padişahların huzurunda yapılan “Küme Fasılları”nda uzun yıllar başhanende olarak çalıştı. Özellikle ünü I.Mahmud döneminde yaygınlaştı. Bu sıralarda hacca gitti. Lale Devri'nin yeni bir sanat anlayışının hür havası içinde yetişen bu zarif bestekar 1759 yılında İstanbul'da öldü.

Ebûbekir Ağa, Türk musikisinin belki en parlak devrinde yaşadı. 1718 yılından 1730 yılına kadar devam eden Lâle devrinde büyük şöhret yaptı. Çağının en büyük bestekârı olarak tanındı. Yüzlerce eser bestelemesine rağmen günümüze ancak 42 tanesi kalmıştır. Eserlerinde yaşadığı devrin havasına uygun, şen ve şuh bir içliliğin, bir lirizmin çok renkli ve tatlı sesler hâlindeki ifâdesi vardır. Lale Devri'nin renkleriyle örülmüş eserler bırakmıştır. . (Özalp:2000)

Dilhayât Kalfa (d.1710-ö.1780): Türk musikisinde önemli bir kadın bestekardır. Hayatı hakkında pek az bilgiye sahip olduğumuz Dilhayât Kalfa, isminden de anlaşılacağı gibi,

sarayda yetişmiş ve "Kalfa" rütbesi kazanacak görevde bulunmuş olduğu kesindir. Musikiyi de Harem'de değerli hocalardan öğrendiği ve iyi bir tanburî de olduğu verdiği eserlerden iyice bellidir. Dilhayat Kalfa hakkında araştırmacılar çeşitli bilgiler veriyorlar. Yılmaz Öztuna, doğum ve ölüm tarihlerini 1710-1780 olarak yazıyor. Pek çok araştırmacının kanaati IV. Mehmed'in saltanatının son yıllarında doğduğu noktasında birleşiyor. Sultan III. Süleyman, Sultan II. Ahmed, Sultan II. Mustafa, Sultan III. Ahmed dönemlerim yaşadktan sonra 1740 yıllarına yakın bir tarihte İstanbul'da vefat ettiği sanılıyor. Bugün elde olan eserlerinden anlaşıldığına göre: Bestekarımız eserlerim mükemmel bir teknik ve üstün bir estetikle bestelemiştir. Makam seyirleri, prozodi mükemmeldir. Özellikle Evcara Peşrev ve Saz Semaîsi deha derecesine varan bir bestekarlık kudretinin ürünleridir. (Öztuna:1996)

Çömlekçizade Recep Efendi (d.?-ö.1710) Muhtemelen İstanbul'lu olan Receb Çelebi'nin doğum tarihi bilinmiyor. Ailesinin çömlekçilikle uğraşması sebebi ile bu sıfatla anılır. Sultan IV. Mehmed'in saltanat yıllarında yetişen bir bestekar ve hanendedir. Yaşadığı sürece olağanüstü güzellikteki sesi, musiki sanatındaki ustalığı besteleri ile ün yapmıştır. İtrî, Nazim, Seyyid Nuh, Ali Ufkî Bey gibi musikişinaslarla çağdaştır. Bir kaynakta, sarayda cariyelere dersverdiği belirtildiğine göre Enderun'da hocalık yapmış olabilir. Takriben 1710 yılında Hac için deniz yolu ile Mısır'a giderken gemide öldü. Evliya Çelebi'nin verdiği bilgiye göre zevk ve eğlenceye düşkün olan Recep Çelebi, nefir adındaki sazı kullanmakta usta idi. Elde ettiği üstün bilgileri isteyene öğreterek çok öğrenci yetiştirdi. Saz ve söz eseri bestekarıdır. Eski kayıtlarda bulunan eserlerinin sayısı İtri'ninkine yaklaşır. Bunardan beste, ağır semai ve yürük semai olarak yedi sekiz eseri unutulmaktan kurtulmuştur. Selim Giray Han'ın sanat ve edebiyat çevresindeki musikişinaslar arasında yer almış, şiirle de uğraşmıştır. . (Özalp:2000)

2.6. Mecmuà-i EşÀrın Şiirlerindeki Ortak Tema

Süleymaniye Ktp. Tercüman Koleksiyonu 020 Numaralı Mecmua'nın belirli bir amaç için tertip edildiği söylenebilir. Mürettibin bakış açısı ve seçtiği şiirlerdeki ortak özellikler bazı temaların ön plana çıkmasına yardımcı olmuştur. Mecmuadaki baskın tema, yergi'dir. Özellikle siyasî hicve yer verilmiş, bu hususta devlet ve toplumdaki yozlaşmayı eleştiren Rûhî, Vasfî, Nefî gibi şairlerin şiirleri mecmuaya alınmıştır.

Nazirecilik geleneği özellikle Hevâyî'nin şiirlerinde mizahi bir üslup kazanmıştır. Hevayî ve Sabit'in yarı mahalli yarı mizahi şiirleri mecmuaya halkın ilgisini çekecek bir boyut kazandırmıştır.

Aşk teması da şiirlerde hakim temalardandır. Beşerî aşk ile ilahi aşkın karşılaştırılması, ilahi aşkın övülmesi ve tasavvufî bakış açısı şiirlerde kendini hissettirmektedir. Birçok şair bu aşk anlayışına Sebk-i Hindî tarzıyla yaklaşmaktadır.

2.7.Kaynaklarda Rastlanmayan Farklı Özellikteki Şiirler

Mecmuada yer alan çeşitli şarkılar, bu şarkıların makam ve usullerine ait bilgiler, mesnevi parçaları onu diğer mecmualardan farklı kılmaktadır. Nazire geleneği çerçevesinde belli başlı rediflerden şiirler seçilmesi de o dönemin şiirinde nelerin yaygın ve arzulanır olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Şiirlerin büyük çoğunluğu dönemine göre oldukça sade ve anlaşılırdır.

2.8.Mecmuà-i Eşara Ait MESTAP Tabloları

Yer Nu.: Süleymaniye Kütüphanesi, Tercüman Koleksiyonu, 020, Şarkı ve Şiir Mecmuası
Nüsha Tavsifi: 69 varaklık mecmua nesih yazı üslubuyla yazılmıştır. Yazı stili okunaklı olmakla beraber bazı sayfalarda bu yazı stiline terk edilip özensiz bir talik'in kullanıldığı da göze çarpmaktadır. Mecmua kapağı kartondur, kapağın kağıdı yıpranmış, bazı yerlerinde benekler oluşmuştur. Ayrıca 2 ve 63. varaklarda mühürler mevcuttur.

Çizelge 2.4. MESTAP Manzum Bölümler Tablosu (Alfabetik şair adına göre)

Vr. nu.	Mahlas	Matla beyti / bendi	Nzm şkl / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
34b	Ârif	O şühüm bezme teşrif itse nakd-i dil-i 'atıyyem var Müheyyâ nâb-ı hasretten çekip de ğabriyyem var	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
38b	Âzizî	Göziñ kan dökmeği ol ğamze-i beydâdan görmüş Zihî hûnı ki mürdem-keşliği câvidden görmüş	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
39b	Âzizî	Şem' -i ğamzeñden iderdim dil-i nâlânı halâş Olsa bir çäre avdet itmege cânı halâş	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
40b	Âzizî	Süz-ı mihirinden olup câna harâret-i 'ârız Derd-i 'aşkuñla dile oldu makâmat-ı 'ârız	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
49a	Âzizî	Tursa nola küşâde ham-bâde müdâm eyleyelim Bir tûrdır ki tecellisi ber-hıram eyleyelim	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	
25b	Bâkî	Şöyle olmuş cân-ı' aşk-ı yârdan mest ü harâb Kendüsin divârdan divâra urdu afitâb	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	
27b	Bâkî	Ğubâr-ı hattıñ olmaz çünki hayrân olmağa bâ'ış Nedir la'l-i lebûñ çâk böyle handân olmağa bâ'ış	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
29b	Bâkî	Leb-i handânuñla kılduñ yâd Eylediñ mürdelerin ruhını şâd	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-	
30a	Bâkî	Dil derdini ğamuñla dil-fikâr olan bilür Bimâr hâleti yine bimâr olan bilür	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	
31a	Bâkî	Lebûne dirler ise ğonce-i gülden terdür Şaķın incinme begüm haylice nâzik yerdür	Gazel / 7 beyit		..-./..-./..-./..-	
31b	Bâkî	Gönül Yûsuf gibi çâh-ı zeneĥdânuñda kalmışdur Halâş eyle benim 'ömrüm ki zindânında klmışdur	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
36b	Bâkî	Gel ey sâķı bulunmaz böyle 'âlî dil-güşâ meclis Getür câm-ı muşaffâyı kim olsun pür-şafâ meclis	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
36b	Bâkî	Feryâda geldi bûlbûl ü sitân-ı sezâ meclis Ya' nî zemân-ı 'ayşa eyler şalâ meclis	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	
37b	Bâkî	Gönül dağ-ı ğamuñla sinede şem' uyandırmış Çerâğ-ı 'aşkı bir ğarra kızıl altını yandırmış	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
42a	Bâkî	Dili pür-hûnımı 'ârız it hûn-efşâna haţţ Nezâketle iki bimâra birden çäre haţţ	Gazel / 5 beyit		-.-/..-./-./..-	
42b	Bâkî	Müje haylin dizer ol ğamze-i fettân şaf şaf Güyyâ cenge durur nîze-i güzerân şaf şaf	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
51a	Bâkî	Seng-i dil-i cânânı 'aşık-ı mestâne mi çeksün Ağladur hezârûnı bâr-ı meyde dîvâne mi çeksün	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	
32b	Bâkî	Cânâne cefâ kılsa hele câna şafâdur Ağyâr elemin çekdigimiz yâ ne belâdur	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	Mec.Behiştî adına kayıtlı
6b	Bâkî	Gülşen-i nazma girimek tahķik Servâz -ı edebdir ol naĥl-i resik	Mesnevi / 6 beyit	naat	--./-./-./-.-	
32	Bâkî	'Aşıklara çün derd ü belâ zevk-i şafâdır Yâ zevk ü şafâ derdine düşmek ne belâdır	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	Yahya mahlası ve adı ile kayıt
25b	Behiştî	Yâr bî-pervâ diriĝâğuşâdan hâlim harâb Sevmesün' âlemde kimse dilber-i 'âli-cenâb	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	
26a	Behiştî	Mün'akis olmuş aña âteş-i âh 'aceb Bu imiş temâyülde dağ-ı 'yine-ğâh 'aceb	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
37a	Behiştî	Şamdan 'azim-i Haleb idüp Karamana iriş Hażret-i Mollâ Celâleddin-i zi-şâna iriş	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	mahlassız
39b	Behiştî	Çakdı hançer har-enderi dil-i nâlânı halâş Ne çıkar böyle cefâdan nitekim cânı halâş	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	mahlassız
42a	Behiştî	Dem-â-dem gösterir 'aks-i izârın yâre haţţ Şahr-ğâhda ziyâdır ki hisârı yâre haţţ	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	mahlassız
38a	Emrî	Yatur dil haţţ şeb-günında zûlf-i yâre yaşlanmış Ne bilsün dün karañusunda miskiñ mâra yaşlanmış	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
54b	Enis	Kıl tebessüm tâ ola handân handân üstüne Naĥvetiñle tâbuñı giryân giryân üstüne	Gazel / 5 beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	
35b	Fehim	Bilürin 'ıyd-ı vişâlûñ baña câvid olmaz Eyle kurbân beni kim böyle güzel 'ıyd olmaz	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
68b	Feyzî	Şafâ-yı cismim karşuma ol ki yamaķdur Vuzûhdan âteş-i ahz ider ne bir tolaķdur	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.-	Yarım kalmış
24a	Fuzûlî	Cânımuñ cevheri ol la'l-i güher-bâra fedâ	Gazel /		..-./..-./..-./..-	

		‘Ömrümiñ hâşılı ol şive-i refîâra fedâ	5 beyit			
24b	Fuzûlî	Ey bî-vefâ ‘âdet olupdur cefâ saña Bî’llah cefâdur olma demek bî-vefâ saña	Gazel / 5 beyit		--./-./-./-./-.	
30a	Fuzûlî	Cihânda sermest-i ‘uşşâka âh-ı zâr olan bilür Dil-i pür-âteşi çeşm-i eşkbâr olan bilür	Gazel / 5 beyit		.-./..-./-./-./..-	
49b	Fuzûlî	Dil-i târ-ı nigehtedür ki cânâneye döndüm O ‘ıyd serkeşi bend eyleyüp sultâneye döndüm	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.- -	
9a	Fuzûlî	‘Afv-fermâ vü ber işan-ı bahşâ Bir dil-i râz u perişân-ı bahşâ	Mesnevi / 8 beyit		--./-.-.-./-.-	Farsça
38a	Haşimî	Başum tûğma cânum hicr-i dildâre yaşdanmış Yâ İsmâ‘il gelüp kurbân-ı seng-i hâra yaşdanmış	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.- -	
33a	Hayâlî	Lâle-i gül-günü şahralarda dâğum şandılar Nergisi gülzârda yanar çerâğum şandılar	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
35a	Hayâlî	Şol mürid-i pîr-i ‘aşkuz kim hilâfet isterüz Hâşılı bu yolda üstâdız icâzet isterüz	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
44a	Hevâyî	Bir kerre yeñi lutfuñ ile sersem olmaduk Bigâne deñlü musahhâra-i ‘âlem olmaduk	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	Nabi’nin gazeline nazire
45a	Hevâyî	Diline mâ’îl-i vâdî-i kesb-i kâr idebildik Ne sâ’îl-i der-nâ-beste-i kibâr idebildik	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	Nabi’nin gazeline nazire
45b	Hevâyî	Bir zamân biz dañi aylakçı-i tersâne idük Tahtaya dülgere idik lehene çengâne idük	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	Nabi’nin gazeline nazire
48b	Hevâyî	Gezmezdi şûkaqlarda çeker cevriñ olaydum Bitmezdi bataqlarda kıamış neyzen olaydum	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	Nabi’nin gazeline nazire
51b	Hevâyî	Sûkaqla mezbûlde pinhâne mi çeksün Voynuñ çekecek yüki de çengâne mi çeksün	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	Nabi’nin gazeline nazire
39a	Hevâyî	O tıraklar ki kulpunda baba kaffûya bağlanmış Mel’ûn aşkıdur yeñi çatık yapuya bağlanmış	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.- -	
31a	Kânî	Zâhir a taze seven merdâr oğlı erdür Zen perestân-ı tefavvukları belâ terdür	Gazel / 7 beyit		--./-.-.-./-.-.-	
46a	Kânî	Bu bâz-güne tenevvür-i gamıñ nesin gördük Dañi bu â’yine-i ‘âlemüñ nesin gördük	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
7b	Kıyâsî	Sâha lütfi desî’i ül-ebrâr Sâye-i sillesi rûz ül-ağbâr	Mesnevi / 40 beyit		.-.-./-.-.-./-.-	
64a	Muheyâ	Hâzer kim tel kırdı edeblerinden zülfe naştûruñ İki telli hatıñla bağlama ‘uşşâk-ı rencüruñ	Gazel / 8 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.- -	
44a	Nâbî	Bir kere iltifâtuñ ile mahrem olmaduk Bigâne deñlü şöhetüne mahrem olmaduk	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	
45a	Nâbî	Dili ne mâ’îl-i zevk-i nigâr idebildük Ne kâ’îl-i elem günc-i intizâr idebildük	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
45b	Nâbî	Bir zamân biz dañi hem şöhet-i cânâne idük Güline bülbül idük şem’ine pervâne idük	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
48b	Nâbî	Eyyâm-ı bahâr olmaz idi gülşen olaydum Hürşid tulû’ itmez idi revzen olaydum	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	
51a	Nâbî	Bu süz-ı dil nâle-i mestâne mi çeksün Bülbül çekecek bârda pervâne mi çeksün	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	
21a	Nâdirî	Te‘âlallah zihi-i şâm sürür-ı encâm gam-fersâ Ki oldı mazhar esrâr-ı sübhân ellezi esrâ	Kaside / 22 beyit	miraciye	.-.-./-.-.-./-.-.- -	
14a	Nahîfî	Kader mi bir gönçe-fem gelür dir düşârıma Kala mı bülbül gibi feryâd ü figen ile nevâ	Gazel / 6 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
29a	Nahîfî	Meclis-i bağda ihreb olsa âfet-i düzah Hemen ‘ârızın ider gülse ümmîti-düzağ	Gazel / 5 beyit		--./-.-.-./-.-.-	
36a	Nahîfî	Gül ruñıñ seyr eyleyen ‘âlemde gülzâr istemez ‘Andelibi gör ki gülden gayrı bir kâr istemez	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.-	
39a	Nâilî	Bu tağ-ı nîlgün kim hemti bela yâzuya bağlanmış Değildir câr-ı asâyiş esâsi şuya bağlanmış	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-.- -	
7a	Nâilî	Ne makâm olña şefâ’-i ‘âlem O maqâma ide rehile kâdem	Mesnevi / 8 beyit	naat	.-.-./-.-.-./-.-	
9a	Nâilî	Eyle bu resm ile tahdîd-i niyâz Keşf-i râz-ı dile ibtila- âğâz	Mesnevi / 8 beyit		.-.-./-.-.-./-.-	Farsça
7a	Nâmî	Al aşğâbına yârâna hem Oldı irsâl-i tañiyyât hem	Mesnevi / 8 beyit	naat	.-.-./-.-.-./-.-	
5a	Necâtî	Egerçi tîr-i gamzeñ cânâ girdi Hele l’al-i lebûñ mercâna girdi	Gazel / 5 beyit		.-.-./-.-.-./-.-	
15a	Nef’î	Gürcî hınzırı â şamsûn-ı mu’azzam â köpek	kaside / 64 beyit	hicviye	.-.-./-.-.-./-.-.-	Siham-ı Kaza’dan

		Qandasın qanda nigeh-bānī-i ‘ālem ā köpek				
18a	Nef’î	Nev’î-zāde bize bu şive-i hîzâne neden Seni s..mek bize eller gibi maṭleb değil a	Kaside / 20 beyit	hicviye	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
27a	Nef’î	Bir yüzden idi yâr ile üslub-ı muḥabbet Ḥaṭṭıyla irişdi bile mektûb-ı muḥabbet	Gazel / 5 beyit		--./--./--./--	
18b	Nef’î	Kimdür benimle geçen ma’ânide bahş iden Bilsün ki gencimle zağmım-ı belâ yeter	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
18b	Nef’î	Göre mazmûnlar koyar yârân eline şûhte Geşt-zâr-ı ma’ nî-i münḥem-i şifâ aldım yine	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
18b	Nef’î	Olsa başında eger şarî külahı Recebûn Ḥalka derd tegme felek gerçi bu vaşfı itdi	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
18b	Nef’î	Manşib-ı ümidi ser Recep Pâşadan Lütf-ı ḥaḳdan gözi yummuḳ gider	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Bu etmegin ekmek şatıcı öldürecek seni Sen qande eyâ şarî köpek qande vezâret	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Bir delik mi kodı habbâr ki pür cylemeye Câ-be-câ ḥânesinün genc ü dürr ü bâmında	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Bu ne küstâhâne himmetdür eyâ Bâkî devlet Bî-tekellûf şadre geçdün ‘âmil-i çengâne iken	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Riş-i zerd ü ruḥ-ı eşferle görûn Etmekci Kendi renginde ‘aceb bulmadı mı dâmâdı	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Seni ey Bâkî puşt aṇla kim hiciv ideler Nazm-ı pâki olan erbâb-ı sühan-ı dünyâda	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Ey Bâkî puşt koya bu şive vü nâzi Ne zât-ı teşrif olduḡını ḥalk bilûler	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Yok mı inşâfın ey Bâkî puşt niçe bir Qoy a ḥırsızlığı bir pâre kanâ’at eyle	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19a	Nef’î	Görmemişdir daḫi bir kimse eyâ Bâkî puşt Bir senün gibi yahûdi geñez bandıcanı	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Evvel b.ḳa Etmekcide düşdi vezâret Baḳide nihâyet bir oğurdan қоқа düşdi	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Seyr eyleyün itünî şadrin dîvân-ı hümâyunuñ Kim maḥleb ü münḳârın birbirine şunmuşlar	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Şâhân-ı letâyif-i ‘İtrî Ya’ nî erbâb-ı çeşme-i qaḍı	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Qahbe teftişine me’ mûr olalı Baḫşî-i ḥar Nâ’ il olduḡ yine bîn cân ile vaz’-ı felege	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Beni qahpe ḥar ider dirseñ eger kirli nigâr İşte bir ḥarlıḡın ey Baḫşî Efendi budur	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Saṇa ey Baḫşî Efendi şad taḫşın Görmedim bir seniñ gibi davar	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Kim ş.çar kuyûna şimdengerü dilgeç ‘ ömrün Farcı kirli nigârın ke(n)di pek yürütmedi	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
19b	Nef’î	Ey dilkeç oḡlı çelebî zıbıḳ yedi Bir şeymidir senün gibi maḫdûm şayılmasa	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Şun g.tiñe gire ḥarî ey zıtkî Yahûdi ‘Arz it çelebîye anı hazm itmezseñ sen	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Bîn kıt’ a dise ḡamım ol kirli orospı Kim okur o puştın didigi nazm-ı dereşti	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Nice mestûra çekersin bizi ey kirli nigâr Seni mestâne Nihâlî Çelebi s..medi mi	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Yazık değil mi kirli nigâra o ḥüsnle Kim peykerini düşde gören ihtilâm olur	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Zalle bir fahişe sevmiş laḳabı kirli nigâr Qurı ‘İtrî daḫi çatmış bûzeveng olmuş ana	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Ḥırşî қо gir tulu’ ya gel ey kirli nigâr Yegdir andan yine binmek keçiye yâ eşege	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Bu qadar qahbeliḳ olur mı eyâ kirli nigâr Hele bir fahişesin ortada saṇa yazıḡ	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
20a	Nef’î	Tiḡ-ı hicvin taḳûb ‘İtrî-i mülhîd ḥin gibi Girdi fercine [2] kirli nigârın yok yere	Kıta / 2 beyit	hiciv	--./--./--./--	Siham-ı Kaza’dan
20b	Nef’î	Aferin kirli nigâr erligin işbât itmiş Qahbeden ḫayli de dilgeç ‘ ömri bāt itmiş	Kıta / 2 beyit	hiciv	..-/..-/..-/..-	Siham-ı Kaza’dan
32a	Nevî	Selâmet menzilinden göçmeḡe dilden ‘azîmet var	Gazel /		..-/..-/..-/..-	

		Akâmet kılmağa kü-yı belâda şimdi niyyet var	5 beyit		-	
34a	Râgıp Paşa	Harâbât görenler her biri bir hâletin söyler Letâfet nakl ider rindân-ı zühd şıkletün söyler	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
50a	Râgıp Paşa	Kudüm-ı şevkle nübenc muhabbet-i şüm idelim Ayâğ-ı mul ile kesr-i ser-‘ umüm idelim	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	
56a	Râgıp Paşa	Fermânî o şeh-i memleket-i dilde yürütdi Peykâne hevesin her ne ki buldise görütdi	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	
60a	Râgıp Paşa	Virdi âna annesin nevâyı Fetr ârâ âteş-i eşyâ-yı nâyı	Mesnevi / 11 beyit		--./.-./.-.	
57a	Râmî	Meyl itmedigüm ebrû-yı pür-nâb mı kaldı Baş egmedigüm güşe-i mihrâb mı kaldı	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
54b	Râsîh	Süzme çeşmiñ olmasunmüjgan müjgan üstüne Urma zağmıñ sineme peykân peykân üstüne	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
27a	Râtîb	Mişbah-ı rehîñ nükte-i hüsniñde ışıkdır Kâkülleriniñ mezhebi ammâ karışıkdır	Gazel / 8 beyit		--./.-./.-. /.-.	
25a	Riyâzî	Bu deñlü derdsizler bâde-i düşinedendir hep Bu gavğâlar dañi bed-mesti-i dirinedendir hep	Gazel / 5 beyit		---/---/---/--- -	
28a	Riyâzî	Yâr-i müstağnî dil-i ‘uşşâka nâz itmekte güç Dil-pesend olur garaž ammâ niyâz itmek de güç	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
28b	Riyâzî	Gülünü şişede kim gulğul eyler âb-ı ferağ Nice geçer saña söyledim şitâb-ı ferağ	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
30b	Riyâzî	Yaşımıñ silsilesi nice deryâya çıkar Şereri âhımuñ ammâ ki şüreyyâya çıkar	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	
32a	Riyâzî	Dilde senden gizli bir derd-iğam-ı miñnet var Bir senin gibi cihânda çok bilür âfet var	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
33a	Riyâzî	Ser ü bağı seyr idenler kâdd-i yâdum şandılar Cüya meyl iden dilini ihtiyârum şandılar	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
33b	Riyâzî	Hüblar hiç ne süz ne güdâz isterler ‘İşve vü nâza göre garaž-ı niyâz isterler	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/i.-	
36a	Riyâzî	Dil ki ‘itâra döndi güşe-i gülzâr istemez Her gül-i ra‘ nâ-yı seyr iden külbe-i ‘itâr istemez	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
40a	Riyâzî	Kaşlaruñ yadıyla eyler bu dil-i nâşâd rakş Elde iki tâkile güyâ ider üstad rakş	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
41a	Riyâzî	Çest ü sebk pâ gerek bâdiye püyân-ı feyż Rîze-i elmasdur dîk-i beyâbân-ı feyż	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
41b	Riyâzî	Düşme gönül o la‘l-i şeker-pâre ta‘arruż Bir jâle dañi gonce-i gülzâra ta‘arruż	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
43b	Riyâzî	Virdük dili dildâra veli çeşm-i ter aldık Ammâ bir avuc hâk ile yüz biñ güher aldık	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
44b	Riyâzî	Hemdem yâz-ı dil-sitandır ‘ışk Her miñnet ile yâr-i cândır ‘ışk	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-.	
46b	Riyâzî	Bize ne kâsr-ı zer endüd u ne kâşâne gerek ‘Âşıkıñ meskeni gönli gibi virâne gerek	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	
47a	Riyâzî	Hem sitem zinhâr h‘âh-ı çeşm-i fettânuñ senüñ Hem vefâ zindânî-i câh-ı zenehdânıñ senüñ	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
49a	Riyâzî	Rûz-ı ‘ıyddan kândili câm eyleyelüm Gice gündür dimeyüp ‘ıyş-ı müdâm eyleyelüm	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	
49b	Riyâzî	Görüp mey-leb-i gülğünüñ mestâneye döndüm Almış mey-i ‘aşkıñ beni meh-i divâneye döndüm	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
51a	Riyâzî	Şun sâgarı sâkî yine peymân mi çeksün H‘ân-ı keremuñ haylî zarîfân mi çeksün	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
52a	Riyâzî	Heb bilür güm-geşte-i dest-i belâların birin Zâyî‘ itmezler bulırlar âşinâların birin	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
52b	Riyâzî	Ğam-günci benim genc-i firâvân senüñ olsun Zindânî benim Yûsuf-ı Ken‘an senüñ olsun	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
53b	Riyâzî	Bülend-i hatt-ı ruñı vaşl-ı yâr yaklaşsa Benefşe çıksa zamân-ı bahâr yaklaşsa	Gazel / 5 beyit		---/---/---/..-	
55b	Riyâzî	Bu güller yok yüzüme berç-i belâdan gayrı Kim siler yaşımı seyli-i cefâdan gayrı	Gazel / 5 beyit		.-./.-./.-./.-.	Zatî`ye nazire
56b	Riyâzî	Mey akdı lebün gonce-i hândâna tokındı Medh itdi kâddün serv-i hırâmâna tokındı	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
57a	Riyâzî	Bir çekmedüğim kasc-i zehr-âb mı kaldı Bir görmedüğim câm-ı mey-nâb mı kaldı	Gazel / 5 beyit		--./.-./.-. /.-.	
57b	Riyâzî	Âb ider tâb-ı ‘izârıñ nigh-e-i çeşm-i teri	Gazel / 5 beyit		..-/..-/..-/..-	

		Tutalım hayr her yâkûtdan olmuş nazarı				
58a	Riyâzî	Öpmesün görmeyeyin la'lini peymâne daği İstemem el' koduğun kâkülüne şâne daği	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
59a	Riyâzî	Ne dil olaydı ne dilber ne ibtilâmmız olaydı Ne âşinâhğ ideydik ne âşinâmız olaydı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..- -	
10a	Rûhî	Şanmañ bizi kim şîve-i engür ile mestüz Biz ehl-i harâbâtdanuz mest-i elestüz	Trkbbend /17 bent		..-./..-./..-./..-	
28a	Sâbit	Alup ağuş-ı merâma yâri râm itmek de güç Şâm-ı gâmda yârsiz 'azm-i merâm itmek de güç	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
64b	Sâbit	Zümre-i şifteden bir maşsend Naql ider bir 'acâ'ib pâbend	Mesnevi/ 124 beyit		..-./..-./..-	
35a	Sipâhî	Dest bûsa hâk-i pâyından icazet isterüz Görince divâne yüz elden 'inâyet isterüz	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	Nabi'ye nazire
9b	Şükri	Sâkî kerem it şun bize sen sâgârî şîk şîk Nüş eyleyelim 'aşkıñ ile bade lîk lîk	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
14b	Tâhir	Kâr itdi gamuñ bendene ey yâr acımazsñ Ey zâlim serkeş baña zinhâr acımazsñ	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
44b	Tâhir	Her dem dilde pinhândır 'ışk Derûna âteş-i süzândır 'ışk	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-	
46b	Tâhir	Bize ne bâde-i gülğün vü ne meyhâne gerek 'Âşkıñ her işi 'aşk gibi divâne gerek	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
48a	Tâhir	Hûn-âbe-i çeşmi delip câm eyledi bülbül Hûn-zâr-ı dil-fikârî râm eyledi bülbül	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
50b	Tâhir	Âh-ı şar âh-ı şebden nehâra yaklaşsam Ayan olsa çemen-i ebril-i bahâra yaklaşsam	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
59b	Tâhir	Âh kim mey-i 'aşk-ı yârinı aldı Bu dilde şabra bahşin kaldı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-	
24b	Tıybi	Ol sâgar-ı muhabbeti bâ-efhem-i âşnâ saña Kâvl-mâye la'l-i dilberile mahrem bî-vefâ saña	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
25a	Tıybi	Nerde zâhid şimdî bilmem şahbanedendür hep Yârsız nüş itdiğim zehr ile peymânedendür hep	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
26b	Tıybi	Qaddûñ evveli naql-i dilârâ-yı kıyâmet Düşdi dil-i pür-şuha sevdâ-yı kıyâmet	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
26b	Tıybi	Qaddûñ ki ola mağreke ârâ-yı kıyâmet Reftârûñ olur 'arabda fermâ-yı kıyâmet	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
28b	Tıybi	Garîk itdi zevrağ-ı dili ıztırâb-ı ferağ Ruhsârî üzre zülfi olunca gire bir âb-ı ferağ	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
29a	Tıybi	Sûz-ı dil ile olsa idi ülfet-i düzağ Âb olur idi zümre-i germest-i düzağ	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
29b	Tıybi	Rûz-ı 'ıyd irdi oldu 'âlem şâd Künc-i gâmda dil itmede feryâd	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-	
35b	Tıybi	Cihân-ı vâjgûñ-ı gâmda hergiz rûz-ı 'ıyd olmaz Muhabbet rûze-dâranında bu baht sa'ıyd olmaz	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..- -	
38b	Tıybi	Dil gîşûlârından aldı yârûñ çeşm-i cellâddan görmiş Belâlârdan belâya düşdi gamze-i bîdaddan görmiş	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..- -	
41a	Tıybi	Kâm-ı murâd-ı emel oldu az kıldı hemân feyz Sâyec-baht ü siyâh-ı şâm-ı garîbân-ı feyz	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
41b	Tıybi	Feyz-i nevrüz irişdi düşdi eşcâra ta'arruz Tağıldı ser-neşde mey-i dil oldu gülzâra ta'arruz	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
43a	Tıybi	Rakîbe bahşış gonc ü delâlin itme telef Kilâba h'ân-ı latîf-ı vişâlin itme telef	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
47a	Tıybi	Eşer yok âh-ı dil ü hen-demiñ nesin gördik Tarâvüş itmede gözduñ nemiñ nesin gördik	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	Nabi'ye nazire
47a	Tıybi	Cismine lerce düşer 'aşk-ı bî-ârâmuñ senüñ Görse hemtâmda nâgâh o sîm-endamuñ senüñ	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
47b	Tıybi	Kendin bileli 'ışkla bimârî bilür dil Dünyâ gamını kendüsine bârî bilür dil	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
50a	Tıybi	Kapısı niyâz ile elbetde bilme yâd idelüm Ol iki hâste dilüñ ruhlârın şâd idelüm	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
50b	Tıybi	Çeşm-i didâr-ı yâre bâz idelüm Rûy-ı mâl-iharim-i nâz idelüm	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-	
53a	Tıybi	Şabâ nedür haberüñ kü-yı yârdan mı gelürsin Bu bû-yı dilkeş ile nev-bahârdan mı gelürsin	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
53b	Tıybi	Hezâr şevk-i hâzân u bahâr yaklaşsa	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	

		Gonçenüñ rāz-ı nihānı eşkār yaklaşısa				
54a	Tıybî	Aldı ol şüh dili nāzile ra' nālîğla Beni rüsvā-yı cihān cyledi şeydālîğla	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
54a	Tıybî	Çeşmi meşhûr-ı cihān nāzla ra' nālîğla Ġamze mümtāz u müselleme sitem-ārālîğla	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
55a	Tıybî	Hûşā o dāğ-ı melāmet ki bî-nihāyet ola Bihār sîne-i erbāb-ı derd-i firkāt ola	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
56b	Tıybî	Bu hāke sāye şûr-ı hırāmāna tokındı Yolında cân viren şeydāya ammā ne tokındı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
58a	Tıybî	‘Ākilisiñ ‘arîf ol akmaz divāne dağî Rind-i hoşyār ol veli mestāne dağî	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	Nabi adına kayıtlı
58b	Tıybî	Ġubār-ı haţtı ruh-ı tābına añā yaklaşıdı Değhān-ı āh-ı mezāt pāke yaklaşıdı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
58b	Tıybî	‘İlāc-ı vaşl-ı dil derd-nāke yaklaşıdı O düşdi bîm-i firāk-ı helāke yaklaşıdı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
59a	Tıybî	Dehan-ı yāre bir ‘andelib-i cânımız olaydı Cihānda çeşm-i ‘adem görmez aşināmız olaydı	Gazel / 5 beyit		..-./..-./..-./..-	
7b	Tıybî	Ki yazar ism-i şerîfin tahkîk Mihrallah u elleti et-tevfîk	Mesnevi / 8 beyit	naat	..-./..-./..-	
60b	Tıybî	Şimdi yine bir perîye meftûnız biz	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Zülf-i siyeh-i nigāre meftûnız biz	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Biz kerdeşt-i üstād-ı beşān	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Her derd ü belâ ki gelse iğrāz iderüz	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Divāneleri görünce hem-derd oluruz	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Dāmān-ı ümitle dest-i destmāl virmez	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	Azerde dil-i neşât-ı cüyān-ı ğamuz	Rubai		Ahreb	
60b	Tıybî	‘Aşk ehli riya ehline hem-hāl olmaz	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Sākî yine mest-keş-i feyz-i cāmuz	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Ki gönlümüz üftāde-i kākül buluruz	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Üftāde-i peste ğam-ı hicrānuz	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Biz mest-i sebûb-düş bazar-ı ğamuz	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Bahr-i yel ile ol ki münis ü yār olmuş	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Dil-i âteş-i ğamla ibtihā cîn bolmuş	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Cārûb-keşān-ı ku-yı sıdık u ihlāş	Rubai		Ahreb	
61a	Tıybî	Dilde idemez karar naçir-i neşât	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Bezmin görünür cev-kerdeş cāmı ğalaţ	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Kim gerdiş-i şevk-ı bağş-ı peymāne ‘aşk	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Ki miñnet-i hicrānla bî-kuvvet olduĝ	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Āvāze-i gûşe-i melāmet olduĝ	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Bir hāne-i ħalbi vakf-i endûh itdik	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Teşrîfine bezl-i cevher-i cañ itdik	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Sākî gözümüzde neşve-i cām gerek	Rubai		Ahreb	
61b	Tıybî	Sermest-i mey hûn-ı deründür çeşmiñ	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Tîğ-ı sîmi alunmaz cellādın	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Dümāl-i ħarîm sev menāt idemedik	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Ey şāh-ı cefā nigāh-ı cevri-ı āyanın	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Gisû-yı tabāndan mı çeker ğam sünbül	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Bir şahsuvār-ı âlem-i hûsn ü cemāl	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Ter cylemedin dāmānımız cām-ı emel	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Tesbîh-i şalāh-ı ğonce-i bî-ārām	Rubai		Ahreb	
62a	Tıybî	Āzād olamam zülfine dil bağlasam	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Sākî getür ol riyağ-ı ruh-ı efsādan	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Gisû-yı tabān olup bize ğaret-zen	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	İtsin hûs-ı firāğ-ı cām-ı Cemden	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Müşâķın olup bu dil-i seyl-eften	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Āvāze-i berid mülk-i ħasretidir āh	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	‘Uşşāka refîk-ı rāh-ı ħasretidir āh	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Gör çehre-i zerd u dide-i hûnbārı	Rubai		Ahreb	
62b	Tıybî	Bu tā’ife yüz ki bilmeyüb keyf ü kemi	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Ehl-i ğam idermiş ‘ayş-ı Keykāvusı	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Şimşir-i melāmetin zahmına geliri	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Ol şühun olub hemişe zār-ı ‘ışkı	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Müĝān idüp h*âle pey-der-pey o şāh	Rubai		Ahreb	

63a	Tıybî	Bir derd-i nigâhiyla o şeh-i bî-pervâ	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Nâr-ı âh-ı ğamînda bulmadım semt-i necât	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Derd ile nigâha bâna yokdur kadr-i rahmet	Rubai		Ahreb	
63a	Tıybî	Divânçe-i ikbâl-i Sikenderdir câm	Rubai		Ahreb	
63b	Tıybî	Ol kâr ki cevîr ü cefâ nestâcî	Rubai		Ahreb	
63b	Tıybî	Ümid-i vaşl ile ol gül' izâra dek gideriz Dü içgâh-ı taleble bu kâre dek gideriz Bir ehl-i kâderi bilür şivekâra dek gideriz Hevâ-yı 'aşka uyup kûy-ı yâre dek gideriz Nesim-i şubhâ refiküz bahâra dek gideriz	Tahmis		...-/...-/...-/...	Naili'nin gazelini tahmis
24a	Ulvî	Nûr-ı çeşmim benim ol nergis-i bîmâra fedâ Dil ü cânım ol iki ğamze-i hûnî'âre fedâ	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
34b	Ulvî	Nizârım açmğa mîhrem ne bir ğam ħar-ı hemdm var Belâ gencinde aĝlar bâna ancak çeşm-i pür-nem var	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/... -	
17a	Vasfî	Ey şol bulut-ı 'aşmân ki bir edbârı Vasfî Ger-i ban eyleyeler kâdre defterdârı	Kaside / 22 beyit	hicviye	...-/...-/...-/...	
26a	Vasfî	Yâr itmez mi 'uşşâka nigâh 'aceb Kâr itmez mi feryâd-ı âh 'aceb	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
30b	Vasfî	Şol gönül şâm-ı ğamda elem-ârâya çıkar Vaĝdet ol ey dil bu kâse şeb-i zârâya çıka	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
34a	Vasfî	Şâkiyâ meclis-i yârda mey-gede keyfiyyetiñ söyler Dide-i baĝtım oynamaz ki ħ'abîñ şikletiñ söyler	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
37a	Vasfî	Tokına şu'le-i şimşiri nerm eyleriz Yemâne iriş Hadîş-i tab' bula dîn niçe şerĥ iden Kırmâna iriş	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/... -	
42b	Vasfî	Hûsnle bir saña beñzeyüb fettân şaf şaf Baĝınsañ â'yineye 'aksiñde nümâyân şaf şaf	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
48a	Vasfî	Câm-ı emel ümidine nûş-ı câm eyledi bülbül Ya'ni bu bezm-ĝahdan ĝaram-ı ħurâm eyledi bülbül	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
52a	Vasfî	Güşe-i miñnetde yoklar mübtelelârin birin Çok derûn-ı dilde bulur âşinaların birin	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
53a	Vasfî	Sen şabâ aĝalın rû-yı yârdan mı gelürsin Bir lâledür açıldı meger nev-bahârdan mı gelürsin	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	Mahlassız
4b	Vaslî	Ey serv-i sühen kaddüñe bâlâda dil-meşvâr Tübâda dil-meşvâr	Müstezat / 5 beyit		...-/...-/...-/... ...-/...-/...	
4b	Vaslî	Cânâ ayaĝın tozına kimyâda dil-meşvâr Tütüyâda dil-meşvâr	Müstezat / 5 beyit		...-/...-/...-/... ...-/...-/...	
31b	Vaslî	Göñlümün ahiri câh-ı zeneĝdânunda kalmışdur 'Âĝbet esîr-i bendi ki zindânunda kalmışdur	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
27b	Yahyâ	Her zamân keyfiyyet bulmaz dil mestân olmaz bâiş Gerçi ħam bir bâde bir sâkisi peymân olmaz bâ'ış	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/... -	
40b	Yahyâ	Şunsa bu sâķi-i meh-veş bize bir ħâlet-i 'ârîz Dil-i şûridemizi eyleye ki leĝâfet-i 'ârîz	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
55b	Zâtî	Aĝımuñ meskeni yok sâķf-ı semâdan ĝayrı Yaşımuñ menzili yok taĝt-ı seradan ĝayrı	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
33b	Zekî	Mücevhîr-i leb meh-bâzî tekrâr isterler Rinde gelmez kanâ'at ekşer-i dildâr isterler	Gazel / 5 Beyit		...-/...-/...-/...	
14b	Belirsiz	Şayd itdi gönül murĝını bir dilber-i tersâ Mûr-ı mey-i berisâ	Müstezat / 7 beyit		...-/...-/...-/... ...-/...-/...	
68a	Belirsiz	'Aķl itseñ râ-yı tedbirinde noķşân eyleme Çünki noķşân eylediñ taķrîze bühtân eyleme	Matla		...-/...-/...-/...	
68a	Belirsiz	Nüşa t' alîk ideli ħaĝt-ı celi ruşsârı Sülüşü mertebe maĝv itdi cemâli yâri	Matla		...-/...-/...-/...	
68a	Belirsiz	Çekeyim maĝlakıñ olmazsa ger bir işde taķdır Müfid olmaz hanmâr-ı erbâb-ı 'aķlın râ-yı tedbîr	Matla		...-/...-/...-/...	
37b	Belirsiz	Dilâ naķķâş olmaķdır genc-i dile elem yazmış Demadem içdiĝimiz mey-i melâmet-i evlem yazmış	Gazel / 3 beyit		...-/...-/...-/... -	
6b	Belirsiz	Y'anî mādâmkî cârî ola işiñ Mâye-i kubbe vü zârî ola işiñ	Mesnevi / 8 beyit		...-/...-/...-/...	
2b	Belirsiz	Ey şîrtüm feyz-i ħüdadın mı gelürsiñ	şarkı		...-/...-/...-/...	
2b	Belirsiz	Ârzü itsem 'aceb mi zülf-i yâr-i şâne-veş	Bayatı şr.		...-/...-/...-/...	
2b	Belirsiz	Yâr kimiñ koyınsın sine beline hemdemim kimdir	Bayatı şr		...-/...-/...-/...	
2b	Belirsiz	Nedendir serv kadd-i dildâre afet-i çeşm-i ħübânım	Bayatı şr		...-/...-/...-/...	
2b	Belirsiz	Tûrrasındañ ol meĝiñ bir müyi' anber bu kıpar	Hüzzam		...-/...-/...-/...	
3a	Kürkçü	Leylî-yi zülfün dil-i mecnûn olur divânesi	İsfahan şr		...-/...-/...-/...	

3a	Belirsiz	Âh eyle gönül yâriniñ ağıyarı bulundı	İsfahan		-.-/-.-/-.-/-.-	
3a	Belirsiz	Ey nesim-i şehri cânda yirin var seniñ	semai		-.-/-.-/-.-/-.-	
3a	İbhm Çvş	Nihâl-i kıdd-i dilber gibi bir serv ü bülend ister	semai		..-/-.-/-.-/-.-	
3a	Belirsiz	Dil-rübâlar sen gibi hep böyle müstesnâ mıdır	Hicaz şar		-.-/-.-/-.-/-.-	
4a	Belirsiz	Düşmesün miskin gönüller zülf-i ‘anber-bûlara	Bayatı		-.-/-.-/-.-/-.-	
4a	Belirsiz	Şabr u şâmânum harâb itdıkçe istignâları	Bayatı		-.-/-.-/-.-/-.-	
4a	Belirsiz	‘Âşık oldur ki nâzı geçer dilberâsına	Bayatı		--./.-.-./.-.-	
4a	Belirsiz	Ağb reh içre nesim-i nebket olurlar mı	Bayatı		--./.-.-./.-.-	
4a	Belirsiz	Ey gonce gül-sezar-ı letâfet	Semai		--./.-.-./.-.-	
3a	Belirsiz	Güzeller elinden nedir o düş nedir o gülüş	semai		..-/-.-/-.-/-.-	
2a	Mürettib	Qabl- i ter-rîzdir derde câm-râ Hâk-i pür sen ğam-ı cyyâm-râ	Beyit		-.-/-.-/-.-	
2a	Mürettib	Mey-i maḥv-ı zümre süz-ı âteş nedir hırka-zün Sâkin-i meyḥâne baş merdüm âzâdi mekûn	Beyit		-.-/-.-/-.-/-.-	

3.BÖLÜM

MECMU'Â-İ EŞ'ARIN METNİ

3.1.M etnin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem

Metni okurken aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır:

1. Varak numaraları, başlıkların yanında ya da varanın başladığı ilk dizenin sonunda köşeli parantez içinde gösterilmiştir. ([27b] vb.).
2. Şiir, beyit ve dize numaraları Latin rakamlarıyla bend numaraları ise Roma rakamlarıyla gösterilmiştir.
3. Bendlerden oluşan nazım şekillerinde bend başlarına Roma rakamlarıyla numara verilirken beyitler ve dizeler Latin rakamlarıyla numaralandırılmıştır.
4. Mısraları göstermek için beyit numarasıyla birlikte ilk mısra için a, ikinci mısra için b harfi kullanılmıştır.
5. Metin incelemesinde mecmuadaki sözcük ve ifadelerin kullanımı baz alınmakla birlikte, yapılan karşılaştırmalar sonucu divanlarda görülen ve daha doğru olduğu düşünülen sözcük ve ibareler metinde kullanılmıştır. Bu durumda sözcüklerin mecmuadaki şekli de dipnotta belirtilmiştir.
6. Divanla karşılaştırılan şiirlerde divanda olup mecmuada olmayan beyitler dipnotta gösterilmiştir.
7. Divandaki beyit sıralaması farklı olan şiirlerde, dipnotta bu fark izah edilmiştir.
8. Okunamayan kısımlar “[...]” köşeli ayraç içinde üç nokta ile gösterilmiştir.
9. Vezni uydurmak için ya da divandaki doğru okunuşu sağlamak için metne yapılan eklemeler “()” yay ayraç içinde gösterilmiştir.
10. Okunuşundan emin olunamayan kelimeler, yanında “(?)” soru işareti ile belirtilmiştir. Ayrıca okunamayan bazı kısımlar mecmuadan kesilip metne eklenmiştir.
11. Veznin bozuk olduğu mısralar için dipnot kısmına “vezin kusuru” notu düşülmüştür.
12. “Aşk” kelimesi metinde bugünkü okunuşuyla verilmiştir.
13. Metinde büyük harf kullanılmış ancak özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
14. Kelimenin önüne veya sonuna eklenen Arapça ve Farsça öğeler Ünver’in önerilerine uygun olacak şekilde yazılmıştır.

15. Atıf vavları sessiz harfle biten kelimelerden sonra incelik-kalınlık uyumu dikkate alınarak “u-ü” şeklinde, sesli harflerden sonra ise daima “vü” şeklinde okunmuştur.

16. Farsça isim ve sıfat tamlamalarında ses uyumu dikkate alınarak “-ı/-i/-y1/-yi” yazılmıştır.

17. Nüshada “dâ’im, mâ’il” gibi kelimeler bazen hemze bazen de “ye” harfi ile yazılmıştır. Bu kelimeler transkripsiyonlu metinde daima hemze ile gösterilmiştir.

18. “hep” kelimesinde ve fiil sonuna gelen “-ip/-up” eklerinde “be” harfi daima “p” şeklinde okunmuştur.

19. “gice, yir, diyü” gibi kelimelerde “i” sesi korunmuş ve daima bu şekilde yazılmıştır.

20. Metinde “aftâb, âsmân” gibi kelimelerde meydana gelen ses türemeleri çeviri yazıda gösterilmiştir.

3.2. Transkripsiyon Sistemi

Çizelge 3.1. Transkripsiyon Harfleri

ا, آ	a, ā, A, Ā
إ, ا	a, e, A, E
ء	ʾ
ب	b, B
پ	p, P
ت	t, T
ث	s, S
ج	c, C
چ	ç, Ç
ح	h, H
خ	ħ, Ĥ
د	d, D
ذ	z, Z
ر	r, R
ز	z, Z
س	j, J
ش	s, S
ص	ş, Ş
ض	ş, Ş
ظ	ẓ, ẓ̄, Ž, Ḋ
ط	ṭ, Ṭ
ظ	ẓ, Ẓ
ع	ʿ
غ	ğ, Ğ
ف	f, F
ق	q, Q
ك	k, g, ñ, K, G
ل	l, L
م	m, M
ن	n, N
و	v, V (o, ö, u, ü)
ه	h, H (a, e)
ي	y, Y (ı, i, ī, ā)

3.3. Mecmuà-i Eşar'ın Metni

Beyt [2a] ¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mey be-hür minber be-süz âteş-ender hırķa-zün

Sākin-i mey-ḥāne-bāş merdüm azārī-me-kün

Der Beyān-ı Uşūlāt

- 1 Şofyān – düm tek
- 2 Devr-i revān – düm düm tek düm tek tek
- 3 Semā'ī – düm tek düm tek
- 4 Aksaķ faḥte - düm tek düm tek tek
- 5 Frenk fer'ī – düm düm düm düm tek düm düm tek tek
- 6 Çenber – düm tek düm düm tek düm tek tek tek
- 7 Çār đarb – dümték düm tek tek düm tek düm tek düm tek düm tek tek
- 8 Sāh u düyek – düm tek tek düm tek
- 9 Devr-i kebīr - düm düm tek düm tek tek düm tek tek tek
- 10 Aķsaķ sema'ī – düm tek düm düm tek
- 11 Ber-efşān – düm tek düm tek düm düm düm tek tek tek
- 12 Frenk çīn - düm düm düm düm tek tek tek tek
- 13 Evfer – düm tek tek düm tek
- 14 Türk đarb – tek tek tek düm tek düm düm tek tek düm düm düm
- 15 Çifte düyek – düm tek tek düm düm tek tek
- 16 Nim devīr – düm düm tek tek düm tek tek tek
- 17 Fahte – düm tek düm tek tek tek
- 18 Tek ber-efşān –düm tek düm tek düm düm tek düm düm tek tek
- 19 Fer'ī – düm tek düm tek düm tek düm düm tek tek tek
- 20 Evsāṭ – tek tek düm tek düm düm tek tek düm düm
- 21 Hezec – düm düm düm tek düm düm tek tek tek düm tek düm düm

¹ Mecmuanın başında yer alan bu Farsça beytin ikinci dizesi üç kez tekrarlanmıştır. Beytin Türkçesi şöyledir: “Mey iç, yak minberi; ateşe ver hırkayı / Yerleş meyhaneye, incitme insanları.”

‘Acem [2b]¹

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Ey şî'r-i² terüm feyz-i Hudādan mı gelirsün
Ey nazm-ı güher genc-i ‘aṭādan mı gelirsün
- 2 ‘Āşık-ları öldürmede miydiñ yine cānā
Al kanlı kılıç kanlı kazādan mı gelirsün

Çenber³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ārzū itsem ‘aceb mi zülf-i yārî⁴ şāneveş
Yandı dil şem‘ -i cemālūñ hüs-nüne pervāneveş
- 2 Nāz-ı āgāz ile tā kim ol niyāz itdikçe sen
Öldi gitdi āşināsından o meh bīgāneveş

Beste bayātî⁵

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 (Bār) Kimūñ koynundasın sīne-be-sine hem-demūñ⁶ kimdür
(Bār) Şaķıñma şor izini toğrı söyle maḥremūñ kimdür
- 2 (Bār) Şorarsañ sa‘d ḥālını kadīm-i ‘aşķuñ olmışdur
‘Aceb cānā senūñ şāyān-ı vaşl-ı merhemūñ kimdür

¹ TMGA’ya göre Ruhi’ye ait bu güfte, Hasan Ağa tarafından Gerdaniye makamı, remel usulü ile bestelenmiştir.

² Mc: şîr

³ TMGA’da güfte sahibi belirsiz, makam Acem, usulü çenber’dir.

⁴ Mc: yār

⁵ TMGA: Bayatı makamı, devrîrevan usulündedir.

⁶ Mc: hem-demin

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün¹

- 1 Nedendür serv-ğad dil-däre āfet çeşm-i ħübānım
‘ Aceb bī-gāne-reftār oldı ol serv-i ħırāmānum
- 2 Cefā-kār yāre dil virmege tevbe eyledi ziynet
Ki zīrā ol cefā-pīşe ħurutdı cevır ile ħanum

Hüzzām²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Her ħaĥbenüñ kim ħülüşindeñ ol ħadar cū ħopar
Ĥan-kāhı ‘ aşğ içinde sū-be-sū yā ħū ħopar
- 2 Lütf idüp ey şāne ‘ uşşāķı dil-āzārın içün
Tūrrasındañ ol mehüñ bir mūy-ı ‘ anber-bū ħopar
‘ Ömrüm amān amān ol mūy-ı ‘ anber-bū ħopar

İsfāĥan [3a]

Beste Çenber - Kürkci Zāharya³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Leylī-i zülfüñ dil-i Mecnūn olur dīvānesi
Murğ-ı ‘ aşķuñ mū-be-mū zencīr-i pādūr lānesi
- 2 ‘ Aceb şad-berg-i bāğ-ı vuşlat ol bār-gāh amān⁴
Ey hezārān ĥasrete yüz vermeyen bir dānesi

Semā‘ī¹

¹ Türk Musikisi Güfteler Ansiklopedisi (TMGA, Öztuna:1990) ve Hafız Abdülbaki’nin Güfte Mecmuası’nda (GM, Soysal-Arslan:2014) bu şarkıya rastlanmamıştır.

² TMGA ve GM’de bu şarkıya rastlanmamıştır.

³ Kürkçü Zāharya’nın bu bestesi ağır çenber usulündedir. TMGA’da bu şarkı şu şekilde yer almaktadır:

Leyle-i zülfüñ dil-i şeydā olur dīvānesi

Murğ-ı ‘ aşķuñ mū-be-mū zencīr-i pādūr lānesi

Ğonce-i şad-berg-i bāğ-ı vuşlat ol bāri hemān

Ey hezārān ‘ aşıķa yüz vermeyen bir dānesi

Terennüm: Ömrüm aman, canım aman, şeydā olur dīvānesi

⁴ Vezin kusuru

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey nesīm-i seheri² cānda yirün³ var senün
Bülbül-i hasteye gülden haberün var senün
- 2 Ey kebüter saña reşk itmemege çäre mi var
Küy-ı yäre varacak bāl ü perün var senün

Semā' i-i İbrāhīm Çavūş⁴

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Karār itmez gönül murğı bu bāğün degme şāhında
Nihāl-i kıdd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister
- 2 Semend-tab' -ı bākī ser-i gümüşden sīne-bend ister
Āh u vāh var dil-berler elinden dād u feryād⁵
- 3 Güzeller elinden nedür o reviş nedür o geliş
Nedür ol gülüş gel cânım gel

¹ TMGA'da Tanburi İsak Efendi adına kayıtlı, İsfahan makamı, nakış-yürük semai. Aruz kalıbı "Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün" şeklindedir. 1774 tarihli GM'de bestekarı Esad Efendi olarak belirtilmiştir. Şarkının tamamı şu şekildedir:

Ey nesīm-i seheri cānda yirünvar senün
Bülbül-i bī-dile geldiñ haberün var senün
Ey kebüter saña reşk itmeye hīç çäre mi var
Küy-ı yäre varacak bāl ü perin var senün
Terennüm: Gel serv-i nāzım, gel gel işve-bāzım
Yel le lel lel le le lel lel le le lel li
Mirim te re lel lel lel le le lel lel le le lel li
Yār yār yār yār dost dost dost dost
Bülbül-i bī-dile geldiñ haberin var senün

² 1774 yılına ait şarkı mecmuasında "sihri" şeklindedir.

³ Mc: yirin, haberin, perin

⁴ TMGA'ya (Öztuna:1990) göre güftesi Bakī'ye, bestesi Kürkçü Zaharya'ya ait, İsfahan makamında bir ağır-aksak semai. Başlıkta verilen İbrahim Çavuş'un kim olduğu bilinmemektedir. Şarkının antolojideki hali şöyledir:

Karār itmez gönül murğı bu bāğın degme şāhında
Nihāl-i kıdd-i dilber gibi bir serv ü bülend ister
Āh vāh dilberler elinden dād u feryād
Güzeller elinden nedir o reviş, nedir o geliş, nedir o gülüş, gel cânım gel
Mükerrer: Yanağında güllere, gerdeninde benlere, sümbül geysulara, sinde gül memelere hayran olayım
Mecnun sineye bir serv-i sīm-endāmı çekmekdir
Sermend-i táb-ı Bākī gibi bir gümüşden sīne-bend ister

⁵ Vezin hatası

Yanağındaki güllere gerdānuñdaki beñlere
 Sünbül gīsūlara sīnede gül memelere hayrān olayım
 Semend-tab^ç -ı bākī ser-i gümüşden sīne-bend ister

Beste-i hicāz [3b]

Beste beyātı - Bekir Ağa devr-i kebir ¹

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 1 Dil-rubālar sen gibi hep böyle müstesnā mıdur
 Yā meger ebrūlaruñ lāy-ı istisnā mıdur
- 2 Böyle nāzük-perver siyeh eylemiş meh seni
 Māderim bād-ı şabāḥ dīg-i gül-i ra^ç nā mıdur²

Beste³

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 1 Düşmesün miskīn gönüller zülf-i ^ç anber-būlara
 Başına teller taḳınsun düş olan gīsūlara
- 2 Kaḍıya ḥācet mi ey mestāne şemmur-ı siyeh⁴
 Vesmeler çekme ḥaṭā eylersün ol ebrūlara
- 3 Gel efendim üftādem gel ümidim dil-dārım yār⁵

¹ Ansiklopedide (Öztuna:1990) ve şarkı mecmuasında (Soysal-Arslan:2014) bu şarkı Bekir Ağa'nın besteleri arasında yer almamaktadır.

² Vezin hatası

³ TMGA'da Zaharya'ya ait olduğu belirtilen hicaz makamlı, çenber usullü bir şarkıdır.

⁴ TMGA: "Gamzeye hacet mi ey meşāt-ı semmur-ı siyah"

⁵ Terennüm kısmı: Ömrüm canım aman, ah yel lel le leli te re li yel le lele lele lele lele lele li ah

Bayatı – Dilhayāt [4a]¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Şabr u sāmānum ḥarāb itdikçe istiğnāları
Aldı 'aqlum o mehüñ eṭvār-ı müstesnāları
- 2 Tāḫatim ṭāḫ itdi o nūr-ı nihāl-i nāzenīn
Şīve-i reftār-ı nāzūk cünbiş-i vālāları

*Mef'ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün*²

- 1 Gül ki nice rüyını ṭāb-ı şarāb ile
Gül-güne-riz-i ḥaclet-i meh-tāb ile³
- 2 Bir şabāḥ nāzıma ey şām-ı işvesin
Bir meh cemālün ey mehā nev-āfitāb ile

*Mef'ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün*⁴

- 1 'Āşık oldur ki nāzı geṇer dil-rübāsına
Dilber oldur ki mā'il ola⁵ mübtelāsına
- 2 Ser-keşlik itdikçe ḳo yāri rızāsına⁶
Elbette ol şuḥ merḥamet ider gedāsına

¹ Dilhayat'a ait olan bu beste, 1774 tarihli GM'de bestekarı bilinmeyen, hüseyinî makamında hafif usullü bir şarkı olarak verilmiştir.

² TMGA ve GM'de bu şarkı Bekir Ağa'nın besteleri arasında yer almamaktadır.

³ Vezin kusuru

⁴ Semai usulünde Ali Paşa'ya atfedilen şarkının bestekar Ali Şirügani (ö. 1714)'ye ait olması muhtemeldir.

⁵ Mc: olan

⁶ Vezin kusuru

Semā'ī Bekir Ağa – Bayātī¹

Mef'ülü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Ey ğonce-i gül-zar-ı leṭāfet
Ey ṭūṭī-i gūyā ki melāḥat
- 2 Ḳurbānuñ olam eyle tekellüm
Ey serv-i ser-efrāz-ı kıyāmet

Vaşlī [4b]²

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Mef'ülü fe'ülün

- 1 Ey serv-i sehī ḳaddüñe bālāda dimiş var
Ṭübāda dimiş var
- 2 Ebrūlarına ğurre-i ğarrāda dimiş var
Ṭuğrāda dimiş var
- 3 Cān virse cihāna n'ola ṭavāf itmege bir dem
Ey zaḥmuma merhem
- 4 Kūyuna senüñ Ka'be-i 'ulyāda dīmiş vār
Tārāda dimiş var
- 5 Bay itse gedāyı n'ola ey maḥreḳe-i kübrā (?)
İ' mālārı bīnā (?)

lehu

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Mef'ülü fe'ülün

- 1 Cānā ayağın tozına kimyāda dimiş var
Ṭūtyāda(?) dimiş var

¹ Bu şarkı Ansiklopedide (Öztuna:1990) ve şarkı mecmuasında (Soysal-Arslan:2014) yer almamaktadır.

² Bu müstezata herhangi bir kaynakta rastlanmadı.

- 2 Āyāt-ı cemālūnle gelür ‘āleme rah̄met
Ey maşūn-ı hikmet
- 3 Haṭṭ-ı ruḥuṇa Sūre-i Ṭūrda dimiş var
Esmāda dimiş var
- 4 Behlūl gibi düşse ‘aceb mi dile her an
Ey serv-i ḥübān
- 5 Vaşlī kıl ki ‘āşık-ı şeydāda dimiş var
Dānāda dimiş var

Necātī[5b]

Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Fe‘ulūn

- 1 Egerçi tūr-i ğamzeñ cāna girdi
Hele la‘l-i lebūñ mercāna girdi
- 2 Zeneḥdānuñda ḥālūñ fitnesindeñ
Kamu ehl-i naẓar zindāna girdi
- 3 Yüz urup āsitānuñ öpdī ḥūrşīd
Otağūñ içre dervīşāne girdi
- 4 Bugün mey-ḥāne-i ḥaber itdi vā‘iz
Eline bir iki peymāne girdi
- 5 Necātīye tolaşduñ diyü ḥaylī
Şabā ol zūlf-i müşg-efşāna girdi

Bākī [6b] (tevhid)¹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Gülşen-i nazm-ı kerīmūñ taḥkīk
Serv-i āzādıdur ol naḥl-i desīk ²
- 2 Sünbül-i sünbüle-i raḥmetdür
Tuğ-ı şāh-tiše-i vaḥdetdür
- 3 Ser-nüvişt-i suver-i Qur’āndur
Bu serāmed lakinne bürhandur
- 4 Düş olmaz dil ü cān besmelesüz
Ḥāne tārīkde olur meşgalesüz
- 5 Bed’ olunmazsa anuñla bir kār
Fe-hüve ebter yazar itme inkār
- 6 Olayım naḫş-ı kalem bismillah
Olayın seṭr-i raḫam bismillah
- 7 Aḥmedullah ki ḥamdü’l-ḥāmid
Mā cera’d-dem‘ vezābü’l- cāmid³
- 8 Ya‘ nī mādām kī cārī ola eşk
Māye-i kibr(?) ü zārı ola eşk

¹ Baki adıyla başlayan bu mesnevinin ilk sekiz beytini tevhid oluşturmakta; ancak Baki Divanlarında (BKD, DMB₁, DMB₂, DMB₃) bu mesnevi parçası bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Gözyaşları akınca kuru, donuk şeyler bile erir.

- 9 Ya' nī eşk-i siyeh kil-k-i siyeh
Eyledikce ğam-ı dilden āgeh
- 10 Dil-nüvāzān-ı kerem-mu' tādı
Yeke-tāzān-ı dehān-ı vādī
- 11 Ya' nī oldukça niyāz-ı ğurebā
Dest-ver-i dāmen-i nāz-ı üdebā
- 12 Eyledikçe bu dem derd-āmīz
Dide-i merḥameti şīnim-rīz¹
- 13 Eyledikçe qalem 'afv-ı kirām
Bendenüñ cümle kuşūrın tamām
- 14 Gül-i şad-berg-i taḥiyyāt u vedūd
Ola bu baḥş-ı maḳām-ı Maḥmūd
- 15 Nā-maḳām ol ki peyem-berler hep
Ġıbtadan oldılar engüşt be-leb

Nā'ilī [7a] (naat)²

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 16 Ne maḳām ol ki şeff'-i 'ālem
O maḳāma ide rıḥletde qadem

¹ Mc: zīr

² Naili başlığı altında verilen bu mesnevi parçasına NLD, DNL₁, DNL₂'de rastlanmamıştır.

- 17 Ne şeffî¹ ol ki olunsa tavşîf
Na¹ tı böyle iderler ta¹ rîf
- 18 Serv-i gül-zâr-ı risâlet ki müdâm
Sâyesinde geçinür rüsl-i kirâm
- Rif¹ at-ı şânına kâfi bu hemân
Gedânuñ ki revidür pîş-i revân
- 19 Eyle temiz anı beyne'l-mahlûk
Ki Hüdâ¹ aşıkıdur ol ma¹ şûk
- 20 Dest-gîr-i şürefâ-yı ümmet
Özr-ıh¹ âh-ı zu¹ efâ-yı ümmet
- 21 Şâhid-i cilve-geh-i mâ-evhâ
Câ'iz-i menzele ev-ednâ¹
- 22 Nâ'il-i¹ afv-ı¹ afâullah¹ eng
Pâyesi pest-kün-i heft evreng

Nâ' mî²

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 23 Al (ü) aşhâbına yârânına hemm
Oldı irsâl-i taḥiyyât-ı ehem

¹ Vezin kusuru

² Nami başlığı altında verilen bu mesnevi parçası, Nami'nin şiirleri ile karşılaştırılamamıştır.

- 24 Raḍīallah-ı te‘ālā ‘anhüm
Māsazı alıpdur vü bār’ül-encüm(?)
- 25 Gel a ey ḥāme-i müşkīn-cāme
Eyle taḥrīr baña bir nāme
- 26 Yek-be-yek gel saña taḥrīr ideyin
Şüret-i ḥālimi taşvīr ideyin
- 27 Tā ki āgāh olasın ḥālimden
Bilesin sırrımı aḳvālimden
- 28 Ḥikmet-i bāliḡa-i rabbānī¹
Ḳudret-i ḡālibe-i yezdānī
- 29 Kerem ü lüṭf u ilahīsinden
Ni‘am-ı nā-mütenāhīsinden
- 30 Beni dūş itdi bir ehl-i kereme
Bir veliü’n-ni‘am-ı zī-himeme

Ṭıybbī [7b]²

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 31 Ki yazar ism-i şerīfin taḥḳīḳ
Mihrullah-ı veliü’t-tevfīḳ

¹ Mc: rebbabī

² Tıybi başlığı altında verilen bu mesnevi parçasına TYD, DTY₁, DTY₂’de rastlanmamıştır.

- 32 Ol ki şāh-nāme-i medḥ-i pāki
Pür idüp teh-i varak-ı eflāki
- 33 Rub‘-ı meskūnı pür itdi keremi
Rīg-i der-bānı dürr itdi keremi
- 34 Sebkatü’l-baḥr-i ‘ilm vücdı
İtdi gerdūnı mişāl-i cūdı
- 35 Cūşa gelse yem ü ‘ilm ü hüneri
Bir cezīre olamazdı cezeri
- 36 Seyyidü’l-‘emr ü sa‘dū’l-eyyām
Ve ‘izām’ül-‘ulemā ü’l-‘ālām
- 37 Şülüşī rütbe değıldür seba‘
‘Arz olınsa o belāğat-ı teba‘
- 38 Hep necād-ı pür mecād-ı i‘cāz
Aña ta‘rīzinde eyler icāz

Kıyāsī¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 39 Sāḥe-i lütfı rebī-ü’l-ebrār
Sāye-i sillesi ravzü’l-aḥbār

¹ Kıyasi başlığı altında verilen bu mesnevi parçasına Kıyasi’nin eserleri arasında rastlanmamıştır.

- 40 Şemsden pertev-i mecdi azher
Kevkeb-i bahtı kamerden pür ter
- 41 Haşr ider merd-i nebā[‘] at-ı neb[‘] ī
Ṭab[‘] inuñ reb[‘] -i belāğat-ı reb[‘] i
- 42 Oldı ol dest-i sepīd’ül-inşāf
Pençe-i pīç ki māy-ı islāf
- 43 Nā-būddur ğurufāt-ı ğūfrān
Sākinān-ı ‘ürufāt-ı ‘irfān
- 44 Kıblegāh-ı ğurebāyādur reş
Kıblegāh-ı üdebāyadur reş
- 45 Olmuş idim der-i lütfunda muķīm
Ki gāhī bende idim gāh nedīm
- 46 Dīgerāna beni itmezdi kıyās
Hil[‘] at-ı şefkat iderdi ilbās
- 47 Hep cemāl idi celāli yoğidi [8a]
Lütfdan ğayrı hayālī yoğidi
- 48 Bende gördükde bu imtināsı
Peder ü māderi oldım nāsı
- 49 Ğurbet ol demde baña oldı vaṭan
Vaṭanı görmez idüm müstaḥsen

- 50 Gide baht-ı siyāh-i nā-hemvār
İtdi bu şi‘rde bāzı izhār
- 51 Vardı hüşyār-ı bīm-i aḥvāl
Eyledi cānı perīşān aḥvāl
- 52 Gerçi ma‘lūmı güneh-kār idüğüm
Farz-ı te’dibe sezā-vār idüğüm
- 53 ‘Afv iderdi kerem-i ṭab‘ından
Lütf iderdi himem-i ṭab‘ından
- 54 Koymaz elden o sūtūde zāyī
Ma‘nī-i aḳreb li’t-taḳvāyı
- 55 İ‘timādım var iken bu ḥāle
Munṭazırken kerem ü efzāle
- 56 Ḥīle-bāzān u ḡıll-i perdāzān
Ḥāsdan rū-siyehān-ı nā-sāzān
- 57 Virdiler bir niçe peygām-ı elīm
Oldı bīrūn u derūnum yerim
- 58 Zühre-çāk olmaz ol dem aḳreb
Oldı her mū-yı tenim ‘aḳreb
- 59 Her biri eyledi tehvīl beni
Nefs-i dīv eyledi tesvīl beni

- 60 Ra‘şeden öldi bu cism-i bî-tâb
İdermiş amûz-ı ‘uyûn-ı sîm-tâb
- 61 Oldım ol kasr-ı şefâdan bîrûn
Deyre ağaşte mecnûn dil-i pür-hûn
- 62 Ah ez-mekr-i şeyâtîn enîs
Ah ez-keyd-gerde nâ-celîs
- 63 Hûy-ı haclet gibi yüzden düşdüm [8b]
Eşk-i hasret gibi gözden düşdüm
- 64 Der-‘aķab zâr u perişân oldum
İtdigüm işe peşîmân oldum
- 65 Raĥmet ol ĥazrete oldı müşkil
Ten bîrûn dikkat ü dermânda dil
- 66 Söylesem mâ-dûzah(?) u maĥşer
N’ideyin ma‘nî-i pür-sûz-ı beşer
- 67 Senden ey ĥâme budur mâ‘mûlüm
Gayrı tahrîr idesin mes’ûlüm
- 68 Varasın dergeh-i Bey Ĥâcına
Yıkasîñ çîn ü ser ĥâcına
- 69 Bir neşât ur olan vaktinde¹
İnbisât ur olan vaktinde

¹ Vezin kusuru

- 70 Çehre-fersâ olarak dergâha
 ‘Arz-ı hâlüm şunasın ol mâha
- 71 Diyesin bundaki maḥzûnluğum
 Böyle ser-geşte vü maḡbûnluğum
- 72 Hışm idüp eyler ise saña ‘azab
 İdesin mihr-i sükûtı ber-leb
- 73 Gâh elin gâh etegin öp gâh tır
 Gâh nâlişler idüp boynuñ bur
- 74 Göge ey vâkıf-ı sırr-ı mübhem
 ‘Ârif-i ma‘ni-i erḡem-i terḡem
- 75 Ğurbet içre bu ġarîbüñ kimi var
 Yine kendüsi gelir eyler zâr
- 76 Bî-kes ü dâd resm-i bî-ḡaberim
 Men nedânım ki kücâ raḡat-berim
- 77 Bu maḡâlât-ı ḡarâret-amîz
 Bu saniḡât-ı melâmet-engîz
- 78 Dil-i pür raḡmına itdikde eşer
 Saña itdikde dige-r-bâr nazar¹

¹ Sonraki 18 beyit Nâ’ilî ve Fuzûlî isimlerinin altında Farsça yazılmıştır. Nâ’ilî :

Eyle bu resm ile taḡdîd-i niyâz / Keşf-i râz-ı dile ibtilâ-âġâz / Ki zemîn-i ḡadmet mi şâyed / Kâm-ı dil zûd be-
 ser mi âyed / Eşk-i ḡunın peḡegân ez-dîde / La‘lken tîz ü revân ez-dîde / Göge ey Na’ilî her mecd ü kemâl /
 Câ’iz-i cümle-i faẓl u efzâl / Necdâbî(?) ki himme bu şed‘ib / Bektâbî(?) ki necvânî(?) lâ-dîb / Bir su‘al(?)

Ġazel (Şükri) [9b]

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Sākī kerem it şun bize sen sāğārı şık şık
Nüş eyleyelüm 'aşkuñ ile bāde lık lık
- 2 Bezm ehline virsün ferc-i evzā' garībūñ
Çār-pāre gerek elde disün ğuşşaya çık çık
- 3 Olmakda rehūñ şem' i derūnumda kazūrāt
'Aşk ateşine yandı yürek kayınca fık fık
- 4 Üftādelerin göñlüni yapsun ħar ile
Ağyāra ħaruñ ħātırını kahr eyle yık yık
- 5 Şükri içerin bāde-i şavt¹ u şadāsın
Erbāb-ı dehān levk kaķar tahtaya tık tık

ki bī-'afv-ı ümem / 'Afa-kend hiç şütr-ha-yı ħurrem / Bervān u be-dem-i Mevlānā / Besmā' u nī'am u Mevlānā / Gerçi bisyār-günahest mer-rā / Şafĥa-i nāme siyāhest mer-rā

Fuzūlī:

'Afv-fermā vü ber išan-baĥşā / Bir dil-i rāz u perīşān-baĥşā / Bahdā pīş-i tevekkül kerdem / Pes bā-yeşā tevessül kerdem / Ġit-ārā merd ki merdāne şod / Ez-güneh be-kesde bigāne şod / Mencūr u āyine elbette gider /

Līk mā-fiş be-kend ehl-i nazar / Ba'dezīn ār-ı dil ü cūd est / Tā'ib'üz'zenb kün lā-nab est¹ / Men belā kerdem vü geştem nā-sāz / Nün-gūyī kün vü der-āb-endāz / Fażl-ı 'afv est ki āh-ı şāhenşeh / Güft'ül 'afv zekāt'ül-ķudureh? / Züh'd'ül-ayn peyām-ı dād-ı nebī / Sebķat-ı rahmeti 'ala- ğazabī

¹ Şükri mahlasını taşıyan bu gazel Şükri divanlarında (DŞK₁, DŞK₂, DŞK₃) bulunmamaktadır.

¹ Mc: sayt

Kaşide-i Rūhī-i Bağdādī Raḥmetullah [10a]¹

Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn

-I-

- 1 Şanmañ bizi kim şire-i engūr ile mestüz
Biz ehl-i ḥarābātdanuz mest-i elestüz
- 2 Ter-dāmen olanlar bizi ālūde şanurlar²
Biz mā'il-i būs-ı leb-i cām u kef-i destüz
- 3 Şadrın gözedüp n'eyleyelüm bezm-i cihānun³
Pāy-ı ḥum-ı meydūr yirimüz bāde-perestüz
- 4 Mā'il degilüz kimsenüñ āzārına ammā
Ḥāṭır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestüz
- 5 Erbāb-ı ğaraż bizden ırağ olduğı yegdūr⁴
Düşmez yire zīrā oğumuz şāhib-i şaştuz
- 6 Biz⁵ 'ālem-i fānīde ne mīr ü ne gedāyuz⁶
A'lālara 'alālanıruz pest ile pestüz
- 7 Hem-kāse-i erbāb-ı dilüz 'arbedemüz yok⁷
Mey-ḥānedeyüz gerçi veli 'aşk ile¹ mestüz

¹ Bağdatlı Ruhi'nin Mecmuada yer alan Terkiḳ-i Bend'i Coşkun Ak'ın Tenkitli Divan incelemesi dışında, Süleymaniye'de yer alan 5222 ve 1252 no'lu divanlar ile Sıdika Toptaş'ın tezi olan mecmuadaki haliyle de karşılaştırılmıştır. Dipnotlarda Tenkitli divan D, 5222 no'lu yazma divan D1, 1252 no'lu Divan D2, diğer mecmuadaki örnek ise M harfiyle gösterilmiştir.

² Mc: sanur lık

³ Mc: cihāna

⁴ DRB₁: bu kim

⁵ Mc: bu

⁶ DRB₁. 7.beyit

⁷ DRB₁. 6.beyit

- 8 Biz mest-i mey-kede-i ‘ālem-i cānuz
Ser-ḥalka-i cem‘ iyyet-i peymāne-keṣānuz²

-II-

- 1 Sākī getür ol bādeyi ³kim dāf i-i ğamdur
Şaykal ur⁴ o mir’āte ki pür-jeng ü⁵ elemdür
- 2 Dil-bestelerüz bizden ırağ eyleme bir dem
Ol bāde-i mey ki⁶ nūr-ı dil ü dīde-i Cemdür⁷
- 3 Ey ḥāce fenā ehline zinhār ululanma
Dervīşi o mülküñ şeh-i bā⁸-ḥayl ü ḥaşemdür
- 4 Ḥāk ol ki Ḥudā mertebēni eyleye ‘ālī
Tāc-ı ser-i ‘ālemdür o kim ḥāk-i ḳademdür
- 5 Gel toğrılalım mey-kedeye rağmına anuñ
Kim bār-ı riyādan ḳad-i ber-geştesi ḥamdur
- 6 Mey şun bize sākī bizüz ol ḳavm ki dirler
Rindān-ı Şabūḥī-zede-i bezm-i ḳıdemdür
- 7 Bu nazm-ı Peyāmiden⁹ işit ḥāle münāsib
Kim zübde-i yārān-ı¹⁰ süḥandān-ı ‘Acemdür
- 8 Mā rind-i şabūḥī-zede-i mest-i elestem
Pīş ez heme derd-i keş ü pīş ez heme mestem

¹ DRB₂: ‘aşkla

² DRB₂: peymāne-küşāyuz

³ DRB₁: bāde-i

⁴ DRB₂: ur saykal

⁵ Mc: jeng-i

⁶ Mc: bāde-i kim

⁷ DRB₂: demdür

⁸ Mc: “bī”

⁹ DRB₁: Beyāniden

¹⁰ Mc: yārān

-III-[10b]

- 1 Hoş gūşe-i zevk idi¹ şafā ehline ‘ālem
Bir hāl ile sürseydi eger² ‘ömrini ādem
- 2 Şihhat şöñi derd olmasa vuşlat demi³ hicrān
Nūş āhiri nīş olmasa sūr āhiri mātem
- 3 Bu ‘ālem-i fānīde şafāyı ol ider kim
Yeksān ola yanında eger zevk ü eger ğam
- 4 Dā’im ola hem şöhbət-i rindān-ı kadeh-nūş
Varuñ koya meydāne eger pīş ü eger kem
- 5 Şūfī ki şafāda geçinür mālīk-i dinār⁴
Bir dirhemini alsañ⁵ olur hātır-ı dirhem
- 6 Zāhir bu ki āhir yeri hāk olsa gerekdür
Ger dirheme muhtāc olsa ger mālīk-i dirhem
- 7 Mey şuna⁶ bize sākī içelim raġmına anuñ
Kem⁷ cehli ile bilmedügi yirden urur dem
- 8 Her münkir-i keyfiyyet-i erbāb-ı harābāt
Öz ‘aklı ile Hākķı diler kim bula⁸ heyhāt

¹ DRB₁: zevkdi

² Mc: ger

³ Mc: şöñi

⁴ Mc: dünyā

⁵ DRB₁: eksen

⁶ DRB₂: şun

⁷ DRB₂: kim

⁸ DRB₃: bulmaġa

-IV-

- 1 Gör zāhidi kim şāhib-i irşād olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstād olayın dir
- 2 Mey-ḥānede ister yıkılup olmağa virān
Bi-çāre ḥarābātda ābād olayın dir
- 3 Elden kıomasun gül gibi cām-ı meyi bir dem¹
Her kim ki bu mey-ḥānede² dil-şād olayın dir
- 4 Bir serv-ḳadūñ bende-i efgendesi olsun
‘Ālemde o kim ğuşşadan āzād olayın dir
- 5 ‘Ömrin ğiçürüp kūḥ-ı belāda dil-i şeydā³
Bir hem-zen-i hengāme-i Ferhād olayın dir
- 6 Vaşl istemeyüp hier ile hoş geçdügi bu kim
Miskīn ğam-ı cānāneye mu‘tād olayın dir
- 7 Gezdi yüridi bulmadı bir eglenicek⁴ yir
Min ba‘d yine ‘āzim-i Bağdād olayın dir
- 8 Bağdād şadefdür güher-i dürr-i Necefdür
Yanında anuñ dürr ü güher seng ü ḥazefdür⁵

¹ DRB₁: 6.beyit

² Mc: ğam-ḥānede

³ DRB₁: dil ü şeydā

⁴ DRB₁: eglenilecek

⁵ DRB₁: seng-i ḥuzefdür

-V-[11a]

- 1 Ol gevher-i yektâ ki bulunmaz aña hem-tâ
Gelmez şadef-i kevne öyle bir¹ dürr-i yektâ
- 2 Ol zât-ı şerîfe yaraşur da‘ vî-i himmet
Kim oldu ne dünyâ aña maḳṣûd ne ‘ uḳbâ
- 3 Kim derk ider anı kim ola zâtına ma‘ lûm
Remz-i kütüb-i medrese-i ‘ âlem-i bâlâ²
- 4 Ol zâhidüñ aḡlar yir ü gök ḡâline yârân³
Kim içmeye destinden anuñ câm-ı muşaffâ
- 5 Bir nokṭa durur⁴ sırrı didi çâr kitâbuñ
K’ol çârdadur sırrı kütüb-ḡâne-i eşyâ
- 6 Ol nokṭa benem didi dönüp remzini seyr it⁵
Ya‘ nî ki benem cümleten esmâya müsemmâ
- 7 Çün ḡışşe⁶ imiş kıṣṣadan ehl-i dile maḳṣûd
Maḳṣûd nedür aña bil ey ‘ ârif ü dâñâ⁷
- 8 Hep maḡlaṭa-i⁸ laḡlaḡa-i bâṭın u zâhir⁹
Bir nokṭa imiş aṣl-ı sūḡan evvel ü âḡir¹

¹ DRB₁: bir öyle

² DRB₁: ‘ ilm ile bâlâ

³ DRB₂: ḡine yârın

⁴ DRB₂: ṭurur

⁵ DRB₂: sırrını fehm it

⁶ DRB₂: kıṣṣa, D1 haṣṣa

⁷ DRB₁: ‘ ârif-i dâñâ

⁸ DRB₂: maḡlatadur

⁹ Mc: bâṭın-ı zâhir

-VI-

- 1 Ey şāhib-i kudret kani inşāf u mürüvvet
Rindān-ı mey-āşāma niçün olmaya rağbet
- 2 Kısmetleri dirseñ ezelī cevr ü cefādur
Cevr ola niçün zevk ü şafā olmaya kısmet
- 3 Dirseñ bugün eylemeyen yarın ider zevk
Çok mı iki gün bendelerüñ eyleye ‘ışret
- 4 Hācetlerimiz kādīr iken kılmaya hāşıl
Şalmağ keremüñden bizi ferdāya ne hācet
- 5 Nā-çār çeker halk bu miñnetleri yoğsa
Ādem kara tağ olsa getürmez aña² tākāt
- 6 Hālūñ kime açsañ³ dir saña⁴ hikmeti vardur
Öldürdi⁵ bizi āh bilinmez mi bu hikmet
- 7 Bī-hūde dönüp n’eyler ola başımız üzre
Halkuñ bu felek didügi dolāb-ı meşakāt
- 8 Bī-hūde yeter döndi hemān terkini kılsa
Kim ‘aksine devr eylemeden yegdür⁶ yıkılsa

¹ Mc: evvel-i āhir

² Mc: buña

³ DRB₂: itsen

⁴ DRB₁: saña dir

⁵ DRB₁: öldür

⁶ DRB₁: yegdi

-VII- [11b]

- 1 Çarhuñ ki ne sa¹ dinde ne naḥsinde¹ beḳā var
Dehrüñ ki ne ḥāşında ne ²āmında vefā² var
- 2 Aldanma anuñ sa³ dine naḥsinden üşenme³
Naḥsinde dime miḥnet ü sa³ dinde şafā var
- 3 Meyl itme anuñ⁴ ḥāşına ⁵āmından alınma⁵
⁶Āmında dime ḥisset ü ḥāşında ⁷aṭā var
- 4 Cehd eyle hemān ğayr eline baḳmayıgör⁶ kim
Benden ne saña fā'ide senden ne baña var
- 5 Egninde görüp ğayrilerüñ aṭlas u dībā
Ġam çekme ki egnümde benüm köhne ⁸abā var
- 6 Geç cümle bu efkārdan ⁹ārif-i vaḳṭ ol
Ser-geşte bil anı ki başında⁷ bu ḥevā var
- 7 Ferdā elemin çekme mey iç baḳ ruḥ-ı ḥūba
¹⁰Āşıklara ferdāda daḥi va¹¹ d-i liḳā⁸ var
- 8 El virse şafā fırsatı fevt eyleme bir dem
Dünyā aña degmez ki cefāsın çeke ādem

¹ Nahs: uğursuzluk

² DRB₁: ¹atā

³ DRB₂: eylenme, Mc: alınma

⁴ M anuñ

⁵ Mc: üşenme

⁶ DRB₁: bulmayıgör, DRB₂: baḳmayagör

⁷ Mc: serinde

⁸ DRB₁: va¹² d u liḳā

-VIII-

- 1 Giryen kıpar ey h̃āce meger kim cigerũnden
Kim çıkdı ciger-pāreleri çeşm-i terũnden¹
- 2 Biñ girye iderseñ² seni āhir ayırurlar
Ferzend ü zen ü tañtana-i sîm ü zerũnden
- 3 Bu mülk-i fenāya ki ‘ademden sefer³ itdũñ
Sũduñ nedür ancak anı bilsem⁴ seferũnden
- 4 Yok çıkmağa gönlũñ der-i dünyā-yı⁵ deniden
Billahi de hoşnũd mısun yoħsa yirũnden
- 5 Bu mezbeleden böyle⁶ güzār eyleyigör kim
Bir zerre ğubār ırmeye tā reh-güzerũnden
- 6 Sîm ile zeri kendũne kıat kıat siper itseñ⁷
Merg okını geçmez mi şanırsun siperũnden
- 7 ‘Aklı ādın añup kendũni teklife bırakma⁸
Divāne olup ref⁹ -i kıalem kııl⁹ üzerũnden
- 8 Ey h̃āce eger kim sen iseñ ‘ākıl ü dānā
Şeydālığı bin ‘aqla değişmez dil-i şeydā

¹ DRB₂: Cığer-pārelerũñ cism-i terũnden

² Mc: idersin

³ DRB₂: güzer

⁴ Mc: bilsen

⁵ DRB₁: der-i dünyāyı

⁶ DRB₂: şöyle

⁷ DRB₂: itdũñ

⁸ DRB₁: düşürme

⁹ DRB₁: ref kııl anı

-IX-[12a]

- 1 Vardum seheri ʔa^c at içün mescīde nā-gāh
Gördüm halka olup oturur¹ bir nice gümrāh
- 2 Girmiş kimi vaḥdete almış ele tesbīḥ
Her birisinüñ vird-i zebānı çīl ü pencāh²
- 3 Didüm ne şatarsuz ne alırsuz ne virirsüz³
K'aslā dilüñüzde ne nebī var ne ḥod Allah
- 4 Didi biri kim şehrimizüñ ḥākim-i vaḳti
Ḥayr itmek içün halka gelir mescīde her gāh
- 5 İḥsānı ya çīl ü ya pencāhdur⁴ fuḳarāya
Şabreyle ki demdür gele⁵ ol mīr-i⁶ felek-cāh
- 6 Geldüklerini mescīde bildüm ne içündür
Yüz döndirüp andan⁷ didüm ey ḳavm oluñ āgāh
- 7 Sizden kim⁸ ırağ oldu ise Ḥaḳḳa yaḳındur
Zīrā ki ḍalālet yoludur gitdigüñüz rāh
- 8 Taḥḳīḳ bu kim itdügüñiz zerḳ ü riyādur
Taḳlīddesüz ʔā^c atüñüz cümle hebādur

-X-

¹ DRB₂: oturur halka olup, DRB₁D1 oturur halka olup

² DRB₁D1 çīl-i pencah

³ DRB₂: şayarsuz

⁴ DRB₂: ya pencāḥ u ya çīldir

⁵ DRB₁: gel

⁶ DRB₂: ḥayr-ı

⁷ DRB₂: itdüm

⁸ DRB₂: Pes sizden ırağ

- 1 Dünyāda denīlerden iderseñ taleb-i kām¹
Ey hām tama² niceye dek bu tama³ -i hām
- 2 Bir nā-ḥalefī cübbe vü destār ile³ görseñ
Eylersüñ anuñ cübbe vü destārına ikrām
- 3 Nakşın çıkarup eylemeden⁴ zātını ma⁵ lūm
Başlarsuñ⁵ aña faḳruñu eylemeye⁶ ilām
- 4 Cerrār diyü virmez olur Tañrı selāmın
Şermende⁷ iderse⁸ saña bir ḥabbe eger in⁹ ām⁹
- 5 Vay ger olasıñ¹⁰ ḥırkada nāmuñ ola dervīş
Mülḥid diyü yandırmağa¹¹ eyler seni iḳdām
- 6 Yazuḳ saña kim eyleyesin ḥırş u tama¹² dan
Bir ḥabbe¹² içün kendüñi ilāmlere bed-nām
- 7 Yok sende ḳanā¹³ at gözüñ aç olduğı olar¹³
Rızḳuñ irişür yoḥsa¹⁴ eger şubḥ u eger şām

¹ DRB₂: idersin tama³ -ı ham

² DRB₂: ḥam-ı tama

³ DRB₃: ādemi ger cübbe vü destar ile görseñ DRB₁: cübbe vü destārla görseñ, DRB₂: cübbe-i destār ile görseñ

⁴ DRB₂: eylemedin

⁵ BGD: başlarsın, DRB₂: eylersin

⁶ DRB₁: eylemeye ḥālını

⁷ BGD şerminden(şermende:utanma, mahçup olma)

⁸ DRB₁: ider itse

⁹ DRB₁: şermende ider eylese bir ḥabbece in⁹ ām

¹⁰ DRB₁: vay er olasıñ, DRB₂: M sen er olasıñ

¹¹ DRB₂: eyler seni yandırmağa

¹² DRB₂: cübbe

¹³ DRB₁: bu kim, DRB₂: M oldur

¹⁴ DRB₁: tā ki

- 8 Et loğması lāzım mı  oyurmaz mı seni n n
Zehr olsun o loğma k'ola pes m 'ide-i¹ d n n

-XI-[12b]

- 1 Ebn -yı zam nu   alebi n m u ni  ndur
Her biri ta avvurda f l n ibn-i f l ndur
- 2 G ft ra gel p s yleseler cehl-i m rekkeb
Zu' minca vel  her biri bir  u b-ı zam ndur
- 3 Erb b-ı  ired zerre  adar mu' te id olmaz
Ol m r  id kim mu' te id-i b - ired ndur²
- 4 Ta l d ile secc de-ni  n olm    oturmu  
Ta     de amm    r-ı bigsiste-i³   in ndur
- 5 Dirmi   ba na ke f oldu hep esr r-ı  a     t
Vallahi yalandur s zi billahi yalandur
- 6 Kend  nden  ra u  ⁴ d    p ardına⁵ yorılma
K'ol⁶ b - aber   gitd   i yol  ann   g m ndur

¹ DRB₂: m ide-i

² BGD b - aber ndur

³ DRB₁: be-gu    te-i, DRB₂: bigsiste-i

⁴ BGD  ra  a

⁵ DRB₂: ardınca

⁶ DRB₁:  ol, M ol

7 Ey ʔālib-i ḥaḳīḳī¹ eger var ise derdün²
Güş it bu sözi kim ḥaber-i bā-ḥaberāndur

8 Zinhār unutup bildigüñi düşme ‘ināda
Bir pīre yapış³ kim iresin sırr-ı miā‘ da

-XII-

1 Şüretde n’ola eger zerre isek ma‘nada yoḥuz⁴ (?)
Rūḥü’l-Ḳudüsün Meryeme nefḥ itdügi rūḥuz

2 Peymāne-i ḥūrşid ile her şubḥ⁵ ideriz ‘ayş
‘İsī ile peymāne-keş-i cām-ı şabūḥuz

3 İtdükse şarāb içmemege tevbe güzelsiz⁶
Şabīt ḳademüz tevbemüz üstünde naşuḥuz

4 Mār ise ‘adū biz yed-i beyza-yı Kelīmüz
Ṭūfān ise dünyā ḡam mı biz keştī-i Nūḥuz

5 Monla oḳusın medresede şerḥ-i ma‘ānī
Metn-i ḳadeḥi şun bize biz ehl-i şürūḥuz

6 Şūfi bizi sen cism göziyle göremezsün
Aç cān gözüñi eyle naẓār gör ki ne rūḥuz

¹ DRB₁: taḥkīḳ,

² DRB₂: ‘aḳluñ

³ DRB₂: iriş

⁴ DRB₂: çoḡuz

⁵ DRB₂: dem

⁶ BGD: ḳadīmī

7 Pür-gûlara¹ leb-beste görünmekdeyüz ammâ
Rindan-ı Mesîhâ deme miftâh-ı fütûhuz²

8 ‘İsî dem ü Rûhî laḳâb Hızr-ḥayâtuz³⁻⁴
Deryâ-yı şıfat içre nihân gevher-i⁵ zâtuz⁶

-XIII- [13a]

- 1 Āyâ nice bir devr ide bu çâr ‘anâşır
Kim aña ne evvel ola ma‘lûm ne âḥir
- 2 Gâh eyleyeler⁷ ‘âlemi tefrîdde seyrân
Gâhî olalar ‘âlem-i terkîbde sâ’ir⁸
- 3 Tefrîdde çâr ola vü nâ-çâr ola devri
Terkîbe gelince şe-mevâlid⁹ ola zâhir
- 4 Bu cümle mezâhirden ola mu‘teber insân
İnsânun olan cümle tufeylî bu mezâhir
- 5 Nefsini bilenler getüre Ḥâlîḳa îmân
Bilmezlere îmân getürenler ola¹⁰ kâfir

¹ BGD: bed-gûlara (pür-gu:çok konuşan, çok söyleyen)

² DRB₂: 8b

³ DRB₁: laḳab u Hızr ḥayatuz

⁴ DRB₂: 7b

⁵ DRB₂: gör ki ne

⁶ DRB₂: 8a

⁷ DRB₂: olalar

⁸ DRB₂: M sâ‘yir

⁹ Se-evâlid:üç unsur; nebat, hayvan, maden

¹⁰ DRB₁: diye

- 6 Kâfir ki yirin düzaḡ ider cehlden eyler
Çün cehl-i¹ ḥaḳîḳâtde ola küfr-i ‘aceb-sır
- 7 Dünyâ vire cāhillere el² kâmil olanlar
Ayakda ḳalup olmayalar ḥabbeye ḳâdir
- 8 Çün cehlde³ zevḳ-i kemâli n’idelüm biz
Ḳâl ehli şafâ eyleye ḥâli n’idelüm biz

-XIV-

- 1 Şûfî ki riyâyla ide kendüyi mevşûf
Evḳât -ı şerîfi ola taḳlîd ile maşrûf
- 2 Minberde ḥatîb ola vü maḥfilde m‘uarrif
‘Âr eylemeye olduḡına cehl ile⁴ ma‘rûf
- 3 Âyîne-i ḳalbini ḳudûret ide tîre
Rûşenleri feyz-i Ḥaḳ ile⁵ olmaya meḳşûf
- 4 Cân u dilinüñ mihr ü mehi⁶ olmaya pür-nûr
Dâim biri maḥsûf ola anuñ biri meḳsûf
- 5 Cem‘ -i ḳutb itmekle ne mümkin ola vâḳıf⁷
Esrâr-ı Ḥudâya ki ola ol mürşide mevḳûf

¹ DRB₁: cehli

² DRB₁: vire el cāhile vü

³ DRB₁: cehlde³

⁴ DRB₁: cehlle

⁵ DRB₁: haḳla

⁶ DRB₂: revzenesi

⁷ DRB₂: 4. beyit

- 6 Zâtında ki âşâr-ı kemâl¹ olmaya hazır
Yâ şal-i siyeh² egnine giymiş yâ yeşil şûf
- 7 ‘Âlemde ki kâmil çeke ğam zevk ide cāhil
Yerden göge dek yûf baña ger dimez isem³ yûf
- 8 Çün haķ diyeni eylediler zûlm ile⁴ ber-dâr
Bâtıl söze âġâz idelüm biz daġi nâ-çâr

-XV- [13b]

- 1 Yûf ħârına dehrüñ gül ü gül-zârına hem yûf
Aġyârına yûf yâr-i cefâ-kârına hem yûf
- 2 Bir ‘ayş ki mevķûf ola keyfiyyet-i ħamra
‘Ayyâşına yûf ħamrına ħammârına hem yûf
- 3 Zî-kıymet olunca n’idelim cāh u celâli
Yûf anı saţan dūna ħaridârına⁵ hem yûf
- 4 Çün ehl-i vücûduñ yiri şaġrâ-yı ‘ademdür
Yûf ķāfile vü ķāfile-sâlârına hem yûf
- 5 ‘Âlemde ki bengîler ola vāķıf-ı esrâr
Ĥayrânına yûf anlaruñ esrârına hem yûf

¹ DRB₂: kerem

² DRB₂: siyeh

³ BGD diyemem

⁴ DRB₁: zûlm ile

⁵ DRB₂: düzen devm-i ħaridârına (haridar: alıcı, müşteri)

- 6 ‘Ārif ki ola mudbīr ü nā-dān ola muḵbil
İḵbāline yūf ‘ālemün¹ idbārına hem yūf
- 7 Çarḥ-ı felegün şa‘dine vü naḥsine la‘net²
Kevkeblerinün şābit ü seyyārına³ hem yūf
- 8 Çün ola⁴ ḥarām ehl-i dile⁵ dünyā vü ‘uḵbā
Cehdeyle ne dünyā ola ḥatırda ne ‘uḵbā

-XVI-

- 1 Dünyā talebiyle kimisi ḥalḵuñ emekde⁶
Kimi oturup zevḵle dünyāyı yemekde⁷
- 2 Yoḵ derdüñe bir çāre ider mīr ü gedāda⁸
Sen çekdügün ālāmı gerek şakla gerek de⁹
- 3 Ā‘yān-ı cihāndan kerem umma anı şanma
Āşar-ı kerem¹⁰ ola ya pāşāda ya begde¹¹
- 4 Maṭbahlarına aç varan ādem degenek yir
Der-bānları var göz kapuda el degenekde

¹ DRB₂: anlaruñ

² DRB₁: Hem yūf

³ DRB₁: D1 seyyāresine

⁴ DRB₂: oldı

⁵ DRB₁: ḥaḵḵa, BGD: ḥaḵa

⁶ DRB₂: 1b

⁷ DRB₂: 1a

⁸ Mc: mīrked ü gedādan

⁹ MGD eger şakla eger de

¹⁰ DRB₁: ‘āta

¹¹ D ne pāşāda ne begde

- 5 Bir devirde geldük bu fenâ ‘ âleme biz kim
 Âşar-ı kerem var¹ ne beşerde ne melekde
- 6 Âgyâr vefâdan dem urur yâr cefâdan
 Âdemde vefâ olmaya vü ola köpekde
- 7 Evc-i felege başdı kâdem câh ile² câhil
 Erbâb-ı kemâlün yiri yok zîr-i felekde
- 8 Yâ rab bize bir er bulunur³ himmet ider mi
 Yoğsa günümüz böyle felâketle giçer mi

–XVII- [14a]

- 1 Virdük dil ü cân ile rızâ biz ki⁴ kazâya
 Ğam çekmezüz uğrarsak eger derd ü belâya
- 2 Koyduk vâtanı ğurbete bu fikr ile çıkduk
 Kim renc-i sefer bâ‘ iş olur izz ü ‘ alâya
- 3 Devr eylemedük yer komaduk bir nice yıldur
 Uyduk dil-i dīvāneye dil uydı hevâya
- 4 Olduk nereye vardığ⁵ ise ‘ aşka giriftâr
 Alındı gönül bir şanem-i mäh-liqâya

¹ DRB₁, DRB₂: yok

²DRB₂: cāhile, DRB₁: cāhle

³ MGD bulunup

⁴ DRB₂: hükm-i

⁵ DRB₁: nereye vardık, DRB₂: ne yire varduk

- 5 Bağdâda yoluñ düşse ger ey bād-ı seher-ḥîz¹
 Âdâb ile var ḥîzmet-i yārân-ı şafāya
- 6 Rūḥîyi² eger bir şorar ister bulunursa
 Dirlerse bulışduñ³ mı o bî-berg-i nevāya
- 7 Bu maṭla‘-yî⁴ ğarrāyî okı ebsem ol andan
 Ma‘ lûm olur aḥvālîmüz erbâb-ı vefāya
- 8 Hâlâ ki biz üftâde-i ḥübân-ı Dımaşķuz
 Ser ḥalka-i rindân-ı melâmet-keş-i ‘aşķuz

Ġazel-i Tâhir [14b]⁵

Mef‘ûlû Mefā‘îlû Mefā‘îlû Fe‘ûlûn

- 1 Kâr itdi ğamuñ bendene ey yâr acımazsûñ
 Ey zâlim-i ser-keş baña zinhâr acımazsûñ
- 2 Mecnûn gibi taĝlarda vaṭanum şimdi⁶
 İtdüñ beni bu ḥâle giriftâr acımazsûñ
- 3 Ḳalbünde mürüvvet emri yok mıdur aşla
 Bu ‘âşķ-ı efgendene deyyâr acımazsûñ
- 4 Ağyâr ile her demde şafâ eyler imişsûñ
 Hiç nâle vü efgânûma dil-dâr acımazsûñ

¹ DRB₂: seher-ḥîz

² DRB₁: “Rūḥî” ismi yok

³ DRB₂: irişduñ mi

⁴ BGD maḳta-i

⁵ Bu gazel Tahir Divanında (Büyükkarcı-2003, THD) ve diĝer yazma divanlarda (DBT) bulunmamaktadır.

⁶ Vezin kusuru

- 5 Biñ dürlü niyâz eyledüm meh sende ammâ
Yok merhâmetün Tâhire ğaddâr acımazsun

Kaşide-i Nef'î [15a]¹

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Gürci ħinzîrî a şamsûn-ı mu' azzam a köpek
Kandasın kanda nigh-bânî-i ' âlem a köpek
- 2 Vây ol devlete kim ola mürebbîsi anuñ
Bir senün gibi denî cehl-i mücessem a köpek
- 3 Ne güne kaldı meded devlet-i âl-i ' Osmân
Hey yazık hey ne muşîbet bu ne mâtem a köpek
- 4 Hıdmet-i devleti² sâyız³ vüzerâdan göreler
Bir fûrûmâye çoça dâd-ı aqdem⁴ a köpek
- 5 Ne ihânetdür o şadra bu zamânda andan
Olmaya şâhibi bir Âşaf-ı ekrem a köpek
- 6 Bu mağallerde ki Bağdâd ala şâh-ı ' Acem
' Arz-ı Rûmı ide teşhîr ide anda⁵ hem a köpek
- 7 Şatduñuz iki ta..ksuz bir olup ol ħanlığı
Kimseye itmedüñüz bu işe maħrem a köpek

¹ Bu kaside Siham-ı Kaza'nın 4. sayfasında yer almaktadır.

² SK₁: devlete

³ SK₃: sa'ir

⁴ Mc: dâdı aqdem

⁵ SK₂: Abaza

- 8 Pāy-māl eyledüñüz salṭanatuñ ‘ırzını hem
Yok yire oldı telef ol kadar âdem a köpek
- 9 Hiç hānlık şatılur mı hey edebsiz hā’in
Ṭotalum olmamış fitne-i mu‘azzam a köpek
- 10 Gire Bağdād u Qayra ‘asker-i¹ Hān-ı Tātar
Olasın sırrına² düstūr-ı mufahḥem a köpek
- 11 Sen kadar düşmen-i devlet mi olur a hūnzīr
Ne ṭurur salṭanatuñ şāḥibi bilsem a köpek
- 12 ‘Addolunsa eger esbāb-ı nizām-ı devlet
Seni qatl eylemedür cümleden aqdem³ a köpek
- 13 Ehl-i dil düşmeni dīn yoḥsulı bir mel‘ūnsun
Öldürürler(se) eger cān-be-cehennem a köpek
- 14 Sende eşer-i İslām⁴ olsa eger zerre kadar
Eylemezdüñ Alamān-zādeyi⁵ hem-dem a köpek
- 15 Bu kadar cürm ile⁶ sağ olasın da yine ben [15b]
Vācib ül-qatl olam ey baḥtek-i azlem a köpek

¹ SK₁: Bağdād-ı Qayra askeri

² SK₁: sen yine

³ SK₂: elzem

⁴ SK₂: İslām eşeri

⁵ Mc: Alaman-zāde-i

⁶ SK₁: cürmle

- 16 Hele bu hükme kāfur¹ kaçısı olmaz rāzı
 Kānde kaldı² yine Müselmān-ı müselleme a köpek
- 17 Seni hicv itmeyle³ katle neden istihkāk
 Sen nesün bilsem eyā kāfir-i mübhem a köpek
- 18 Saña şetm eylemek olursa eger katle sebeb
 Katl-i ‘ām eyle hemān tırma dem-ā-dem a köpek
- 19 T...ğumdan hele bir kıl kopar a kādir iseñ
 İzn-i Hāq olmayıcağ kaçduña munzam a köpek
- 20 Bī-güneh katle rızā var mı şeri‘ate şoruñ
 Gör ne dir hazret-i müfti-i mükerrem a köpek
- 21 Tatalum müfti sükūt eylese hāq söylemede
 Yoğ mı bir dād-ger-i ā‘dil ü aḥkem a köpek
- 22 Böyle kalur mı t...ksuzlar elinde devlet
 N’oldı yā⁴ gayret-i şāhenşeh-i ā‘zam a köpek
- 23 Hāq götürdi ‘Arabı gitti hele dünyādan
 Kim götürse⁵ ‘aḳabince seni bilsem a köpek
- 24 Fīl-i nā-çāra meger yüklediler tābutuñ
 Çekemez cīfe-i murdāruñu ādem a köpek

¹SK₃:gāvur

²SK₃: kaldı ki

³SK₁: itmeyle

⁴SK₃: bu idi

⁵SK₃: götürür ki

- 25 Filler de çekemezse ne¹ ‘ aceb lâşenî kim
Var mı bir sencileyin dīv-i mûlahham² a köpek
- 26 Çāk çāk itmiş iken tîğ-ı zebānumla³ seni
Kānde bulduñ o kadar yāreye merhem a köpek
- 27 Ki ferāmūş idüp ol mertebe rahmūñ⁴ acısını
Kudırup yine ıştırduñ beni muhkem a köpek
- 28 Dek⁵ tururken beni tekrar niçün incitdūñ
Bende mi suç yine ma‘ kûle çekersem a köpek
- 29 Şoñra tıydum seni ol fāhişe kişkirdüğini
Hağ belāsun⁶ vire ol fāhişeye hem a köpek
- 30 Kuyruğına başma nigār⁷ uyur ejderhānuñ
Diseñ olurdı hod⁸ ol fāhişe mülzem a köpek
- 31 Sen t...ksuza işde ol kirli nigār⁹ yaraşur
Bindirüp şirtına teşhîr idiversem a köpek
- 32 T...ğūñ olsa nice beg yapışurdı saña da
Oynadurdı seni çün hırş-ı mu‘ allem a köpek

¹ SK₁: yā

² SK₁: mücessem

³ Mc: zemānumla

⁴ SK₂: zaḥmuñ

⁵ Mc: tek (dek durmak: uslu durmak)

⁶ SK₂: belāñu

⁷ SK₃: nigār a

⁸ SK₁: çün

⁹ Mc: ānuñ gibi kirli o...bu

- 33 Şükr iderdük ta...ğün olmamaya¹ her bār [16a]
 Kaḥbe dilgeç ‘Ömere n’eyledi dirsem a köpek
- 34 Bir zamān yetmiş idi mihrin ucundan aña da
 Gördi kalkmaz² kûçek mihrezi her dem a köpek
- 35 Oğlanuñ itdi³ zıbıqla g.tüni nisbet için
 İtdi rüsvây-ı cihān şaḥra-yı ‘ālem a köpek
- 36 Şaḫaluñ pendî⁴ t...ğün da biterse ne bes
 Sakın aldanma o fūrka olur epsem a köpek
- 37 Nice müftî-yi eşek itmiş o bir cāḍudur
 Saña ne ey ḥar-ı lâ-yefhem ü sersem a köpek
- 38 Neler itmişdür o bî-çāre ḳayın atasına⁵
 Yâ büyük ḳardaşına⁶ da mı muḳaddem a köpek
- 39 İ.e dellālî ‘aceb ḳaḥbe mekkāredür⁷ ol
 P..tdur⁸ fāḫışedür bākiredür hem a köpek
- 40 Gündüz ḡonce derem bākiredür yoḥsa kim öküz⁹
 Genc-i fercinde bādīlcān¹⁰ ile şalgam a köpek

¹ SK₂: olmaduğumıza dā’im

² SK₁: ḳaḳmaz

³ SK₂: yer itdi

⁴ SK₃: bendi

⁵ SK₃: anasına

⁶ Mc: ḳarındaşına

⁷ SK₁: fācīre-i mekkāredür

⁸ SK₂: pu.tdurur

⁹ SK₃: Kendi kavlince dirin bakire yoksa kim oldur”SK₃: “Kendi kavlince dirsem bakire yoksa kim eger”

¹⁰ Mc: bādīncān

- 41 Ne kadar dekke-i muhtāle¹ ise kork ammā
Söyleşür anuñla² cādū-yı hāmem a köpek
- 42 Degilem müfti vü mollā (ki) beni de har ide
S...rin ben yine anı katı rindem a köpek
- 43 Kır-i hicv ile g..ün yırtduğum o....dur ol
Şimdi olmuş tatalım şadr^c -ı azam a köpek
- 44 Hele sulţān bu zıbıkcıya şeydā olmasa³
Görinür yine baña⁴ cāriyeden kem a köpek
- 45 Gör⁵ ham ūrfānesi Türk gelini kirli nigār
Görinür ‘āleme mollā-yı mu‘ammem a köpek
- 46 Evvelā maḥkeme olurdu⁶ o evde kim olsa
Hem s..ş-ḥāne vü maşṭaba-i ḥikem a köpek
- 47 Şadr-ı dīn-zāde faḳīre ḡam-ı ihānetdür bu
Ders-i ‘ām eyler iken ‘āleme her dem a köpek
- 48 Böyledür Rūmda temīz fazīlet işte (böyle)
Raḥmallahu limen sırrını nā-fehem a köpek
- 49 Kaḥbe on beş sene geçdi ki tefsīr yazar
Hiç bir harfini görmüş mi bir ādem a köpek

¹ SK₃: dekk-i muhtale (hileci kadın)

² SK₂: anuñ ile

³ Vezin kusuru

⁴ SK₂: baña yine

⁵ SK₃: ger

⁶ SK₃: olur mı

- 50 Yā ne duzaḥ o ta‘biri güzel Şeh-nāme¹
Rūḥ-ı Firdevsi-i merḥūm ola ḥurrem a köpek
- 51 Öyle Şeh-nāme ile tıflı g.tün pāk itmez [16b]
Olsa ferci kadar üstād-ı müselleme a köpek
- 52 Öyle pāre geñezüñ ‘ilmi nedür fazlı nedür
Olsa ol fāḥiše ger efzel ü ā‘lim a köpek
- 53 Andan ‘ālā bilür olmazdı benim kadrümi hıç
Yalıñuz² ben dimezem³ dir bunu ‘ālem a köpek
- 54 Ğarażum cehlini taḥḫıkdür anuñ yoḥsa
Sen kadar ḥar olayım kendüm ögersem a köpek
- 55 Saña nisbetle ḥar-ender-ḥar iken Veysiye
Yaraşur dime ḥar-ı ‘İsī vü Meryem a köpek
- 56 Sen kadar ḥar da olur mı ‘acabā dünyāda
Ḥarsun ammā ḥar-ı Deccāl ile tev’em a köpek
- 57 Kāfirüm ger seni hicv itdügime nādim isem
Ḥaḫ ḥużūrunda yā senden utanursam a köpek
- 58 İ‘tikādumca ğazā eyledüm in-şā’-Allah
Ḥaḫ bilür yok yire ben kimseye sögmem a köpek

¹ Vezin kusuru

² Mc: yalıñuz

³ SK₃: dimezin

- 59 Her ki bā-mā-sitized be-Ḥudā bi-sitizeddür
 Haḡ elimde ne ḡadar cerb ḡalarsam a köpek
- 60 Men ne ānem ki zebūnī kešem ez-ḡarḡ-ı felek
 Felegi hicv iderüm¹ cevriñi görsem a köpek
- 61 Haşre dek saḡ ḡalursam da saña şetm iderüm
 Haḡ sözi söylemeden hīḡ uşanmam a köpek
- 62 Hāḡırı devlet içün yā ḡaleb-i cennet içün
 Terk olur mı bu ḡadar ma‘nī-i mülhem a köpek
- 63 Beni incitmeyicek sen yine bu hicv-i cedīd
 Olmamışdı daḡı vallahi muḡammem a köpek
- 64 Niḡün uyduñ o denī ḡaḡbeye² cānuñ ḡıḡsun
 Ḗosañ olmaz mı idi öpsem³ otursam a köpek

¹ SK₃: iderin

² Mc: ḡaḡbe

³ SK₁: öbsem

Kaşıde-i Vasfî [17a] ¹

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün
(Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘lün)

- 1 Ey şol bulıt-ı ‘aşmān ki bir idbārı²
 Giribān eyleyeler qadīr-i defter-dārı
- 2 Selefî İbn-i Darādīr-i ‘azāzīl-i şeym (?)³
 Hālefî bir hār-ı lā-yefhem-i üştür-vārı
- 3 Görse esvāqda ger aç yire şabr idemez
 Buldığı boğa şoqarız ağ şafā senqārı (?)
- 4 Yıkılup gitdi dūb hāmd ü şenā eyler iken
 Yirine geldi hele dağı beter bir dārı
- 5 Bāl kapanuñdaki hāmmāllaral beñzer ‘aynī
 Hārekāt u sükūnātı nigh ü eṭvārı
- 6 Tıfl-i ebced olamaz gelse debistānında⁴
 ‘Avdet itseydi eger yine bu cehl-i nārı
- 7 Hātemdür zebānum dir idi nebī Süleymān
 Görse bu hūred denāyet ile ol simsārı
- 8 Nedür ol cehre-i bedel gel eyle ṭurfa edā
 Hele bir kışm-ı ‘ucūbe yaratmış Bārı

¹ Vasfî'nin yayımlanmış divanında (Çavuşoğlu:1980, VSD) bu kaside yer almamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Vezin kusuru

⁴ Vezin kusuru

- 9 Hâṭve cebān olup giydi o kerrāke ile
Almış arḳa gūyā ki poṭur u ṣalvārı
- 10 Ġalībā aḡzına çalmış biri barmaḳ bal
Anı iş‘ār ider hep seḡrekinüñ reftārı
- 11 Haṣṣa mekrūhını seyr eyle hele bir kerre
‘Ankebūt beytine teşbīh olınsa yārı¹
- 12 Yazanda bu daḡı bir nevi‘ Yehūd baḡridür
Ki derūnundaki ma‘nāsı fehmden ‘ārı
- 13 Yüzinüñ ḳarası işbāt ider gölgede [17b]
Çehre kâfile olan ḳaça merkeb ḡubārı
- 14 Şanma destinde iken şayt dīr bir ḡāme
Ḥālını ‘arz ider ehl-i dile zārı zārı
- 15 Rūyına nazar ḳılsa diḡḳat ile bir ādem
Ġaṣeyān ‘illeti olur aña bī-ṣekk tārı
- 16 Ba‘dezin çıḑdı adın toḡuza āgeh gez
Bu ḡesab üzre yedüñ gibi sekiz ḳanṭārı
- 17 İbn Belci-i Şeym naḡl-i necib-i menḡūs(?)
Dünbe-pīrā-yı nüfūs-ı kelle ḡur-ı dūr-vārı

¹ Vezin kusuru

- 18 Görse bu ‘ucube kıyāfet ile ānı şeytān
Hezel idüp tahta çalar hem-vārı¹
- 19 Var iken şehir-i Sākızda saña kañtārilik
‘Acebā n’oldı ki tebdile sebeb şol kārı
- 20 Ğıbtıyān mültezimi olmağa nā-lāyık iken
Haddini bilmeyenüñ hālî budur her târı
- 21 Aña bu tıynet-i hisşet ile pek lâyık idi
Çi ngāne der idim o melekden olaydı ‘arî
- 22 Vaşfi kâbil-i taḥrîr ne mümkün zîrâ
Tab‘uma billah kesāfetde olur ezkārı

Ḳaşıde-i Nev‘î der-Ġani-zade [18a]²

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Nev‘î-zāde bize bu şive-i ḥîzāne neden
Seni s..mek bize eller gibi maṭleb degül a
- 2 Kim s...r sencileyin dîvî eşekler s..sün
A geñez ḥādişemüz gîr ü şütür-leb degül a
- 3 Geçdiyse büzügüñ yine şütür-leb ḥāzır
Öyle tışlak g.te her ḥādişe enseb degül a

¹ Vezin kusuru

² Siham-ı Kaza’da 11. Sayfada yer alan ve ağır küfürler, hakaretler barındıran”degül a” redifli kasidedir.

- 4 Gerçi Kāf oğlu sefāhatde ‘ilmdür şimdi
Sen kadar mübdehid(?) ü fāḥiṣe meşreb degül a
- 5 N’ola ğaybī ise ol kendü bilür ehli ile
Hele bir sencileyin celef-i müzebzeb degül a
- 6 ‘Avratı birdür nā-süfte vü kendü ‘anīz¹
Vürüsuñ(?) ile senüñ gibi mu‘azzeb degül a
- 7 Gerçi s..miş anı da Hācī Meḥemmed-zāde
Gün gezişi yine senden anuñ ağreb degül a
- 8 Lākī kavatı müderris beni bek s..medi² diyem
Bek müderris kadar işraḳa muḳarreb degül a
- 9 Sende imdād-ı şifā idici çokdur bilürüm
Ancak ol ḳaḥbe-i bī-tetik ü mülakḳab degül a
- 10 Tūtalum o³ pes perdeden inkār itmiş olsun
Andan özge bu reviş kimseye aḳreb⁴ degül a
- 11 Nedür ol fāḥiṣe bilmem bizi aḥmak mı şanur
Anuñ eṭvarı bize şimdi mücerreb degül a
- 12 Ehl-i ‘ilmüm dir ise başına çalsun ‘ilmi⁵
Sa’ir erbāb-ı süḥan cehl-i mürekkeb degül a

¹ Vezin kusuru

² SK₂: s..di

³ SK₂: ol

⁴ SK₂: enseb

⁵ SK₂: ‘ilmin

- 13 Kāḍıyım dirse¹ eger maḥkemeye lāzım olan
Dil-ber-i bāde-keş ü cām-ı leb-ā-leb² degül a
- 14 Şā³ irim dirse³ eger şā³ ire işbāt-ı hüner
Ḥaṭṭ-ı ta⁴ līkle⁴ dīvan-ı⁵ müretteb degül a
- 15 Bā⁶ iş-i şöhret olan ḥüsn-i edadur miḥnete [18b]
Kālem-i⁶ ʿ Itrī ile cild-i müzehheb degül a
- 16 Nedür ol Rāfızī-i mübtezel-i cin yiginir (?)
Ānı hem-dem idenüñ de mezḥebi mezḥeb degül a
- 17 Küştenī bir uyuz iblīs-i münāfıkdur ol
La⁷ net itmek⁷ vācibdür aña enseb⁸ degül a
- 18 Baḥşī tursun ānı ʿ Itrī ile teşhīr ideyin
Keçiye bindüreyin қаһye-i merkeb degül a
- 19 Ehl-i ʿ ilm ehl-i kemālün sözün ā⁹ lā gele⁹
Ḥamd ü lillāh ʿ ulemā-yı ḥ¹⁰āce-mekṭeb¹⁰ degül a
- 20 Feyz-i ḥaḳdur sūḥan ey yāve-tırāzān¹¹ işidün
Her kişi nükte-i ilhāma muḥāṭab degül a

¹ Mc: dir ise

² SK₂: dilber ü bāde-keş-i cām-ı leb-ā-leb

³ Mc: dir ise

⁴ SK₂: te⁴ alluḳ ile

⁵ SK₂: dīvānı

⁶ Mc: ḥükm-i

⁷ SK₂: itmek bile

⁸ SK₂: sebeb

⁹ SK₂: kelāmuñ sözün ala gelir

¹⁰ SK₂: ʿ ulemā ḥ¹⁰āce-i mekṭeb

¹¹ yāve-tırāzān: saçma sözler söyleyen

Muḳaṭṭa' āt (Nef' ī)¹

Mef' ūlū Fā' ilātū Mefā' ilū Fā' ilūn

- 1 Kimdür benimle geçen ma' ānīde baḥş iden
Bilsün ki ana cümle-i ṭab' -ı belā yiter
- 2 Ol Rüstem-i kemān-keş-i nazmum² tab' uma
Türkeş muḳaṭṭa' āt-ı Sihām-ı Kaza yiter

Dīger

Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

- 1 Göre mazmūnlar koyar yārān eline şūnmağa
Kışt-zār-ı ma' ni-i tuḥm-ı şifā aldum yine
- 2 Reh-güzārūmdan şākḷasun rindān olan erbāb
Kim şaff-ı ā' dāya şimşir zebān çekdüm yine

Dīger

Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

- 1 Olsa başında ger³ şarı külāhı Recebūn
Halka derd itmege felek gerçi bu vaşfi itdi
- 2 Şadr-ı ā' lāda görüp ol hıyarı ādem şaṇma
Gürciniñ yüstehidür yine ş..dı gitdi

¹ Nef' ī'nin Sihām-ı Kaza'da yer alan hiciv kıtalarından 29 tanesi bu Mecmuaya alınmıştır.

² SK₂: nazmum ki

³ Mc:eger

Der-ḥaḫḫ-ı Recep Pāṣā

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Manşıb-ı ümmīdi¹ Recep Paşadan
Lütf-ı Haḫdan gözi yummaḫ gibidür
- 2 Öyle bātıl ḥāra isnād-ı kerem
İt s..inden iyilik ummaḫ gibidür

Der-ḥaḫḫ-ı Etmekci-zāde [19a]

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

- 1 Bu etmegın ekmeḫ şatıcı öldirecek seni
Sen ḫande eyā şarı köpek ḫande vezāret
- 2 Kim görse o şūretde verir oldıḡınıdır
Bir gevher-i pāk idi b.ḫa düşdi vezāret²

Dīger

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bir delik mi ḫodı ol ḥabbāz ki pūr eylemeye
Cā-be-cā ḥānesinün genc ü dürr-i³ bāmında
- 2 Baña virsünler inanmazlar ise teftişüni
Bir defīne bulayın⁴ avratuñun tā ..ında

¹ Mc: Manşıb-ı ümmīdi ser Recep Pāṣadan² SK₂: şadaret³ Mc:dürr ü⁴ SK₂: bulayım

Der-ḥaḳḳ-ı Bākī Pāṣā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bu ne güstāḥāne himmetdür eyā Bākī¹ devlet
Bī-tekellüf şadre geçdüñ 'āmil-i çengāne iken²
- 2 Eyledüñ sermāye şimdi māl-ı beytü'l-mālī hep
Eski büski şatıcı bir cimri bāzergān iken

Der-ḥaḳḳ-ı Etmekci

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Riş-i zerd ü ruḥ-ı eşferle görüñ Etmekci
Kendi renginde 'aceb bulmadı mı dāmādı
- 2 'Āḳıbet devlet-i İslāmı yıḳarsa bu yıḳar
Kendi Deccāl ü Ben-i Eşfer olur evlādı

Der-ḥaḳḳ-ı Bākī Pāṣā

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Seni ey Bākī puşt añla kim hicv ideler
Naẓm-ı pāki olan erbāb-ı süḥan-ı dünyāda
- 2 Sen o b.ḳsun ki seni yād iden ehl-i ṭab' uñ
Ş..ar endīşesi atar elüñe mā' nāda

¹ SK₂: ḥabbāz-ı dūn

² Vezin kusuru

Der-ḥaḳḳ-ı ū

Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn

- 1 Ey Bākī puşt koy a bu şīve vü nāzı
Ne zāt-ı şerīf olduĝuñı ḥalḳ bilürler
- 2 Dervīş Çāvuş gibi bilür yok seni ammā
Zīrā ki bilür birbirin ā' lā s...lürler

Der-ḥaḳḳ-ı ū

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Yok mı inşāfuñ ey Bākī puşt nice¹ bir
Koy a ḥırsızlıĝı bir pāre ḳanā' at eyle
- 2 İşte olduñ yine ḥalās-ḳāre defterdār
İstiḳāmet yolına gitmege² himmet eyle

Der-ḥaḳḳ-ı ū

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Görmemişdür daḥi bir kimse eyā Bākī puşt
Bir senūñ gibi Yahūdi geñez bandicānı³
- 2 Var yıkıl git sefere ey geñez in-şā'-Allah
Rūy-ı bāz-āmedinet tīnet çü refti refti

¹ Mc: niçe

² SK₂: varmaĝa

³ SK₂: badilcānı

Der-ḥaḳḳ-ı ũ [19b]

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Evvel b.ḳa Etmekcide düşdi vezāret
Bāḳīde nihāyet bir oğurdan ḳoḳa düşdi
- 2 Bāḳī de¹ gidince geñezüñ şād olur rūḥı
Bilmem kime düşdi hele b.ḳdan b.ḳa düşdi

Der-ḥaḳḳ-ı Kemāl Efendi ve seyyil-‘ alā

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Seyr eyleñ anı şadrin Dīvān-ı hümayūnuñ
Kim miḥleb ü minḳārın² birbirine şunmışlar
- 2 Dünyāya düşmişler ol mertebe gūyā kim
Bir aḳbaba bir ḳuzgūn bir lāşeye ḳonmışlar

Der-ḥaḳḳ-ı Ġanī-zāde

Mef'ulü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Şāhān-ı letāyif-i 'İṭrī
Ya' nī erbāb-ı çeşme-i ḳadı
- 2 Eñ zārīf ü müfessiri³ işit
Buña ḳadı olur mı hīç rāzı

¹ Mc: Bāḳī

² SK₂: kim münḳārın

³ SK₂: zārīf mefseri

Der-ḥaḳḳ-ı ũ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Kaḥbe teftiṣine me'mūr olalı Baḥṣī-i ḥar
Nā'il olduḳ yine biñ cān ile vaz' -ı felege
- 2 Ḥar dimezdi aña bir kimse daḥi dünyāda¹
Ṭutsa bindürse eger kirli nigārı eṣege

Der-ḥaḳḳ-ı ũ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Beni niçe ḥar ider dirseñ eger kirli nigār
İşte bir ḥarlıḡuñ ey Baḥṣī Efendi budur
- 2 Bericek var şor ānuñ mükrini şun' ullaha
Niçe insānı eṣek² itmiş o bir cāḍūdur

Der-ḥaḳḳ-ı ũ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Saña ey Baḥṣī Efendi şad taḥsīn
Görmedim bir senüñ gibi davar
- 2 Olalı şehre yine³ sen ḥākim
Kaḥbeliḳ nādir mi⁴ taḥallüş ider

¹ SK₂: ālemde² SK₂: eṣegin³ Mc: yine şehre⁴ Mc: Nādirī

Der-ḥaḳḳ-ı Ġanī-zāde

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Kim ş.çar kūyına şimden gerü dilgeç 'ömrün
Ferci Kirli Nigāruñ ke(n)di pek yer itmedi
- 2 Kim taḳar bir daḥi yā g.tine ol furḳuñ kim
Burnına ol köpegün bir ḳuvara çürütmedi

Der-ḥaḳḳ-ı Çelebī

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Ey dilkeç oğlu çelebī zıbıḳ-yedi¹
Bir şey midür senün gibi maḥdüm şayılşa
- 2 Bir kör dilenci-zāde denī celef ü ḥayzsin
Taḳlīdi ḳo müḥādīm-i zī-şāna b.ḳ yime

Dīger [20a]

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

- 1 Şoḳ² g.tüne gire ḥārı ey zıṭḳī(?) Yahūdi
'Arz it çelebiye anı haẓm itmezsün sen
- 2 Ḳadrin o bilür öyle metā' ın zīrā³
Ḳalmaz oḥı kirli nigāruñ zıḳından⁴

¹ Vezin kusuru

² Mc: şun

³ Vezin kusuru

⁴ Vezin kusuru

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Biñ kıt' a dise ğamum ol kirli orospı
Kim okır o puştuñ didügi nazm-ı dereşti
- 2 Var mıdur ancileyin 'aceb fercī tırırken
Kaşdıyle g.tinden s...lür fāhişe puştı

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Nice mestūra çekersin bizi ey Kirli Nigār
Seni mestāne Nihālī Çelebi s..medi mi
- 2 Şoñra bir kıt' a de ey kaḥbe-i bī-ā' rına
Hem s...p hem de pek üstüne düşmedi mi

Mef'ülü Fā'ilâtü Mefâ'ilü Fā'ilün

- 1 Yazığ¹ degil mi kirli nigāra o ḥüsne
Kim peykerini düşde gören iḥtilām olur
- 2 'Itrī gibi uyuzla iderse mücāma' t
Vallahi bir gün ol da şaḳınsun cüdām olur

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Dalle bir fāhişe sevmiş laḳābı Kirli Nigār
Fevri 'Itrī daḫi çatmış pūzeveng olmuş ana
- 2 'Āşıkınuñ gözi egri pūzevengi meczūm
Gitdi n'olmak gerek ol kirli o....pı 'acebā

¹ Mc: yaz

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Hırşını ҡo gir ʈulū‘ ya gel ey Kirli Nigār
Yegdür andan yine binmek keçiye ya eşege
- 2 Ҙatı kâfirdür o bī-dīn-i uşşakuñ kirli şaқın
Seni daһi şaçardı ‘avrat gibi döşege

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bu ҡadar ҡaһbelik olur mı eyā Kirli Nigār
Hele bir fāһişesün ortada saña yazıғ *hülle*
- 2 Ҙuymasun Baһşī Efendi seni vallahi şaқın
Şormadın izlemedin urur a..ñdan ҡazıғ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tıғ-ı hicvin taқup ‘ Itrī-i mülһid-i cin gibi
Girdi fercine¹ kirli nigāruñ yok yire²
- 2 Ҙurd olan yirde cin arām eylerken seyri gör
Ҙorkusından ҡaçdı girdi öyle ҡurdı cin yere

Nādirī - Miraciyye [21a]³

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Te‘ālallah zihī şām-ı sürūr-ı encām ğam-fersā
Ki oldı mażhar-ı esrār-ı sübhāne’l-lezi esrā¹

¹ SK₂: kendi fercine

² Vezin kusuru

³ Nadiri’nin çok bilinen bu miraciyye içerikli kasidesi 74 beyitten oluşmaktadır; ancak mecmuada sadece ilk 18 beyit yer almıştır. Ayrıca kasidenin sonunda gazel formunda dört beyit verilmiştir. Bu kasidenin karşılaştırması hem yazma divanlardaki (GND, DGN) örneklerle hem de Sıdika Toptaş’ın incelediği mecmuadaki (MEF) transkribe haliyle yapılmıştır.

- 2 Felek maḥv eyleyince al tamğāsını ḥūrşīdūñ
Zemīnūñ zıll-i maḥrūṭīsī çekdi ‘ anberīn tuğrā
- 3 Zer-i pūr-tāb-ı mihri bozdı çünkim dirhem-i encüm
Meḥekk-i² şāma urdı anı bir bir nāḳıd-i dünyā
- 4 Gül-i mihrūñ gül-ābın aldı ‘ ālem dīg-i ḥāk içre³
‘ Aceb mī olsa ser-pūş-ı felekde ḳaṭreler peydā
- 5 Tāğıtdı⁴ bād-ı şarşar ḥırmen-i ḥūrşīd-i raḥşānı
Kevākib şanma itdi her yere bir dānesin ilḳā
- 6 Yanup mihr ateşīnden kāğıd-ı zer oldı ḥākister
Eşer ḳaldı henüz āteşden anda cā-be-cā ammā
- 7 Siyeh şemmūr idi zūlmet-i beyāzı cā-be-cā encüm
Ne ḥāletdür bu kim gizlendi anda beyza-yı şıfā⁵
- 8 Temevvücden ṭoḳundı bir şadef ḥārāya ḥurd oldı
Ṭağıldı lücce-i gerdūn içinde lü’lü-i lālā⁶
- 9 Nikāb itdi ‘ arūs-ı ḥāveri ruḥsārına zūlfūñ
Velī her ḥalḳasından zāhir oldı ol ruḥ-ı zībā

¹ İsrā suresi 1. ayete telmih: Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir ; O, gerçekten işitendir, görendir (İsrâ, 1)

² Mc: mihenk-i

³ MEF: dīg-i ḥāk içre (dīg:tencere, dīk:horoz)

⁴ Mc: kağıtdur

⁵ MEF: beyza-i beyzā

⁶ Mc: lü'lü bir lālā

- 10 Ser-â-pâ kûrş-ı mihri maḥv idüp dendân-ı cümle¹
Şihâb-ı² râḥat-ı dendân idindi ṭârem-i vâlâ
- 11 Semâ³ içre şaçup eşk-i nücûmı³ şâl-pûş oldu
Fırâk-ı Şems ile⁴ gerdûn olup hem-hâl-i Mevlânâ
- 12 Çıkardı câme-i dîbâ vü destâr-ı mu⁵ allâsın
Felek âheng-i ceng itdi zırh-pûş⁵ oldu ser-tâ-pa⁶
- 13 Akup efyûn-ı şeb tuḥm-ı nücûm oldu perâkende
Güneş bir kelle-i ḥaşḥâş idi dehr eyledi efnâ
- 14 Degül mihr ü şafaḳ ḡaltân olunca fark-ı pür-nûrı
Taşup iḳlîm-i Şâmı tutdı ḥûn-ı Ḥazret-i Yaḥyâ
- 15 Sevâdı sûre-yi ve'l-leyl⁷ aña zerrîn nüḳaṭ-encûm [21b]
Şafaḳ ser-sûredir kim eylemişler surḥ ile imlâ⁸
- 16 Çıkup la⁹ li tutuḳdan Leylî-i mihrdi⁹ müşgîn mü
Dimâğ-ı Ḳays-ı çarḥı eyledi âşüfte-i sevdâ
- 17 Bozuldı ḥayme-i zer ba¹⁰ iş¹⁰ ḥân-ı ḥâveristânı
İrince ḥayl-i¹ aḥşâm itdi müşgîn ḥânesin² berpâ

¹ Mc: dendânü'l-cümle

² DGN: şahânı

³ Mc: nücûmu

⁴ DGN: şems ile

⁵ Mc: zerd-pûş

⁶ Mc: pürtâba

⁷ Sevâdı sûre-yi ve'l-leyl⁷: Karanlığı ile etrafı bürüyüp örttüğü zaman geceye, (Leyl, 1)

⁸ MEF: ima

⁹ MEF: meh-rûy u

¹⁰ DGN, MEF: bağış

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

18 'Aşk idi cāmı sebebine kendinden cüdā³

Ḳaldı ġarīb ḥāne-i deyr-i sīneden cüdā

19 Efsūn kim o sīm tenimden irdi çarḥ

Döndüm o şāha kim ola gencinenden cüdā

20 Mir'āt içinde gerçi olur 'aks-i nā-şebāt

Olmaz ḥayāl ayīne-i sīmīnden cüdā

21 Ġāyibde ol biri baña teklīf-i şī'r ıder

Ṭūṭīne söylesün div-i āyīneden cüdā

'Ulvi [24a]⁴

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Nūr-ı çeşmüm benim ol nergis-i bī-māra fedā

Dil ü cānum ol iki ġamze-i ḥūn-ḥāra fedā

2 Çeşm-i pür-ḥūndan akan dāne-i⁵ eşkim güheri

La'l-i dilberde yazılmış⁶ dürr-i şeh-vāra fedā⁷

3 Dil-i bī-çāremi⁸ itdüm reh-i 'aşk içre ġubār

Ten-i şad-pāremi kıldum seng-i dildāra fedā

¹ DGN: ḥāyil-i

² MEF: ḥaymesin

³ Son dört beyit sonradan ilave dilmiş ayrı bir gazel parçasıdır. Bu bölümdeki beyitlerin ölçüsü "Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fe'ilün" kalıbındadır.

⁴ Süleymaniye Ktp. Esadefendi-3409'da kayıtlı Ulvi Divanı (DUL) ile karşılaştırılmıştır.

⁵ DUL: kanlı

⁶ DUL: olan

⁷ DUL: 4. beyit

⁸ DUL: bīmār

- 4 Gözlerümden bu¹ iki merdüm-i ğam-dîdelerim
Ruhlarına² şol iki hâl-i siyeh-kâra fedâ³
- 5 ‘Akl u şabr u ten ü cân u dil ü fikrüm⁴ ne ki var
‘Ulvîyâ cümlesi ol turre-i tarrâra fedâ

Fuzûlî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Cânımuñ cevheri ol la‘l-i güher-bâra fedâ
‘Ömrümüñ hâşılı ol şîve-i reftâra fedâ
- 2 Derd çekmiş başum ol hâl-i siyeh-i kurbânı
Mest-i çeşmünde olan ğamze-i hûn-hûâra fedâ⁵
- 3 Gözlerümden dökülen kaçtre-i eşküm güheri
Leblerüñden saçılan lü‘lû’-i şeh-vâra fedâ
- 4 Çâk-i sînemde olan kanlu ciger-pâreler
Ser-i kûyuñda gezen her ite bir pâre fedâ⁶
- 5 Cân u⁷ dil kaydını çekmekde özüm Fuzûlî⁸
Nâb⁹ görmüş tenüm ol turre-i tarrâra fedâ¹⁰

¹ DUL: güzellerde ol

² Mc: ruhlarından

³ DUL: 2.beyit

⁴ Mc: dînim

⁵ FUD₁: 4. beyit

⁶ FUD₁: 5. beyit

⁷ Mc: cân-ı

⁸ Mc: Cân u dil kaydını çekmekde özüm kurtaramadum Fuzûlî

⁹ FUD₁: tâb

¹⁰ Bir beyit ve iki farklı dize mecmuada eksiktir:

Fuzûlî [24b]

Mef'ûlû Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Ey bî-vefâ ki¹ ‘âdet olupdur cefâ saña
Bi’llah cefâdur olma demek bî-vefâ saña
- 2 Geh nâz u geh girişme vü geh gamzedür işüñ²
Cânın sevenler olmasa yig³ âşinâ saña
- 3 ‘Aşkuñ şüh mübtelâ-yı gam-ı ‘ayb iden şanur⁴
Kim olmak ihtiyâr iledür mübtelâ saña
- 4 Ey gül gamuñda eşk-i ruḡ-ı zerdim itdi al
Bildürdi ola şüret-i ḡâlüm şabâ saña
- 5 Düşmez çü şâh-ı kurbı Fuzûlî gedâlara
Ol şâhdan iltifât ne nisbetdür baña saña⁵

“Pare pâre dîl-i mecrûḡ-ı perîşânımdan” divanda 5a

“Cânı cānāneye itdim dili dil-dāra fedâ” divanda 6b

“Ey Fuzûlî n’ola ger şaḡlar isem cān-ı ‘azîzi

Vaḡt olan kim bir şüh-ı sitem-kāra fedâ” divanda 7a-7b

¹ Mc: bî-vefâ

² Mc: Geh nâz u geh girişme vü geh gamzedür işüñ

³ Mc: biñ

⁴ DFU₂: ‘İşkıñda mübtelalığıı ‘ayb iden şanur

⁵ DFU₁: Yedi beyitlik bu gazelin aşağıda yer alan 3.ve 5. beytine mecmuada yer verilmemiştir:

Biñ cān olaydı ḡaş men-i dil-işikestede

Tâ her biriyle bir kez olaydım fedâ saña

Ey dil ki hecre düzmeyib istersin ol mehi

Şükr it bu ḡâle yoksa gelir bir belâ saña

Tıybi¹

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Ol sāgar-ı maḥabbet bī-fehm-i āšnā saña
La'l-i dilber ile maḥrem bī-vefā saña²
- 2 Pür-tāb-ı ḥasretim ki gönül farṭ-ı sūzdan
Yem āšinā olur da olmaz mübtelā saña
- 3 Per-verde-nesāyum ḥuld olsa da yine
Olmaz şüküfte ḡonce-baḥt-ı şaba saña
- 4 Cefā çeküp o āfeti bir kerre sīneye
Zaḥmdur idemedük merhem-i ziyā saña³
- 5 İtmiş ne çāre nālemüzi sūz-nāk Tıybi⁴
Bāḡ-ı behişt eylemez ḥurrem baña saña

Riyāzī [25a]⁵

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Bu deñlü derdsizler⁶ bāde-i dūşinedendür hep
Bu ḡavḡalar daḡi bed-mestī-i dīrinedendür hep
- 2 Dil-i şāfi⁷ görür pīr-i muḡānuñ lütf u⁸ iḥsānun
Ḳabül-ı feyż-i āyīne şafā-yı sīnedendür hep

¹ Tıybi başlığı altında verilen bu gazele TYD, DTY₁, DTY₂'de rastlanmamıştır

² Mc: Kāvil-māye la'l-i dilber ile maḥrem bī-vefā saña

³ Mc: Zaḥmdur diyü idemedük merhem-i ziyā saña

⁴ Mc: İtmiş ne çāre nālemüzi böyle sūz-nāk Tıybi

⁵ Namık Açıkğöz-Riyazi Divanından Seçmeler –gazel 6

⁶ RYD: derd-i serler

⁷ RYD: dil-i şāfi

⁸ Mc: lütf-ı

- 3 Bu deñlü güft ü gūya bā' iş olan bir temāşādur¹
Sözi tūṭilerün bir şūret-i āyinedendür hep
- 4 Ne şūret-bāzlardur çıksa zīr-i perdede görürsün²
Şikāyet-i tāk-ı şūfī hırķa-i pīşinedendür hep
- 5 Deve tābānı sāğarlarla içdün zehr-i āzādan³
Riyāzī çekdügim ol mest-i üstür-kīnedendür hep

Tıybī⁴

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Nerede zāhid şimdi cām-ı şahbānedendür hep⁵
O yārsız nūş itdügim zehr ile peymānedendür hep
- 2 Sīnededür mızrāb-ı nāḥın nālede ḳānūn-ı ğam
Merd-i şīve gönmez cem'ıyyet-i hicrānedendür hep⁶
- 3 Esnān-ı dehri çekemez ehl-i dil-i maḳşūd için
Müşti bu zümrenün hep der-geh-i meşānedendür hep
- 4 Bu perniyān-ı cān ile ey şūḥ ḳıldıñ bizi pāy-māl⁷
Saña kāle-i bāzār-ı bī-dādı āyinedendür hep⁸

¹ RYD: nümāyişdür

² RYD: Ne şūret-bāzlıklar vardır ey dil anlar altında / vezin kusuru

³ RYD: azārı

⁴ Tıybī'nin bu gazeli tez çalışmasında (Tak-1999, TYD) ve yazma divan nüshalarında yer almamıştır.

⁵ Vezin hatası, Mc: "şimdi bilmem"

⁶ Vezin kusuru

⁷ Mc: Perniyān-ı cān ile ey şūḥ ḳıldıñ pāy-māl

⁸ Mc: Kāle-i bāzār-ı bī-dādı saña āyinedendür hep

- 5 Degül ğam birden nigūn eyler ise necās-ı felek¹
 Şi‘ rimūñ ẖıybī baña her² beyti mey-ḥānedendür hep

Behiştī [25b]³

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Yār bī-pervā dirigā ğuşşadan ḥālūm ḥarāb
 Sevmesün ‘ālemde kimse dīl-ber-i ‘ālī-cenāb
- 2 Çeşm ider yalvardıgumca nāz ider itsem niyāz
 İltifāt itmez sözüme⁴ diñlemez virmez cevāb
- 3 Biz de inşāf idelūm yār olduğıçün n’eylesün⁵
 Zerre nā-çīzden ‘ār itmesün mi āfitāb
- 4 Şāh-bāz-ı evc-i devletdür nigārum ben meges⁶
 Bāl açup bāz ile pervāne idemez hergiz zübāb
- 5 Şem‘ veş ol şāh-ı ḥübān çün yaķar pervānesin
 Ey Behiştī şehlere cā’iz degülmiş⁷ intisāb

¹ Mc: Ğam degül birden nigūn eylerse necās-ı felek

² Mc: vezin kusuru. / “hep”

³ Behiştī’nin bu gazeli tenkitli Divan incelemesinde (Aydemir:2000) yer almamaktadır; ancak Nazmi’nin Mecmuauī’-n Nezāir’inde (MN) (Köksal:2012) 405 nolu gazel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu esere göre mecmuada şu 5. ve 6. beyitleri eksiktir:

Kibriyāsun bilürem yaruñ budur incindüğüm
 Müdde‘ iler daḥi bizden eyler oldu ictināb

Mihnet oķlarından oldu cism-i efkārūm kafes
 Her taraftan murğ-ı rûḥum çıķmağa eyler şitāb

⁴ MN: sözümi

⁵ MN: 4. beyit

⁶ MN: 3. beyit

⁷ MN: degildür

Bākī¹*Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*

- 1 Şöyle olmuş cām-ı² ‘aşk-ı yārdan mest ü ḥarāb
Kendüsin dīvārdan ol dīvāra urmı³ āfitāb
- 2 Nāfe⁴ kıldı zülf-i müşgīnün görüp ser-ber-zemīn⁵
Ayağün toprağına miskīnlik itdi müşg-i nāb⁶
- 3 Toķınupdur⁷ bāde-i gül-gūna çeşm-i rūzgār
Sāğar üzre şanmañuz peydā olur yir yir ḥabāb
- 4 Şahne-i devrān n’ola çekse çevirse dem-be-dem
İki kanludur añılmış bāde-i nāb u kebāb
- 5 Bākīye senden ferāğāt virdi ey gerdūn-ı dūn⁸
Südde-i devlet-me’āb u⁹ pādīşāh-ı kām-yāb

¹ Baki Divanı’nda (Küçük:1994, BKD) 20. Gazel. Mecmuada divanda bulunan 5. beyit yer almamıştır:

Derd-i ‘aşkuñ ‘āşık-ı miskīni āhir öldürür

Mestlik pâyāne yitse irişür elbette ḥāb

²Mc: cām-ı

³ Mc: urdı

⁴ Mc: bākī

⁵ Vezin kusuru

⁶ Mc: āfitāb

⁷ Mc: toķınurdu

⁸ Mc: gerdūn

⁹ BKD: südde-i devlet-me’āb-ı

Vaşfi [26a]¹*Mef'ulü Mefā'ilü Fe'ülün*

- 1 Yār itmez mi ' uşşāka nigāh ' aceb²
Kār itmez mi feryād-ı āh ' aceb
- 2 İtmez mi hāzer tīr-i oḥımdan
Geçmezse şanur nāle-i āh ' aceb
- 3 Cūşum itdi cünūnum yoḥsa
Mecnūn mı itdi ' aşk-ı şāh ' aceb
- 4 Ağyārla hem-dem mi o yār yoḥsa
Teşrīf ide mi yüzi māh ' aceb³
- 5 (Bu) şeb ḥāl-i perīşān müşkil Vaşfī⁴
Ḥūrşīd ṭulū' yla mı şubḥ-gāh ' aceb

Behiştī⁵*Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün*

- 1 Mün' akis olmuş aña bir âteş-i āh ' aceb
Bu imiş nümā bulduğı âyīne-gāh ' aceb

¹ Vasfi Divanında (Çavuşoğlu-1980 , VSD) bu gazel bulunmamaktadır. Şiirde çok sayıda vezin kusuru dikkat çekmektedir.

² Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4, 5. beyitlerde

³ Mc: Ya' nī teşrīf ide mi o yüzi māh ' aceb

⁴ Mc: Bu şebde ḥāl-i perīşān u müşkil Vaşfī

⁵ Behiştī'nin bu gazeli tenkitli Divan incelemesinde (Aydemir:2000, BHD) yer almamaktadır.. Gazelde çok sayıda vezin hatası mevcuttur.

- 4 Kūyuñ ne ‘aceb mecma‘ -ı şūr u fiten olsa
Elbette pūr-āşūb olur cāy-ı kıyāmet
- 5 Her sâ‘ at olup vaşf u kıddüñ mūnis Tıybī
İtmez ki tezelzül anı pervā-yı kıyāmet

Tıybī¹

Mef‘ūlū Mefā‘ilū Mefā‘ilū Fe‘ūlūn

- 1 Kıddüñ ki ola ma‘reke-ārā-yı kıyāmet
Reftāruñ olur ‘arbede-fermā-yı kıyāmet
- 2 Mestāne hırām eylese o bālā-yı belā-ḥız
Dünyāda tolar şūriş-i ğavġā-yı kıyāmet
- 3 Kūyuñda olup muntazır cilve-i kıddüñ
Hep itmede ‘uşşāk temennā-yı kıyāmet
- 4 Sırr-ı ‘araşāt oldı hırāmuñda hüveydā
Kıddüñde zuhūr eyledi ma‘nā-yı kıyāmet
- 5 Gel kabrine bir cilve eyle Tıybī-i zāruñ
Tā tıtmaya dāmānuñı ferdā-yı kıyāmet

¹ Tıybī’nin bu gazeli tez çalışmasında (Tak-1999, TYD) ve yazma divan nüshalarında (DTY₁, DTY₂, DTY₃) yer almamaktadır.

Ġazel-i Nef'î [27a]¹

Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fe'ûlûn

- 1 Bir yüzden idi yâr ile üslûb-ı maḥabbet
Haṭṭuyla irişdi hele² mektûb-ı maḥabbet
- 2 Ne ġamze esîr idebilürdi dili ne ġam
Olmasa eger fitne vü âşûb-ı maḥabbet
- 3 Sinemde ne var ise ġamuñ sildi süpürdi
Pâk itdi ḥarîm-i dili cârûb-ı³ maḥabbet
- 4 Mecnûn ne bilür kâ'ide-i nâz u niyâzı
‘Âşıġum şanur kendin o meczûb-ı maḥabbet
- 5 Nef'î gibi ġustaḥ ol eger ‘âşıġ olursañ
Zirâ iremez⁴ vuşlata maḥcûb-ı maḥabbet

Ġazel-i Râtib⁵

Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fe'ûlûn

- 1 Mişbâḥ-ı rehûn nûkte-i ḥüsnüñde ışıkdur⁶
Kâküllerinüñ mezhebi ammâ karışıkdur

¹ Nef'î Divanı (NFD), 111. sayfada yer alan 7 beyitlik bu gazelin mecmuada olmayan 2. ve 6.beyti şöyledir:
Kûy-ı zükkâmñ seyr ideli mâi-i ḳubbâda
Aġdı göġe ḥurşîd gibi tûb-ı muḥabbet

Dil-i ġamze gele turrâ ki pek uydı ulaşdı
Ḥaḳ saḳlaya kim olmaya maġdûr-ı muḥabbet

² Mc: bile

³ NFD cârûb-ı

⁴ Mc: yazmaz

⁵ Mecmuadaki bu gazel, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2235'te bulunan Divanla (DRT) karşılaştırılmıştır.

⁶ DRT ‘âşıġdur

- 2 Bî-bed refte-i feyz varılmaz heves itme
Kûy-ı emelün yolları ğâyet¹ dolaşıkdur
- 3 Sîm ü zerün senün haste itmiş çeşm-i siyāhuñ
Ol tâb-ı şeb² mihr-i rehūñden kamaşıkdur
- 4 Zîrā ney-i hūn-ı sere inkār ne mümkün
Nevk-i nighūñ kanla³ hālā bulaşıkdur
- 5 Zūlfūñle ruḥuñ zîvere nâz-ı ruḥa ḥüsnūñ
Yanmayalı cānā gül ü sūnbül yaraşıkdur
- 6 ‘Uşşak⁴ ile şulḥ olmasa n’ola ğamze-mekār⁵
Şimdi teşne-i dîn ile kāfir barışıkdur⁶
- 7 ‘İşve⁷ sebakı olmaya mani diyü Hālîk
Mānend-i mūm şafḥa-i ḥüsnine yapışıkdur
- 8 Eyler taḳdır-i cevṛ ü cefā olsa taḥammül
Rātîb sem-i sîm-ber āna da alışıkdur⁸

¹ DRT ğâib

² DRT tâb u şeb

³ DRT kan ile

⁴ DRT ‘âşık

⁵ DRT mekâra

⁶ DRT karışıkdur

⁷ D ‘âşık-ı

⁸ Vezin kusuru / Mc: Rātîb sem-i sîm-ber āna alışıkdur

Yahyā [27b]¹*Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün (Fe‘ilātün)*

- 1 Her zamān keyfiyyet bulmaz dil mestān olmağa bā’is
Gerçi ḥam bir bāde sākisi peymān olmağa bā’is
- 2 Āteş-i ‘aşkıyla yanup ābda gör maḥv-ı vücdı
Olmaz çok yanmayınca şem‘ le giryān olmağa bā’is
- 3 Kays u‘ Ālī meşrebe biz ‘ārif-i dād iderüz kim²
Görinür yek-reng ‘aşka ‘ākıl-i berşān olmağa bā’is³
- 4 Bir gönül ki şad-‘ālem-i cünün-ı derd-i ‘aşkdur⁴
Zülf-i müşgîn-i yārda çāk-i giribān olmağa bā’is
- 5 Ey Yahyā dīde-i aḥvāl daḥi fark eyleyemez⁵
‘Aşkla şol deñlü olmuş cāna⁶ cānān olmağa bā’is

Bākī⁷*Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün*

- 1 Ğubār-ı ḥattuñ olmaz çünki ḥayrān olmağa bā’is
Nedür la‘l-i lebün çāk böyle ḥandān olmağa bā’is
- 2 Hevā-yı zülfi kılmışdur seni ey ebr-i āvāre
Gözün yaşı budur seyl-i firāvān olmağa bā’is

¹ Taşlıcalı Yahya ve Şeyhülislam Yahya divanlarında (YHD) bu gazel bulunmamaktadır.² Vezin kusuru³ Mc: Görinür yek-reng-i ‘aşka ‘ākıl-i berşān olmağa bā’is⁴ Mc: Bir gönül ammā ki şad-‘ālem-i cünün-ı derd-i ‘aşk⁵ Vezin kusuru⁶ Mc: cānuma⁷ Baki Divanında 27. gazel (Küçük-1994, BKD)

- 3 Olurken rûz u şeb¹ hem-sāye ol ruḥsār-ı zībāya
Nedür zülf-i dil-āvizūñ perīşān olmağa bā'is̱
- 4 Yaḳarlar hep fetīl-i dāğ olur destār ile cāme
Budur abdāllar 'aşḳuñda 'üryān olmağa bā'is̱
- 5 Meger başuñ ser-i kūyuñda tūb² olmaḳ hevāsıdur
Dem-ā-dem Bāḳīyā ḳoluñda çevgān olmağa bā'is̱

Riyāzī [28a]³

Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

- 1 Yār-i müstaḡnī dil-i 'uṣṣāḳa nāz itmek de güç
Dil-pesend⁴ olur ḡaraż ammā niyāz⁵ itmek de güç
- 2 N'eylesün bī-çāre 'āşık dilde derd-i 'aşḳuñı
Sağlamak da müşkil ammā keşf-i rāz itmek de güç
- 3 Rütbe-i ma'şūk 'ālī ḡaraż-ı ḥāle çāre yok
Girye-i⁶ bī-taḳrīb āh-ı⁷ cān-güdāz itmek de güç
- 4 Cevr-i aḡyāra taḥammül müşkil ammā kim yine
Terk-i nāz u dil-nüvāz-ı 'işve-sāz⁸ itmek de güç

¹ Mc: rûz şeb

² BKD tûp

³ Namık Açıkgoz'un "Riyazi Divanından Seçmeler" adlı eserinde yer almayan bu gazel Süleymaniye Ktp Hafıdefendi 345'te kayıtlı olan Riyazi Divanı (DRY₂) ile karşılaştırıldı.

⁴ DRY₂: Dil-pesend-i nāz

⁵ DRY₂: ḡaraż-ı niyāz

⁶ Mc₂: girye

⁷ DRY₂: āh u

⁸ DRY₂: terk-i yār-i 'işve-sāz u dil-nüvāz

- 5 Ey Riyāzī ğamzesi yiter ki ẓazā te'sirdür¹
 Karşu ıurmak müşkil ammā ihtirāz itmek de güç

Şābit²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Alup aġuş-ı merāma yāri rām itmek de güç
 Şām-ı ğamda yārsız 'azm-i merām itmek de güç³
- 2 Pāye-i hüsrānla nā-kāmlık emr-i 'asīr⁴
 Māye-i 'irfān ile taḥşīl-i kām itmek de güç
- 3 Şübhesiz nān-pāre-i huşka ẓanā' at mūmteni'
 Arzū-yı nefisle meyl-i ḥarām itmek de güç
- 4 Gerçi kim evzā' ına şabr eylemek düşvārdur
 Kām içün gerdūne ammā iltiyām itmek de güç
- 5 Şābitā dil-dārı çok yār oldığıçün n'eylesün
 Cümleinin itmām-ı kārūñ iltizām itmek de güç

Riyāzī [28b]⁵

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Gülünü şışede kim ğulġul eyler āb-ı feraḥ
 Nice geçer saña söyler idim şitāb-ı feraḥ

¹ Mc: Ey Riyāzī ğamzesi yiter ẓazā te'sirdür

² DSB'de 26. gazel.

³ DSB: Yārsız 'azm-i temāşā-yı merām itmek de güç

⁴ Vezin kusuru

⁵ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 6. (DRY₂). Divandaki şu beyit mecmuada yer almamaktadır:

Ḥarīm-ḥāne-i iḳbāle bir deni-i maḥrem
 Veli dil aşluna olmaz ğuşāde bāb-ı feraḥ

- 2 Benim ki nāmuma¹ âlemde yazmayup yazı
Ne kām-bîn-i sa^ç âdet ne kām-yâb-ı feraḥ
- 3 Yer eylese başı üstünde cām-ı şahbāya
Toğardı başına mey-h^ı âruñ âfitāb-ı feraḥ
- 4 Hezār faşl-ı firāk üzre itdiler tertīb²
Kitāb-ı ^ç aşkı ki yoḡdur içinde bāb-ı feraḥ
- 5 Ḥayāl-i vuşlat-ı yār ile naḡd-ı eşki döküp
Riyāzīyā iderüz dā'ima ḥisāb-ı feraḥ

Tıybī³

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün (Fe^ç ilün)

- 1 Ğarḡ itdi zevraḡ-ı dili ıztırāb-ı feraḥ⁴
Ruḡsārı üzre zülfi olunca bir āb-ı feraḥ⁵
- 2 Ḥün-ı dil içdi çeşmi ġazūb oldı ġamzesi
Nerm itmedi onı germiyet-i şarāb-ı feraḥ⁶
- 3 Deyr-i emelde birine nāziçe-bāz olup
Amāc-ı seng-i cevrlē ḡālimüz ḡarāb-ı feraḥ⁷

¹ DRY₂: namuma

² Vezin kusuru

³ Tıybī'nin bu gazeli tez çalışmasında (Tak-1999, TYD) ve yazma divan nüshalarında yer almamaktadır.

Gazelde çok sayıda vezin kusuru göze çarpmaktadır.

⁴ Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4, 5. beytler.

⁵ Mc: Ruḡsārı üzre zülfi olunca ki bir āb-ı feraḥ

⁶ Mc: Nerm itmedi o âfeti germiyet-i şarāb-ı feraḥ

⁷ Mc: Amāc-ı seng-i cevrlē ḡālimüz ḡarāb-ı feraḥ

- 4 Zāhid-i mübāreki saña cām-ı hilāl-i ‘īd
Rūze-keşān miḥnet virmez ana ser-āb-ı feraḥ
- 5 Tıybī ḥurūş-ı seyl-i melāmet-i kemālde
Vīrān olmasun mı ten-ḥāne-i turāb-ı feraḥ¹

Tıybī [29a]²

Mef‘ūlū Mefā‘ilū Mefā‘ilū Fe‘ūlūn

- 1 Sūz-ı dil ile olsa idi ülfet-i dūzaḥ
Āb olur idi zümre-i ger-mest-i dūzaḥ
- 2 Tāb-ı ğam-ı zūlfüñle göñül gelse ḥurūşa
Her ahda peydā ola şad-ḥālet-i dūzaḥ
- 3 Bu āteş-i cān-sūzına nisbetle firāḳuñ
Zāhir mi degüldür yine emniyyet-i dūzaḥ
- 4 Tāb-ı ğam-ı sūz-ı dil ü nār-ı sitem itdi
Bu beste-i pür-dāğumuzu ğayret-i dūzaḥ
- 5 Zāb-ı nefes it çarḥ degül āhuña Tıybī
Bu tābla mümkün mi ola ṭāḳat-i dūzaḥ

¹ Mc: Vīrān olmasun mı bu ten-ḥāne-i turāb-ı feraḥ

² Tıybī’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂’de yer almamaktadır.

Nāhīfī¹*Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn*

- 1 Meclis-i bağda ecreb olsa āfet-i dūzaḥ
Hemen 'arızın ider güle emniyyet-i dūzaḥ
- 2 Ḥasret-i ḡonce-dehānuñ içün ider āh
Dil-i ḥūn-rīz oldu bülbüle firḳat-i dūzaḥ
- 3 Dāğlar bāğ-ı dilde lāle-bāz ey ḡöñül
Yāreler cismini firḳat-i ṣad-ḥālet-i dūzaḥ
- 4 Bir şerer-i dūd-ı āhı gör velī ey zāhid
Bāğda görmedikse sūnbül-i germiyyet-i dūzaḥ²
- 5 Yār olur aña 'arz-ı niyāz itme ey dil
Zirā ki getürmez ḳatı maḥabbet-i dūzaḥ

Tıybī [29b]³*Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn (Fe'lūn)*

- 1 Rūz-ı 'īd irdi oldu 'ālem ṣād
Kūnc-i ḡamda dil itmede feryād
- 2 Dil-i esīr-i firāḳ u cān maḥbūs
'īd ile mümkün olmadı āzād

¹ Nāhifī'nin bu gazeli Tenkitli Nāhifī Divanı incelemesi (Aypay:1992, NHD) ile Süleymaniye Ktp Yazmabağışlar-2348 (DNH₃), Mihrişahsultan 399-01 (DNH₁), Hüsrevpaşa 560-03 (DNH₂) nüshalarında bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Sabiha Tak – Tıybī Divanı İncelemesi'nde (TYD) 21. gazel.

- 3 ‘İdden vaşl-ı yârdur maḵşūd
Degil erbāb-ı ‘aşḵa ‘īd murād
- 4 Bī-ruḥ-ı yār pāre dikmez çarḥ
Kāle-i māh-ı ‘īdin itse mezād
- 5 ‘İdde yāri görmemiş Ṭıybī
Dimedim ‘īdine mübārek-bād

Bāḳī

1

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn (Fe‘lūn)

- 1 Leb-i ḥandānuñla kılduñ yād
Eyleduñ mürdeleruñ rūḥını şād
- 2 Bizi² yād eyleduñ iḥyā itdūñ
Öldiler gitdiler ammā ḥussād
- 3 Yüri ey serv-i ser-efrāz yüri
Ḳadd-i bālāña yetişmez şimşād
- 4 Ḳāmetuñ ḵulluḡına düşmeyicek
Olmadı serv-i ḥırāmān āzād
- 5 Bāḳīye emr nedür sulṭānum
Saña ḵul oldu muṭī‘ ü münḵād

¹ Baki mahlaslı bu gazele BKD ve bu şaire ait diğer divanlarda rastlanmamıştır.

² BKD beni

Bākī [30a]¹

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Dil derdini ğamuñla dil-fikār olan bilür
Bīmār hāleti² yine bīmār olan bilür³
- 2 'Āşkuñ⁴ ğamıyla sırrını eşk-i revānumuñ
Cüyā-yı yār u 'aşıq-ı dīdār olan bilür
- 3 Āsīb-i rūzgārı gül-sitān-ı dehrümde⁵
Sen serv-i gül-'izāra hevā-dār olan bilür
- 4 Cān acısını haste-i derd-i firāq olup
Dil-dāde-i nigār-ı sitem-kār olan bilür
- 5 Sevdā-yı zülf-i yār ile Bākī çekdügin
Bend-i kemend-i 'aşka giriftār olan bilür

Fuzūlī⁶

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Cihānda sermest-i 'uşşāka āh u zār olan bilür
Dil-i pür-āteşi çeşm-i eşk-bār olan bilür
- 2 Döner ümmīd idinüp būs-ı dāmen-i yāri
Ġubār-veş dil-i ser-geşte-rūzgār olan bilür

¹ Baki Divanında (Küçük:1994, BKD) 83. gazel

² BKD: hālini

³ Vezin kusuru

⁴ Mc: 'aşıkuñ

⁵ BKD: dehrde / vezin kusuru

⁶ Bu gazele FUD₁, FUD₂, FUD₃, DFU₁, DFU₂, DFU₃'de rastlanmamıştır.

- 3 Cihāna fitne şalur ğamzelerle müjgānı
Cünūd-ı şūr u fiten ki şeh-süvār olan bilür
- 4 Olur cihānda lebüñ mübtelâları hep meşhūr
Cem-kede şöreti cām-ı zer-nigār olan bilür¹
- 5 ‘ Aceb mi biz de dāmān-ı āh itsek Fuzūlī
Bezm-i keşākeşimüz çarḥ-ı dil-fikār olan bilür

Riyāzī [30b]²

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yaşumuñ silsilesi gör nice deryāya çıkar
Şereri³ āhumuñ ammā ki Şüreyyāya çıkar
- 2 Tālib-i⁴ rıf at-ı iqbāl iseñ alçaqdan gel
Ābı gibi himmet-i üstād ile⁵ bālāya çıkar
- 3 Nāl-i huşka nazar-ı pür-muğān olmaya⁶ feyz
Bir iki günde gelür tārım’ül-‘ alāya çıkar
- 4 Koyu kalsañ sūziş-i pervāne-i dil-sūḥteyi
Yine ser-rişte varur şem‘ -i şeb-ārāya çıkar
- 5 Ey Riyāzī neseb-i dūde-i gülüñ sūḥanum
Dūd-ı şem‘ -i ḥurrem Tūr-ı Tecellāya çıkar

¹ Vezin kusuru: 4 -5. beyitlerde. / Mc: Cem-kede şöreti bir cām-ı zer-nigār olan bilür

² Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafıdefendi 345, sayfa 17 (DRY₂)

³ DRY₂ şerer-i

⁴ DRY₂: tālib ü rıf at

⁵ DRY₂: üstādla

⁶ DRY₂: eylese

Vaşfi¹*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün (Fe' ilün)*

- 1 Şol gönül şām-ı ğamda elem-ārāya çıkar²
Vaḥdet ol ey dil bu kāse şeb-i tārāya çıkar
- 2 Keşf-i rāz eyle ' aşkuñ perdesini zāhid
Teşne dillerde var ki bir demde ā' lāya çıkar
- 3 Āşiyān-ı bülbüli ki sāgar idüp gül-zārda
Gonce la' lüñ yādına feryādı bālāya çıkar
- 4 N'ola kılsam leb-i³ dil-dār için āh u fiğānı
Gönül murğıdur ol Kāf içre ' Ankāya çıkar
- 5 Ey dil ta' accüb-i ḥāl olur tıynetimüz⁴
Gülşen-i ṭab' ımuñ⁵ naḥli ki Şüreyyāya çıkar

Kānī [31a]⁶*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' lün*

- 1 Zāhir a taze seven murdār oğlu erdür
Zen-perestān-ı⁷ tefevvuḳları bālā-terdür
- 2 Bīñ cāh içre olan cā' ize-i teşne bilür mi
O ḥatībūñ ki yiri şandele-i minberdür¹

¹ Vasfi Divanında (Çavuşoğlu-1980, VSD) bu gazel bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Mc: leb ü

⁴ Vezin kusuru

⁵ Mc: tābımızuñ

⁶ Kani Divanı (Sly Ktp, Zühdübey 221, sayfa 11, DKN) ile karşılaştırıldı.

⁷ DKN: perestāne

- 3 Vā' ız-ı² kürsi-i ' aşkum severim maḥbūbı
Zene meyl eyler isem nām-ı şerīfūm ḥardur
- 4 Ben delīl istemezem de' vā-yı ' aşk-pesende
Çünkü el-cins ile'l-cins yemīl-i ezberdür³
- 5 Sevmem anı ki elim tutmağa yok ser-rişte
Görmem anı ki ḥarām olduğu müstefserdür
- 6 Na' m-ı perveriş-i köhne ferāmūş olmaz
Maḥrecümden bu tedāhül baña ḡāyet şerdür
- 7 Hele ben bildüğüm ise sevecem⁴ nisvānı
Naşş-ı kâṭ' ile ricālūñ şerefi ezherdür
- 8 Kānīyā nev' -i beşer cümle ināş olsa daḥi
Çalaḡ-zenlik yine zen sevmeden ' alā-terdür

Bāḡi⁵

Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

- 1 Lebūñe dirler ise ḡonce-i gülden terdür
Şaḡın incinme begüm ḥaylice nāzūk⁶ yirdür

¹ Bu beyit Divanda yoktur.

² Mc: vāḡız

³ DKN: 2. Beyit, (Cinslerin birbirne eğilimli olduğu bellidir.)

⁴ D sevemem

⁵ Baki Divanında (BKD)108. gazel.

⁶ BKD: rengīn

- 2 Dehenüñ tütî-i şekker-şiken olsa ‘aceb
Leb-i Şîrîn ü haţţ-ı sebz aña bâl ü perdür¹
- 3 Zülfüne gerçi hemân sünbül-i ter hem-serdür
İkisinden de siyeh kâküli bâlâ-terdür
- 4 Halka-i zülf-i hayâli gözümüzden gitmez
Güyyâ çeşm-i ‘alîl üzre siyeh çenberdür
- 5 Dökilen kanlara bak dîde-i giryânından
Düstüm Bâkîye rahm eyleyicek demlerdür²

Bâkî [31b]³

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Göñül Yûsuf gibi çâh-ı zenehdânuñda kalmışdur
Halâş eyle benüm ‘ömrüm¹ ki zindânuñda kalmışdur

¹ Mc: İkisinden de siyeh kâkül-i bâlâ-terdür

² Divanda bu gazel farklı şekilde yer almaktadır:

Lebüne dirler ise gonce-i gülden terdür
Şağın incinme begüm haylice nâzûk yirdür

Dehenüñ tütî-i şekker-şiken olsa ‘aceb
Leb-i Şîrîn ü haţţ-ı sebz aña bâl ü perdür

Zülfün ki haţţâ rûyına mir’ât-ı ziyâ
Zülfine gerçi hemân sünbül-i ter hem-serdür

Bar-ı gam u miñneti yüklenme ey göñül
İkisinden de siyeh kâküli bâlâ-terdür

Yâkut u la‘li birbirine urdı lebleri
Leb-i şîrîn ü haţţ-ı sebz aña bâl ü perdür

Halka-i zülfi hayâli gözümüzden gitmez
Güyyâ çeşm-i ‘alîl üzre siyeh çenberdür

N’ola cevri eyleyüp her dem niyâz ehline nâz itse²
Nigâr-ı nâza niyetüm haq budur ki nâz-perverdür²

Dökülen kanlara yak dîde-i giryânında
Ey serv-i şemen Bâkîye rahm eyleyicek demlerdür

³ Baki Divanı’nda 487. gazel, Sabahattin Küçük (BKD) incelemesinde 165. gazel.

- 2 Metā¹ -ı vaşluña cāndan hırīdār olmak ister dil
Hemān ey ğonce² ancak şübhe hicrānuñda ҡalmıřdur
- 3 Begüm merdümlik it kendü ciger-güşeñ gibi besle
Yaşum tıflı yetimüñdür ki dāmānuñda ҡalmıřdur
- 4 Benimçün acıyup ağlar görenler zahm-ı şimşirün
Baña itdüklerün ey hūnī hep yānuñda ҡalmıřdur
- 5 Re'is-i baħr-i nazm olduñ bugün 'ālemde ey Bākī
Ėazel demek senün řab³ -ı dürr-efşānuñda ҡalmıřdur

Vaşlı³

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Gönlümün āhiri çāh-ı zenehdānuñda ҡalmıřdur
'Āķıbet esir-i bendi ki zindānuñda ҡalmıřdur
- 2 Tāb-ı ruhsāruñ ile pertev eyleyüp cām-ı meyi
Asmān-ı ' işrette bir māh-ı tābānuñda ҡalmıřdur
- 3 Bezm-i meyde başumı bir deng ile āl eyledün
Baña itdüklerün ey şūħ ki hep yānuñda ҡalmıřdur
- 4 Sāyeveř ĥāk ile yeksān itdi ol üftādeleri⁴
Ey hilāl ebrū gönül serv-i ĥırāmānuñda ҡalmıřdur
- 5 Būsa¹ ikrār eyledün evvel ümīdi bend ile

¹ BKD: řāhum

² BKD: ĥāce

³ Vasli adına yapılmış herhangi bir çalışmaya ve onun adını taşıyan herhangi bir divana rastlanmamıştır.

⁴ Vezin kusuru

İnkâr idüp dil-i Vaşlî firāvānuñda almıřdur²

Riyāzī [32a]³

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Dilde senden gizli bir derd ü⁴ ğam-ı miħnet mi var⁵
Bir senin gibi cihānda ok bilür āfet mi var
- 2 Cānumı al cāna minnetdür didüm cānāneye
Didi biñ nāz ile aldum⁶ āña da minnet mi var
- 3 Her⁷ gönül baėlu perīřān-ı zūlfūñ⁸ her tārūna
Bu perīřānlukdan ħātırlarda ħamiyyet mi var
- 4 H̄‘ace-i dehrūñ deėiřmem nāliř-i zer-kārına⁹
Eřigūñ aşı gibi bir mesned-i ‘azīmet mi var¹⁰
- 5 Ey Riyāzī n’ola nāzūk dūřse anda sözlerūñ
ařları vařfı gibi bir gūře-i diat mi var

¹ Mc: pūsa

² Mc: řoñra inkār eyleyüp dil-i Vařlī firāvānuñda almışdur

³ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345 (DRY2), sayfa 18 ve Namık Aıkgöz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 28. Mecmuada şu iki beyit eksiktir:

Ana yārān-ı řafādan rağbet eyler kimse yok
řimdi künc-i ğam gibi gūře-i ‘uzlet mi var

řubĥa arřu arturursuñ ızdırābı her gice
Yoksa ey pervāne bīm-i miħnet-i firat mi var

⁴ Mc: derd-i ğam

⁵ Mc: uyaklar; miħnet var, āfet var, minnet var, ħamiyyet var, ‘izzet var, diat var şeklinde verilmiştir.

⁶ DRY: ol dem

⁷ DRY: bir

⁸ DRY: zūlfūñūñ

⁹ DRY: nāliř-i ħārasına

¹⁰ DRY: ‘izzet mi var

Nev'î¹

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Selâmet menzilinden göçmege dilden 'azîmet var
Aķâmet kılmaķa kūy-ı belâda şimdi niyyet var
- 2 Sa'âdetden eķer-i nâ-būd şıhhatden 'alâmet yok
Ne vaķt-i aman u iş² ne cā-yı istirâhat var
- 3 Dil-i ma'şūkı şanmañ eķk-i 'āşıkdan şanıyla
Reng-i Mecnûndur aķmış hûn-ı Leylî bir hikâyet var
- 4 Ne maķsatla beni ķatl itdi tîg-i firķatüñ cānā³
Ne tîrûnden delâlet var ne ğamzeñden beşâret var⁴
- 5 Maķabbet oķlarından hâne-i zî-nûra dönmüş dil⁵
Eger fehm itsen ey dil bu oķlarda ne hâlet var⁶
- 6 Metâ'-ı fakri naķd-i devlet-i dünyâya virmez dil⁷
Anuñçün Nev'îya şehd-i kelâmuñda hâlâvet⁸ var

¹ Nev'î Divanı, Süleymaniye Ktp, Galata Mevlevihanesi-165, sayfa 146, DNV

² D asayış

³ Divanda 5a'da: Ne hâcetle beni ķatl itdi tîg-ı firķatiñ cānā

⁴ Divanda 5b'de: Ne tîriñden delâlet var ne ğamzeñden işâret var

⁵ Divanda 6a'da: Muķabbet oķlarından hâne-i zenbûra düşmüş dil

⁶ Divanda 4b'de: Eger fehm itsen ey dil bu oķlarda ne hâlet var

⁷ Divanda 4a'da: Metâ'-ı fakri naķd-i devlet-i dünyâya virmezdik

⁸ hâlâvet: tatlılık

Yahyā [32b]¹

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ulün

- 1 ' Āşıqlara çün derd ü belā zevk ü şafādur
Yā zevk ü şafā derdüne düşmek ne belādur
- 2 Abdāllaruz n'eyleyelüm tāt u kabāyı
Dervīşlerüñ (kim) tātı fenā başı kabādur
- 3 Dünyāda çeker miḥneti erbāb-ı maḥabbet
Ey şūfī bugün baña ise ırte sañadur
- 4 Bāğ-ı tarāb u 'ayşa mey-i-nāb u dem-i nāy
Ḥaqqā ki' aceb ḥūb² u laṭif āb u hevādur
- 5 Yahyā³ n'ola pervāz-ı bülend itseñ⁴ ğazelde
Bāl ü per aña himmet-i⁵ yārān-ı şafādur

¹ Baki Divanı'nda (BKD) 105. sırada yer alan ancak mecmuuda Yahya ismiyle neşredilen gazelin şu 5 ve 6. beyitleri eksiktir:

Geh ğulġul-i mey gönlüm açar gāh dem-i nāy
Maḥsūd benim pādīşehüm ḥüsn-i edādur

'Uşşāk iniler güm güm öter günbed-i gerdün
Ḥaqqā bu güzel ḥūb u şafā-baḥş-ı şadādur

² BKD: Ḥaqqā bu 'aceb ḥūb

³ BKD: Bākī

⁴ BKD: itse

⁵ Mc: himmet ü

Behiştî¹*Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün*

- 1 Cānāne cefā kılsa hele² cāna şafādur
Ağyār elemün çekdügimüz ya ne belādur
- 2 Her-tāc³ olamaz faqr u fenā şāhuña ser-tāc
Terk ehlinüñ ey ẖāce biraz başı qabādur
- 3 İzün tozına sürdi yüzün āyineveş dil
Maqşūd benim pādişehüm kesb ü şafādur
- 4 Sākī mey-i bākīyi getür bezme şafā (vir)
Çün kār-ı cihānuñ⁴ 'āqıbetü'l-emri fenādur
- 5 V'Allahi ğazel söyledim çokdan uşandım
Maqşūd hemān hāsıde bir pā(re) ezādur

Hayālî [33a]⁵*Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün*

- 1 Lāle-i gül-gūnı şaḥralarda dāğum şandılar
Nergīsi gül-zārda yanar çerāğum şandılar¹

¹ Baki Divanı'nda 106. sırada yer alan ancak mecmuada Behiştî'ye atfedilen bu gazelin şu 4 ve 5. beyitleri eksiktir:

'Aşq ehline şol cāmı şunar sākī-i la'lüñ
Kim 'aqla cilā qalbe şafā rûḥa gıdādur

Heb derd ü belādur güzelüm 'aşq u maḥabbet

'Älemde hemān mihr ü vefā hüsn-i edādur

² BKD: n'ola

³ Mc: ser-tāc

⁴ BKD: cihān

⁵ Hayali Divanı, 155. gazel.(HYD)

- 2 Gördiler kim her güli zeyn eylemişdür jäleler
Ma^ç rifet dürriyle pür olmuş kulağum şandılar
- 3 Gördiler mähı şafağ-reng aşkâr² itdi felek
Bâde-i gül-rengle tolmış kapağum³ şandılar⁴
- 4 Çıkdılar dām-ı⁵ harābāta hilāle baqdılar⁶
Āsmāne⁷ şunduğum zerrīn ayāğum şandılar
- 5 Ey Ḥayālī geldi zencīr-i cünūnumdan şadā
Gonce-lebler üşdiler açıldı bāğum şandılar

Riyāzī⁸

Fā^ç ilātūn Fā^ç ilātūn Fā^ç ilātūn Fā^ç ilūn

- 1 Serv-i bāğı seyr idenler kıdd-i yādum şandılar
Cūya meyl iden dilini ihtiyārūm şandılar
- 2 Zīr-i pāy-ı yārda berg-i ḥazānı gördiler
Pāyına düşmüş ten-i zerd-i nizārūm şandılar
- 3 Seyr idenler cılve-i şāḥ-ı güli gül-^ç izārda
Şalınur nāz ile kıdd-i gül-^ç izārūm şandılar

¹ Vezin kusuru

² HYD: āşikār

³ Divanda (HYD) “şafağ-reng aşikār itdi felek” tekrar yazılmıştır.

⁴ HYD: 4. beyit.

⁵ D bām-ı

⁶ Divanda 3. beyit.

⁷ HYD: asümāna

⁸ Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 21, DRY₂) ile karşılaştırıldı.

- 4 Yollar üzre yâr ile raķş eyleyen gürdi görüp
 ‘Aşķ-ı yâr ile bile dârin ğubârum şandılar
- 5 Ey Riyâzî gülşen içinde hezâruñ nâlesün
 Kûy-ı cānānumda ki feryād u zârum şandılar

Zekî [33b]¹

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Mücevher-i leb-i meh-bâzımı tekrâr isterler
 Rinde gelmez ķanā‘ at ikişer dil-dâr isterler
- 2 Der-āġüş eylemiş meh mähî hürşîdin çün²
 Anuñ mânend ber-tûtî-i hoş-ġüftâr isterler
- 3 Meh lebinden bir güzel şan‘atla kām aluñ³
 Andelîb-i remzin añlar vâķıfa esrâr isterler
- 4 O mäh-ı dilber yâ ‘uşşāķa nâz eyler aşüfte
 Meger üftâde kânuñ ħayline serdâr isterler
- 5 Zekî her şehr-yârüñ evvel âĥir hep ĥisâbıdur
 Anıñçün cihānda ‘âķil ü ħüşyâr isterler

¹ Bu şairin yayımlanan tenkitli divanıyla (Şahin:2014) karşılaştırma yapılamamıştır.

² Der-āġüş eylemiş meh mähî hürşîdin çün ķande

³ Pey-â-pey meh lebinden bir güzel şan‘atla kām aluñ

Riyāzī¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hūblar kim hīç ne sūz ne güdāz isterler ²
 'İşve vü nāza göre ğaraž-ı niyāz isterler
- 2 'Aşk bir mertebe vāşıl ider 'āşıkı kim
 Anda hergiz ne ḥaḳīḳat ne mecāz isterler
- 3 Dilde³ ālāyiş-i dünyāyı⁴ hemān ber-ṭaraf it
 Senden ey şūfī ne ṭā' at ne namāz isterler
- 4 Dīg-i muşavver bize taşvīrini 'arz eyleyüp
 Cilve vü ḥüsne göre 'işve vü nāz isterler
- 5 Ey Riyāzī çok⁵ olur şā'ir-i 'icāze-sūḥan⁶
 Tab'-ı pākūn gibi bir nādire-sāz isterler

Rāgīb Pāşā [34a]⁷

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ḥarābātī⁸ görenler her biri bir ḥāletün söyler
 Leṭāfet⁹ naḳl ider rindān u zāhid şıḳletün söyler

¹ Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 16, DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

² Vezin kusuru: 1. ve 2. beyitlerde

³ DRY₂: dilden

⁴ DRY₂: dünyāya

⁵ DRY₂: çok

⁶ DRY₂: ma'na-perdāz

⁷ Süleymaniye Ktp. Hafidefendi-344'te kayıtlı Ragıp Paşa Divanında (DRP) 7 beyit olan gazelin mecmuada yer almayan 3. beyti şu şekildedir:

Tecelli neşesin ehl-i şikem idrāk ḳabil mi

Behişt andıkça zāhid ekl ü şürbün lezzetin söyler

⁸ Mc: ḥarābātī

⁹ DRP: şafāsın

- 2 Ser-âgâz eyledükçe bahse bülbül revnağ-ı gülden
Bezmede gulğul-i minâ mülün keyfiyyetün söyler
- 3 Ne zabt-ı hâkim-i ‘aql¹ ne hüküm-i zâbit-i şer‘î²
Cünüñ iklimini geşt³ eyleyenler râhatuñ söyler
- 4 Miyân-ı güft ü gûda bed-meniş ihâm ider⁴ kubhuñ
Şecâ‘at ‘arz iderken merd-i kıbtî sirkatüñ söyler
- 5 Muvâfıkdur yine elbet mîzâca şîve-i hikmet
Tabibüñ olsa da kizb-i⁵ marizüñ şıhhatüñ söyler
- 6 Perîşâni-i hâtırimdan⁶ nükte-i serbestevêş kaldı
Ne kimse hikmetüñ añlar ne Râgıb ‘illetüñ söyler

Vaşfi⁷

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Şâkiyâ meclis-i yârda mey-kede keyfiyyetüñ söyler
Dide-i bahtım oynamaz ki hû‘âbuñ şıkketüñ söyler
- 2 Şusuyor peykânlaruñ her dem gelüp ey kaşı yay
Nâz-ı ‘aşkuñ dil-i tenevvürde germiyyetüñ söyler⁸

¹ DRP: şer‘î

² DRP: âklı

³ DRP: seyr

⁴ DRP: ide

⁵ DRP: kizb-i

⁶ DRP: hâtır

⁷ Vasfi Divanında (Çavuşoğlu-1980, VSD) bu gazel yoktur. Mahlası da bulunmayan bu gazelin Vasfi’ye ait olduğu tartışmalıdır. Gazelde çok sayıda vezin kusuru dikkat çekmektedir.

⁸ Mc: Nâz-ı ‘aşkuñ dil-i tenevvürde görüp germiyyetüñ söyler

- 3 Öykünür imiş ey melek cism-i laṭifüne perī
Zerre bī-dār olup müylar cemālün vuşlatuñ söyler
- 4 Beñzüne bir pāre ḳan geldi ḳadeḥ-nüş idicek
Zāhid gördügi cām-ı bādenüñ ḥākīḳatüñ söyler
- 5 ‘Āşıḳum cānā beni men‘ itme la‘l-i nābuñdan
Ṭabīb ki ḥaste men‘ itmez zülfüñ şıḥḥatüñ söyler
- 6 Ey dil cām-ı Cemde eski ‘ālem-i naḳşı yok
Yine ol āyine ammā şüret ol şüretüñ söyler

‘Ulvi [34b]¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ne zārım açmağa maḥrem ne bir ḡam-ḥ̣ār-ı² hem-dem var
Belā gencinde aḡlar bāña ancaḳ çeşm-i pür-nem var
- 2 Gözüm mürdemler idüp saña ancaḳ aḡlayan ḥālī³
Bāña incinme sulṭānum ara yirde benim nem var
- 3 Eglemez meclis-i ‘irfānda sāḳī cām-ı Cem hergiz
Maḥabbet yiridür⁴ bunda nice cām nice Cem var⁵
- 4 Temāşā eyleyenler on sekiz biñ ‘ālemi dirler
Bu çeşm-i ḳāmet zülf ü⁶ ruḡuñda özge ‘ālem var

¹ Süleymaniye Ktp. Esadefendi-3409’da kayıtlı Ulvi Divanı (DUL) ile karşılaştırılmıştır.

² DUL: ḡam-ḥ̣ār

³ DUL: Gözüm mürdemleridür saña her dem aḡlayan ḥālīn

⁴ DUL: muḥabbet yiri midür

⁵ DUL: divanda 4.beyit

⁶ Mc: zülf-i

- 5 Felek cevriñ ‘adū ʔa‘nıñ güzel derdin eker her dem¹
Nie² mesrūr olam ‘Ulvī bu deñlü ğuřřa vū ğam var

‘Ārifā³

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 O řūĥum bezme teřrīf itse nad-i dil-‘atiyyem var
Müheyyā nāb-ı ĥasretten çekip de ğabariyyem var
- 2 Dü eřm-i ĥūn-feřān anuñ kemin mecr aldı ğūyā
Ṭaravet- baĥř-ı bāğ-ı derd ğam-ı dilde řaķiyyem var
- 3 Nemed-pūř-ı fenāyım bu libās-ı köhne dāğumla
Sezādur iftiĥār itmek řiyāb-ı ‘abaķiyyem var
- 4 ‘Ayāndur farṭ-ı ‘ařķım ẓa‘f-ı pi ü tābumdan
Degil pinhānı mümkün dilde āřār-ı ĥaliyyem var
- 5 ‘Arifā tāze ṭarĥ-ı ĥāme-i pākize kārumdan
Yine bu şi‘r n’ola ehl-i ‘irfāna hediiyyem var

Ḥayālī [35a]⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 şol mürīd-i pīr-i ‘ařķuz kim ĥilāfet isterüz
Ḥāřılı bu yolda üřādüz¹ icāzet isterüz

¹ DUL: derdin eker ğöñlüm

² DUL: 4b ve 6b’de “nice”

³ Dīvān-ı Ārif Süleyman, Sül. Ktp, Esad Efendi-2656 ve Dīvān-ı Ārif Efendi (Reisülküttab), Sül. Ktp, Ali Nihat Tarlan-380’de bu şiir bulunmamaktadır. Bu sebeple mecmuada Ārif başlığı ile kayıtlı bu şiirin hangi Arif’e ait olduğu tesbit edilememiştir. Gazelde çok sayıda vezin kusuru bulunmaktadır.

⁴ Hayali Divanı (HYD) 214.gazel

- 2 N'ola himmet itseler yārũñ diyār-ı vuşlatın
Bizde bu 'aşk erlerinden bir vilāyet isterüz
- 3 Tā kıyāmet rāh-ı 'aşkuñda ölüp dirilmege
Bir güzel maķşūdumuz ammā kıyāmet isterüz
- 4 Tālibüz bir fitne-i āhır zamāna dūstlar
Gör nice dīvāneler olduķ ki āfet isterüz
- 5 Ey Hayālī gerçek erler işigũnde soyınup
Bu yalan dünyā libāsından ferāgat isterüz

Sipāhī²

Fā' ilātũn Fā' ilātũn Fā' ilātũn Fā' ilũn

- 1 Dest-būsa hāk-i pāyından icāzet isterüz
Görince dīvāne yüz elden 'ināyet isterüz
- 2 Hancerinden bir içim şudur ricāmuz teşneyüz
Biz Hüseyinī meşrebüz Hāķdan şehādet isterüz
- 3 Ey 'adũ ol şeh-süvār-ı hūsne kulluķdan murād
Ġāşiye ber-dūşı olmağa liyāķat isterüz
- 4 Bakmazuz devr-i ķamerde diger nev-meh-pāreye³
Çāk hilāl-ebrũ gibi sa' d-aķter āfet isterüz

¹ HYD güstāhuz

² Sipahi Divanı ile karşılaştırma yapılamamıştır.

³ Vezin kusuru: 4, 5. beyitler

- 5 Ey Sipāhī bir sipeh-sālār-ı Kāf-ı ʿibretüz
Gelmişüz ʿAnkâ-yı kudretten himāyet isterüz

Fehīm [35b]¹

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 Bilürün² ʿahd-ı vişālün baña cāvid olmaz
Eyle kurbān beni kim böyle güzel ʿid olmaz
- 2 Nev-be-nev lütflar it tāze iken pād-şāhum
Gül-rūyuñ gibi ʿāşıqlara hūrşid olmaz
- 3 Ben ʿāşıq-ı ālüfte vü āşüfte dimāğum³
ʿĀşıkuñ köhne berāt-ı ğam-ı⁴ tecdīd olmaz
- 4 Zülf-i pür-fitnesidür cāna ider cevr ü cefā
Līk inkār idüben haṭṭ-ı rüyın baʿid olmaz⁵
- 5 Ser-ā-pā kendüni miḥnete muʿtād kıl Fehīm⁶
Böyle güftār-ı ḥakīmāne taḳlīd olmaz¹

¹ Fehim-i Kadim Divanı, 113. gazel. (FHD) Gazelin mecmuada olmayan diğer dört beyti şöyledir:
Kābil-i būs deġil nʿeyleyeyim çihre-i mihr
Gül-rūyuñ gibi ʿāşıqlara hūrşid olmaz

Şule de olsa çeker sīneye dil maʿşūkuñ
Göre pervāne olur suḥte nevmīd olmaz

İmtizāc eyleye şādi ğam-ı cām u ğam-ı mülk
Hurrem-ābād-ı ḥarābātda Cemşid olmaz

Kevkebi cümle Zuhāl nağmesi şiveñdir heb
Çarḥ-ı na-sāzda kânunçe-i Nāhid olmaz

² FHD: bilürem

³ FHD: Nev-be-nev lütflar it tāze iken pādīşāhım

⁴ Mc: baḥārı ğam u

⁵ Bu beyit Divanda yoktur.

⁶ FHD:Hele Taḥḳīk budur sen de kıl insāf Fehim

Tıybî²

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

- 1 Cihân-ı vâj-gün-ı ğamda hergiz rûz-ı 'îd olmaz
Muhabbet rûze-dâranında bu baht sa'îd olmaz
- 2 Hezârân bî-dil ölmüş reh-güzârında tefyîz el-hâk³
Ġubâr-âlûde dâmân olsa ol her dem ba'îd olmaz
- 3 Getürmezseñ⁴ sen ol ey şabâ bûy-ı hoş zülfin
Nesîm-i âhdan 'âşık o lütf-ı nâ-ümîd olmaz
- 4 Yeter âvârelik gel sîneyi gör ey hezâr-dil⁵
Meger bir demmi var şad-ğonce-i dâğı bedîd olmaz
- 5 Ne cevır itseñ çeker ey şeh-süvâr-ı mülk-i istignâ
Saña Tıybî gibi kemter-ğulâm-ı zer-ğırîd olmaz

Nahîfî [36a]⁶

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Gül ruhuñ seyr eyleyen 'âlemde gül-zâr istemez
'Andelîbi gör ki gülden ğayrı bir kâr istemez
- 2 Öldürirsen cevır ile ger bu dil-i şeydâyı sen
Sen şahâ kıdd-i dil-rubâdan ğayrı¹ yâr istemez

¹ Vezin kusuru

² Sabiha Tak'ın Tıybî Divanı İncelemesi'nde (TYD) 71. gazel.

³ TYD: yatur der-ğak

⁴ TYD: götürmezsen

⁵ Vezin kusuru

⁶ Süleymaniye Ktp, Mihrişah Sultan-399-01(DNH₁); Hüsrev Paşa-560-03 (DNH₂), Yazma Bağışlar, 2348'te (DNH₃) kayıtlı Nahîfî divanlarında bu gazel mevcut değildir.

- 3 Lüt f u ümîd ile gönül sen ol meh-liqâdan²
Şerbet la‘ lûñ yeter dil keyf-i esrâr istemez
- 4 Mâ-ḥaşal müy-ı miyānuñ kuçmadur cānā ğaraż
Bundan ince fikr eyler dil-i ḥālın iş‘ ār istemez
- 5 Ey Naḥîfî sîm ü zerdür maṭlab-ı maḳşad hemân
Yohsa ḥübân-ı cihân ebyât-ı eş‘ ār istemez

Riyâzî³

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 1 Dil ki ‘ atṭâra döndi gūşe-i gül-zâr istemez
Her gül-i ra‘ nâyı seyr iden ‘ atṭâr istemez⁴
- 2 Yüridür mi serv-i bâğı söyledür mi ğonce⁵
‘ İşve-i reftârı seyr it şîve-i güftâr istemez
- 3 Ağladıkça mest olup ol ğamze-i ḥûn-rîze bak
Ḳatl-i ‘ uşşâḳ için tab‘ -ı cevher-dâr istemez
- 4 Zâhidüñ bakma elinde dutduĝı tesbîhine
Hırḳa altında şol pinhân olan zünnâr istemez
- 5 Ey Riyâzî olduĝuñca ḥaste-i derd-i ḥumâr
Üstâd-ı tekye-i pîr-i muĝâna dâr istemez

¹ Mc: gayrı bir

² Vezin kusuru

³ Riyazi’nin bu gazeli güncel yayınında (Açıkgöz:1990), yazma nüshalarında (Sly. Ktp Hüsrevpaşa-624-02 - DRY₁, Hafidefendi-345 DRY₂, Ali Nihat Tarlan-14 DRY₃) bulunmamaktadır.

⁴ Her gül-i ra‘ nâyı seyr iden külbe-i ‘ atṭâr istemez

⁵ Vezin kusuru: 2, 3. beyitlerde

Bākī [36b]¹*Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün*

- 1 Gel ey sākī bulunmaz böyle ‘ālī dil-güşā meclis
Getür cām-ı muşaffāyı kim olsun pür-şafā meclis
- 2 Piyāle ‘aks-i mir’āt-ı felekde aşikār olsun²
Fürüg-ı sâğar-ı şahbādan olsun pür-ziyā meclis
- 3 Şarāb Āb-ı Hayāt u cām-ı zerrīn āfitāb olsa
Cinān içre gerekmez baña cānān olmasa meclis
- 4 Kadeh kân ağlayup def sīne döger ney fīgan eyler
Meger derd ü³ ğam-ı ‘aşka olupdur mübtelā meclis
- 5 Kadeh fışkıyye mey şu halka-i rindān anuñ havzı
Sürāhī ‘ayşā⁴ şādurvān olupdur Bākīyā meclis

Bākī⁵*Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün*

- 1 Feryāda geldi bülbül-i sitān-ı sezā meclis
Ya‘nī zamān-ı ‘ayşā eyler şalā meclis
- 2 ‘Ayş u şafāya hātırumuz tırmayup geçer⁶
Sünbüller oldı silsile-i müşg-yā meclis

¹ Baki Divanında (Küçük:1994, BKD) 208. gazel.² BKD: ‘aksi mirāt-ı felekde āfitāb olsun³ Mc: derd-i⁴ D şevka⁵ Baki Divanında (Küçük:1994, BKD) ve diğer yazma nüshalarda bu gazel bulunmamaktadır.⁶ Vezin kusuru: 2, 4. beyitlerde

- 3 Ger gerden-i āyīne-i albi řāf u pāk
Gūyā derūn-ı ehl-i řafādur ziyā meclis
- 4 şaıldı şan-ı sebzeve nesrīn varaları
Saf-ı sipihre beñzerdi faraş-ı řabā meclis
- 5 Bākī zamān ‘işret ü hengām ‘ayşıdur¹
Virmek gerek ne hālet ise mutezā meclis

Behişti [37a]²

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn (Fe‘ilūn)

- 1 řāmdan ‘azīm-i Haleb idüp aramana iriş
Hāzret-i Mollā Celāle’d-dīn-i zī-řāna iriş
- 2 Ber-i hātif gibi ge andan budur pendüm saña
Sen de devlet-me‘āb-ı řāh-ı devrāna iriş
- 3 Toup gūn gibi zerrīn tāclar burc-ı sa‘ādetden
Ya‘nī İslambola var vādī-i ‘irfāna iriş
- 4 Beřāretle zemīne āsmānuñ gözleri aydın
Var hevā kesb eyle bā-ı řāh-ı hūbāna iriř
- 5 Bi-amdi lillah şeref buldı yine mülk-i Süleymān
Cāy-gāh-ı Hāzret-i Eyyūb Sultāna iriř

¹ Vezin kusuru

² Behişti Divanında (Aydemir:2000, BHD) bulunmamaktadır.

Vaşfi¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Şu‘le-i şimşiri nerm eylerüz Yemāne iriş²
Hādīs-i tīg-ı pulādın şerh iden Kirmāna iriş
- 2 İderler reh-nümālîklar ‘adem mülkine ā‘dāya
Ġazāt ilinde tizeler şem‘-i şeb-istāna iriş³
- 3 Meşellet gösterir dā’im temāşā eyle dilden
Meger pāre elmāsdur cām-ı dıraḥşāna iriş
- 4 Felek fırkate başdı ḳadem devründe faẓl ehli
Niçe pā-māl ide dūnyāyı ehl-i ‘irfāna iriş
- 5 Perīşān itmemişdür devründe hergiz keşmekeş
Kef-i vücūduñ Vaşfi vaktinde ‘ummāna iriş

¹ Vasfi Divanında bu gazel bulunmamaktadır. Mecmuadaki gazel “iriş” redifi ile sonlanmaktadır.

² Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4, 5. beyitlerde

³ Mecmuadaki gazelin orijinal şekli şöyledir:

Ṭoḳına şu‘le-i şimşiri nerm eylerüz Yemāne iriş³

Hādīs-i tīg-ı pulādın niçe şerh iden Kirmāna iriş

İderler reh-nümālîklar ‘adem mülkine ā‘dāya

Ġazātuñ illeründe tizeler şem‘-i şeb-istāna iriş

Meşellet gösterir dā’im temāşā eyleseñ dilden

Meger kim pāre-i elmāsdur cām-ı dıraḥşāna iriş

Felekler fırkate başdı ḳadem devründe faẓl ehli

Niçe pā-māl ide dūnyāyı ki ehl-i ‘irfāna iriş

Perīşān itmedi devründe hergiz keşmekeş

Kef-i vücūduñ Vaşfiyā kerem vaktinde ‘ummāna iriş

Bākī [37b]¹*Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün*

- 1 Göñül dāğ-ı ğamuñla sīnede şem‘ uyandurmuş
Çerāğ-ı ‘ aşkı bir ğarra kızıl altını yandurmuş
- 2 Göñüller nağdin almış yār girmiş halka-i zikre
Bir iki derd-mend-i āvāreyi varmış töländürmüş
- 3 Dimeñ Mecnūna gelmiş ‘ ākıbet Leylādan istiğnā
Belā-yı ‘ aşk o ser-gerdānı cānından uşandurmuş
- 4 Bulup sakķā-yı hicrān teşne-dil-i şahrāda Mecnūñı²
Ecel peymānesün şunmuş hayāt ābına kandurmuş
- 5 Bugün Bākīye ol āfet vişālin va‘ adler itmiş³
Yalanlar söylemiş miskīni gerçekden inandurmuş

Emrī [38a]⁴*Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün*

- 1 Yatur dil hattı-ı şeb-günında zülf-i yāre yaşlanmış⁵
Ne bilsün dün karañusunda miskīn māra yaşlanmış
- 2 Ölicecek başı ucında bulınur bir nūrdan kandīl⁶
Şu kim haste yaturken zānū-yı dil-dāre yaşlanmış¹

¹ Baki Divanında (Küçük:1994, BKD) 219. gazel.² Mc: Mecnūn³ BKD: va‘ deler kılmış⁴ Emri divanı (EMD), 235 nolu gazel.⁵ Divanda redif “yaşdanmış”⁶ EMD: bālin

- 3 Kõlın pür dāğ idüp genc-i belāda yaşlanan ‘āşık²
Ser-i³ iklīm-i ğamdur nāliş-i⁴ zer-kāra yaşlanmış
- 4 Didiler oldı rahşān beş hilāl üstinde bir hūrşid⁵
Meger kim pençe-i sīmīne⁶ ol meh-pāre yaşlanmış
- 5 Şorarsan⁷ Emrī-i dil-ḥaste ḥālin gūşe-i ğamda
Yatur ol nā-tüvān toprağa düşmiş ḥāra yaşlanmış

Hāşimī⁸

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Başum tīgına cānum ḥicr-i dil-dāra yaşdanmış
Yā İsmā‘il gelip kurbān-ı seng-i ḥāra yaşdanmış
- 2 Eşigüñ bekleyüp tā şubḥ olunca yummuş çeşmini
‘İzar-ı şevkete pervāneveş dil nāra yaşdanmış
- 3 Kaşuñ cān almada māhir gözüñ kan içmege mu‘tād
Kırılmış gibi ‘āşıklara dil-dāra yaşdanmış
- 4 Kālem nāline döndi ey perī ḥükm-i ḥayāl oldı
Yāḥūd bir sāyedür ḥāk-i dürr-i dīvāra yaşdanmış

¹ Divanda 4. beyit

² Divanda 2. beyit

³ EMD: şeh-i

⁴ EMD: bāliş-i

⁵ Divanda 3. beyit

⁶ EMD: sīminin

⁷ EMD: şorarsa

⁸ Süleymaniye Ktp Haşimpaşa-81-01 numarada kayıtlı olan Haşimi Divanında (DHŞ) bu gazel mevcut değildir.

- 5 Dilermiş Hâşimî kim ola yârûñ zülfine per-dâr¹
Yatırmış kendüsin dīvâne varmış dâra yaşdanmış

‘Azizî [38b]²

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gözüñ kan dökmegi ol ğamze-i bî-dâddan görmiş
Zihî³ hūnı ki mürdem-keşligi celladdan⁴ görmiş
- 2 Maḥabbet âteşine yanmağı pervāneden almış
Ḳatı göñlüm gibi bir şan‘atı üstāddan görmiş
- 3 O meh ruḥsār⁵la ben aşinādan gördüğim cevri
Degül bir kimse mir’ât-ı felekde yārdan görmiş
- 4 Ṭaraf-ı derdle⁶ kan yutmağı peymāneveş sākî
Belā bezminde beñzer bu dil-i nā-şāddan görmiş
- 5 Yine de bir ḥurūş-ber yolına cānlar⁷ virmiş⁸
‘Azizî kār-ı ‘aşkı var ise Ferhāddan görmiş

¹ perdār:berdār

² Bu gazel Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmalar, O.000103 no’lu mecmuada (MEŞ) s.38’de, Azizî adına 22. gazel olarak kayıtlıdır. Mecmuada yer alan Azizî’ye ait diğer gazeller bu yazmada yoktur.

³ zihî: Ne güzel, ne hoş

⁴ Mc: cāvıdden

⁵ Mc: ruḥsārıyla

⁶ Mc: derdiyle

⁷ Yine bir ḥurūşın rehin yolına cān virmiş

⁸ Vezin kusuru

Ṭıybî¹

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Dil gīsûlardan aldı yârûñ çeşm-i cellâddan görmiş²
Belâlardan belâya düşdi ğamze-i bî-daddan görmiş
- 2 Ne itdi beste-i peyvend-i vuşlat göñlümüz ol şûh
Ne ħod kaç³ itdi dāmān-ı felekde Ferhâddan görmiş³
- 3 Çekilmez bârdur âlām-ı 'aşk u derd-i hicrānuñ
Ħam olsa devr-i ħüsnüñde ki kâmeti şâddan görmiş⁴
- 4 Alınmaz dāmeni rûz-ı cezâ dest-i Mesîhâdan
Bu şûretle kalursa ol tebk-i ayîn-i üstâddan görmiş
- 5 Gelürse ħaşr-ı Ṭıybî şekve-i hicrân-ı la' lüñle
Budur nazm ki nâ-mesmû⁵ feryâd-ı Ferhâddan görmiş⁵

Nâ'îlî [39a]⁶

Mefâ'ilün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Bu taş-ı nîl-gûñ⁷ kim ħamsesi bir yâzuya bağlanmış
Degüldür cây-ı asâyiş esâsı şuya bağlanmış

¹ Ṭıybî'nin bu gazeli yazma divanlarda ve tenkitli divan incelemesinde (Tak:1999, TYD) bulunmamaktadır. Şiirde çok sayıda vezin kusuru dikkat çekmektedir.

² Vezin kusuru : 1, 2, 3, 4, 5. beyitlerde

³ Mc: Ne ħod kaç³ itdi dāmān-ı felekde dest-i Ferhâddan görmiş

⁴ Mc: Ħam olsa devr-i ħüsnüñde 'aceb mi kâmeti şâddan görmiş

⁵ Mc: Budur nazm ki nâ-mesmû⁵ ider feryâd-ı Ferhâddan görmiş

⁶ Naili Divanı (Sly. Ktp- Bağdatlı Vehbi Kol, sayfa 74, DNL₃) ile karşılaştırılmıştır.

⁷ DNL₃: nîlîñde

- 2 Se düzah¹ devlet-i iqbāl-i çarha olmaz dil-beste
Bu bir vefk-i müselseldür niçe bāzūya bağlanmış
- 3 Dil ü cān kim şikār-ı şāh-bāz her dü çeşmüñdür²
Biri fitrāk-ı bendidür biri gīsūya bağlanmış³
- 4 Karşısında kanlu yaş dökdikce çeşm-i eşk-bār
O ruḥ-ı zībā-yı mir'āt-ı mücellā ki ebrūya bağlanmış⁴
- 5 Senüñle Nā'ilī kaçmaz o büt hem-ḥāce olmadan
Bilür 'aḳd-i maḥabbet sāde bir pehlūya bağlanmış

Hevāyī⁵

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 O bayraklar ki kalyonda Baba Fankuya(?) bağlanmış
Mel'ün aşkıdur ki yeñi çātık yapuya bağlanmış
- 2 Güzeller būsese⁶ tarḥ üzre ḥāşıl-i kayd olur tāke⁷
Kılıc tīmārı hep der-dest olup pāzūya bağlanmış
- 3 Tolaşmış rāhi⁸ tel tel neved-miyah(?) ḥatt-ı ser-sebze
Mişāl-i sāz-ı pāre deste-i kāhūya(?) bağlanmış

¹ DNL₃: düzāh u

² Vezin kusuru

³ Vezin kusuru

⁴ Vezin kusuru / Bu kısımda şu beyit yer almaktadır:

Şarılmış pākine dil-i ārızın kākül görüb meyden

Kiyah-ı reştedir gül deste-i hoş-būya bağlanmış

⁵ Bu gazel incelemesi yapılan Nadir Eserler Ktp-3298 no'lu yazmada (DHV₂) ve Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan-10-02 no'lu yazmadaki (DHV₁) şekli ile karşılaştırılmıştır.

⁶ DHV₁: būsese

⁷ Vezin kusuru

⁸ DHV₁: zülfi

- 4 Se-dūzah şīre-i bed-keyf-i devletle atup tuğra
Bu bir keskin¹ müselseldür şoñı kayğuya bağlanmış
- 5 Hevāyī şimdi çokluk dili g.tlerden itmez hāzer
Pālā-mār-ı ta‘ alluk var ise uşluya bağlanmış

‘**Azizī** [39b]²

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Şem‘-i ğamzeñden iderdüm dil-i nālānı hālāş
Olsa bir çāre ‘avdet itmege cānı hālāş
- 2 Şöyle dirāyeti bilür ki sükkān-ı kūyuñ
Elleründen kim öle kim ide dāmānı hālāş
- 3 Murğ-ı cānum kafes-i tenüñde olmışdur esīr
Gelüp ey kaşı kemān kıldı oñuñ anı hālāş
- 4 Çekince bir kişi baş hırkaya bu ‘ālemde³
Ġam elinden idemez tavķ u girībānı hālāş
- 5 Şaħn-ı firķatde ‘Azizī umarın kim ķomiya
Çü miħnetden iden Yūsuf-ı Ken‘ānı hālāş

¹ DHV₁: eski

² Bu gazel Azizi Divanı’nda (DAZ) bulunmamaktadır.

³ Vezin kusuru

Behiştî¹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Çakdı hancer-i hūn-rīzi dil-i nālānı halāş
Ne çıkar böyle cefādan nitekim cānı halāş
- 2 Maḥabbet-i hicr ile dā’ım iderüm sīnemi çāk
Kılsam ol āfet-i devrāndan dāmānı halāş
- 3 Yarılup durdı iki cānibe ḥaylī ‘uşşāk
Geliçek hanceri elde o gözi mestānı halāş
- 4 Ser-i kūyuñda bulur birbirini cān ile dil
Niçe bulmuş biri birin ²iki giryānı halāş
- 5 Ey dil-āzār ruḥ-ı pūr-tābına öykündi diyu
Şem‘ -i bezmūñ otına yakma anı halāş

Riyāzī [40a]³*Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*

- 1 Kaşlaruñ yādıyla eyler bu dil-i nā-şād raqş
Elde iki tāḳ ile⁴ gūyā ider üstād raqş
- 2 ‘Āşık ise yolıma dönsün dimiş Şīrīn aña
Bu sözi gūş eyleyince eylemiş Ferhād raqş

¹ Şairin mahlasının olmadığı bu gazel, Behiştî Divanı’nda (BHD) bulunmamaktadır.

² Mc:ol iki

³ Namık Açıkgoz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 63 ve Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345 (DRY₂), sayfa 35.

⁴ RYD: tığile

- 3 Āl eteklikle şabādan rak̄şa girdi berg-i gül
Bülbülün ārām-ı cānın eyledi berbād rak̄ş
- 4 Didüğinde Kūh-ken öldür beni āsūde ol
Şevk ile itmiş hevāda tīşe-i bulād¹ rak̄ş
- 5 Ey Riyāzī anuñçün² isterim rak̄ş itdüğün
İtdürür yāre dil-i ser-geşte hālin yād³ rak̄ş

‘Azizī [40b]⁴

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Sūz-ı mihrinden olup cāna harāret-i ‘arız
Derd-i ‘aşkuñla dile oldu maḳāmāt-ı ‘arız
- 2 Etme ‘uşşāka cefā kim gelicek ḥaṭṭ-ı ruḥuñ
Şakın ey māh olursa ki ḥacālet-i ‘arız⁵
- 3 Başladı ḥaṭṭ-ı siyeh-i gül ki rūy-ı yāre
Vech-vār olsam dile ḳāre ḳaşāvet-i ‘arız
- 4 Sanurım gülşen-i rūyuñda dil-i⁶ surḥ açılır
Tāb-ı mülden ki bulur reng ü leṭāfet-i ‘arız
- 5 ‘Arz-ı ḥüsn eylemez ol yār ‘Azizīye evet
Bir gün ola ki ola aña nedāmet-i ‘arız

¹ RYD: pulād

² RYD: anuñ için

³ RYD: bād

⁴ Süleymaniye Ktp Mihrişahsultan-202-17 no’lu Azizi Divanında (DAZ)bu gazel mevcut değildir.

⁵ Vezin kusuru: 2, 3. beyitlerde

⁶ Mc: dil ü

Yahyā¹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Şunsa bu sākī-i mehveş bize hâlet-i ‘arız
Dil-i şürîdemizi eyleye leţâfet-i ‘arız
- 2 Pür iderler var ise sâgar u isti‘dâduñuz
Şanma bî-bâde-i şevk oldu kasâvet-i ‘arız
- 3 Bâl-i himmet gerek ey murğ-ı perîşân-ı eţvâr
Kâtı bâlâ görünür naḥl-i emel seḥâvet-i ‘arız²
- 4 Dilüñi vâkıf-ı silsile-i müyân eyle kim
Ceẓbe-i hâlet ile olmada dile ḥarâret-i ‘arız
- 5 Virdi enfâs-ı kalem bûy-ı şafâ ey Yahyâ
Zülf-endîşi ile düş olaydı maḳâmat-ı ‘arız

Riyâzî [41a]³*Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fâ‘ilün*

- 1 Cüst ü sebük-pâ⁴ gerek bâdiye-püyân-ı feyz
Rîze-i elmâsıdur rîg-i beyâbân-ı feyz⁵
- 2 Çık ser ü mihre başar güher ider tâcına
Âbile-i pâların kim deşt-neverdân-ı feyz

¹ YHD’de bu gazel bulunmamaktadır.² Mc: ey naḥl-i emel / Vezin kusuru:3, 4, 5. beyitlerde³ RYD, DRY₁, DRY₂, DRY₃’te bu gazele rastlanmamıştır.⁴ Mc: çüst⁵ Vezin kusuru:1, 2, 3, 4, 5. beyitlerde.

- 3 Teşne mi kıldurur şu‘ le-i şevk-i dil ile
Âteşle beslenür ol naḥl-i gülistân-ı feyz
- 4 Mevc-i belâ uğramaz yanına girdâbınıñ
Cüş ide şol demde kim lücce-i ‘ummân-ı feyz
- 5 Ḥaki zer itmek nedür cevher-i iksîrle Riyâzî
Bil ki zeri ḥâk ider himmet-i merdân-ı feyz¹

Ṭıybî²

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Kâm-ı murâd u emel oldı az qaldı hemâñ feyz³
Sâye-baḥt u siyâh-ı şâm-ı ğarîbân-ı feyz
- 2 Gülşen-i dehr bahâr-ı feyz-i ‘aşqum nâmına⁴
Derd-nüş-ı sâġarı ile faşl-ı ḥazân-ı feyz
- 3 Elini çekdi erbâb-ı vefâ feyz-i nigeḥden
Ol ġamze-i bî-dâra varup oldı giryân-ı feyz
- 4 Yine kış başdı şoldı çemenüñ eşcâr-ı bâġı
Ḥâşılı her biri gömlekle qaldı hemmân-ı feyz
- 5 O reşk (ile) nice ḥûrşîdi şun meded sâķî
K’ola neşve-keş Ṭıybî ṭurre-i perîşân-ı feyz

¹ Vezin kusuru

² Ṭıybî’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

³ Mc: murâd-ı emel / Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4, 5. beyitlerde

⁴ Mc: Gülşen-i dehr dem bahâr-ı feyz-i ‘aşqum nâmına

Riyāzī [41b]¹*Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*

- 1 Düşme gönül o la' l-i şeker-pâre ta' arruż
Bir jâle daği gonce-i gül-zâra ta' arruż
- 2 Hancer taşınmasun tek o zünnâr-ı zer-keşi
Çâk-meyân-ı nâzuñ dil-i dil-dâra ta' arruż
- 3 İtse n'ola şikest-i hırâmın şarâb-ı nâz²
Zîrâ şan-ı nâzuñ olan reftâra ta' arruż
- 4 Nâzûk bedendür ol gül-i ra' nâ şu deñlü kim
Bir gül taşınsa ğuşe-i destâra ta' arruż
- 5 Şi' ründe ögme nâm rakîbi Riyâzîyâ
Zîrâ mizâc-ı nâzûk-dil-i eş' âra ta' arruż

Ṭıybî³*Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*

- 1 Feyz-i nevrüz irişdi düşdi eşcâra ta' arruż
Tağıldı ser-nişde⁴ dil oldı gül-zâra ta' arruż
- 2 Naḥl-bend eyledi bî-kâre şimdi nev-bahâr
İtdi her bir çüb-ı huşkı feyzle ḥ'âra ta' arruż

¹ RYD, DRY₁, DRY₂, DRY₃'te bu gazele rastlanmamıştır.² Vezin kusuru: 3. ve 5. beyitlerde³ Ṭıybî'nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃'de bulunmamaktadır.⁴ Mc: ser-nişde mey

- 3 Kışmet bezm-i ezeldür herkes alsun hissesün
Mey-ẖāra sāğar şundılar hoş-yāre ta' arruż¹
- 4 Şöyle beñzer kim işitdi bir şadā-yı derd-nāke
Tutduğı dem budur gūş-ı pür-divāra ta' arruż²
- 5 Tıybīyā ğonce-i ber-mecmū' itmiş yine³
İdeli rağbet zebān-ı tāze-eş' āra ta' arruż⁴

Behiştī [42a]⁵

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Dem-ā-dem gösterir ' aks-izāruñ yāre ḥaṭ
Şāhra-ğāhda ziyādur ki hisār-ı yāre ḥaṭ
- 2 Seyr-i dil-dār-ı nazar-bāza ḥelāl olsun kim
Çeşm-i seyl-ḥīzi ola hem dil-i bī-dāra ḥaṭ
- 3 Beze bir mey-kedeye rāh vir ey sāķī feyz
Rūḥ-ı ḳudsīler anuñ şūret-i dīvāra ḥaṭ
- 4 Biz⁶ o meydān-ı belāya ḳoyalım kelleyi kim
Ser-i Manşūr-ı gül ü tāt-ı ser-dāra ḥaṭ
- 5 Āferin ol büt-i ṭannāz-ı pīr-i ' işveye kim
Her ser-i cilvede pek şīve-i reftāra ḥaṭ

¹ Mc: ' Āşık-ı mey-ẖāra sāğar şundılar hoş-yāre ta' arruż

² Mc: Tutduğı her dem budur gūş-ı pür-divāra ta' arruż

³ Mc: Tıybīyā ğonce-i ber-mecmū' cem' itmiş yine

⁴ Vezin kusuru

⁵ Behiştī divanında (Aydemir:2000) bulunmamaktadır.

⁶ Mc: bir

Bākī¹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Dil-i pür-ḥūnumı ‘ arz it ḥūn-efşāna ḥaṭ
Nezāketle iki bīmāra birden çāre ḥaṭ
- 2 Bize ey dil ‘ arūs-ı baḥt yüz göstermek olmuş
Şikest olsaḥ hezār āyīne şad-pāre ḥaṭ
- 3 Müselsel müylarla ḥalka ḥalka devr-i cām itseñ²
Teselsül-i ṭarāveti bu devr-i nā-hem-vāre ḥaṭ
- 4 Dili çekseñ kemend-i zülfe güstāḥāne ḥışmla
Yine bir tāze Manşūr-ı belā-yı dāra ḥaṭ
- 5 Şi‘ār-ı fenn-i şî‘ri tāze bir ebyāt ile Bākī
Nazīre isteyen yārān-ı hoş eş‘āra ḥaṭ

Bākī [42b]³*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Müje ḥaylin dizer ol ğamze-i fettān şaf şaf
Güyyā cenge ṭurur¹ nīze-i güzerān şaf şaf

¹ Baki divanlarında bu gazel yer almamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Sabahattin Küçük incelemesinde (BKD) 229, Divanda 159. gazel. Bu gazelin şu 3, 4, 5 ve 7. beyitleri mecmuada yoktur:

Leşger-i eşk-i firāvān ile ceng itmek için
Gönderir mevclerin lücce-i ‘ummān şaf şaf

Gökde efgān iderek şanma geçer ḥayl-i küleng
Çekilür kūyuna mürġān-ı dīl ü cān şaf şaf

Cā‘mi içre göre tā kimlere hem-zānūsın
Şekl-i şakḳada gezer dīde-i giryān şaf şaf

Vaşf-ı kıddüñle ḥıram itse ‘ālem gibi kalem
Leşger-i şatrı çeker defter ü dīvān şaf şaf

- 5 Her mühre mālîk olan gerçi Süleymân olmaz¹
Üstinde dönmez anuñ emrine murgân şaf şaf

Ṭıybî [43a]²

Mefāilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Raķîbe bahşîş-i günc ü delālün itme telef
Kilāba ḥ̣ān-ı laṭîf-ı vişālün itme telef
- 2 Şeb-i firāķa müdāvā-yı âteş-i ğam ider
Sen ey ṭabîb-i selāmet zülālün itme telef
- 3 Sifal-i ḥ̣ānuña biz baş eger gedā degilüz
Sen ey sipihr-i dūtā mekr ü ālün itme telef
- 4 Ṭabib-i dehr-i aşamdur sen ey dil-i ḥaste
Ḥikāyet-i derd ü ğam-ı melālün itme telef
- 5 Müzāb-ı kıand ise de ‘itibār yok Ṭıybî
Çekile kıalem-i bî-mişālün itme telef

¹ Ey dil her mühre mālîk olan gerçi Süleymân olmaz

² Sabiha Tak’ın İncelemesi’nde (TYD) 80. gazel. Divanda yer alan şu 3. beyt mecmuada yoktur:

Bu güft-gūyı ḥamūşān-ı ‘ışķ bilmezler

Sen ey faķîh varub kîl u kıālün itme telef

Riyāzī [43b]¹

Mef'ūlū Mefā'īlū Mefā'īlū Fe'ūlūn

- 1 Virdük dili dil-dāra veli çeşm-i ter aldük²
Ammā bir avuç hāk ile yüz biñ güher aldük
- 2 Bildük dem-i cān-baḥşı imiş pīr-i muḡānuñ
Ser-çeşme-i cāndan daḥi şimdi ḥaber aldük
- 3 Bu āteş-i āh ile yakup itmege da' vet
'Ankā-yı kademden bir iki bāl ü³ per aldük
- 4 Rāh-ı dem-i muṭribde kōduḡ 'aql ile cānı⁴
Feyz-i nefes-i 'ārif-i şāḥib-naẓar aldük
- 5 Nakd-i sūḥanum rāyic-i vaḡt oldı Riyāzī
Anuñla kabūl-i dil-i ehl-i hūner⁵ aldük

¹ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 36 (DRY2); Namık Açıkgoz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 72. Mecmuada aşağıdaki 4. ve 5. beyitlere yer verilmemiştir:

Keyfiyyet-i şāḥbāyı ḥumārına deḡişdük
Zāḥm-ı dile merhem yerine nişter aldük

Bulduḡ hele feyz-i naẓar-ı pīr-i muḡānı
Gerçi naẓar-ı pāk ile dāman-ı ter aldük

² D Gerçi verdik dili dildāra çeşm-i ter aldük

³ Mc: bāl-i per

⁴ D ḥūşı

⁵ D naẓar

Nābī [44a]¹

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Bir kere iltifātuñ ile hürrem² olmaduğ
Bī-gāne deñlü şöhetüñe maḥrem olmaduğ
- 2 Bilmem bizi gözüñle niçün yirsüñ ey felek
Bu gül-sitāna düşdük ise şeb-nem olmaduğ
- 3 Hark-ı vefā nüvişte-i levḥ-i çīn iken
Engüş-t-i ' itibāra sezā-ḥātem olmaduğ
- 4 Eṭvārimuz müselleme-i ebnā-yı cins iken
Cānā senüñ yanuñda hemān ādem olmaduğ
- 5 Nābī ḥaste dilde giryān mı var meger
Cevrūñle çāk-i hürde dest-i ğam olmaduğ

Hevāyī³

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Bir kerre beng-i lütfuñ ile⁴ sersem olmaduğ
Tiryāki deñlü maşhara-i ' ālem olmaduğ

¹ Nābī Divanı, Nadir Eserler Ktp.T373, sayfa 60. Hafız Zekai Dede efendi tarafından bestelenen gazelin, makamı hicazkar, usulü darb-ı fetihtir.

² Mc:maḥrem

³ Hevāyī Divanı (Nadir Eserler Ktp-3298,DHV₂) ile karşılaştırılmıştır.

⁴ Mc: yitik lütfuñla

- 2 Bilmem niçün yabāna atar¹ bizi saķine
Söz arasına girdük ise balğam olmaduk
- 3 Tuħm-ı şifā nişānda būstān-ı vaz² iken
Ser-taħta-i firāķa birer çiğdem olmaduk
- 4 Destārumuz fes üzre Cezāyir-pesend iken
Dāyisinuñ yanında hemān şalgām olmaduk
- 5 Altun idi Hevāyīnūñ olsa n'ola² bakır
Adım mı var yanūnda ey adı kem olmaduk³

Riyāzī [44b]⁴

Mef'ūlū Mefā'ilūn Fe'ūlūn

- 1 Hem-dem-i yāz-ı dil-sitāndur 'aşķ
Her miħnet ile yār-i cāndur 'aşķ
- 2 Ne bula gūşede pinhān olsa
Gülşen-i cānda dīde-bāndur 'aşķ
- 3 Ğarķ-ı ħūn çeker süveydāsı
Ğonce-i lāle-i cāndur 'aşķ⁵
- 4 Ğarfine naķışa ķonmıř hergiz
Noķta perdāz-ı ħurdedandur 'aşķ

¹ Mc: atarsın

² Mc: olsa

³ Mc: Oķ / ot mı var yanūnda ayı evsem olmaduk

⁴ RYD, DRY₁, DRY₂, DRY₃ 'te bu gazele rastlanmamıştır.

⁵ Vezin kusuru

- 5 ‘Ālemüñ n’idügin Riyāzīveş
Egilmiş ‘ārif-i cihāndur ‘aşk

Ṭāhir¹

Mef‘ūlū Mefā‘ilün Fe‘ūlün

- 1 Her dem dilde pinhāndur ‘aşk²
Derūna āteş-i sūzāndur ‘aşk
- 2 Bir hāl ki vaşfı mümkin degüldür
Bir ‘azīm-i genc-i nihāndur ‘aşk
- 3 Her derde bir vechle dermān eyler
Her miḥnete bir āşiyāndur ‘aşk
- 4 Her başı ağrıyan varup yüz sürer
‘Aceb der-gāh-ı āsitāndur ‘aşk
- 5 Būsın it dāmānuñı ey Ṭāhir
Mürşid-i kāmīl-i cihāndur ‘aşk

Nābī [45a]³

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dili ne mā’īl-i zevk-i nigār⁴idebildük
Ne kâ’īl-i elem günc-i intizār idebildük

¹ Fatma Büyükkarcı Yılmaz’ın hazırladığı Tahir Divanı-İnceleme Metin (Simurg Yay. İst. 2013, THD) adlı eserde bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Nabi Divanı, Nadir Eserler Ktp.T373 (DNB₄), sayfa 62 de yer alan bu gazel, tenkitli Divanda (NBD) ve Seyyid Azim Şirvani’ye ait Tezkiretüş-Şuara’da da bulunmaktadır.

⁴ DNB₄: zevk-i vişāl-i yār

- 2 Recā-yı vaşlla ol şāha ‘ arz-ı hāl idebildük
Ne bir millī¹ didürdük ne der-kenār idebildük
- 3 Bizi miyān-ı² havf u recā itdi maḥabbet³
Ne şakladuḡ ġam-ı ‘ aşkı ne āşikār idebildük
- 4 Bir⁴ āfetle ne ser-germ olup ne būsesin alduḡ
Ne bir nihāl bitirdük ne mīve-dār idebildük
- 5 Gehi vişāli⁵ añup gāḡ bīm-i hicrānı⁶ Nābī
Ne yārdan geçebildük ne ihtiyār idebildük

Hevāyi⁷

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dili ne mā‘il-i vādī-i kesb-i kār idebildük
Ne sâ‘il-i der-nā-beste-i kibār⁸ idebildük
- 2 Büyük şarıḡla şākirdimüz ḡapuya getirdük
Ne bir efendi didürdük ne kīse-dār idebildük

¹ DNB₄: maḡallī

² Mc: miyān u

³ Tezkiretüş-Şuara’da bu beyit ikinci sırada ve şu şekildedir:

Bizi miyāne-i havf u recāya atdı mahabbet
Ne şakladıḡ ġam-ı ‘ aşkı ne āşikār idebildik

⁴ DNB₄: ol

⁵ D vişālin

⁶ D setm-i hicrini

⁷ Hevāyi Divanı (Nadir Eserler Ktp-3298, sayfa.42. DHV₂) ile karşılaştırılmıştır.

⁸ DHV₂: sīne-i kebāb

- 3 Bizi uyutmadı ürmeginde¹ evde seg-i kūy²
Ne ağzına kemik atduķ ne seng-sār idebildük
- 4 Bir oğlana ne icāzet virüp çuķasın alduķ³
Ne bir çerāğ uyarduķ ne şu⁴ le-dār idebildük
- 5 Hevāyī sürçüyor esb-i hayl-i rāh-ı saħtten
Ne na⁴ lletdük ayağın ne bir kıyār idebildük

Nābī [45b]⁴

Fe⁴ ilātün Fe⁴ ilātün Fe⁴ ilātün Fe⁴ ilün

- 1 Bir zamān biz daħi hem şöħbet-i⁵ cānāne idük
Güline bülbul idük şem⁴ ine pervāne idük
- 2 Şimdi bir ⁴ aksdür⁶ aħvāl-i vişāl-i hicrān
Vuşlata bī-ğāne idük hicrete bi-ğāne idük
- 3 Şimdi ħam-yāze-i hicrāna giriftār olduķ⁷
Bir zamān mey-kede ķurbunda mestāne idük
- 4 İtdi hüşyār bizi neşve-i ma⁴ cūn-ı firāk
Nev-bahār-ı nigeħ-i lütfıa dīvāne idük
- 5 Nābiyā sākī-i çarħ eyledi tām-ı dil-i telħ
Bir zamān gerçi ki leb-ber-leb peymāne idük

¹ DHV₂: ürmekdedir

² Divanda 4.beyit

³ Divanda 3.beyit

⁴ Nabı Divanı (Nadir Eserler Ktp.T373, sayfa 62, DNB₄) ile karşılaştırılmıştır.

⁵ DNB₄: muħabbet-i

⁶ DNB₄: ⁴ aksidür

⁷ Vezin kusuru

Hevāyī¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bir zemān biz daḥi aylaḫçı-i tersāne idük
Taḫtaya² dülger idik āhene³ çengāne idük
- 2 Tersdür şimdi tekālif-i vişāl-i hicrāñı
Vuşlata yüzli idük hicrete ḫaymāne idük
- 3 Bizi ol sebep zeḫan-ı maşḫaraya alurdu
Bezmine naḫl-i mezāk olmada kestāne idük
- 4 Yāri eglendirür iken⁴ giceler dükkānında
Geh muḫallid gehi kūyunda efsāne idük
- 5 O leylün şimdi Hevāyī ḫatı ḫārt itdi bizi
Erken iken gerçək tāze vü urfāne idük

Ṭıybī [46a]⁵

Mefāilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Eşer yok āh-ı dil-i dirhemün⁶ nesin gördük
Tarāviş itmede gözden⁷ nemün nesin gördük
- 2 Yine ne ḫāl ise cāmında rüy-ı dil görünür
Bu bezm-i köhnede yoḫsa Cemün nesin gördük

¹ Hevāyī Divanı (Nadir Eserler Ktp-3298, sayfa 38, DHV₂) ile karşılaştırılmıştır.

² DHV₂: ağaca

³ DHV₂: temüre

⁴ DHV₂: eglendirir idük

⁵ Sabiha Tak’ın Ṭıybī Divanı İncelemesi’nde(TYD) 87. gazel.

⁶ TYD: dil ü hen-demün

⁷ Mc: gözdün

- 3 Ȧtabib-i dehrden ey ħaste-dil ŧikāyet pes¹
Ya biz o müŧfiȧ-i bi-merhemüñ nesin gördük
- 4 Nefes nefes dil-i pür-ħün-ı cismi dāğ itdi
Cihānda n'idüğüñ² hem-demüñ nesin gördük
- 5 Siyāh burka^ˆ-i ħırmāndan özge ey Ȧıybī
^ˆArūs-ı ȧālī^ˆ-i nā-maħremüñ nesin gördük

Kānī³

Mefā^ˆilün Fe^ˆilātün Mefā^ˆilün Fe^ˆilün

- 1 Bu bāz-güne tenevvür-i ħamuñ nesin gördük
Daħi bu āyine-i ^ˆālemüñ nesin gördük
- 2 Göründi ŧuret-i ħam anı görmedük dimezüz
Kim yapıdı ħātırın hey cihānuñ nesin gördük
- 3 Bilmem sevād-ı dīde midür ħāl-i leb midür
Her bir ħıbȧdan ŧa^ˆ ŧaġa divāruñ nesin gördük⁴
- 4 Bir māh u mihrdür didiler ^ˆayn-ı āfitāb
Kim açdı ^ˆaceb ol āfitābuñ nesin gördük
- 5 Ey dil hemān senüñ gibi dīvāne dil gerek
Ser-ŧār-ı ħam Kānī bezm-i ħarābuñ nesin gördük

¹ TYD: bes

² TYD: ney didüğüñ

³ İlyas Yazar'ın Kani Divanı incelemesi ile karşılaştırma yapılamamıştır.

⁴ Vezin kusuru

Riyāzī [46b]¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bize ne kısr-ı zer-endūd² u ne kâşâne gerek
‘Âşıkun meskeni gönli gibi vîrâne gerek
- 2 O şeh-i hüsne el virmez dime rind-i ‘aşkun
Kendi nâ-çiz ise de himmeti şâhâne gerek
- 3 Mûy-ı jülidesidür ziyneti Kays-ı ‘aşkun
Bize ne âyîne lâzım bize ne şâne gerek
- 4 Buña kimse giremez bezm-i maḥabbetdür bu
Naḳd-i cāndan buña elbetde ḥarîfâne gerek
- 5 Ey Riyāzī oḳına yazıla dirseñ ğazelün
Lafzı rindâne gerek nazmı zarîfâne gerek

Tahir³

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bize ne bâde-i gül-gün ne mey-ḥâne gerek
‘Âşıkun her işi ‘aşk gibi divâne gerek
- 2 Şayd-ı maḥbûb içün reh-güzer-i⁴ gülşende
Gehî muḍḥıklük eyleyüp gehî efsâne gerek

¹ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafıdefendi 345 (DRY₂), sayfa 38 ve Namık Açıkğöz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 80.

² Zer-endūd: altın işlemeli

³ THD ve DBT’de bu gazele rastlanmamıştır.

⁴ Mc: reh-güzeri

- 3 Oğlan ardınca giderken yolunu bil azıtma
Gulâmi şayda gezen muğlim rindâne gerek
- 4 Te'ehhül eyleyeli cümleden fâriğ oldum
Bize ne mehveş-i devrân ne cānâne gerek
- 5 Goncaveş keşf-i dehen itmege ruḥṣat¹ yokdur
Gerekmez pîr-i muğan Ṭahir âb u dâne gerek

Riyāzî [47a]²

Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilâtün Fā' ilün

- 1 Hem sitem zinhâr-ḥ̣âh-ı çeşm-i fettānuñ senüñ
Hem vefâ zindānî-i çâh-ı zeneḥdānuñ senüñ
- 2 Cılve-i meftûn-ı hırām tâze naḥl-i ser-keşüñ
‘İşve bir tıfl-ı sebaḥ-ḥ̣ân-ı gül-sitānuñ senüñ
- 3 Nâz-ı çeşm-i ğamze-kāruñ gösterür hep şîve
Fitne-i bî-dād ider taḥrîk-i müjgānuñ senüñ
- 4 Her nişân-ı pây olur bir hırmen-i gül-berg-i nâz
‘İşve-rîz olsa kaçan naḥl-i hırāmānuñ senüñ
- 5 Ey Riyāzî oldı tenevvür-i deryâ cûş-ı feyz
Ṭab' -ı tūfân-ı ma' āni ḥîz ü cûşānuñ senüñ

¹ Mc: rûḥsad

² Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345 (DRY₂), sayfa 39; her iki gazel arasında fark yoktur.

Ṭıybī¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Cismine lerze düşer ' aşık-ı bī-ārāmuñ senüñ
Görse hāmmāmda nā-gāh o sīm-endāmuñ senüñ
- 2 Cāmeler şanma seni seyr için ey hūr-likā
İçi sertāb-ı kadem dīde olur hāmmāmuñ senüñ²
- 3 Evveli neşe-i hayret şoñı derd-i ser-i ğam
Böyledür bādesi bezm-i ğalaṭ-ı encāmuñ senüñ
- 4 ' Ārızuñda dil olup bŷy-ı ḥaṭṭuñ meftuñı
Ten-i çin bu gülşende heves-i aşāmuñ senüñ³
- 5 Ḥaṭṭ-ı ruḥsār ile zŷlfuñde ḳalup Ṭıybīya
Bŷlbŷli oldu gŷñŷl çemen-i pŷr-dāmuñ senüñ

Ṭıybī [47b]⁴

Mef' ŷlŷ Mefā' ilŷ Mefā' ilŷ Fe' ŷlŷn

- 1 Kendin bileli ' aşk ile bimārı⁵ bilŷr dil
Dŷnyā ğamunı kendisŷne Bārī bilŷr dil
- 2 Mey-hāne-be-mey-hāne gezip mest ŷ perīşān
Nāmŷs u eleme ğāyetle¹ ' āri bilŷr dil

¹ Ṭıybī'nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃'de bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru:2, 3. beyitlerde

³ Vezin kusuru / Mc: İtdi ten-i çin bu gülşende heves-i aşāmuñ senüñ

⁴ Ṭıybī Divanı İncelemesi'nde (TYD) 90. gazel. Altı beyitlik gazelin şu 5. beyti mecmuada yoktur:

Her řādī-ifaşl-ı gül-i eyyām-ı bahārı

Mŷstelzim-i ḥandiyyet ile çar bilur dil

⁵Mc: aşk ile bīmārı

- 3 Bilmez ne alup şatdığını vâ' iz-i² şehriñ
Dīvānelere³ ẖāce-i esrārı bilür dil
- 4 Ger va' d-i şifā eylese imrāzına gerdün
Zahm-ı ğamına merhem-i azārı⁴ bilür dil
- 5 Bilmem hele Tıybī ne belādur bu ki kande
Bir āfet-i ser-keşi var ise yāri bilür dil⁵

Ṭāhir [48a]⁶

Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn

- 1 Hūn-ābe-i çeşmi delip cām eyledi bülbül
Hūn-zār-ı dil-fikārı rām eyledi bülbül⁷
- 2 Nūş eyledi ol meclisde şarāb-ı 'aşkı
Bezm-i güli nāle ile tamām eyledi bülbül
- 3 Sırreylemedi hīç 'aşkını izhār i(t)di⁸
Efgāna bu vechle mūdām eyledi bülbül
- 4 Her nağmede bir naḥl-i güle kōndı şafādan
Her nālede tebdīl-i maḳām eyledi bülbül

¹ TYD: elemin ğāyetle 'ar

² Mc: vā' ğız-ı

³ TYD: dīvāneleri

⁴ TYD: merhem-azar

⁵ Mc: Bir āfet-i serkeş yār bilür dil

⁶ “Bülbül” redifli bu gazel, Tahir Divanında ve Tahir ismiyle divanı bulunan şairlerin eserlerinde bulunmamaktadır.

⁷ Vezin kusuru: 1, 2, 3. beyitlerde

⁸ Mc: izhār idi

- 5 Vaşf-ı hâl eyledi ol ‘āşık-ı zārī Ṭāhir
Ādāb ile tekmīl-i kelām eyledi bülbül

Vaşfi¹

Mef‘ūlū Mefā‘ilū Mefā‘ilū Fe‘ūlūn

- 1 Cām-ı emeline nūş-ı cām eyledi bülbül²
Bu bezm-gāhdan ğaram-ı hırām eyledi bülbül³
- 2 Gāh ḥayāl idüp lebūñi gāh ‘ārīzuñ (yādını)
Şad-gūne zevkle ‘ayş-i müdām eyledi bülbül⁴
- 3 Dīvāne kām-ı zūlfūñle her gice āh idüp
Okıyup ḥişşe şaldı kelām eyledi bülbül
- 4 Cem gördü cāmı da sermiş mi gül-‘izārda
La‘l-i güher-bārı⁵ piyāle-cām eyledi bülbül
- 5 Dil-ṭab‘-ı pākimle belāġat mülkine şāhum
Ālem-nümāyı kāse-müdām eyledi bülbül⁶

Nābī [48b]⁷

Mef‘ūlū Mefā‘ilū Mefā‘ilū Fe‘ūlūn

- 1 Eyyām-ı bahār olmaz idi gülşen olaydum
Ḥūrşīd⁸ ṭulū‘ itmez idi revzen olaydum

¹ Vasfi’ye ait divanda bu gazele rastlanmamıştır. Gazelin tüm beyitlerinde vezin kusuru mevcuttur.

² Mc: Cām-ı emel ümîdine nūş-ı cām eyledi bülbül

³ Mc: Ya‘nī bu bezm-gāhdan ğaram-ı hırām eyledi bülbül

⁴ Vezin kusuru

⁵ Mc: bārını

⁶ Mc: Ala ‘ālem-nümāyı her dem kāse-müdām eyledi bülbül

⁷ Nābī Divanı (Nadir Eserler Ktp.T373, sayfa 72, DNB₄) ile karşılaştırılmıştır.

⁸ DNB₄: ḥūrşīd ki

- 2 Gül-berge şabā urmaz idi pençe-i tārāc
Şahrā-yı temāşāda eger dāmen olaydum
- 3 Ol şūh dirīg itmez idi naqd-i vişālin
H̄āhiş-ger-i ihsān hemān bir ben olaydum
- 4 Kettān gibi fersūde olursam da olaydum
Tek ol meh-i¹ sīmīn-tene pīrāhen olaydum
- 5 Nisyānı bedīd olmaz idi senūñ fuşūlūñe
Nābī heves-i gevher ile maḥzen olaydum

Hevāyī²

Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn

- 1 Gezmezdi şoқақlarda ciger-ḥ̄ārın(?) olaydum
Bitmezdi bataқlarda қамış neyzen olaydum
- 2 Esmezdi³ deñizde şagānağlı қarayeller
Bir çifte ğarb māvnasına yelken olaydum
- 3 Çok görmez idi dirhemine bir pulı küttāb
Dünyāda mürekkebcı hemān bir ben olaydum
- 4 Sūsem gibi efsürde⁴ olursam da olaydım
Tek loқma peş-i nābeye şīr ü ğan(?) olaydum

¹ DNB₄: mäh-ı

² Hevāyī Divanı (Nadir Eserler Ktp-3298, sayfa 43, DHV₂) ile karşılaştırılmıştır.

³ DHV₂: esmezdi

⁴ DHV₂: sūsām

- 5 Düşizelik el virse Hevāyī-i dil-zāra
Kaşdıyla yeñi ölincek erken öleydüm

Riyāzī [49a]¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Rūz-ı ‘ıdden şeb-i kandilini² cām eyleyelüm
Gice gündüz³ dimeyüp ‘ayş-ı müdām eyleyelüm
- 2 Nice gün mu‘tekif-i gūşe-i mescid olarak
Bir zamān mey-kede şadrında maḳām eyleyelüm
- 3 Sākīyā būy-ı riyā tutdı yine dimāğ-ı cānı
Gül gibi cāmı getür ‘itr⁴ meşām eyleyelüm
- 4 Nüşadur andan beyāz olmuş sevādken figān⁵
Evvel sevādıdur bir şaydına rām eyleyelüm⁶
- 5 Ey Riyāzī idelüm şı‘rimüzi siḥr-i ḫelāl
Düşmene bāde gibi nazmı ḫarām eyleyelüm

¹ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi (DRY₂) 345, sayfa 46 ve Namık Açıkğöz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 88.

² RYD: Rūzenün ‘ıydda kandilini

³ Mc: gece gündür

⁴ RYD: ‘itr-ı

⁵ Redifinin yazılmadığı bu beyit, Riyazī divanında ve Namık Açıkğöz’ün kitabında yer almamaktadır. Bu beytin yerine aşağıdaki şu beyit bulunmaktadır:

Ben düşüb rîşimiz ağ oldu ğam-ı ğaflet ile
Her tezerviñ nice bir şaydına dām eyleyelim

⁶ Vezin kusuru / Kim anuñ evvel sevādıdur bir şaydına rām eyleyelüm

‘Azizî¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 2 Țursa n’ola güşāde ḥam-bāde-müdām eyleyelüm
 Bir Țurdur kim tecellisi ber-ḥırām eyleyelüm²
- 3 Tefsir iderüz temām-ı füyūzāt-ı ‘aşk ile³
 Pek maḥabbeti bir ḥarf-i nā-tamām eyleyelüm
- 4 Şiše egildi gūşına bilmem ki ne söyledi
 Kim ṭolu āteş oldu bir la‘l-i fām eyleyelüm
- 5 Ser-germ-i neşve-i mey-i ‘aşkum şu deñlü kim
 Bahāne oldu ḳaldı sermede ḥām eyleyelüm⁴
- 6 Țıfl-ı ebced oldu ‘Azizî (andan)⁵ şadr- nişin⁶
 Būy-ı nuṭṭa almada daḥi meşām eyleyelüm⁷

Riyāzî [49b]⁸

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ulün

- 1 Görüp leb-i gül-ğünüñi mestāneye döndüm⁹
 Almış ‘aşkuñ beni meh-i dīvāneye döndüm¹⁰

¹ Azizi Divanı’nda bu gazel bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru

³ Mc: ‘aşkla

⁴ Vezin kusuru / Hep bahāne oldu ḳaldı sermede ḥām eyleyelüm

⁵ Mecmuada “andan” sözcüğü bu beytin 2. dizesinde yer almaktadır.

⁶ Vezin kusuru / Hep Țıfl-ı ebced oldu ‘Azizî andan şadr- nişin

⁷ Mc: Kim būy-ı nuṭṭa almada daḥi meşām eyleyelüm

⁸ Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 47, DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

⁹ Mc: görüp mey leb-i

¹⁰ Mc: almış mey-i ‘aşkuñ

- 2 Pür-şerhe-beden dīde-i pür-ẖāb kapanmaz
Ben şol dürr-i dīvārı yıkık ẖāneye döndüm
- 3 Yārin yolına varmış idim şavma‘ nuñ dün
Gördüm ötesi çıkmadı mey-ẖāneye döndüm
- 4 Sūrāhlar açdı tenime ter-i muhabbet
Gör derd ü ğamuñla yine cānāneye döndüm
- 5 Bu fażl u kemāliyle Riyāzī vaṭanumda
Ġurbetde ölen merdüm-i bī-gāneye döndüm

Fuzūlī¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Dilüm tār-ı nıgehledür ki bir cānāneye döndüm
O ‘id ser-keşi bend eyleyüp sulṭāneye döndüm
- 2 Süveydā-yı dili ẖūn-āb-ı eşkümle idüp lerzān
Ḥayāl şāh-bāzın şayd itmege mey-ẖāneye döndüm
- 3 Ḥam-ı zülfüñ temāşā eyleyüp bend eyledüm gönlüm
O zencir-i cünūna ben de bir dīvāneye döndüm
- 4 Dil-i pür-ẖūnı çeşm-i yāre dökdüm ‘arz eyleyüp
O mest-i ‘işveye lebriz olup peymāneye döndüm
- 5 Gidicek mey-kede ayağı yir² mi başar Fuzūlī
Gelür olsa gelür ammā güçle mey-ẖāneye döndüm³

¹ Bu gazele FUD₁, FUD₂, FUD₃, DFU₁, DFU₂, DFU₃’de rastlanmamıştır.

² Mc: yirler mi

³ Vezin kusuru

Rağıb [50a]¹*Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün*

- 1 Kudüm-ı şevkle tevbih-i baht-i şüm idelüm
Eyâğ-ı mül ile kesr-i ser-i ‘umüm idelüm
- 2 Nizâm-ı hey’et-i rezmî tamâm bezme virür
Şaf-ı sipâh-ı gama şadaqla hücum idelüm
- 3 Kelâl geldi taşarrufdan ümm-i dünyâyı²
Yeter şu Kâhirenün kahrı ‘azm-i Rûm idelüm³
- 4 Fûrûğ-ı âteş-i terdür ‘ilâc-ı sıhhat-ı dilân
O meh-pâre-i bezm-i turabda mûm idelüm
- 5 Sezâ-yı levm ü cezâ nefsimüz iken Râğıb
Nedür günâhı sipihrûn ki biz şütüm idelüm

Tıybî⁴*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Kapısı niyâzla⁵ elbetde bilir yâd idelüm
Ol iki haste dilûn rûhların şâd idelüm
- 2 Senüñle âh-ı dil olan cevher hürşid ise de
Bir dem germ-i cihân-sûzla berbâd idelüm

¹ Ragıp Paşa Divanı (Sly. Ktp- Hacıselimağa-916, sayfa 36, DRP) ile karşılaştırılmıştır.

² Vezin kusuru

³ Ragıp Paşa bir süre Mısır’da valilik yapmıştır.

⁴ Tıybî’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

⁵ Mc: niyâz ile

- 3 Resm-i dīrīni daḥi niceye dek kullanalum
Şāhib-i tarz olalım bir yeñi icād idelüm
- 4 Rām-ı himmetle şikār itdigümüz ‘ Anḳāyı
Uçurup zaḥm-ı dilün başına āzād idelüm
- 5 Şöyle mazhar olalum feyz-i dem himmetine
Pür-mey-ḥāne ide şoñra bazārı şād idelüm

Tıybī [50b]¹

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Çeşm-i dīdār-ı yāre bāz idelüm
Rûy-ı māl-ı ḥarīm-i nāz idelüm
- 2 Dīde-i eşk-i ḥasret-efzādan
Gevher-efşānı² niyāz idelüm
- 3 Ğamze-i fitne-sāz u ğammāzın
Şāh-ı ḥalvet-serāy-ı rāz³ idelüm
- 4 Cāme-i cāna nevk-i müjgānuñ
Sūzın ziynet ü tıraz⁴ idelüm⁵
- 5 Dil-i pülād-ı çarḥ nerm ola tā
Tıybīya āh-ı cān-güdāz idelüm

¹ Sly. Ktp. Atıfendi 2255, sayfa 69, Sly. Ktp. Yazmabağışlar, 6919, sayda 20; Sabiha Tak’ın Tıybī Divanı İncelemesi’nde (TYD) 93. gazel.

² TYD: efsāne-i

³ TYD: nāz

⁴ TYD: tıraz

⁵ Vezin kusuru

Ṭāhir¹

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Āh u şurāh ile bu şebden nehāra yaklaşsam
Zeyn olsa çemen ebril-i bahāra yaklaşsam
- 2 Şayha-gāhda bülbül-i şūrīdeler zār itse²
Āh kim ol bülbülü nağme-kāra yaklaşsam
- 3 Hūrşīd tūlū‘ idüp o māh olsa nümāyān
Şeb-i tārikde kaldım vaşl-ı dil-dāra yaklaşsam
- 4 Yu çeşm-i nemden akan baħr-i muhītveş olup
Ġarķa-i baħr-i eşküm ki kenāra yaklaşsam
- 5 Ṭāhirā tūṭī mişāl şarılmaz istiķrār ile
O la‘l-i leb-i şeker-bār-ı yāre yaklaşsam

Riyāzī [51a]³

Mef‘ulū Mefā‘ilū Mefā‘ilū Fe‘ulūn

- 1 Şun sāğarı sāķī bize peymāne mi çeksün⁴
Hū‘ān-ı keremūñ haylī żarīfāne mı çeksün⁵
- 2 Mey-hū‘āra bir anuñ gibi peşkeş olmaz kim
Ṭoldur ķadehe bāde-i rindāne mi çeksün

¹ Tahir divanında ve Tahir adıyla kayıtlı diğer yazma divanlarda bu gazel yoktur.

² Vezin kusuru: 2, 3, 4, 5. beyitlerde

³ Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 56, DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

⁴ Mc: “mı” eki yoktur, DRY₂-de redif “çekilsün” şeklindedir.

⁵ Mc: “-āne” şeklinde, zengin uyak kullanılmamıştır: peymān, rindān...

- 3 Zühhādı¹ görüp cām-ı meyi gizlemiş oldu
Mey-ẖāra dik eyağı dāmāne mi çeksün
- 4 Şāyed toķına göñlüne bir ‘āşık-ı zāruñ
Ol zülfe uzatmaķdan elin şāne mi çeksün
- 5 Pür-pāre çekil sen de Riyāzī o perīden
Aduñ niçe bir abdāl u dīvāne mi çeksün

Bākī²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Seng-i dil-i cānānı ‘āşık-ı mestāne mi çeksün
Ağladur hezāruñı bār-ı meyde dīvāne mi çeksün³
- 2 Uğramaz ol şem‘⁴ şu kıble-i pür-nūr olmaya
Şengde ol ğalāt-ı⁵ dili yine pervāne mi çeksün
- 3 Hūn-ı dil nūş eyleriz naķl-i şafādan kārımız
Murğ-ı ‘aşkı ẖavz-i bend-i ters-ẖāne mi çeksün
- 4 Şīşe-i pür-pāreden geldi cemālūñ göñlüme
Ba‘ż ‘ālem pür-nev aldı dil-i vīrāne mi çeksün
- 5 Kadrini bil nazmuñ mühr-i Fārsītanīdür(?)
‘Ārif olan gūş-ı göñüle efsāne mi çeksün

¹ zūnnārı

² Baki divanlarında bu gazel bulunmamaktadır.

³ Mc: bār-ı meyde

⁴ Mc: şem‘ kim

⁵ Mc: ğalātı kim

Nâbî [51b]¹*Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fe'ûlûn*

- 1 Bu sūz-ı dili nâle-i mestâne mi çeksün
Bülbül çekecek bârı da pervâne mi çeksün
- 2 Ey dil kıoya ta' vîdi o tesbîh ile zâhid
Varsun der-i mey-hânede peymâne mi çeksün
- 3 'Âşık maṭlab-ı meyle ḥarâbâta mı düşsün
Bir güher için sıklet-i vîrâne mi çeksün
- 4 Merhem mi kıosun dâğına elmâs tırurken
Dil dâire-i devlete bîgâne mi çeksün
- 5 Nâbiye düşer guşsa-i devrân dile düşmez
Hüşyâr durur iken² ğamı dîvâne mi çeksün

Hevâyi³*Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fe'ûlûn*

- 1 Ser-kâfilemiz bu yolda mestâne mi çeksün
Voynuk çekecek yüki de⁴ çengâne mi çeksün
- 2 Oğlanı kıoya ihtilâl içre de ey muğlim⁵
Varsun der-i âḥûrda urfâne mi çeksün

¹ Nâbî Divanı (Nâdir Eserler Ktp.T373, sayfa 8, DNB₄) ile karşılaştırılmıştır.

² Mc: tırurken

³ Hevâyi Divanı (Nâdir Eserler Ktp-3298, sayfa.56, DHV₂) ile karşılaştırılmıştır.

⁴ DHV₂: bârı da

⁵ DHV₂: oğlan kıoya ihtilâli / vezin kusuru

- 3 Bu ser heves-i zen ile  omru a mı girs n
Bir a  e i  n b r -yı ters-  ne mi  eks n
- 4  Avrat mı  osun  oynuna   kirdi tururken
 ste  arem-i   iffete b -  ne mi  eks n
- 5 B    a    Hev y ye d  er bekciye d  mez
Yerli var iken   l  n   aym ne mi  eks n

Riy    [52a]¹

F  il  t n F  il  t n F  il  t n F  il n

- 1 Hep bil r g m-ge te-i dest-i² bel ların birin
  y   itmezler bul rlar        n birin
- 2  anı ol demler ki bezm-i  ev  germ -germ idi
 ar ulard  s    -      -   af   n birin
- 3  orsalar dil- aste-i   a   kim   d rdi diy 
G sterirler  e m-i    -  dil-rub   n birin
- 4  stime d m  n-  l  fu   alsa dil Y suf-li a
 or arum ki d neler dest-i du     n birin
- 5 Ey Riy    feyz-i tev   i ezelden buld lar
Ma  n -i reng n ile    n   ed   n birin

¹ Riyazi Divanı (S leymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 52, DRY₂) ile kar ıla tır lm  tır.

² DRY₂: de t  

Vaşfi¹*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

- 1 Güşe-i miḥnetde yoḵlar mübtelâların birin
Çoḵ derûn-ı dilde bulır âşınaların birin
- 2 Hep ser-i kūyuñda bulır birbirin cân ile dil
Niçe bulmuşlar görüñ şol bî-vefâların birin
- 3 Âşinâyı zîr-i girdâbında bulır âşinâ
Hep bulır ğarḵ-âbe-i baḥr-i belâların birin
- 4 Kūy-ı yâre rû-be-râh olduḵça cân-ı nâ-tüvân
Geçmek ister şevḵle pây-ı ricâların birin
- 5 Žâyî olmaz cism-i ḥâke gelen nâveklerüñ
Hep bulırlar sînede tîr-i cefâların birin

Riyâzî [52b]²*Mef' ulü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ulün*

- 1 Ğam künci benim genc-i Firāvân senüñ olsun
Zindânı benim Yūsuf-ı Ken' an senüñ olsun
- 2 Kısmet idelüm gel berdâ-yı rind-i kadeḥ-ḥûâr
Ḥûn-âbe benüm bâde-i raḥşân senüñ olsun

¹ Vasfi Divanı'nda bu gazel yoktur.² Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 57 -DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

- 3 Hûn-âbesin içdük dili sâķī saña virdük
Çekdük meyini cām-ı dıraḥşān senüñ olsun
- 4 Biz ma‘nî-i ḥüsn isterüz ey sâķî-i devrān
Naķş eyledigüñ şüret-i bî-cān senüñ olsun
- 5 Dil virdük mi dirdim o dil-dāra Riyāzî
Korķum bu ki vir nāki o fettān senüñ olsun

Vaşfi [53a]¹

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ulün

- 1 Sen şabā açılan rüy-ı yārdan mı gelürsün²
Bir lāle açıldı nev-bahārdan mı gelürsün³
- 2 Ebrūsı ‘aks-i ḥūrşīdi meger āb-ı rüyuna
Yāḥūd hilāldür ki nehārdan mı gelürsün⁴
- 3 Şol ḥürredür nezāketi kim öpdigüm gibi
Kalmışdı cāy-ı leb tāb-dārdan mı gelürsün⁵
- 4 Yāḥūd vezān olunca nesīm-i bahār-ı ḥüsn
Bir mevc-i zāhir āb-ı ‘izārdan mı gelürsün⁶

¹ Vasfi Divanı’nda bu gazel de yoktur. Mahlassız olan gazelin gerçekte kime ait olduğu bilinmemektedir.

² Vezin dikkate alındığında şiirdeki bu sözcüklerin (meger, görünür, o ruh, eyledi, yazılır) fazlalık olduğu ortaya çıkmaktadır.

³ Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4, 5. Beyitlerde / Mc: Bir lāle açıldı meger nev-bahārdan mı gelürsün

⁴ Mc: Yāḥūd hilāldür ki görünür nehārdan mı gelürsün

⁵ Mc: Kalmışdı cāy-ı leb o ruh tāb-dārdan mı gelürsün

⁶ Mc: Bir mevc-i zāhir eyledi āb-ı ‘izārdan mı gelürsün

- 5 Şanur ki açılur yâredür anı gören ey dil
Râh-ı ‘izârdur ki kenârdan mı gelürsün¹

Tıybî²

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Şabâ nedür haberün kûy-ı yârdan mı gelürsün
Bu bûy-ı dil-keş ile³ nev-bahârdan mı gelürsün
- 2 Şemîm-i ‘anber-sârâ pür itdi ‘âlemi âyâ
O zülf-i ham-be-ham-ı müşg-bârdan mı gelürsün
- 3 Nedür bu bûy-ı feraḥ-baḥş zâhidâ nefesünde
Şarâb-hâne-i feyz-i iştihârdan mı gelürsün
- 4 Hâzînsün katı ey âh-ı şekve-gû ‘acebâ sen⁴
Hezzârdan mı dil-i bî-ḳarârdan mı gelürsün
- 5 Bu şûḥ tarz ile⁵ ey şâhid-i suḥan yine bilseñ
Nihâd-ı Tıybî-i âşüfte-gârdan mı gelürsün

Riyâzî [53b]⁶

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bülend-i ḥatt-ı ruḥı vaşl-ı yâr yaklaşsa
Benefşe çıksa zamân-ı bahâr yaklaşsa

¹ Mc: Râh-ı ‘izârdur ki yazılur kenârdan mı gelürsün

² Sabiha Tak’ın Tıybî Divanı İncelemesi’nde (TYD) 97. gazel.

³ TYD: dilkeşle

⁴ TYD: ‘aceba

⁵ TYD: tarzla

⁶ Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 61, DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

- 2 Hırāma başlasa nāz ile tursa çemen
Dem-i tekellüm-i tıfl-i hezzār yaklaşısa
- 3 Esüp şavursa bir diyār-ı şartā ümmīd
Miyān-ı lüccede kaldı kenār yaklaşısa
- 4 Açılsa göklere dest-i du‘ā-yı ehl-i niyāz
Nūr inse Ka‘be vü kūy-ı nigār yaklaşısa
- 5 Riyāzīyā niçe bir nā-ümīd-i evşal olalım
Zamān-ı lütf-ı hudāvend-gār yaklaşısa

Ṭıybī¹

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hezzār-ı şevk-i hazānuz bahār yaklaşısa²
Gonçenüñ rāz-ı nihān u aşkār yaklaşısa
- 2 Hırāş-ı sāmi‘-i cān gerek bize muṭrib
Nevā-yı bülbül-i hoş-nağme-kār yaklaşısa
- 3 Sākīyā terk idelüm āteşi kenārın vaḳtidür
Menzil-i ‘işret-i kenār-ı lāle-zār yaklaşısa
- 4 Sāyesinde hoş geçüp olsaḳ n’ola mest ü harāb³
Gülşene bād-ı bahār-ı perde-dār yaklaşısa
- 5 Ṭıybīyā bāğa var zerrīn ḳadehler seyrin it
Ḳıl ayak seyrin dem-i geşt ü güzār yaklaşısa

¹ Ṭıybī’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

² Vezin kusuru: 1, 2, 3, 4. beyitlerde

³ Bu beyitten itibaren vezin “Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün” kalıbına dönmektedir.

Tıybî [54a]¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Aldı ol şūḥ dili nāz ile² ra‘ nālīgla
Beni rüsvāy-ı cihān eyledi şeydālīgla
- 2 Sende ey şūḥ vardur böyle³ hilāl ebrūlar⁴
Meh-i⁵ nevbetde geçer saña o ğarralīgla
- 3 Güli pür-pīc-i⁶ ḥayā bülbüli ḥāmūş itdi⁷
Geldi ol gonçe-dehen gülşene gūyālīgla
- 4 ‘Ālem-i ‘aşkında Mecnūn da⁸ olursa monlā
Baña hem-pā olımaz bādeye peymālīgla
- 5 Gūşe-i çeşmine dil gitdi ser-i zūlfine⁹ cān
Qaldı Tıybî-i felâket-zede tenhālīgla

¹ Sabiha Tak’ın Tıybî Divanı İncelemesi’nde 119. gazel. Altı beyitlik gazelin şu 4. beyti mecmuada yoktur:

Gel ḥarābāta el al pīr-i muğandan şūfī
İt maḳāmātı güzer ḳalma bu ḥodralīgla

² TYD: nāzla

³ TYD: bu

⁴ Vezin kusuru

⁵ Mc: māh-ı

⁶ Mc: ser-pīç-i

⁷ TYD: itdūñ

⁸ Mc: Mecnūn

⁹ Mc: zūlf-i

Tıybî¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Çeşmi meşhūr-ı cihān nāzla ra‘ nālîkla²
Ğamze mümtāz u müselleme sitem-ārālîkla
- 2 Zülfi bir tırfa hümā-yı felek-i şūr u qarīb
Sāyesinden geçemez fitne de tenhālîkla
- 3 Vā‘ īz-i³ şehri harābāta düşirmüş la‘ li
Tolaşur halka-i rindānı⁴ temāşālîkla
- 4 Çeşm-i şūhı k’ola⁵ ser-germ-i tegāfūl gāhi
Hancerin cāna tayar ğamzesi imālîkla
- 5 Fenn-i eş‘ ārda Tıybî hele maḥşūsuñdur⁶
Nev-zemīn-i⁷ ḥüsn-i edā mu‘ cize gūyālîkla

¹ Tıybî Divanı’nda (Tak:1999) 120. gazel. Sekiz beyitlik gazelin şu 5, 6 ve 7. beyitleri mecmuada yoktur:

Ḳadd-i Tübā-veşile bāğda gel reftār it
Pāye-i servi şikest it yūri bālālîkda

Göster ebrūlarını bilsün o da miqdārın
Māh-ı nev ḳalmasun eflākda ğarralîkda

Hem ḳomaz nāleye hem-ḫal velī şormaz āh
Ketm-i rāz itmede olsam da şekībālîkda

² Vezin kusuru / (hepsinde) son ek –da; ra‘ nālîkda, sitem-ārālîkda, tenhālîkda, temāşālîkda, imālîkda, gūyālîkda

³ Mc: Vāğīz-i

⁴ Mc: zindānı

⁵ D ki ola

⁶ Vezin kusuru

⁷ D nev-zemīn

Rāsiḥ [54b]¹*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

- 1 Süzme çeşmüñ gelmesün² müjgān müjgān üstine
Urma zaḥmuñ sīneme peykān peykān üstine
- 2 Dilde ğam var şimdilik sen gelme lütf it ey sürūr
Olamaz bir ḥānede mihmān mihmān üstine
- 3 Rīze-i elmāsıdur eker her açduğı o şūḥ³
Lütf-vār olsun ider iḥsān iḥsān üstine
- 4 Yārdan mehcūr iken düşdik diyār-ı ğurbete
Dehr gösterdi bize hicrān hicrān üstine
- 5 Mey içmez hem güzel sevmez dimişler ḥaḳqımıza⁴
Eylemişler Rāsiḥe bühṭān bühṭān üstine

Enīs⁵*Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

- 1 Kıl tebessüm ta ola ḥandān ḥandān üstine
Naḥvetüñle tābını giryān giryān üstine

¹ Rasih'in en bilinen gazeli. Mecmuada 3. ve 4. beyitler yer değiştirmiştir.

² Mc: olmasun

³ RSD: Rīze-i elmās eker her zaḥma o şūḥ

⁴ RSD: ḥaḳqında

⁵ Recep Dede, Enis Divanı, Sly. Ktp. Hacımahmut 3571, sayfa 37, END. Mecmuada şu iki beyit eksiktir:

Ehl-i 'aşka muḳtezā-yı 'aşk içre itmege
Şāh-ı dilden gelmede fermān fermān üstüne

'Aşkla virān olur ser-tā-ḳadem mülk-i ḥired
Gelmesün yār amān sulṭān sulṭān üstüne

- 2 Dil berāber sīne-i ‘uṣṣāka¹ yakma tāze dāğ
İnhīzar it ta gelmesün sūzān sūzān üstine
- 3 Gelmez iseñ ‘āşıka gelmem dime ey pür-cefā
Olmasun bī-çāreye hicrān hicrān üstine
- 4 Nūr-ı dīdem iltifāt eyle kabāya² her naẓar
Han-kāh-ı ‘aşka bağ ‘üryān ‘üryān üstine
- 5 Ğamzeden mümkün degül nezzāre-i hüsni Enīs
Şāh-ı dilden gelmede fermān fermān üstine³

Tıybī [55a]⁴

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Hoş ā o dāğ-ı melāmet ki bī-nihāyet ola
Bahār-ı sīne-i erbāb-ı derd-i fırkāt ola
- 2 Hoş ā o ğamze ki mestāne dest-i nāzından⁵
Dil ü arzūñuz cām u mey-i şehādet ola⁶
- 3 Hoş a kemān-keş o ebrū-yı yār kim cāna
Hadengi mūcib-i behbūdi-i cerāhat ola

¹ END: dil-berā berceste-i ‘uṣṣāka

² END: iltifāt it ehl-i kabaya

³ Burada mecmuada olmayan beyitlerden 5b yazılmıştır, olması gereken “Gelmeyince hū‘ābdan müjgān müjgān üstüne” dizesidir.

⁴ Sabiha Tak’ın Tıybī Divanı İncelemesi’nde 113. gazel.

⁵ Mc: nāzında

⁶ Vezin kusuru

- 4 Hoş ā o cām-ı hākīkat ki meclis-i ğamda
Leb-i āşınaları mest-i şarāb-ı vaḥdet ola
- 5 Hoş ā o ʿ aşk-ı taḥammül-güdāz u tākāt-sūz
Ki çün ṭabiʿ at-ı Tıybī ʿ adū-yı rāḥat ola

Zātī [55b]¹

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

- 1 Āhımuñ meskeni yok saḳf-ı semādan ğayrı
Yaşımuñ menzili yok taḥt-ı serādan ğayrı
- 2 Künc-i ğamda şol kadar bī-kes ü bīmārum kim
Kimse açmaz ḳapumı bād-ı şabādan ğayrı
- 3 Derdle ağlayayun āh ideyün² kim yaramaz
ʿ Aşḳ-ı bīmārına bu āb u hevādan ğayrı
- 4 Ey ṭabībüm dil ü cān vaşluñuñ ölümlüsidür
Ne ṭaleb eyleye bīmār-ı devādan ğayrı
- 5 Zātī bir ḥāldedür kim dehenüñ fikriyle
Kimse vaḳıf degül ol sırıra Ḥudādan ğayrı

¹ Necatinin gayrı redifli gazeline yapılmış nazirelerden biri olan bu gazel, Nazmi'nin Mecmua'ün-Nezair (MN) adlı eserinde 405.gazel olarak yer almaktadır. Karşılaştırması yapılan Mecmua'ün-Nezair'deki 405. gazele göre mecmuada şu 4. ve 6. beyitler eksiktir:

Gördi kim cān virürem sinüme söğdi kâfir
Ölmişe bes ne revān ola duʿadan ğayrı

Hey nice ser-keş olur gerdenüñ ey serv-i sehī
Kimse kol ṭolaymaz aña ridādan gayrı

² MN ağlayuban āh idelüm

Riyāzī¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bu güller yok yüzüme berķ-i belādan ğayrı
Kim siler yaşımı seyli-i cefādan ğayrı
- 2 Sākī bezm-i dirīĝ itmez elinden geleni
Elimüzden ne gelür ħayr u² du' ādan ğayrı
- 3 Umaram nāme-i ā' mālüm oķınmaya kıala
Anda bir nesne mi³ var seh v ü ħaṭādan ğayrı
- 4 Baķmañuz gerisine zāhid-i efsürde-dilün
Nesi var yüze gelür eşk-i riyādan ğayrı
- 5 Nazm-ı zībā-yı Riyāzī-i sūḥan-perdāzūñ
Pāk ma' nāsı mı var⁴ ħüsn-i⁵ edādañ ğayrı

Rāĝıb [56a]⁶

Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

- 1 Fermānuñ o şeh-i memleket-i dilde yürütdi
Peykāne heves her ne ki buld'ise görütdi

¹ Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345 (DRY₂), sayfa 70 ve Namık Açıkğöz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 107. Divandaki şu 6. beyit mecmuuda eksiktir:

Ġarķ olub lüce-i ' ışkunda eger cān virsem

Kim gelür üstüme emvāc-ı belādan ğayrı

² RYD: ħayr-ı

³ Mc: nesne

⁴ RYD: yok

⁵ Mc: ħüsn ü

⁶ Ragıp Paşa Divanı (Sly. Ktp. İbn Mirza-46, sayfa 67, DRP) ile karşılaştırılmıştır.

- 2 Kaynatdı o kalyoncu büt-i baḥr ü hevāyı
Çok keşti-i dil lenger-i temkîni sürütüdi
- 3 ‘Āşıkun¹ varup kūyuna işler mi kopardı²
İt gibi rakîbi birāz ardınca ürütüdi³
- 4 Dil-teşnelere kalmadı yek katre feyzi
Ser-çeşme-i ihsânını aḡyāre⁴ kurutdı⁵
- 5 Teng oldu zemîn şıḳleti def⁶ eyle⁶ münāsib
Râḡıb kalemün minder-i endîşi çürütüdi

Ṭıybî [56b]⁷

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Bu ḥāk kim sāye-i serv-i ḥırāmānına tokundu
Yoluñda cân viren şeydāya ammā ne tokundu
- 2 Beni bir cür‘adan da ḥişşe-dār itmezsın sākî
Bu ḥāk kim bir pertev-i ḥūrşid-i raḥşāna tokundu
- 3 Dimesinden nedendür döndüğü bu çarḡ u gerdūñun⁸
Meger seyl-āb-ı eşküm de çarḡına ana tokundu

¹ Mc: ‘āşık da

² Mc: kabardı

³ DRP: 4. beyit

⁴ DRP: aḡyār

⁵ DRP: 3. beyit

⁶ DRP: itse

⁷ Ṭıybî’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

⁸ Vezin kusuru

- 4 Şadā-yı aḥ u nāle çaḳ hilāle oldı peyveste¹
O māhuñ gūşe-i feryād u efġānına ٲoḳundı
- 5 ٲıybīveş dem urdıḳça şabā vaşf-ı ‘izāruñda
Meger o teline kim şem‘ i meclis-ārā ٲoḳundı

Riyāzī²

Mef‘ulü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ulün

- 1 Mey aḳdı lebüñ ġonce-i ḥandāna ٲoḳundı
Medḥ itdi ḳaddüñ serv-i ḥırāmāna ٲoḳundı
- 2 Başladı yaşarmaġa yine dīde-i ‘āşıḳ
Şimdi gözi bir āfet-i devrāna ٲoḳundı
- 3 Öykündigi’çün leblerine sāḳī-i bezmüñ
Mey-ḥ‘ār gice bāde-i dırāḥşāna ٲoḳundı
- 4 Ḥayr eylemez aña göresin āteş-i āhı
Tırüñ ki dil-i ‘āşıḳ-ı nālāna ٲoḳundı
- 5 Dönse yüzi bülbulden anuñ n’ola Riyāzī
Āhı yeli çarḥ-ı gül-i ḥandāna ٲoḳundı

¹ Vezin kusuru

² Riyazi Divanı (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 72, DRY₂) ile karşılaştırılmıştır.

Riyāzī [57a]¹*Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*

- 1 Bir çekmedigüm kâse-i zehr-âb mı kaldı
Bir görmedigüm cām-ı mey-nâb mı kaldı
- 2 Zîr ü bemini hep bilürüz muṭrib-i deyrün
Güş itmedigüm nağme-i mızrâb mı kaldı
- 3 Gözden geçürüp cümle kitâb-ı ğam-ı 'aşkı
Ol nüshada bir görmedigüm bâb mı kaldı
- 4 'Älemde hemân öykinecek la' l-i nigāra
Ne cur' â-i cām-ı mey-i nâ-yâb mı kaldı
- 5 Derd-i ğam-ı ebrü-yı nigār ile Riyāzī
Yüz sürmedigüm güşe-i mihrâb mı kaldı

Rāmī²*Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*

- 1 Meyl itmedigüm ebrü-yı pür-nâb mı kaldı
Baş egmedigüm güşe-i mihrâb mı kaldı
- 2 Nüş eylemeden kaldı mı sāğarda şarābum
Kān ağlamadan dīdede bir ḥ'âb mı kaldı³

¹ RYD, DRY₁, DRY₂, DRY₃'te bu gazele rastlanmamıştır.

² DRM'de bu gazel mevcut değildir.

³ Mc: dīdede ḥ'âb mı kaldı

- 3 Gördükde ‘araḳ-rīz-i ruḥ-ı yāri çemende
Rağbet idecek bir gül-i sīr-āb mı ḳaldı
- 4 Dil virmedigüm çāh-ı zekān-ı turre mi ḳaldı
Bir düşmedigüm cāh ile girdāb mı ḳaldı
- 5 Ber-düş ideli pūşīş-i ḥākister-i Rāmi
Dilde heves-i kisve-i sincāb mı ḳaldı

Riyāzī [57b]¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Āb ider t̄āb-ı ‘izāruñ nigh-i çeşm-i teri
Ṭotalum cevher-i yākutdan olmış nazarı
- 2 Ruḥ-ı pür-nābına yakmağa mecāl olmaz idi
Yine reddeylemese alduğı t̄āb-ı nazarı
- 3 Şanma pervāneye yanmakla gelür şabr u sūkūn
Bil ki bir şu‘le-i cevvēle olur her şereri
- 4 Seyr-i ruḥsārīña seyr olmaya çeşm-i ḥasret
Olsa hep şa‘şa‘a-i mihr-i şuā‘ başarı
- 5 Ey Riyāzī hele kim rağbet ol bādeye kim
Kemterin neşesinūñ olma biñ derd-i seri

¹ DRY₂ (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 75) ile karşılaştırılmıştır.

Riyāzī [58a]¹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Öpmesün görmeyeyin la‘lünü peymāne daḥi
İstemem el kōduḡın² kāküliñe şāne daḥi
- 2 Şeb-i ğamda bu k̄adar bī-kes-i³ tenhāyum kim
Uğramaz şem‘ imüzüñ yanına pervāne daḥi
- 3 Āşinālīk nazarın eylemez oldu o perī
Görse raḥm eyler iken ḥālūme bī-gāne daḥi
- 4 Ḥāşıl-ı kām-ı emel olsa da ḥırmen ḥırmen
‘Ārifüñ ḥişşesine düşmeye bir dāne daḥi
- 5 Ey Riyāzī yıkılup gitse de ma‘müre-i dehr
Degmez andan bize bir gūşe-i vīrāne daḥi

Nābī (Tıybī)⁴*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 ‘Ākilisüñ ‘ārif ol olma divāne daḥi
Rind-i hüşyār ol velīkin mestāne daḥi
- 2 Rāzla n’eylersen it aḡyarı vāḳıf eyleme
Āşinā ol yār ile sen bī-gāne olma daḥi¹

¹ Namık Açıkğöz-Riyazi Divanından Seçmeler (RYD) –gazel 115. Ve Riyazi Divanı, Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345 (DRY₂), sayfa 76

² RYD: koydugun

³ RYD: bīkes ü

⁴ Nabi adına kayıtlı olan bu gazelin mahlasında Tıybī yazmaktadır. Hem Nabi hem Tıybī divanlarında bu gazel bulunmamaktadır. Şiirde vezin kusurları mevcuttur.

- 3 Çeşme-i vaḥdetde Rūḥ-ı Ẕudsle hem-meşreb ol
Şem‘-i deyre per yaḳan pervâne daḫi
- 4 Sa‘y kı l ‘ izzetle rükn-i Ka‘be-i cān olmağa
Ẕo bilsün il seni sākin-i mey-ḫāne daḫi
- 5 Ẕıybī neşve-baḫş u ṭālib-i keyfıyyet ol²
Ẕo gerek bāde vü gerek peymāne daḫi³

Ẕıybī [58b]⁴

Mefāilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ğubār-ı ḫaṭṭı ruḫ-ı tāb-nāke yaḳlaşdı
Duḫān-ı āhı mir’āt-ı pāke yaḳlaşdı⁵
- 2 Yā cām-ı vaşla sezādur yā tiğ-ı hicrāna
Göñül o ḫūnī-i bī-vehm ü pāke yaḳlaşdı
- 3 Hevā-yı zülf ü nigāhı kesilmedi serden
Uzaldı rişte-i cān dil helāke yaḳlaşdı
- 4 Gelince meclis-i bāğ içre müstedām olsun
Ne içdi bāde-i şūfı ne tāke yaḳlaşdı
- 5 Ḥazer şerāre-i sūz-ı derūn-ı Ẕıybīden
Ki dest-i ğamla felek sīne-çāke yaḳlaşdı

¹ Mc: bīgāne daḫi / vezin kusuru

² Mc: neşve-i baḫş-ı ṭālib-i keyfıyyet ol

³ Vezin kusuru

⁴ Ẕıybī’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

⁵ Vezin kusuru

Bākī (Tıybī)¹*Mefā'ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün*

- 1 ' İlāc-ı vaşl dil-i derd-nāke yaklaşdı²
O düşdi bīm-i firāk-ı³ helāke yaklaşdı
- 2 Uzatdı va' de-i⁴ pā-būsın ol sehī-kāmet
Büküldi kıddüm o hasretle hāke yaklaşdı
- 3 Bilüp cerāhat-i ' aşkı çekildi merhemden
Tabib-i⁵ zaḥm-ı dil çāk çāke yaklaşdı
- 4 Bir iki hālet-i mestī göründi zāhidde⁶
Meger bāğa varup berg-i tāke yaklaşdı
- 5 Yine nümāyiş-i nev-tāze tarzıyla⁷ ey dil
Bu şi'r āyīne-i tab' -ı pāke yaklaşdı

Riyāzī [59a]⁸*Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*

- 1 Ne dil olaydı ne dilber ne ibtilāmuz olaydı
Ne āşinālīg ideydik ne de āşināmuz olaydı

¹ Baki Divanında bu gazel yok. Sabiha Tak Tıybi Divanı İnceleminde (TYD) ise 130. Gazel. Tıybi'ye ait bu gazel Baki ismiyle kaydedilmiştir.

² Vezin kusuru

³ TYD: firāka

⁴ TYD: va' di-i

⁵ TYD: tabīb-i

⁶ Mc: mest görindi zāhiden

⁷ TYD: tarzla

⁸ RYD₂ (Süleymaniye Ktp, Hafidefendi 345, sayfa 72) karşılaştırılmıştır.

- 2 Bu deñlü cevrine çarhuñ taħammül itmek olur mı
İden cefāmuz hele yār-ı bī-vefāmuz olaydı
- 3 Cihān cihān ğam-ı ‘ aşk olmasaydı sīnede derdüñ
Bezıde Cem gibi cām-ı cihān-nümāmuz olaydı
- 4 Günāhumuz yoğ iken cevır ider de ağlama diyü sen
Kim ağlar idi eger cürmümüz haşamuz olaydı
- 5 Riyāzīyā ne sitemler edüpdi çarhı göreydüñ
Eger bizüm daħı yanında bir ricāmuz olaydı

Tıybī¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Dehān-ı yārde bir ‘ andelib-i cānumuz olaydı
Cihānda çeşm-i ‘ adem görmez āşināmuz olaydı
- 2 Hārāret-i dilümüz āteş üzere² āteş urur
O şu‘ le hūşaķın açdurmasun dehānumuz olaydı
- 3 Düşürmez eşkimüzi rüy-ı zerde şarşar-ı āh
Ġamuñ bahāra sezā eylemez hazānumuz olaydı³
- 4 Ġubār-ı rahş-ı taleb-kārıdur felekde hemān
Felek bu ne varķa yazdı dāsītānumuz olaydı

¹ Tıybī’nin bu gazeli TYD, DTY₁, DTY₂, ve DTY₃’de bulunmamaktadır.

² Mc: üzre

³ Vezin kusuru: 3. ve 5. beyitlerde

- 5 Henüz harf-keş-i kām olmadı Tıybī-i (efgende)
O şem^ç -i ser-keş pervâne-i sūzānumuz olaydı

Tāhir [59b]¹

Mefā^çilün Mefā^çilün Fe^çülün

- 1 Āh kim mey-i ^ç aşk-ı yārini aldı
Bu dilde şabra mecāli kaldı
- 2 Dili meyyālūmi şayd itdi o şūḥ
İklīm-i cünūna² ğam-güsār şaldı
- 3 Arzū-yı vaşl-ı yār ile göñül
Meyān-ı maḥabbete ğamı³ ṭaldı
- 4 Nesīm-i şeb ğamum muḥālif esüp
Çok geşteleri alup ṭaşa çaldı
- 5 Sipihre büḥtan eyleme ey Tāhir
Zirā cihānda merḥamet az ḳaldı

¹ Tahir Divanı incelemesinde ve Tahir adıyla kayıtlı diğer yazma divanlarda bu gazel mevcut değildir.

² Mc: bu ğam-güsār

³ Vezin kusuru: 3, 4, 5. beyitlerde / Meyān-ı maḥabbete ğamı bī-şūmare ṭaldı

Nevāyī [60a]¹ (Riyāzī -Sākināme)

Mef'ūlū Mefā'ilūn Fe'ūlūn

- 1 Hāmd o Aḥād-i Qādīm-i pāke
Feyz-i keremi şu virdi tāke
- 2 Halk eyledi nüh hum sipihri
Ol humlara bāde itdi mihri
- 3 Gösterdi cihānı nūr-ı hūrşid²
Çün cām-ı cihān-nümā-yı Cemşid
- 4 Feyziyle mey eyledi tecellā
Mest oldı Kelīm-i 'aql-ı şeydā
- 5 Ser-germ-i şarāb-ı şevki hūrşid
Raqqāş-nevā-yı 'aşk-ı nāhīd

(Rāğīb)

- 6 Virdi āna āteşin nevāyı
Fevvāre-i āteş itdi nāyı

¹ Nevayî ve Ragîp başlıkları altında verilen mesnevi biçimli bu parça aslında Riyazî'nin Sakiname (SN) adlı mesnevisinin tevhid içerikli ilk 18 beytidir. Yalnız mecmuada Sakiname'deki iki şu iki beyte yer verilmemiştir:

3-4 arasında şu bir beyit eksiktir:

İtdi dil-irindi bāde-perver

Nār-ı meye eyleyüp semender

10-11 arasında şu beyit eksiktir:

Şem'î güli itdi bād-perver

Virdi ana āb-ı jāleden fer

² Mc: hūrşid

- 7 Ger âteş-i şevki virmese tef
Virmezdi şadā-yı âteşîñ def
- 8 Her sūsen alup ele ayāğı
‘Aşķına içerler at ķulağı
- 9 Lerzende mūdām cām-ı der-dest
Lāle mey-i ‘aşķı ile gōk-mest
- 10 Göl nūshasun itdi şun‘ -i tecdīd
Şīrāzesi oldu tār-ı hūrşīd
- 11 Ol itdi gūli erāğ-ı bī-dūd
Hem aştını nergīs-i¹ zer-endūd
- 12 Her şeb koyup aña şem‘ -i mihri
Fānūs-ı hayāl ider sipihri
- 13 Eşķālī olur² nūcūm-ı zehrā
Eyler anı tāb-ı şem‘ i peydā
- 14 Ser-pençe-i mihri ile eflāk
Olsa n’ola her seher ķabā-āk
- 15 Hūrşīde eş‘ ārdan virür³ tār
āk-ı seheri ider rufū-kār

¹ SN nergisiñ

² SN olup

³ SN virüp

16 Bir şan‘atla olur rüfū-ger
Bilmez dikişi yerin görenler

Ve lehu [60b]¹

(Rubaiyyat-ı Tıybî)²

- 1 Şimdi yine bir periye meftūnuz biz³
- 2 Leylîdür o meh-pāre ki Mecnūnuz biz
- 3 Bir ğayr ile meyl itmiş ol āfet-i feryād
- 4 Budur dile maḥşerde de maḥzūnuz biz

Ahreb

Ve lehu⁴

- 1 Zūlf-i siyeh-i nigāre meftūnuz biz
- 2 Bu ‘arşa-i Kerbelāda Mecnūnuz biz
- 3 Pūs eylemedük lebān-ı yāri zāhid
- 4 Vaşf-ı mey-i kevşer itme maḥzūnuz biz

Ahreb

¹ Mecmuada 49 rubaiye yer verilmiştir. Bu rubailerin bir kısmı Tıybi Divanında (Tak:1999) tespit edilmiştir. Mecmuanın Tıybi etrafında dönmesi ve aynı rediften ikişer rubainin olması, bunların birinin Tıybiye (ikincisi) birinin de Tıybi’nin etkilendiği Naili, Şehri, Fehim gibi şairlerden birine ait olma ihtimalini ortaya koymaktadır. Buradaki rubailerin tamamı aşağıda açılımlarını verdiğimiz ahreb kalıpları ile yazılmıştır:

Mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ül;
Mef’ülü mefâ’ilün mefâ’ilün fâ’;
Mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ül;
Mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fâ

² Tıybi Divanı, (Süleymaniye Ktp. Atıfendi-2255, sayfa 82-83-84) ile karşılaştırılmış, birçok rubainin Divan’da da aynen yer aldığı görülmüştür. Ayrıca birçok rubai Sabiha Tak’ın Tıybi Divanı İncelemesi’nde (TYD) mevcuttur.

³ TYD: 38. rubai

⁴ TYD: 39. rubai

Ve lehu¹

- 1 Biz gerdişe² isnād-ı şebāt itmemişüz
- 2 Hāşā o maḵūle seyyi‘ at itmemişüz
- 3 Göstermedi şanma devā-yı³ dil ammā⁴
- 4 Tevcīh-i nigāh-ı iltifāt itmemişüz

*Ahreb*Ve lehu⁵

- 1 Her derd ü belā ki gelse aḡrāz iderüz
- 2 Biz rütbe-i ‘aşkı böyle iḡrāz iderüz⁶
- 3 Şad-pāre de itse sīnemüz tīg-ı sitem
- 4 Bi-gāne-i şaneme vāḵıf-ı rāz iderüz

*Ahreb*Ve lehu⁷

- 1 Dīvāneleri görünce hem-derd oluruz
- 2 Her bād-ı cünūn öñünce biz gerd oluruz
- 3 Serkeşlik idince gönümüz āhuñ olur
- 4 Girsek kef-i Dāvuda daḡı serd oluruz

Ahreb

¹ TYD: 37. rubai

² TYD: gerdişe-i

³ TYD: rūy-ı

⁴ Mc: devā-yı dil ammā biz

⁵ TYD: 40. Rubai

⁶ TYD: iḡraz

⁷ TYD: 42. Rubai

Ve lehu

- 1 Dāmān-ı ümīde dest-i rest el virmez
- 2 El virse keşākeşine dest el virmez
- 3 Kav̄s-ı ferruḥ itdi ğam gümān-ı emeli
- 4 Bir tīr merām-ı remiye şest el virmez

Ahreb

Ve lehu

- 1 Azürde dil-i neşāt-ı cūyān-ı ğamuz
- 2 Biz ṭurfe-i ğarīb bī-nüvāyān-ı ğamuz
- 3 Āb u ḥūruşın oldı ḥūn-ı dil saḥt çeker
- 4 Bu dār-ı fenāda biz de mihmān-ı ğamuz

Ahreb

Ve lehu

- 1 ‘Aşq ehli riyā ehline hem-ḥāl olmaz
- 2 Dīvāne-i ğama esīr-i aġlāl olmaz
- 3 Zāhid şatamaz bize metā‘ ın zühdüñ
- 4 Bāzār-ı hevesde böyle dellāl olmaz

Ahreb

Ve lehu [61a]

- 1 Sākī yine mest-keş-i feyż-i cāmuz
- 2 Dil-ḥūn-ı şerre meşā’ib-i eyyāmuz
- 3 İmdād ki vādi-i rubā‘ ide bugün
- 4 Biz bīs ü pā-yı Bīr¹ ü Ḥayyāmuz

Ahreb

¹ İranlı İslam bilgini Cabir bin Hayyan

Ve lehu

- 1 Geh gönlümüz üftâde-i kâkûl buluruz
- 2 Ol şevkle dūd-ı âhı sünbül buluruz
- 3 Yād-ı ruḥu'l-Keşle(?) sifâl-i dilde
- 4 Her lâle vü dâğı bir kıaranfil buluruz

Ahreb

Ve lehu

- 1 Biz üftâde-i pest-ğam-ı hicrânuz¹
- 2 Mustâğni-i ' âkıbet-i belâ-cüyânuz
- 3 Bir bâde içürdi sâkî bezm-i ezelde
- 4 Ol keyfle hey vâlih ü ḥayrânuz

Ahreb

Ve lehu

- 1 Biz mest-i sebû-be-düş-ı² bazar-ı ğamuz
- 2 Âvâre-i keyfiyyet-i azâr-ı ğamuz
- 3 Dâğ ile pür eyleyüp ten-i şad-çâki
- 4 Bir lâlesi çok sükûfe-i gül-zâr-ı ğamuz

Ahreb

Ve lehu

- 1 Tecrîd ile ol ki mûnis ü yâr olmuş
- 2 Âzâde-i kayd-ı lütf-vâr-ı âr olmuş
- 3 Sermest-i şarâb-ı ' aşkı yeksân görür
- 4 Üftâde olan ya ser ya destâr olmuş

*Ahreb*¹ Vezin kusuru² sebû: testi

Ve lehu

- 1 Dil âteş-i ğamla ibtihâcın bulmuş
- 2 Ol hân-ķah-ı ğuşşa sirâcın bulmuş
- 3 Şehr-i âh-ı belâda inķirâf itmez dil
- 4 Ol dehr ü derd-i intihâcın bulmuş

Ahreb

Ve lehu

- 1 Cârûb-keşân-ı kûy-ı şıdk u ihlâş
- 2 Olmaz bu zamânda dâhi bezmü'l-hâş
- 3 Manşûr ansa hulûşumuzla şalsak
- 4 Ğamdan sezâ-vâra deşne-i istihlâş

*Ahreb*Ve lehu¹

- 1 Dilde idemez ķarâr-ı naķķir-i neşât
- 2 Ol beyt-i ħazânda itme tedbîr-i neşât
- 3 Esb-i sitem-i zamâne eyler pâ-mâl
- 4 Biñ kerre çekilse aña zencîr-i neşât

Ahreb

Ve lehu [61b]

- 1 Bezmüñ görünür bu gerdiş-i cām-ı ğalať
- 2 Evvelde şaķiķ olursa encâm-ı ğalať
- 3 Nâhid ü 'aťâdur olsa necm-i baķtum
- 4 Kânûn-ı şafâsını resm-i ikrâm-ı ğalať

*Ahreb*Ve lehu¹

¹ TYD: 41. rubai

- 1 Kim gerdiş-i şevk-bağş-ı peymāne ‘ aşk
- 2 İtmiş dili bî-karār u mestāne ‘ aşk
- 3 Ol cāme-i ‘ aklı itmesün mi şad-çāk
- 4 Hiç kayd-ı fenā bilür mi dīvāne² ‘ aşk

Ahreb

Ve lehu³

- 1 Geh miḥnet-i hicrānla bî-kūt olduk
- 2 Geh cāzibe-i vaşlla mebhūt olduk
- 3 Her ḥāle taḥammül eyleyüp ve’l-ḥāşıl
- 4 Biz āteş ü āba⁴ hem-çü yākūt olduk

Ahreb

Ve lehu

- 1 Āvāze-i kūçe-i melāmet olduk
- 2 Cem‘ iyyet-i şevke maḥz-āfet olduk
- 3 Hem kāmēt ü çāk-i sīne bezm-i gamda
- 4 Kānūn-ı nızāma çeng-i miḥnet olduk

Ahreb

Ve lehu⁵

- 1 Biz ḥāne-i ḳalbi vaḳf-ı endūh itdük
- 2 Endūh ile ol ḥāneyi enbūh itdük
- 3 İfrāt-ı zebāne-i belādan dilde
- 4 Her tūde-i ḥākisteri bir kūh itdük

Ahreb

Ve lehu

¹ TYD: 43. rubai

² TYD: peymāne-i, mestāne-i, dīvāne-i

³ TYD: 44. rubai

⁴ Mc: āteş-i āba

⁵ TYD: 40. rubai

- 1 Teşrîfüne bezl-i cevher-i cañ itdük
- 2 Biz ol şerefün kadrini izan itdük
- 3 Dâğ ile pür eyleyüp dil-i sūzānı
- 4 Şükrāne-i maḳdemün çerāgān itdük

Ahreb

Ve lehu

- 1 Sâki gözümüzde neşve-i cām gerek
- 2 Ol merdüm-i nāra senden ikrām gerek
- 3 Tıybī gibi olmaz kelīm'ül-ḫayāt
- 4 Yā neşe-i mey yā feyz-i ilhām gerek

Ahreb

Ve lehu

- 1 Sermest-i mey-ḫor-ı derūndur çeşmün
- 2 Enmūzec-i bāde-i cünūndur çeşmün
- 3 Bī-dād-ger-i müsellemdür ğamzeñ¹
- 4 Kānūñ-ı sitemdür zū-fünūndur çeşmün

Ahreb

Ve lehu [62a]

- 1 Tîğ-ı vesmi o ğamze-i cellāduñ
- 2 Hūn-rīzi olur baḫşinde nā-şāduñ
- 3 Hāmūş ki hep böyledür ğoncesinün
- 4 Ebvāb-ı fuşulī nüşḫa-i bī-dāduñ

Ahreb

¹ Vezin kusuru

Ve lehu

- 1 Rû-mâl-i ħarîm-i süminât idemedük
- 2 Āvâre dile kesb-i şebât idemedük
- 3 Pek şâh-ı şafâ çekildi diyâr-ı şevķe
- 4 Bir gûşe-i taĥşîl-i berât idemedük

Ahreb

Ve lehu

- 1 Ey şâh-ı cefâ nigâh-ı cevır âyîneñ
- 2 ‘Āşıkılarınâ cefâ virür âyîneñ
- 3 Ölmekdür ‘ilâc-ı Tıybî peymân(?)¹
- 4 Tâ ĥastesidür o ġamze-i pür-kîneñ

*Ahreb*Ve lehu²

- 1 Gîsû-yı tabândan mı çeker ġam sünbül
- 2 Āhum ġibidür kebûd u dirhem sünbül
- 3 Kâkûl taġıdup çemende ĥum ĥum ġüyâ
- 4 İtmekde fenâ-yı dehre mâtem sünbül

Ahreb

Ve lehu

- 1 Bir şâh-süvâr-ı âlem-i ĥüsn ü cemâl
- 2 İtdi dil-i zârı (künc-i) ġamda pâ-mâl³
- 3 Sevdâ-yı leb-i la‘li de düşelden câna
- 4 Ĥum-ĥâne-i dil-i ĥünladur mâl-â-mâl

*Ahreb*¹ Vezin kusuru² TYD: 41. rubai³ Vezin kusuru

Ve lehu

- 1 Ter eylemedin damāğumuz cām-ı emel
- 2 Maḥmūr-ı nās oldu (bize) in‘ām-ı emel¹
- 3 Telḥ oldu dehān o deñlü ğamdan ki aña
- 4 Sehv ile düşerse zehr olur nām-ı emel

Ahreb

Ve lehu

- 1 Teşbīḥ-i şalāḥ-ı ğamze-i bī-ārām
- 2 Hāl-i dil-i zārı şerḥe virmez ārām
- 3 Būy-ı gül sür çün zūkām-ı ğam olur
- 4 Koğmadan eyledüñ aña ‘arz-ı nūkām

Ahreb

Ve lehu

- 1 Āzād olamam zülfine dil bağlasam
- 2 Nā-şād olurum göñlüne hem olsa ğam
- 3 Esbāb-ı neşāṭımız bu bezm-i ğamda
- 4 Hūn-ı dil-i nālānda sürūd u mātem

Ahreb

Ve lehu [62b]²

- 1 Sākī getür ol riyāḥ-ı rūḥ-efzādan
- 2 Kim feyz-i³ numūnedür dem-i ‘İsādan
- 3 Ol feyzle mürde dilleri iḥyā kııl
- 4 Öldük keder-i meşā’ib-i dünyādan

Ahreb

¹ Vezin kusuru

² TYD: 38. rubai

³ TYD: feyz-i

Ve lehu

- 1 Gīsū-yı tībān olup bize ğāret-zen¹
- 2 Āzādesin itdi kayd-ı dürc ü dilden
- 3 Bür' itdi derdini dāğ-ı pür-ḥūn-ı belā
- 4 Bir gülşen-i şevke döndi ol beyt-i ḥazan

Ahreb

Ve lehu

- 1 İtsek heves-i firāğ-ı cām-ı Cemden
- 2 Me'men bulamaz gönül hücūm-ı ğamdan
- 3 İnşāf ile yıksağ ne gördük²
- 4 Sāğar didüğüñ āyīne-i 'ālemden

Ahreb

Ve lehu

- 1 Müştākuñ olup bu dile seyl-efken
- 2 Ḥāşā ki ğubārı ref' ider rāhuñdan
- 3 Teşrīf idegör şenār içün ayağıña
- 4 Lülü-i sirişküm oldu dāmen dāmen

Ahreb

Ve lehu

- 1 Āvāze-i berīd-i mülk-i ḥasretdür āh
- 2 Cūyā-yı peyāmı pek-vuşlatdur āh
- 3 Cānāna yanup yakılmağa ḥācet yok
- 4 Sūz-ı dil-i zārda kināyetdür āh³

Ahreb

¹ Vezin kusuru

² Vezin kusuru

³ Vezin kusuru

Ve lehu

- 1 ‘Uşşāka refīk-i rāh-ı ḥasretdür āh
- 2 Seyyāh-ı diyār-ı derd ü miḥnetdür āh
- 3 Her āh ki gīsū-yı tābıñdan iderüz
- 4 Hep mūcib-i efsūs u nedāmetdür āh

Ahreb

Ve lehu¹

- 1 Gör çehre-i zer dü-dīde-i ḥūn-bārı
- 2 Olmış iki lūle çeşme-i ḥalkārı
- 3 Ābından o çeşmenüñ belā bādiyesi
- 4 Gülşenle olup gül bitirür her ḥārı

Ahreb

Ve lehu

- 1 Bir ṭā’ifeyüz ki bilmeyüp keyf ü kemi
- 2 Mātem bilürüz ḥulāşa-i ‘ayş u demi
- 3 Ḥāmūş ki bizi vüçūhla fetḥ itdūñ
- 4 ‘Ālem didügüñ köhne mu‘ammā-yı ğamı

Ahreb

Ve lehu [63a]

- 1 Ehl-i ğam idermiş ‘ayş-ı Keykāvusı
- 2 Şāyān virilürse genc-i Taḳmiyānusı
- 3 Yeksān görür āzāde-i bīm ü ümmīd
- 4 Ża‘if meges ile naḥvet-i Kāvusı

Ahreb

¹ TYD: 43. rubai

Ve lehu

- 1 Şimşir-i melâmetüñ zaḥm-nâkleri
- 2 Yaş üzre tutar dildeki çäkleri¹
- 3 Ol ḥaste gönül ‘âfiyet-cü olmaz
- 4 Kim zehr-i ḡamuñdan ola tiryâkleri

Ahreb

Ve lehu

- 1 Ol şūḥuñ olup hemîşe zâr-ı ‘aşkı
- 2 Kerem itmedeyim bu pîşe-zâr-ı ‘aşkı
- 3 Bir ‘âşıkı şeyh-i dil-i lâ-büdd bulunur
- 4 Zanneyleme ḥâl-i pîşe-zâr-ı ‘aşkı

Ahreb

Ve lehu

- 1 Müjgânın idüp ḥavâle pey-der-pey o şâh
- 2 Dil mülki ider hemîşe pâ-mâl-i siyâh
- 3 Fi’l-cümle o şâha bildirürdüm ḥâlüm
- 4 Kalsaydı dil-i za‘ ifde ṭâḳat-ı âh

Ahreb

Ve lehu

- 1 Bir düzd nigâhıyla o şeh-i bî-pervâ
- 2 Naḳd-i dil ü cāmı itdi benden yağma
- 3 Şimdengerü rüsvây-ı dü-gün-ı ‘aşkım
- 4 ‘Uşşâka budur nümâyiş-i ḥükm-i қаза

Ahreb

¹ Vezin kusuru

Ve lehu

- 1 Tārāh-ı ğamuñda bulmadım semt-i necāt
- 2 Pāy-ı dile bu yolda urup bend-i şebāt
- 3 Ne vaşlla hoş ne hecriyle maḥzūnum
- 4 Yeksān yanumda ḥāşılı mevt ü ḥayāt

Ahreb

Ve lehu

- 1 Dizdüre nigāhı baña yokdur raḥmet
- 2 Ağyāra ise açıldı genc-i vuşlat
- 3 Ḳurbānuñ olam yeter cefā ise ğaraz
- 4 Öldürdi dil-i zārı belā-yı ğayret

Ahreb

Ve lehu

- 1 Dīvānçe-i iḳbāl-i Sikenderdür cām
- 2 Zer-levḥa her nüṣṣa-i defterdür cām
- 3 Hep anda hüveydā olur eşkāl-i vücūd
- 4 Āyīne-i ḥürşidden envārdur cām

Ahreb

Ve lehu [63b]

- 1 Ol kār ki cevır ü cefā nessācı
- 2 İtsün dil ü dīdeden kerem-i tāzācı
- 3 Kālā-yı girān-behā-yı bāzār-ı ğamuñ
- 4 Hep naḳd-i dil ü dīde kılmış tācı

Ahreb

Ġazel-i Tahmīs-i Nā'ilī (Tıybī)¹

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Ümīd-i vaşl ile ol gül-ı izāra dek giderüz
- 2 Revāc-gāh-ı taleble bu käre dek giderüz
- 3 Bir ehl-i kädri bilür şive-kāra dek giderüz
- 4 Hevā-yı aşka uyup kūy-ı yāre dek giderüz
- 5 Nesīm-i şubha refiküz bahāra dek giderüz

- 1 Kılıp vücūdumuzu nāvek-i belāya hedef
- 2 Şikeste kāse-i arz u nūkūd-ı ār-ı telef
- 3 Olup şarāb-ı āb-ı perīşān leblerün şaf şaf
- 4 Pelās-pāre-i rindi-be-düş-ı kase be-kef
- 5 Zekāt-ı mey virilür bir diyāra dek giderüz

- 1 Ne çarḥdan iderüz ḥāhiş-i maḳāmdan kām
- 2 Ne pāyımızda olur rişte-i ta'alluḳ-ı dām
- 3 Bulur bu şūret ile kār-ı aşkımuz encām
- 4 Virüp tezelzül-i Manşūrı sāk-ı arşa tamām
- 5 Ḥudā Ḥudā diyerek pāy-ı dāra dek giderüz

- 1 Ne deñlü olsa belā-yı maḥabbetün mevfūr
- 2 Yine bu yolda ider cidd ü sa'i na-maḥşul
- 3 Gerde ḥaste dilān-ı ḡamze ki ba-cumhūr
- 4 İderse kand-i lebün ḥātır-ı mezāke ḥuṭūr
- 5 Diyār-ı Mışra degil Kāndehāra dek giderüz

¹ Bu tahmis Tıybī Divanında (Tak:99) yer almamaktadır.

- 1 Tîr-i hallâk-ı merâm üzre oldı dūd-ı āhuñ
- 2 ‘Ale’l-ḥuşûs ki Tıybî-i zâr u şeydānuñ
- 3 Ḥarâb itdi derûnın ğam-ı firāvānuñ
- 4 Felek girerse kef-i Nâ’iliye dāmānuñ
- 5 Senüñle maḥkeme-i gird-kâra dek giderüz

Müheyyâ? [64a]¹

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Ḥazer kim tel kırdı edeblerinden zülf-i naştûruñ
İki telli ḥatṭuñla bağlama ‘uşşâk-ı rencûruñ
- 2 Ser-i zühhâda çal neyzen ‘aşâ-yı nâyı ben şimdi
Girift-pençe-i kânûnıyum bir şâh-ı Manşûruñ
- 3 Kara düzen virir mi kâdr-i mişkâl ‘âşık-ı zâra
Yüz kadar kâr-sâzı erġanûñ-ı çarḥ-ı pür-şûruñ
- 4 Tulum gibi çağırma Şeyḥ Efendi şûḥ Bulġarı
Ḳudûm-ı vuşlatuñ çâr-pâreletme râz-ı mestûruñ
- 5 Tut ki sen hem nefes-i mihr-bân-ı ‘işret olmazsun
Ḳavvâl itdi beni pes-perde istifnâ-yı mevfûruñ
- 6 Rebâb olmaz mı ṭabl-ı sîne def-i kerem-i ‘uşşâkı
Efendi perdesizdür sirne-i minḳâr-ı menfûruñ
- 7 Bilmem бүkdi kemānı ḳaşların çeng-i edâlarla
Be-rûy-ı nûş ile kôs diñlemiş bir mihr-i ḥûruñ

¹ İsmi Müheyya olarak okunan bu şair hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

- 8 Güzel çok mı Müheyyā ehl-i meclis hâtem-i şeydā
Açılsun perde-i şarkıları avāz-ı ʔanbūruñ

Derenāme-i Şābit [64b]¹

Fe'īlātūn Fe'īlātūn Fe'īlūn

- 1 Zümre-i şifteden bir maḥsend
Naql ider bir 'acā'ib pā-bend
- 2 Dir ki olmışdı Rodosçuḡda nihān
Beş şehir sürgünü bir rind-i cihān
- 3 Çeñe remmālı haber ḡammālı
Ḥalk içinde laḡab-ı Söz Ebesi
- 4 Şūḡ-ṭab' idi açık meşreb idi
Lāübālī² bir ışık mezheb idi
- 5 Meskeni idi Cehennem Deresi
Dūzaḡa nāzır idi penceresi
- 6 Çatal Abdālda olup şāḡib-i pūst
Hem ḡulām-pāre³ idi hem zen-dūst

¹ Sabit'in beş mesnevisinden birisidir. Reel hayatı naturel bir üslupla anlatan hikaye-vari bir mesnevidir. Mesnevi'de Söz Ebesi isimli şahsın evli bir Hristiyan kadını elde etmek için Hoca Fesad ile birlikte çevirdiği dolaplar anlatılmaktadır. Mecmuadaki bu mesnevi Turgut Karacan'ın "Derename-i Sabit Yahud Hoca Fesad ve Söz Ebesi" (DRN₁)adlı çalışması ile karşılaştırılmıştır. Mecmuada bu mesnevinin 40 beyit kadarı eksiktir.

² Mc: laḡbali

³ DRN₁: ya'ni hem muḡlīm

- 7 Hān-kāh-ı hevesin pür-vecdī¹
Kūçek-i hālka be-gūş-ı necdī
- 8 Götci Beg Tekyesine nāzır idi²
Her cehennemde yeri hāzır idi
- 9 Şarı bayrağdan alınca etmek
Kızıla çekmiş idi haylī emek³
- 10 Bir zamān olmışken sekbān-pāye
Maṭaracı Şarıca Pāşāya⁴
- 11 Şacli Sulṭanın olup abdālī
Anda olduğça perīşān hālī⁵
- 12 Çukurunda bulacak hod-kāma
Oldı külhāncı Çukur Hammāma
- 13 Kahvenüñ mey-kedenüñ kallāşı
Baba şeyṭān ocağı ferrāşı⁶
- 14 Bir gün ol dūzaḥ-ı sūhte-dil
O Cehennem Deresinden gāfil
- 15 Gezerek gördi bir ālüfte-nigār
Gül-beden gonce-dehen lāle-^c izār

¹ Vezin kusuru

² DRN₁: beyit

³ DRN₁: 16. beyit

⁴ DRN₁: 13. beyit

⁵ DRN₁: 11. beyit

⁶ DRN₁: 10. beyit

- 16 Sūrḥ-i rūyı kıızıl lāle gibi
Derlemiřdi gül-i pūr-jāle gibi
- 17 Lebleri surḥ idi ruḥsāresi al
Ḳāmetin vařfuñ idemem āl ü āl¹
- 18 Cām u mey gibi güřāde-meşreb
Yüz göz açık gül ü nergis gibi hep²
- 19 Özge řūḥ idi ḥicābı yoğ idi [65a]
Ṭurređan ğayrı nikābı yoğ idi
- 20 Gözdi³ yüzini ol çifte-dil
Ḥüsnine oldu açıķdan mā'il
- 21 Ğamzesi cānına ḥancer ṭayadı
Çeřm-i ḥūn-rīzi açıķdan boyadı
- 22 Eşk-i gül-fāmı aķup bī-tābuñ
Yüze çıķdı kıızılı ḳallābuñ
- 23 Bir iki pīre-zen-i bīve ile
Geçdi biñ nāz ile yüz řīve ile⁴
- 24 Bu ise бүт⁵ gibi ḳaldı ḥayrān
Şūret-i Meryeme řanki ruhbān

¹ DRN₁: alü'l-āl

² DRN₁: 20. beyit / Mc: gül-i nergis

³ DRN₁: gördi"

⁴ DRN₁: 26. beyit

⁵ DRN₁: 28. beyit / Mc: put

- 25 Göñline girdi o cinnî-i ‘anūd
Tutdı mănend-i ħummā-yı¹ cühūd
- 26 Açdı ağüşın idüp şekl-i şalīb
Bulmadı bu yanına ammā taķrīb²
- 27 Fikr-i zülfi³ ile şeb-i ġam-i beyvend
Uzadı şavm-ı naşārā mănend
- 28 Gerdenī şevķine yaķdı o şūm
Ermeni deyrine bir kāfūrī mūm⁴
- 29 Gāh rāhiblere ihsān adadı
Gāĥ manāstırlara ķurbān adadı⁵
- 30 İtmedi ķalbini ammā telyīn
Kāfūrī özge bina idi metīn⁶
- 31 Ne ķadar itdi ise cān-ı ni‘am⁷
Oldı ol kāfire küfrān-ı ni‘am
- 32 Ne ķadar eyledi ise tedbīr ile kār⁸
Boşa çıķdı āteşi kim⁹ rāhib-vār

¹ DRN₁: 29. beyit

² DRN₁: 32. beyit

³ DRN₁: 35. beyit / zülf

⁴ DRN₁: 37. beyit

⁵ DRN₁: 38. beyit

⁶ DRN₁: 39. Beyit

⁷ DRN₁: 40. beyit / çekdi ise ĥān-ı ni‘am

⁸ DRN₁: 41. beyit / ise yok

⁹ DRN₁: netekim

- 33 Özge hınzır idi ruhbân olacak
Ermeni ‘îdine kurbân olacak¹
- 34 İltiyâm ol büte bî-hâşıl idi²
Taş manâstır gibi sengin dil idi
- 35 Büt³ gibi girse künişde hayrân
Hezl idüp tahta kâkardı ruhbân⁴
- 36 Göñlini idemedi ol şanemün
Büti⁵ şındı bu fikâr-ı elemün
- 37 Çehre efkâra⁶ idi şûret-i menhûs [65b]
Döndi taşvîr-i frengê kara pûs
- 38 Var idi şınarı meger endîş
Köhne zındîk idi kâfir kiş⁷
- 39 Eskisi medrese-i telbîsün
Yenisi maşhara-i iblîsün⁸
- 40 Silles şakirdi idüp hannâsı
Yeñi başlatmış idi⁹ vesvâsı

¹ DRN₁: 34. beyit

² DRN₁: 42. beyit / iltiyâm ol büte

³ Mc: puş

⁴ DRN₁: 52. beyit

⁵ DRN₁: 45. beyit / büti

⁶ DRN₁: 49. beyit / evgâr

⁷ DRN₁: 55. beyit / teberrâ-yı kiş

⁸ DRN₁: 57. Beyit

⁹ DRN₁: 58. beyit / Mc: iken

41 Bed-künîş müfsîd ü şaḥib tezvîr¹

Şöhrin Ḥ̣āce Fesād-ı şehîr²

42 Uğrasa yanına dīv-i gümrâḥ³

İsti'āziyle geçerdî her gâḥ⁴

43 Bu imiş Söz Ebese üstâdı

Mürşîd-i pîre-zen ü icâdı⁵

44 Adı gibi o mu'ammâ-i fesād

Her fesād içre çıkarmışdı bir âd⁶

45 Deyr-i deyr olmayıcaḳ vuşlata dâl⁷

Çakdı bir pâre daḥi ḥalka mişâl⁸

46 Vardı dâmenini⁹ takbîl itdi

Ağlayup¹⁰ ḥâlini tafşîl itdi

47 Derd-i hicrânda olan derd-i derûn¹¹

Başlayup¹² aḳdı mişâl-i ṭā'ûn

¹ Mc: Bed-künîşi hep müfsid-i tezvîr

² DRN₁: 61. beyit / şöhreti

³ DRN₁: Uğrasa yanına şeytân-ı recm

⁴ DRN₁: 60. beyit / İsti'āzeyle geçerdî pür-bîn

⁵ DRN₁: 63. beyit / Mürşîd ü pîr-i reh-i irşadı

⁶ DRN₁: 62. beyit

⁷ Mc:: Rûzdur olıcaḳ vuşlata dâl

⁸ DRN₁: 53. beyit / Çatdı bib bâba daḥi ḥalka mişâl

⁹ DRN₁: dâmanını / takbîl et-: öpmek

¹⁰ DRN₁: 64. beyit / ağladı

¹¹ DRN₁: Renc-i firâatden olan derd-i derûn

¹² DRN₁: 65. beyit / Deşilüp aḳdı

- 48 Vākıf olınca bu hāle üstād¹
Didi hayfā yoğımış isti‘ dād
- 49 İtmemiş terbiye te’sir-i belīg
Çekdigüm zaħmet-i düşvār-ı² dirīg
- 50 Sen yine eski ħar eski palān
Kaçan ādem olacaķsın ħayvān³
- 51 Hūyıdur kıřrağūñ elbetde⁴ biraz
Görelikten⁵ çabalar da bindürmez
- 52 Fārīsūñdür yine ammā taķşir
Yoķsa dizgin mi gererdi o faķir⁶
- 53 Yigidi ‘arşa-i meydān añlar
Farisī-i ħayli⁷ küħeylān añlar
- 54 Ba‘z miřvārı bilinmiş yārān
Didiler kim ‘avrata s.. ata ķolān⁸
- 55 Nerre evren gibi āteřde ise
Esb-i cādū gibi ser-geřte ise⁹

¹ DRN₁: 70 . beyit / Hāline vākıf olınca üstād

² DRN₁: 71. beyit / düşvāra

³ DRN₁: 72. beyit

⁴ DRN₁: evvelde

⁵ DRN₁: 73. beyit / Mc: ana şenden

⁶ DRN₁: 75. beyit

⁷ DRN₁: 76. beyit / Farisī’ül-ħayli

⁸ DRN₁: 77. beyit

⁹ DRN₁: 78. Beyit

56 Pay-ı reftârına bir dām ideyim [66a]

Göz göre¹ anı saña rām ideyim

57 Döşenüp h̄ıleye çün bu tımār

Baħr-i efkâra talaradı her bār²

58 Boynına ehl-i fiten borc kıomaz

Hâşılı şu uyur düşmen uyumaz³

59 İtdi⁴ bir gün o büti ‘ işve vü perest

Bâğ-ı seyrine erile ser-mest⁵

60 Mațarasını⁶ alup Boķcı Murād

Yemege içmege olmuş mu‘ tād

61 Müştehâyı alup⁷ ‘ işret demine

Getirdiler Doñlı Dere ‘ âlemine

62 Tıyıçaķ H̄āce Fesād bu h̄aberi

H̄azır oldu o daħi muħtaşarı⁸

63 Şeytanāt-ı h̄ākbızın⁹ ihzār itdi

Düş-ı telb̄isi sebük-bār itdi

¹ DRN₁: 79. beyit / Dir dimez anı

² DRN₁: 82. beyit

³ DRN₁: 83. beyit / Şu uyur h̄aşılı

⁴ DRN₁: gıtdi

⁵ DRN₁: 84. beyit / serbest

⁶ DRN₁: 85. beyit / Mc: matarasın

⁷ DRN₁: 84. beyit / müteheyı olup

⁸ DRN₁: 88. beyit

⁹ DRN₁: 90. beyit / heybesin

64 Zen şekline koyup Söz Ebesin

Bağladı karnına bir yağ debesin¹

65 Gebe ‘avrat gibi ol merd-i pelid

Şişirüp eyledi nâzın taklîd²

66 Şöyle bir tarz ile beñzetdi giydi³

Fark-ı hünṣa‘ gibi pek müşgil idi

67 Koyup ol şüreti bu maṣḥaraya

Gitdi bunlar dahi Doñlı⁴ Dereye⁵

68 Meger ol nükte-i bî-gāne⁶

Bâğ koñşusu idi⁷ cānāne

69 Āteş-endāz-ı serā-perde-i ḥ̣āb⁸

Ya‘ nî ol fācire-i ḥāne ḥarāb

70 Gūşe-i bâğ-ı⁹ ‘ayş u demde

Tāze ter gömlek iken¹⁰ ‘ālemde

¹ DRN₁: 91. beyit

² DRN₁: 92. beyit / Şişirüp karnını itdi taklîd / pelid:murdar, kirli

³ DRN₁: 93. beyit / gidi

⁴ Mc: Tonlı Dere

⁵ DRN₁: 94. beyit

⁶ DRN₁: nekbet-i bîgāne / vezin kusuru

⁷ DRN₁: 95. beyit / imiş / vezin kusuru

⁸ DRN₁: 97. beyit

⁹ DRN₁: bâğda

¹⁰ DRN₁: 98. beyit / ile

- 71 ‘Ālem eylerken eriyle tenhā¹
Geçdi bu ġül-ı beyābān-ı belā
- 72 Uydırup pīre-zen ü bed-ḥūy²
Ġoncūlūz yāpulı bir cāḍūy³
- 73 Alup abūsten-i bār-ı nī-reng⁴
Apışup qalmış idi bir ferseng
- 74 Mezbele tezkiresi idi⁵ ġūyā [66b]
Tutaçaķ⁶ kollarıdur dest ile pā
- 75 Şikemi kūb ġibi pūr-müstesķī
Meşķ-i⁷ saķķāya meşābih zıķķī
- 76 Seyr idüp bunları şevherle nigār
Didiler vaz^c ı-ı karīb olmaķ var⁸
- 77 Qarnı burnında ne zaḥmetle yürür
Gösteriş erteye qalmaz toġırur⁹
- 78 Eger erkek de olursa¹⁰ evlād
Yine mi iş çıkardın¹ Ḥāce Fesād

¹ DRN₁: 99. beyit

² DRN₁: hoyı

³ DRN₁: 100. beyit / Koncolos

⁴ DRN₁: 101. beyit

⁵ DRN₁: tezkiresidür

⁶ DRN₁: 104. beyit

⁷ DRN₁: 103. beyit

⁸ DRN₁: 106. beyit

⁹ DRN₁: 107. beyit

¹⁰ DRN₁: çıkarsa

79 Hamlı vaż² eyledi taķaķa gebedür³

Kimse yok lāzım olan ebedür

80 İki sā‘ at ķadar itdükde zuhūr⁴

Baķalar⁵ H̄āce Fesād itdi zuhūr

81 Çehre efkār-ı melül u⁶ ğam-nāk

Şeyh-i kâzib gibi gözler nem-nāk⁷

82 Bir telāş ile gelir girye-meāb

Gözi dönmüş çü habāb-ı girdāb⁸

83 Ehlīmūñ hāli diger-gün oldı⁹

Derd-i derūnunda ciger-ğūn oldı¹⁰

84 ‘Aķluma geldi ki ehlūñ¹¹ biledür

Ebelik kārına hem ķābiledür

85 Söyle ĥatunuña gelsün¹² bāri

Görsün o¹³ bī-kes-i ğam-ğ̃ārı

¹ DRN₁: 108. beyit / çıkarur

² DRN₁: 114. beyit / vā‘z-ı ĥaml

³ Vezin kusuru

⁴ DRN₁: 109. beyit / mürūr

⁵ DRN₁: baķdılar

⁶ Mc:: melül-ı ğamnāk

⁷ DRN₁: 110. beyit

⁸ DRN₁: 111. beyit

⁹ DRN₁: 113. beyit

¹⁰ DRN₁: derd-i zehden

¹¹ DRN₁: 116 . beyit / Mc: senüñki

¹² DRN₁: varsun

¹³ DRN₁: 118. beyit / ol

- 86 Elüñe halk sebeblidür dir
Böyle ahvāle huşūşa bire bir¹
- 87 Cām-ı sākī gibi belki ayağı²
Hasteye şıhhat ola başbayağı
- 88 Vardığıyla açılup bāb-ı murād
Toğa hūrşid-i cihāna tāb-ı murād³
- 89 Ermeni aldanup ol dollāba
Düşdi gerdel gibi bir girdāba⁴
- 90 Özge bir renge boyandı diyemez
Kimseye ağzın açup söyliyemez⁵
- 91 Çıkarup ‘avratını ol gül-i zemīn⁶
Eyledi kendi eliyle teslīm⁷
- 92 Gitdi ol ʿā’ir-i ‘Anka⁸ eşerek [67a]
Kaldı bu Boğcı Murād⁹ dilleşerek
- 93 Varıcağ gördi felāket-zede zen¹⁰
Sāz-ı nā-sāz-ı felek başka düzen

¹ DRN₁: 119. beyit

² DRN₁: 120. beyit

³ DRN₁: doğa

⁴ DRN₁: 122. beyit

⁵ DRN₁: 125. beyit

⁶ DRN₁: 126. beyit / zemīm

⁷ DRN₁: Boyladı kār-ıceh-i nīrengi

⁸ DRN₁: buḥti-i Ankā

⁹ DRN₁: 127. beyit / ile

¹⁰ DRN₁: 128. beyit

- 94 İtdi imrār-ı¹ naẓarla te’kīd
Hīç ne vālide gördi ne velīd
- 95 Līk bir fitne ıoğurmuş gerdūn²
Göricek dāmeni oldu pūr-ḥūn
- 96 Nerre bir dīv oturur tünd ü ‘anūd³
Dizi üstinde bir āteş-i semūd⁴
- 97 Ursa Kız Kullesine gürz-i girān
Ola ḥātun ili gibi virān⁵
- 98 Kesm-i merdāne gibi şöhre-i şehir
Baba batman gibi şencüre-i dehr⁶
- 99 Turfe ef’i-i⁷ nehītü’l-manẓar
Evren-āsā nefes alduķça şişer
- 100 Mār u māhī gibi ‘ucībe-nümā⁸
Zehr akıpdur deheninden ammā
- 101 Tepesinde⁹ gözi bir bed kısa
‘Ām-ı cenni yapılı¹⁰ mefred kısa

¹ DRN₁: 129. beyit / Mc: imdād-ı

² DRN₁: 130. beyit

³ Mc: tünd-i ‘anūd

⁴ DRN₁: 131. beyit / āteşli ‘amūd

⁵ DRN₁: 132. beyit

⁶ DRN₁: 133. beyit / ‘ucūbe-i

⁷ DRN₁: 137. beyit

⁸ DRN₁: 136. beyit

⁹ DRN₁: 134 . beyit / depesinde

¹⁰ DRN₁: afacan yapılı

102 Gördi çün ejder-i pür-âbileyi¹

Ṭutdı oğlan burusu kâbileyi

103 Pārṭalın azmağına dār-ı fışkuñ²

Çivisin kağdı cidâr-ı fışkuñ

104 Döndi ol bed-keş³ bed-kâre

Bir çatal içre şokulmuş mârâ⁴

105 Başdı feryâdı zen-i şîve-zâ

Ṭaşra zaḥma imiş⁵ ṭabl-ı âsâ

106 Erine dir ki bilüñ ürkek imiş

Dişi şandumdı meger erkek imiş⁶

107 Muğaffel⁷ ḥar-ı bâṭıl fîṭnat

Kec-ḥired Ermeni-i gâḥ ḥaşlet⁸

108 Zevk-yâb oldı dil-i aḥrârım⁹

Bir oğıl virdi yine güvârım¹⁰

109 Eyleyüp fehm-i suḥende taḫsîr¹¹

Şıñarı bâṭılı eyler tebşîr

¹ DRN₁: 138. beyit

² DRN₁: 143. beyit / aşmağa bār-ı fışkuñ

³ DRN₁: 145. beyit / kuştenî

⁴ DRN₁: Mc: Bir ḥayâl içre şaklanmış yâre

⁵ DRN₁: 147. beyit / şurda zaḥma yemiş

⁶ DRN₁: 148. beyit

⁷ DRN₁: o muğaffel

⁸ DRN₁: 149. beyit / seg ḥaslet

⁹ DRN₁: âvârem

¹⁰ DRN₁: 154. beyit / gehvârem

¹¹ DRN₁: 150. beyit

110 Kār-ḥāne ıarup ip canbāzı [67b]

Maḳāş¹ üstinde iderdi bāzı

111 Didi müjde uşacık erkek imiş²

Ser-güziñ vālidesi gerçekdür³

112 Güni toğdı işidüp H̄āce Fesād⁴

Oldı tāriki-i ğamdan āzād

113 Didi bir kez⁵ göreyim aḥvāli

Yeñemem çünki dil-i⁶ meyyālı

114 Gitdi sür^çatle nigār ardınca⁷

Kelb manend-i şikār ardınca

115 Varıcaḳ ol daḥi oldı der-kār

İş çatallandı cūy-ābı tutar⁸

116 İki müfsid ki şehrden süreceḳ⁹

Çifte ḳurşunla urup öldürecek

117 Nice işler gibi bir bākāne

çAvrata işlediler merdāne¹⁰

¹ DRN₁: 146. beyit / Mc: maḳşuvaş

² DRN₁: 151. beyit / Mc: Ümidimiz oncācık erkekdür

³ DRN₁: gerçek imiş

⁴ DRN₁: 152. beyit

⁵ DRN₁: bir yol

⁶ DRN₁: 153. beyit / Mc: dili meyyālı

⁷ DRN₁: 155. beyit

⁸ DRN₁: 156. beyit / çü pāy-ı pergār

⁹ DRN₁: 159. beyit

¹⁰ DRN₁: 160. beyit

- 118 Dir idi nāle vü feryād iderek¹
Ber-murād² (gel iki) oldu erkek
- 119 Kendi kendi ile idüp şenid³
Dir ki besbelli idi⁴ hāl-i velīd
- 120 Ben ferāsetle dimişdüm ardında⁵
İkidür ānasınuñ karnında
- 121 İtmedim fehm ü ferāsetde kuşūr
Geldi çıkdı didigüm gibi umūr⁶
- 122 Kişide ‘akl u idrāk ister
Çeşme-i mihr gibi pāk ister⁷
- 123 Gidi ne gördi ne idrāk itdi
Üstad ‘avratı s..di gitdi⁸
- 124 Ol sebebden tıyulur menkâbesi
Kaldı o şahsa laķāb Söz Ebesi

¹ DRN₁: 161. beyit

² DRN₁: be Murad

³ DRN₁: güft ü şenīd

⁴ DRN₁: 163. beyit / Mc: besbelli itdi

⁵ DRN₁: 164. beyit

⁶ DRN₁: 165. beyit

⁷ DRN₁: 166. beyit

⁸ DRN₁: 168. beyit

Beyt [68a]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

‘Aķil iseñ rāy-ı tedbırinde noķşān eyleme

Çünki noķşān eyledün taķdıre bühtān eyleme

Beyt

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Nesihe ta' lık ideli ĥaṭṭ-ı celi Ruḥsārı

Şülüşi mürettebe şaḥv itdi cemāl-i yāri

Beyt

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Çekeyim maṭlaķıñ olmazsa ger bir işde taķdıri

Müfid olmaz hemān erbāb-ı ‘āķilün rāy-ı tedbırı

Çizelge 3.2. Ebced hesabında harf ve sayılar¹

ا	1	ح	8	س	60	ت	400
ب	2	ط	9	ع	70	ث	500
ج	3	ی	10	ف	80	خ	600
د	4	ك	20	ص	90	ذ	700
ه	5	ل	30	ق	100	ض	800
و	6	م	40	ر	200	ظ	900
ز	7	ن	50	ش	300	غ	1000

Müşkil (390) + ‘āşık (471) + bī-vefāya (114) = 975

Ancak (154) + olmaķ (176) + doğrısı (1280) = 1610

Zaḥmet (1047) + rāzı (1011) her cefāya (300) =?

¹ Ebced hesabında harflere karşılık gelen sayılar verilmiştir.

Ġazel-i Feyzī [68b]¹

Mef'ūlū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ūlūn

- 1 Şafā-yı cismüm karşıma ol ki yamağdur
Vuzūhdan āteş-i ahz ider ne bir tolağdur
- 2 Gūşīde degül cümle cihāna ateş-bāz
Elfāz-ı necātıyla āteşi leb-i çağmağdur
.....
- 3 'Arz eyledūñ bu ġazeli mağşad-ı Feyzī
Duruşlu i' nayetlü efendim oturmağdur

¹ Suphizade Feyzi'ye ait olup olmadığı tespit edilemeştir.

SONUÇ

Tercüman 020’de kayıtlı mecmuanın tenkitli metninde de görüldüğü üzere, eser bir divan formatında düzenlenmiştir. Ağırlık gazellerde olmakla beraber, rubai, kaside, kıta, müstezat ve mesnevi örnekleri de mevcuttur. Kurnaz ve Aydemir’in hazırlamış olduğu “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”dan yola çıkılarak mecmua hakkında şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Mürettibin mecmuayı derleme sebebi sadece bir şiir defteri oluşturmak değildir. Mürettip mecmuayı oluşturmadan önce ciddi bir seçim ve planlama yapmıştır. Bunu yaparken devrin hususiyetlerini ve kendi beğenilerini dikkate almıştır. Kendince önemli gördüğü, geleceğe taşımak istediği şiirleri seçmiştir.

Mürettip mecmuaya dâhil ettiği şair ve şiirlerin seçiminde bir ölçüye ağırlık vermemekle beraber, tüm Divan şiirlerinde olduğu gibi “remel, hezec” bahri şiirlere ağırlık vermiştir.

Mürettibin mecmuasına aldığı şairler ağırlıklı olarak 16. ve 17. yüzyıl şairleridir. Tıybi ve Riyâzî’nin gazellerinin fazlalığı, Nefî’nin kaside ve kıtaları dikkate alınırsa 17. Yüzyıla daha yakın olduğu görülür. Derleyen kişinin özellikle Tıybî ismi üzerinde durması manidardır. Zira ömrünün büyük bir bölümü İstanbul dışında geçen ve dönemin tezkirecileri tarafından bile fazla bilinmeyen bu şairin mecmuada önemli yer tutması, onun mürettiple organik bağının olabileceği kanısını uyandırmaktadır.

Mecmuada derleyen kişiye ait olduğunu düşünülen başta ve sonda birkaç beyit vardır, ancak bu beyitlerin mürettibin estetik yönünü değerlendirmede yeterli olmadığı açıktır. Öte yandan mürettibin seçtiği şair ve şiirlerin onun dünya görüşü hakkında net bir fikir verdiği söylenebilir. Buna göre mürettib; dünyaya geniş bir pencereden bakan, musiki ve şiirle yakından ilgili, biraz muhalif karakterli, halk kültürüne yakın bir kimsedir.

Mecmuanın tertip yeri tam olarak bilinmemekle birlikte büyük olasılıkla İstanbul olduğu sonucu çıkarılabilir. Zira mürettip seçtiği şair ve şiirlerde bir bölgeye ağırlık vermemiş, imparatorluğun merkezinde ün yapmış isim ve eserleri derlemiştir.

Mecmuadaki şairlerin bazıları herkesin bildiği isimlerdir. Büyük bir kısmı ise ismen bilinen ancak eserleri tam olarak ortaya konmamış şairlerden oluşmaktadır. Zekî, Şükrî,

Arif, Azîzî, Kıyâsî, Tıybî, Tâhir bunlardan birkaçıdır. Bu isimlerin mecmuadaki şiirlerinin büyük bir kısmı yayımlanmış divanlarında yer almamaktadır.

Mecmua derlenirken belli bir okuyucu kitlesinin ihtiyaçları gözetilmiştir. Özellikle geniş düşünceli, eleştiriye açık sanata ve estetiğe değer veren kimseler seçilmiştir.

Mecmuanın değeri, içerdiği şair ve şiirlerin tertip edildiği dönemdeki okunurluk oranı ile de ilgilidir. Özellikle Nefî, Nâbî, Nâilî, Fuzûlî ve Bâkî'nin o dönemde de oldukça popüler şairler oldukları anlaşılmaktadır. Verilen örneklerden Hevâyî, Sâbit, Riyâzî gibi şairlerin de toplumda belli bir ağırlığı olduğu izlenimi edinilmektedir. Öte yandan özellikle Nefî'nin yergilerinin bolca yer tutması Osmanlı siyasetindeki yozlaşmadan mürettibin de rahatsız olduğu anlamını taşımaktadır.

Mecmuadan hareketle derleyecinin ve o dönem okuyucusunun estetik zevkine; buradan da devrin genel anlayışına dair sonuçlara varılabilmektedir. Özellikle 17. Yüzyılda Sebk-i Hindi akımının moda oluşu, mecmuada kendini belli etmektedir. 18. Yüzyılda görülen Mahallileşme cereyanının ilk örneklerinin bu devirde Sabit, Hevayî gibi şairlerce verildiği gözlemlenmektedir. Şiirlerden hareketle gazel, kaside, rubai ve mesnevi türünün bu dönemde de revaçta olduğu görülmektedir.

Mecmuaya alınan şiir örneklerinin bazıları başka kaynaklarda da olan şiirlerdir. Ruhi'nin Terki-b-Bend'i, Rasih'in "üstüne" redifli gazeli bu duruma örnektir. Ancak mecmuada olup da divanlarda yer almayan birçok şiir de mevcuttur. Bunun yanında sahibi bilinen bazı şiirler mecmuada farklı isimlere ait olarak gösterilmiştir. Bu durum şiirlerin başka mecmualardan veya divan dışı kaynaklardan aktarıldığı izlenimi vermektedir. Diğer taraftan Tıybî, Tâhir, Nahîfî, Behişî gibi isimlerin birçok şiiri tenkitli divan incelemelerinde görülmemektedir.

Özetle Tercüman 020 no'lu bu mecmua İstanbul merkezli bir yayın olup, mürettibin planlı bir çalışmasının ürünüdür. İçeriği ve tertiplenme şekli dolayısıyla bu mecmua, edebiyat tarihi açısından değerlidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N. (1990) *Riyâzî Divanından Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Açıkgöz, N. (1986) “*Riyâzî, hayatı, eserleri ve edebî kişiliği: Divan, Sâkî-nâme ve Düstûrî’l-Amel’in Tenkitli Metni*”, Doktora Tezi, Fırat Üniv. SBE, VIII-323 s.
- Akkuş, M. (1998) *Nef’î ve Sihâm-ı Kazâ*, Ankara: Akçağ Yay.
- Akkuş, M.(1993) *Nef’î Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.
- Arslan, M. (2013) *Sakinameler, Riyazi maddesi*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- Aydemir, S. (1996) “*Ârif: Hayatı, eserleri ve edebî kişiliği ve eserlerinin Tenkitli Metni*”, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniv. SBE Yay.
- Aydemir, Y. (2000) *Behiştî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara: MEB Yay.
- Aydemir, Y. (2007). “*Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*” Turkish Studies, Volume 2/3: 123-137 s.
- Aypay İ. (1992) *Nahîfî Süleyman Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni*, Konya: Selçuk Üniv. SBE Yay.
- Bayraktar, M. (1972) *Nailî-i Kadim Divanı*, İstanbul: İÜ Edb. Fk. Yay.
- Bulan, A. (1993). *Hâşimî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniv. SBE Yay.
- Büyükkarcı Yılmaz, F. (2013) *Tahir Divanının Tenkidli Metin İncelemesi*, İstanbul: Simurg Yayınevi.
- Ceyhan, A. (1990) *Enis Receb Dede; Hayatı, edebi şahsiyeti ve Divanı*, İstanbul: Marmara Üniv. SBEYay.
- Çakır, Z. V. (1998) *Hevayî Divanı Tenkidli Metin İncelemesi*, Edirne: Trakya Üniv. SBE Yay.
- Çavuşoğlu, M. (1980) *Vasfî Divanı Tenkidli Basım*, İstanbul: İÜ Edb. Fk. Yay.
- Hamami, E. (2001). *Râmî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- İpekten, H.(1990). *Nailî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (2000) *Nefî, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H.(1988) *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- İşgüzar, B. (1972) *Haşimî Divanı*, İstanbul: İÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Karacan, T.(1990) *Derename ya da Hoca Fesad ve Söz Ebesi*, Sivas: Dilek Bas.
- Karahan, Ab.(1972) *Nefî Divanından Seçmeler*, İstanbul: MEB Bas.

- Köksal, M. F.(2012) *Mecma' u'n-Neza'ir, İnceleme, Tenkitli Metin*, Ankara: KB Yay.
- Kurnaz, C.(1996) *Hayâli Bey Divânı'nın Tahlili*, İstanbul: KB Yay.
- Küçük, S.(1994) *Bâkî Divanı Tenkitli Basım*, Ankara: TDK Yay.
- Külekçi, N. (1985) “*Ganî-zâde Nâdirî, Hayatı, edebî kişiliği, eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâmesi'nin Tenkildi Metni*”, Erzurum: Atatürk Ün. SBE Yay.
- Özalp, N. (2000). *Türk Musikisi Tarihi*, Ankara: MEB Yay.
- Öztuna, Y.(1990). *Türk Musikisi Güfteler Ansiklopedisi*, Ankara: KB Yay.
- Saraç, M.A.Y. (2002) *Emri Divanı*, İstanbul: Eren Yay.
- Soysal, F., Arslan, M. U.(2014) *1774 Tarihli Hafız Abdülbaki'ye Ait Mecmuanın İncelenmesi*, Rast Müzikoloji Dergisi, Cilt II, Sayı 1.
- Şahin, G. (2014) *Zeki Divanı Tenkidli Metin İncelemesi*, Ankara: Gece Kitabevi.
- Tak, S. (1999) *Tıybi Divanının Tenkidli Metin İncelemesi*, İstanbul: Marmara Ün. Türkiyat Araştırmaları. Enstitüsü.
- Tanyıldız, A. (2012). “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(21), 224-239.
- Toptaş, E. S.(2014) *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmua-i Eş'ar ve Fevaid (52a-128b) İnceleme-Metin*, Ankara: Hacettepe Ün. SBE Yay.
- Tulum, M., Tanyeri, M. A.(1977) *Nevi Divanı*, İstanbul: İÜ. Edb. Fak. Yay.
- Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Nâilî*. Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- İnternet: *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com, [adresinden](http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/adresinden) 27Ağustos 2014
- Üngör, E.R. (1981). *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi* (Cilt I-II). İstanbul: Eren Yay.
- Ünver, İ.(1993) “*Çevriyazıda Yazı Birliği Üzerine Öneriler*”, *Türkoloji Dergisi*, Cilt XI, Sayı 1.
- Üzgör, T.(1991) *Fehim-i Kadim, Hayatı, Sanatı, Divanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, İstanbul: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.
- Yaşar, İ.(2001) *Kani Divanı, Tenkitli Metin ve Tahlili*, İstanbul: Libya Kitaplığı.
- Yorulmaz, H.(1989) *Koca Ragıp Paşa Divanı*, Ankara: KB Yay.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÜLER, Mehmet
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 25/09/1976, Nallıhan
Medeni hali : Evli
Telefon : 506 699 45 49
Fax :
e-mail : mehmetguler01@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi	1997
Lise	Nallıhan Lisesi	1993

İş deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2015	İstanbul	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce, Çince

Yayınlar

Çince-Türkçe Sözlük
Üniversite Hazırlık Edebiyat kitabı

Hobiler

Seyahat, spor

GAZİ GELECEKTİR..

